

דוח הדירקטוריון וההנהלה

תוכן העניינים

10	סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה
10	קבוצת הבנק ותחומי פעילותה
11	מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים של קבוצת הבנק
15	סיכונים עיקריים
16	יעדים ואסטרטגיה עסקית
20	התפתחויות במבנה ההון
21	התפתחויות במקורות המימון
24	התפתחויות משמעותיות בניהול הפעילות העסקית
27	התפתחויות משמעותיות במערך טכנולוגי המידע
29	התפתחויות משמעותיות במערך השיווקי
32	התפתחויות משמעותיות בתחום המשאב האנושי והמינהל
33	התפתחויות בפריסה הגיאוגרפית הבינלאומית
35	פרויקטים משמעותיים
37	נושאים נוספים
39	הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי
39	מגמות, תופעות התפתחויות ושינויים מהותיים
39	אירועים מהותיים בעסקי קבוצת הבנק
39	הסביבה הכללית והשפעת גורמים חיצוניים על קבוצת הבנק
45	אירועי סיכון
47	דוחות רואי החשבון המבקרים
47	אירועים לאחר תאריך הדוחות הכספיים
47	שינויים במדיניות חשבונאית קריטית ובאומדנים חשבונאיים קריטיים
50	התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח הכולל האחר
50	תמצית התוצאות העסקיות - רווח ורווחיות
52	ניתוח ההתפתחות בהכנסות, בהוצאות וברווח הכולל האחר
61	ניתוח המבנה של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון
61	נכסים והתחייבויות
69	הון, הלימות הון ומינוף
74	פעילות חוץ מאזנית אחרת
75	תיאור עסקי קבוצת הבנק לפי מגזרי פעילות
109	מגזרי פעילות פיקוחיים
111	חברות מוחזקות עיקריות
114	סקירת הסיכונים
114	תיאור כללי של הסיכונים ואופן ניהולם
117	סיכון אשראי

149	סיכון שוק וריבית
165	סיכון תפעולי
170	סיכון נזילות ומימון
173	מניות
174	סיכונים אחרים
174	סיכון ציות ורגולציה
175	סיכון חוצה גבולות
176	איסור הלבנת הון
176	סיכון מוניטין
177	סיכון אסטרטגי
178	הערכת גורמי הסיכון
179	מדיניות ואומדנים חשובנאיים קריטיים
184	בקורות ונהלים

רשימת טבלאות (לוחות) עיקריים הנכללים במסגרת דוח הדירקטוריון וההנהלה

13	דוח רווח והפסד מאוחד - מידע רב-תקופתי
14	מאזן מאוחד - מידע רב-תקופתי
126	סיכון אשראי בעייתי
130	סיכון אשראי לפי ענפי משק - מאוחד
134	חשיפה למדינות זרות - מאוחד
137	חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים
154	חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית
162	השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו
178	הערכת גורמי סיכון

דוח הדירקטוריון וההנהלה מוגש לאסיפה הכללית של בעלי המניות

בישיבת הדירקטוריון של בנק מזרחי טפחות בע"מ שהתקיימה ביום 24 בפברואר 2016 (ט"ו באדר א' התשע"ו), הוחלט לאשר ולפרסם את דוח הדירקטוריון וההנהלה, דוח הסיכונים וגילויים פיקוחיים נוספים ואת הדוחות הכספיים המאוחדים של בנק מזרחי טפחות בע"מ והחברות המאוחדות שלו ליום 31 בדצמבר 2015.

דוח הדירקטוריון וההנהלה, דוח הסיכונים והגילויים הפיקוחיים הנוספים של הבנק ערוכים בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. הדוחות הכספיים של הבנק ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) ובהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים והנחיותיו.

בנושאי ליבה מהותיים, הוראות המפקח על הבנקים כאמור מבוססות על כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארצות הברית. דוח הדירקטוריון וההנהלה והדוחות הכספיים לשנת 2015 ערוכים לראשונה בהתאם למבנה חדש שקבע המפקח על הבנקים. בתום חלק הביאורים לדוחות הכספיים נכלל פרק ממשל תאגידי, ביקורת, פרטים נוספים על הבנק ואופן ניהולו ונספחים לדוחות הכספיים השנתיים.

במסגרת המבנה החדש של הדוחות הכספיים נכלל מידע נלווה נוסף לדוחות הכספיים באתר האינטרנט של הבנק:

www.mizrachi-tefahot.co.il << מידע על מזרחי טפחות >> קשרי משקיעים << דוחות כספיים

מידע נלווה זה כולל דוח סיכונים מפורט הכולל את דרישות הגילוי של הנדבך השלישי של באזל ומידע נוסף על הסיכונים שניתן על פי המלצות הוועדה ליציבות פיננסית (ה-FSB).

אתר האינטרנט של הבנק כולל גם מידע פיקוחי נוסף ובו פרטים על מכשירי ההון שהנפיק הבנק.

מידע צופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח הדירקטוריון וההנהלה, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968 (להלן: "החוק").

תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים גיאופוליטיים, שינויי חקיקה ורגולציה ושינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק ואשר עשויים להביא לאי התממשות הערכות ו/או לשינוי בתכניות העסקיות.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות" וביטויים דומים להם, בנוסף לשמות עצם כגון: "תכנית", "יעדים", "רצון", "צריך", "יכול", "יהיה". ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהם מבוססים על הערכות הבנק הנוכחיות לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים בין היתר: תחזיות להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם, ובמיוחד למצב הכלכלי במשק, כולל השפעת תנאים מאקרו כלכליים וגיאופוליטיים; צפי לשינויים ולהתפתחויות בשוקי המטבע ובשוקי ההון; תחזיות הקשורות בגורמים שונים נוספים המשפיעים על החשיפה לסיכונים פיננסיים; תחזיות לשינויים באיתנות הפיננסית של לווים, להעדפות הציבור, לשינויים בחקיקה ובהוראות רשויות פיקוחיות, להתנהגות המתחרים, למצבו התדמיתי של הבנק, להתפתחויות טכנולוגיות ולהתפתחויות בנושאי כח אדם.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד השיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם ועל תחזיות והערכות לעתיד בנושאים שונים, כאמור לעיל, באופן שקיימת אפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו כלל או בחלקם.

סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

פרק זה מתאר את הבנק, תחומי הפעילות שלו, הביצועים, הסיכונים אליהם הוא חשוף וכן את היעדים והאסטרטגיה שלו.

קבוצת הבנק ותחומי פעילותה

בנק מזרחי טפחות בע"מ (להלן: "הבנק") נמנה עם הבנקים הראשונים שנסדו בארץ ישראל. הבנק התאגד כחברה ציבורית ביום 6 ביוני 1923, בשם בנק המזרחי בע"מ, והרישיון להתחיל בעסקים ניתן לו ביום 13 במאי 1924. הבנק הוקם ביוזמת המרכז העולמי של הסתדרות המזרחי, במטרה לסייע במימון פעולות התיישבות, בניה, חרושת, מלאכה ומסחר של המתישבים החדשים בארץ-ישראל. בשנת 1969, עם מיזוג עסקי הבנק עם עסקי בנק הפועל המזרחי בע"מ, שונה שמו של הבנק ל"בנק המזרחי המאוחד בע"מ". בשנת 1983, במסגרת הסדר שגובש בין ממשלת ישראל לבין הבנקים, הועברו מניות הבנק לשליטת המדינה באמצעות חברת בטוחות שהוקמה לשם כך. בשנים 1995 ו-1997 הופרט הבנק בשני שלבים, ועבר לשליטת בעלי השליטה הנוכחיים. בעקבות המיזוג בין בנק המזרחי המאוחד בע"מ לבין טפחות בנק משכנתאות לישראל בע"מ (להלן: "טפחות"), שונה ביום 7 בנובמבר 2005 שמו של הבנק הממוזג לשמו הנוכחי, בנק מזרחי טפחות בע"מ.

קבוצת הבנק פועלת בארץ ובחוץ לארץ. הקבוצה עוסקת בפעילות בנקאית מסחרית (עסקית וקמעונאית), ובפעילות משכנתאות בישראל, באמצעות רשת הכוללת 177 סניפים ומרכזי עסקים בפריסה כלל ארצית. בנוסף, פעילות הלקוחות העסקיים נתמכת על ידי מוקדים עסקיים ועל ידי יחידות מטה מקצועיות בעלות התמחות ענפית. פעילות הבנק בחוץ לארץ מתבצעת באמצעות 3 שלוחות בנקאיות (שני סניפים וחברה בת) ו-4 נציגויות באירופה ובדרום אמריקה.

בנוסף לפעילות הבנקאית, עוסקת קבוצת הבנק בפעילויות שונות הקשורות בשוק ההון, לרבות: ייעוץ לפעילות בשוק ההון, ניהול תיקי ניירות ערך עבור לקוחות, ייעוץ פנסיוני, שירותי נאמנות, הפצת קרנות נאמנות, תפעול קופות גמל וביטוח אגב משכנתא.

הבנק נמנה על חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות בישראל. להלן חלקה היחסי של קבוצת הבנק מתוך חמש הקבוצות הגדולות (על פי נתוני דוחות כספיים ליום 30 בספטמבר 2015):

17.8%	אשראי לציבור
15.2%	פיקדונות הציבור ⁽¹⁾
15.0%	סך המאזן
12.5%	הון עצמי

(1) חלקה היחסי של קבוצת הבנק בפיקדונות הציבור, מבין חמש הקבוצות הגדולות, ללא פיקדונות מגופים מוסדיים, ליום 30 בספטמבר 2015 הינו 13.5%, בהשוואה ל-12.5% ביום 31 בדצמבר 2014.

מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים של קבוצת הבנק

תמצית הנתונים

שינוי (באחוזים) לעומת		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	2013	2014	2015
במיליוני שקלים חדשים				
רווח ורווחיות שנתי - סעיפים עיקריים				
2.0	4.7	3,464	⁽¹⁾ 3,375	⁽¹⁾ 3,534
-	-	14	173	358
1.0	4.2	1,485	⁽¹⁾ 1,439	⁽¹⁾ 1,500
8.6	8.1	4,963	4,987	5,392
(26.7)	22.0	288	173	211
9.3	6.2	2,951	3,039	3,226
13.4	10.1	1,724	1,775	1,955
28.3	15.8	593	657	761
4.7	3.8	1,083	1,092	1,134

שינוי (באחוזים) לעומת		ליום 31 בדצמבר		
2013	2014	2013	2014	2015
במיליוני שקלים חדשים				
מאזן - נתונים שנתיים - סעיפים עיקריים				
16.5	5.4	179,545	198,513	209,158
14.9	7.9	138,565	147,569	159,204
69.2	(16.9)	7,000	14,259	11,845
15.0	6.6	141,244	152,379	162,380
44.2	15.3	16,443	20,580	23,719
22.4	9.7	9,681	10,797	11,847

	2013	2014	2015
יחסים פיננסיים עיקריים, שנתיים (באחוזים)			
תשואת הרווח הנקי ⁽²⁾⁽³⁾	11.8	10.6	10.0
פיקדונות הציבור לאשראי לציבור, נטו	101.9	103.3	102.0
הון לסך המאזן ⁽²⁾	5.39	5.44	5.66
יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון ⁽²⁾	8.94	⁽⁴⁾ 9.05	⁽⁴⁾ 9.50
יחס הון כולל לרכיבי סיכון ⁽²⁾	12.97	⁽⁴⁾ 12.97	⁽⁴⁾ 13.29
יחס המינוף ⁽⁵⁾	-	-	5.32
יחס כיסוי הנזילות (רבעוני) ⁽⁶⁾	-	-	91
הוצאות תפעוליות לסך ההכנסות (Cost income ratio) ⁽⁷⁾⁽²⁾	59.5	60.9	59.8
הוצאות בגין הפסדי אשראי לתקופה לסך האשראי לציבור, נטו	0.21	0.12	0.13
רווח נקי בסיסי למניה (בשקלים חדשים) ⁽²⁾	4.74	4.74	4.90
רווח נקי מדולל למניה (בשקלים חדשים) ⁽²⁾	4.71	4.71	4.89

- (1) לפרטים בדבר יישום תקן אמריקאי FAS91 (ASC 310-20) בנושא מדידת הכנסות ריבית החל מיום 1 בינואר 2014, ראה ביאור 1 ד.4 לדוחות הכספיים.
- (2) מספרי השוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים ובנושא היגיון עלויות תוכנה ראה ביאור 1 ג.1 ו-1 ג.2 לדוחות הכספיים. בהתאם להנחיות, נתוני הלימות ההון כוללים יישום למפרע בנושא היגיון עלויות תוכנה בלבד.
- (3) בכל מקום בדוח הדיסקטוריון בו מוזכר "רווח נקי" או "הון", הכוונה לרווח הנקי ולהון המיוחסים לבעלי מניות הבנק.
- (4) מחושב בהתאם להוראות באזל III.
- (5) יחס המינוף (Leverage Ratio) - הון רובד 1 לפי כללי באזל לסך החשיפות. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218.
- (6) יחס כיסוי הנזילות (Liquidity Coverage Ratio) - סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לתזרים המזומנים היוצא נטו. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221, במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח.
- (7) סך ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך כלל ההכנסות התפעוליות והמימוניות לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי.

לרבעון שהסתיים ביום				
31.12.2014	31.3.2015	30.6.2015	30.9.2015	31.12.2015
במיליוני שקלים חדשים				
רווח ורווחיות רבעוני - סעיפים עיקריים				
846	699	1,082	933	820
43	125	(45)	151	127
383	377	375	358	390
1,272	1,201	1,412	1,442	1,337
150	35	40	61	75
787	761	825	821	819
335	405	547	560	443
128	147	204	213	197
203	248	330	316	240

לרבעון שהסתיים ביום				
31.12.2014	31.3.2015	30.6.2015	30.9.2015	31.12.2015
במיליוני שקלים חדשים				
מאזן - נתונים רבעוניים - סעיפים עיקריים				
198,513	200,972	201,764	204,966	209,158
147,569	150,694	152,317	157,996	159,204
14,259	13,802	15,833	11,306	11,845
152,379	153,002	153,736	158,107	162,380
20,580	20,804	22,648	23,196	23,719
10,797	11,033	11,266	11,616	11,847

לרבעון שהסתיים ביום				
31.12.2014	31.3.2015	30.6.2015	30.9.2015	31.12.2015
יחסים פיננסיים עיקריים, רבעוניים (באחוזים)				
7.8	9.4	12.4	11.5	8.4
103.3	101.5	100.9	100.1	102.0
5.44	5.49	5.58	5.67	5.66
9.05	9.10	9.30	9.30	9.50
12.97	12.66	12.86	12.76	13.29
-	-	5.24	5.32	5.32
-	-	84	84	91
61.9	63.4	58.4	56.9	61.3
0.41	0.09	0.11	0.15	0.19
0.88	1.07	1.43	1.36	1.04
0.88	1.07	1.42	1.36	1.03

- (1) מספרי ההשוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים ובנושא היוון עלויות תוכנה ראה ביאור 1 ג.1 ו-2 ג.2 לדוחות הכספיים. בהתאם להנחיות, נתוני הלימות ההון כוללים יישום למפרע בנושא היוון עלויות תוכנה בלבד.
- (2) בכל מקום בדוח הדייקטוריון בו מוזכר "רווח נקי" או "הון", הכוונה לרווח הנקי ולהון המיוחסים לבעלי מניות הבנק.
- (3) מחושב על בסיס שנתי.
- (4) יחס המינוף (Leverage Ratio) - הון רובד 1 לפי כללי באזל לסך החשיפות. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218.
- (5) יחס כיסוי הנזילות (Liquidity Coverage Ratio) - סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לתזרים המזומנים היוצא נטו. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221, במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח.
- (6) סך הוצאות התפעוליות והאחרות לסך כלל ההכנסות התפעוליות והמימוניות לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי.

דוח רווח והפסד מאוחד - מידע רב-תקופתי
לשנים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2015 - 2011
 סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

2011	2012	2013	2014	2015	
6,840	6,591	6,442	⁽¹⁾ 5,347	⁽¹⁾ 4,906	הכנסות ריבית
3,741	3,377	2,978	1,972	1,372	הוצאות ריבית
3,099	3,214	3,464	3,375	3,534	הכנסות ריבית, נטו
338	276	288	173	211	הוצאות בגין הפסדי אשראי
2,761	2,938	3,176	3,202	3,323	הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
הכנסות שאינן מריבית					
18	95	14	173	358	הכנסות מימון שאינן מריבית
1,474	1,452	1,458	⁽¹⁾ 1,395	⁽¹⁾ 1,426	עמלות
17	26	27	44	74	הכנסות אחרות
1,509	1,573	1,499	1,612	1,858	סך כל ההכנסות שאינן מריבית
הוצאות תפעוליות ואחרות					
⁽²⁾ 1,617	⁽²⁾ 1,704	⁽²⁾ 1,823	⁽²⁾ 1,866	1,944	משכורות והוצאות נלוות
⁽²⁾ 626	⁽²⁾ 670	⁽²⁾ 690	⁽²⁾ 715	692	אחזקה ופחת בניינים וציוד
444	433	438	458	590	הוצאות אחרות
2,687	2,807	2,951	3,039	3,226	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
1,583	1,704	1,724	1,775	1,955	רווח לפני מיסים
⁽²⁾ 517	⁽²⁾ 594	⁽²⁾ 593	⁽²⁾ 657	761	הפרשה למיסים על הרווח
1,066	1,110	1,131	1,118	1,194	רווח לאחר מיסים
1	-	(4)	5	-	חלק ברווחים (הפסדים) של חברות כלולות, לאחר השפעת מס
רווח נקי:					
1,067	1,110	1,127	1,123	1,194	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(38)	(50)	(44)	(31)	(60)	המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
1,029	1,060	1,083	1,092	1,134	המיוחס לבעלי מניות הבנק
רווח למניה⁽³⁾					
רווח בסיסי למניה (בשקלים חדשים):					
⁽²⁾ 4.58	⁽²⁾ 4.70	⁽²⁾ 4.74	⁽²⁾ 4.74	4.90	סך הכל רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
רווח מדולל למניה (בשקלים חדשים):					
⁽²⁾ 4.50	⁽²⁾ 4.67	⁽²⁾ 4.71	⁽²⁾ 4.71	4.89	סך הכל רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק

- (1) לפרטים בדבר יישום תקן אמריקאי FAS91 (ASC 310-20) בנושא מדידת הכנסות ריבית החל מיום 1 בינואר 2014, ראה ביאור 1 ד.ד. 4 לדוחות הכספיים.
 (2) מספרי ההשוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחית המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים ובנושא היוון עלויות תוכנה, ראה ביאור 1 ג.ג. 1 ו-2 ג.ג. לדוחות הכספיים.
 (3) מניה בת 0.1 ש"ח ערך נקוב.

מאזן מאוחד - מידע רב-תקופתי

ליום 31 בדצמבר 2015 - 2011

סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

2011	2012	2013	2014	2015	
נכסים					
15,972	16,671	26,060	26,798	30,489	מזומנים ופיקדונות בבנקים
8,432	9,041	7,000	14,259	11,845	ניירות ערך
136	207	70	107	71	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
120,931	130,244	139,880	148,912	160,604	אשראי לציבור
(1,638)	(1,593)	(1,315)	(1,343)	(1,400)	הפרשה להפסדי אשראי
119,293	128,651	138,565	147,569	159,204	אשראי לציבור, נטו
196	317	305	307	316	אשראי לממשלות
52	60	60	52	36	השקעות בחברות כלולות
⁽¹⁾ 1,527	⁽¹⁾ 1,548	⁽¹⁾ 1,536	⁽¹⁾ 1,570	1,583	בניינים וציוד
87	87	87	87	87	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
3,115	3,518	3,606	5,602	3,527	נכסים בגין מכשירים נגזרים
1,347	2,032	⁽¹⁾ 2,256	⁽¹⁾ 2,162	2,000	נכסים אחרים
150,157	162,132	179,545	198,513	209,158	סך כל הנכסים
התחייבויות והון					
118,883	128,081	141,244	152,379	162,380	פיקדונות הציבור
2,007	1,694	2,041	1,258	1,166	פיקדונות מבנקים
152	107	62	55	58	פיקדונות הממשלה
-	-	-	223	-	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
12,202	14,039	16,443	20,580	23,719	איגרות חוב וכתבי התחייבויות נדחים
3,964	3,773	3,538	6,497	3,634	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
⁽¹⁾ 4,960	⁽¹⁾ 5,267	⁽¹⁾ 6,058	⁽¹⁾ 6,217	5,786	התחייבויות אחרות
142,168	152,961	169,386	187,209	196,743	סך כל ההתחייבויות
⁽¹⁾ 7,601	⁽¹⁾ 8,730	⁽¹⁾ 9,681	⁽¹⁾ 10,797	11,847	הון עצמי המיוחס לבעלי מניות הבנק
388	441	⁽¹⁾ 478	⁽¹⁾ 507	568	זכויות שאינן מקנות שליטה
7,989	9,171	10,159	11,304	12,415	סך כל ההון
150,157	162,132	179,545	198,513	209,158	סך כל ההתחייבויות וההון

(1) מספרי ההשוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחית המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים ובנושא היוון עלויות תוכנה, ראה ביאור 1.ג.1 ו-1.ג.2 לדוחות הכספיים.

במסגרת פעילותו נחשף הבנק לשורה של סיכונים המהווים פוטנציאל לפגיעה בתוצאות הפיננסיות שלו ובתדמיתו.

לבנק תהליך סדור, המתבצע לפחות אחת לשנה, שבו הוא ממפה את הסיכונים אליהם הוא חשוף במסגרת פעילותו העסקית. רשימה זו מתעדכנת באופן דינמי, כתוצאה מפעילויות חדשות שהבנק מבצע, או כתוצאה מרגולציה חדשה או מעודכנת. מיפוי הסיכונים עולה לאישור ההנהלה והדירקטוריון, כאשר לכל סיכון נקבע האם הוא מהותי, בהתאם לסף מהותיות שנקבע על ידי הדירקטוריון. סף זה מבוטא במונחי הון הליבה של הבנק. לכל סיכון מהותי נקבע מנהל הסיכון, ומסגרת הטיפול בו מעוגנת במסמך מדיניות ייעודי, העולה לאישור לפחות אחת לשנה בהנהלת הבנק ובדירקטוריון. מסמך המדיניות קובע את הדרכים לניהול הסיכון, למדידתו, לדיווחים הנדרשים בגינו ולמזעורו. בפרט, הדירקטוריון קובע את תאבון הסיכון, קרי, את תקרות החשיפה המותרות בגין כל סיכון. במהלך השנה, מבצעות יחידות הבנק בקווי ההגנה השונים מעקב אחר פרופיל הסיכון, כדי לוודא כי הסיכון אינו חורג מתאבון הסיכון שנקבע עבורו. מעקב זה מתבצע על ידי שורה ארוכה של מדדים שנקבעו, הבוחנים את המרחק בין פרופיל הסיכון לתאבון הסיכון שנקבע, והוא מבוצע במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק העולה לדיון ואישור ההנהלה והדירקטוריון. בכל מקרה של התקרבות מדד סיכון כלשהו לתאבון הסיכון נמסר דיווח, ובוודאי, במקרה של חריגה מתאבון הסיכון של הבנק. ככלל, להנהלת הבנק תאבון סיכון אפס לחריגה ממגבלות הסיכון שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

מיפוי הסיכונים של הבנק קבע רשימה של סיכונים שהעיקריים בהם: סיכון אשראי, סיכון שוק, סיכון ריבית (סיכון הריבית בתיק הבנקאי בפרט), סיכון תפעולי, סיכון משפטי, סיכון אבטחת מידע וסייבר, סיכון מוניטין, סיכון זילות, סיכון ציות ורגולציה, סיכון איסור הלבנת הון וסיכון חוצה גבולות. כאמור, מיפוי הסיכונים נבחן באופן שוטף כדי לוודא שהוא מקיף את כלל פעילותו העסקית של הבנק ואת תנאי השוק ודרישות הרגולציה.

לפרטים נוספים ראה פרק סקירת הסיכונים להלן וכן דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

להלן הגדרות לסיכונים העיקריים להם נחשף הבנק בפעילותו:

סיכון אשראי - סיכון אשראי הוא הסיכון שלוהו, או צד נגדי, של הבנק לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק.

סיכון שוק - הסיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחוף מאזניות הנובע משינוי בשווי ההוגן של מכשירים פיננסיים עקב שינוי בגורמי הסיכון בשוק (שיעורי ריבית, שערי חליפין, מחירי מניות, סחורות ואינפלציה).

סיכון ריבית - הסיכון לרווחי הבנק (שינוי בהכנסות) או להון הבנק, הנובע בעיקר, מתזוזות בשיעורי הריבית, תזוזות שונות של עקומים שונים שבהם הבנק משתמש לפעילותו העסקית, או מהעובדה ששינוי בריבית יכול לגרום לשינוי במבנה הנכסים וההתחייבויות של הבנק, כתוצאה ממימוש אופציות לפרעון מוקדם, בגין שינוי ברמת הריבית במשק. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים על רווחי הבנק (שינוי בהכנסות) ועל שווי נכסיו (שינוי בשווי הוגן).

סיכון תפעולי - הסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. סיכון זה מובנה בכל המוצרים, הפעילויות, התהליכים והמערכות. מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי כוללת גם את הטיפול בסיכון המשפטי שהוגדר בהוראת ניהול בנקאי תקין 350 בנושא סיכונים תפעוליים כ- "כולל אך אינו מוגבל לחשיפה לקנסות או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית, כמו גם מהסדרים פרטניים".

סיכון אבטחת מידע וסייבר - סיכון אבטחת מידע הינו סיכון הנובע מליקויים בהגנה על מערכות המחשב של הבנק והמידע הנכלל בהן. סיכון סייבר נובע מאירוע בו מתבצעת תקיפה של מערכות המחשב על ידי או מטעם יריבים חיצוניים או פנימיים לבנק.

סיכון נזילות - הסיכון לרווחי התאגיד הבנקאי וליציבותו הנובע מאי יכולתו לספק את צרכי נזילותו.

סיכון ציות ורגולציה - סיכון להטלת סנקציות משפטיות או רגולטוריות, להפסד פיננסי מהותי או לנזק תדמיתי, אשר הבנק עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את הוראות הציות (כגון: הוראות הדין, הרגולציה, סטנדרטים ודרכי התנהגות מקובלים המצופים מתאגיד).

סיכון לאי ציות בנושא איסור הלבנת הון ומימון טרור - הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר הבנק עלול לספוג כתוצאה מאי ציות להוראות איסור הלבנת הון ומימון טרור.

סיכון חוצה גבולות (Cross-Border) - סיכון להפסד כספי (לרבות בשל הליכים משפטיים, קנסות או סנקציות על ידי רשויות חוק או גורמים אחרים בישראל ובמדינות זרות) ולפגיעה במוניטין, הנובעים מאי עמידה של הבנק בהוראות דין שמקורן במדינות אחרות, בין הוראות המחייבות את הבנק, ובין הוראות שאינן מחייבות אך אי קיומן עלול להסב לבנק נזקים, או מפעילות בחוץ לארץ של לקוחות הבנק בניגוד להוראות דין כלשהו.

יעדים ואסטרטגיה עסקית

התכנית האסטרטגית

ביום 23 ביולי 2012 אישר דירקטוריון הבנק תכנית חומש אסטרטגית לשנים 2013-2017 (להלן-"התכנית האסטרטגית המקורית" או "התכנית המקורית") המבוססת על העקרונות הבאים, כפי שאושרו באותו מועד:

- היעד שנקבע בתכנית המקורית הוא להציג בשנת 2017 תשואה מרווח נקי מפעולות רגילות להון עצמי ממוצע, בשיעור של כ-17%, על בסיס היעד של יחס הון הליבה בשיעור של 7.5%.
- דירקטוריון הבנק הנחה את הנהלת הבנק, באותו מועד, לפעול להקדמת היישום של הוראת המפקח על הבנקים מיום 28 במרץ 2012, לפיה על הבנק לאמץ יעד ליום 31 בדצמבר 2014 ליחס הון ליבה, בשיעור שלא יפחת מ-9%, במטרה להחילה, במידת האפשר, החל מיום 1 בינואר 2014. בנוסף, החליט דירקטוריון הבנק להנחות את הנהלת הבנק לפעול, במידת האפשר, לשמירת שולי בטחון נאותים לצורך כך. יחס הון הליבה יחושב בהתאם להוראות באזל III ולהתאמות שייקבעו בהוראות המפקח על הבנקים. כפועל יוצא מכך, יוגדל בסיס ההון העצמי הממוצע שישמש לפעילות הבנק, דבר שיביא לתוצאה אריתמטית לפיה רווח נתון יניב תשואה נמוכה יותר. בהתאם לכך, היעד של התשואה מרווח נקי מפעולות רגילות להון עצמי ממוצע, המותאם לדרישה הרגולטורית של יחס הון ליבה שלא יפחת מ-9%, יעמוד בשנת 2017 על כ-14.5%. לצרכי השוואה, תשואה להון זו שקולה לכ-17% על בסיס דרישת ההון הרגולטורית בתקופת התכנית האסטרטגית הקודמת.

ביום 23 בדצמבר 2014 החליט דירקטוריון הבנק לעדכן את התכנית האסטרטגית המקורית ולהעמיד את היעד של התשואה מרווח נקי המיוחס לבעלי המניות להון עצמי ממוצע, על שיעור של כ-13% בשנת 2017. זאת, לאור שינויים שחלו בהנחות מסוימות ששימשו בסיס לתכנית האסטרטגית המקורית, כדלקמן:

- השפעה של הוראות רגולטוריות חדשות שנוספו לאחר גיבוש התכנית האסטרטגית המקורית, ובמיוחד, ההוראה הקבועה בסעיף 14א. להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329, לעניין מגבלות למתן הלוואות לדיר (להלן - "הוראה 329"); על פי ההוראה האמורה, לצורך חישוב דרישת ההון, כאמור בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201, לעניין מדידה והלימות הון, על תאגיד בנקאי להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1 בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדיר.

התאגידים הבנקאיים נדרשים להגדיל את יעד ההון, בשיעורים רבעוניים קבועים, החל מיום 1 בינואר 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017. הדירקטוריון הנחה את הנהלת הבנק, לפעול לשמירת שולי בטחון נאותים על מנת שהון עצמי רובד 1 של הבנק, לא יפחת מן היעד כאמור לעיל. יישום ההוראות האמורות לעיל, יגרום להגדלה של בסיס ההון העצמי הממוצע המשמש לפעילות הבנק ויביא לתוצאה לפיה רווח נתון יניב תשואה נמוכה יותר, וכפועל יוצא מכך, יגרום להקטנה של שיעור התשואה להון.

- השפעת תנאים מאקרו כלכליים:

- צמיחת הכלכלה הישראלית בשנת 2013 ובתשעת החודשים הראשונים של שנת 2014, בשיעור של כ-2.8% במוצע לשנה, בלבד; זאת במקום כ-3.5%, בהתאם להנחה ששימשה בסיס לתכנית האסטרטגית המקורית.

- שיעור האינפלציה נמצא מתחת ליעד יציבות המחירים והריבית המוניטרית נמוכה במונחים היסטוריים, דבר המשפיע לרעה על רווחיות הבנק, זאת, לעומת ההנחות ששימשו בסיס לתוכנית המקורית ולפיהן שיעור האינפלציה יותר בתוך טווח יעדי הממשלה והריבית תתאים לרמת אינפלציה זו.

בנוסף, דירקטוריון הבנק החליט לאשר מדיניות חלוקת דיבידנד (להלן - "מדיניות הדיבידנד המעודכנת"), במקום מדיניות חלוקת הדיבידנד שפורטה בסעיף ג1. לדוח המידי של הבנק, מיום 23 ביולי 2012 (אסמכתא מספר 191649-01-2012) להלן "הדוח המידי הקודם"; מדיניות הדיבידנד המעודכנת הינה לחלק בגין הרווחים הרבעוניים, בשנים 2015 ו-2016 (החל מן הרבעון הראשון של שנת 2015) דיבידנד בשיעור של עד 15% מהרווח הנקי המיוחס לבעלי המניות.

מדיניות הדיבידנד המעודכנת כפופה לכך, כי הבנק ישמור על שולי ביטחון נאותים, כפי שנקבעו לעניין זה, על מנת שהון עצמי רובד 1 של הבנק לא יפחת מן היעד הנדרש על פי הוראות המפקח על הבנקים ואשר אומץ על ידי הדירקטוריון, כמפורט לעיל.

בשנת 2017, מדיניות הדיבידנד תהיה בהתאם לאמור בסעיף ג1. לדוח המידי הקודם; זאת, בכפוף לכך שהון עצמי רובד 1 של הבנק, לא יפחת מן הנדרש על פי הוראות המפקח על הבנקים ובכפוף לשמירת שולי בטחון נאותים.

הבנק קיבל את אישורו של המפקח על הבנקים, למתווה של מדיניות הדיבידנד, כאמור לעיל.

מובהר, כי חלוקת הדיבידנד כפופה להוראות הדין ולהגבלות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים.

לפרטים בדבר חלוקת דיבידנד ראה פרק הון, הלימות הון ומינוף להלן.

העקרונות המנחים להשגת יעדי התכנית האסטרטגית

השגת תשואה להון בשיעור של 13% מבוססת על הגדלת הכנסות הבנק בשיעור שנתי ממוצע של כ-8% (אם כי לא לינארי), מול שליטה ברמת ההוצאה השנתית הממוצעת בשיעור גידול מתון של כ-4.5% בלבד (שגם הוא אינו לינארי). השגת יעדים אלה מבוססת על העקרונות הבאים:

- המשך צמיחה בקצב גבוה בפעילויות הליבה של הבנק, בשיעור הגבוה מהצמיחה במערכת הבנקאית, בדומה להישגים של הבנק במהלך העשור האחרון.

- טיפוח תרבות ארגונית תומכת שירות.

- שמירה על יחס היעילות התפעולית (סך ההוצאות התפעוליות ביחס לסך ההכנסות) ונקיטת מאמצים לשיפורו לרמה שמתחת ל-55%.

- חיזוק היכולות לניהול הון והיערכות לגיוס מכשירי הון מורכבים וחדשניים.

- חיזוק היכולות לניהול סיכונים.

שמירה ושיפור יחס היעילות התפעולית יתבסס, בין היתר, על המאמצים בתחומים שלהלן: חיזוק מעמדו של הבנק כבנק ממוקד שירות יעיל השולט על רמת ההוצאות; התייעלות מתמדת כתרבות ארגונית; תכנית תגמול המבוססת ביצועים; המשך ההרחבה של פעילותה של יחידת התפעול העורפי, תוך העברת פעילויות לוגיסטיקה ותפעול נוספות מהמערך הסניפי ליחידה זו; ייעול מערך טכנולוגיות המידע והמשך פעילותו של בנק יהב, בפיתוח שירות בנקאי ממוקד מחיר, המציע חלופת שירות הולמת.

הבנק מבסס את תכנית החומש שלו, על מספר מטרות ומאמצים עסקיים עיקריים:

- שמירת מעמדו של הבנק כמוביל בתחום המשכנתאות.
- המשך תהליך הגדלת נתח השוק של הבנק במגזר משקי הבית, תוך הפעלת סניפי ה-LIVE, חיזוק תפיסת השירות הנגזרת מהבנקאות ההיברידית, קפיצת מדרגה בשירות המקצועי, האנושי והחם שהבנק מעניק ללקוחותיו ופתיחת סניפים תוך הגדלת נתח השוק של הבנק במגזר הערבי.
- מיצובו של הבנק כגורם מרכזי במתן שירותים לעסקים קטנים ובינוניים.
- הרחבת בסיס הלקוחות העסקיים וגיבוש הצעות ערך ייחודיות, המותאמות לצורכיהם של לקוחות אלה.
- הגדלת נתח השוק של הבנק בתחום פיקדונות הציבור.
- המשך ביסוס מעמדו של הבנק כגורם מרכזי בשוקי המטבע והרחבת נתחי השוק שלו במגזר זה.

התכנית שפורטה לעיל (העדכון שבוצע) הינה בגדר תכנית אסטרטגית הקובעת את יעדי הבנק לשנים 2015-2017, ואינה בגדר תחזית או הערכה, לעניין השגת יעדים אלו, וככזו על פי טיבה התכנית האסטרטגית עלולה שלא להתממש. בנוסף, ומבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל, ככל שתכנית זו כוללת מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, הרי שהמידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד-"הנחות") שהובאו בפני דירקטוריון הבנק, ובכללם: העדר שינויים בחקיקה ובהוראות רגולטוריות, שיש בהם כדי להשפיע על הסביבה העסקית, העדר התפתחויות ושינויים במצב הביטחוני-פוליטי, שיש בהם כדי לשנות או לפגוע בסביבה העסקית, התייצבות הכלכלה העולמית בשנים הקרובות ברמת צמיחה כלכלית בתוצר לנפש, בשיעור שבין 0% לבין 1%, צמיחה של הכלכלה הישראלית בשנים הקרובות בשיעור ממוצע של לפחות 2.5% עד 3%, עלייה מתונה מאוד של סביבת הריבית וסביבת האינפלציה במשק הישראלי, באופן שהאינפלציה תהיה בחלק התחתון של טווח יעדי הממשלה והריבית תתאים באופן הדרגתי לרמת אינפלציה זו.

ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד, העלולים להשפיע על הנושאים שלעיל ולגרום לכך שהתכנית האסטרטגית המעודכנת, כמפורט לעיל, לא תתממש.

לפרטים נוספים ראה דיווחים מיידיים מיום 24 בדצמבר 2014 (אסמכתאות 2014-01-229338 ו-2014-01-229341). אזכורים אלה מהווים הכללה על דרך ההפניה של כל המידע המפורט בדוחות המיידים האמורים.

פרט לאמור בדיווחים המיידים שצוינו, לא יחול שינוי בשאר רכיבי התכנית האסטרטגית המקורית שפורטו בדוח המיידים הקודם.

דירקטוריון הבנק יעקוב אחר ביצוע התכנית האסטרטגית והוא רשאי לערוך בה שינויים, מעת לעת, ככל שיידרש ובכלל זה עקב שינויים בגורמים העלולים להשפיע על התכנית, כאמור לעיל.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

התפתחויות עיקריות בפעילות העסקית

הגאות בשוק המשכנתאות נמשכה גם בשנת 2015, כאשר היקף מתן האשראי לדיור במערכת הבנקאית הגיע לשיא. הבנק פועל לחיזוק הובלתו בשוק המשכנתאות הן במונחי נתח שוק והן במונחים תדמיתיים, והמשך חיזוק המומחיות של בנקאי המשכנתאות. בשנה האחרונה הבנק אף הצליח להגדיל את נתח השוק שלו, תוך שהוא ממשיך לשמור על מאפייני סיכון נמוכים בשיעור המימון בהלוואה ובשיעור החזר ביחס להכנסת הלווה.

מגזר משקי הבית מצוי בתחרות הולכת ומתעצמת, הן מצד המערכת הבנקאית והן מצד חברות הביטוח וחברות כרטיסי האשראי, זאת, לצד הרחבת השפעות רגולטוריות. ביום 14 בדצמבר 2015 פורסם דוח הביניים של הועדה להגברת התחרותיות בשירותים הבנקאיים הפיננסיים הנפוצים בישראל ("ועדת שטרם"). מטרת הועדה הינה הגברת התחרות בשירותים הבנקאיים תוך התייחסות לצד ההיצע - הוספת שחקנים חדשים ולצד הביקוש - הגברת יכולת הצרכן. חזון התחרות של הועדה מוגדר על ידי יצירת שוק יעיל יותר המלווה בצמצום עלויות למשק, פישוט התחרות עבור הצרכן וגיוון מקורות האשראי והשירותים הפיננסיים המוצעים לו.

יעד הבנק הינו להגדיל את נתח השוק שלו במגזר משקי הבית באמצעות הרחבת בסיס הלקוחות תוך מיקוד בקהלי מטרה איכותיים. צעדי הרגולציה להגברת התחרות במגזר משקי הבית ולהסרת חסמים בפני ניווד חשבונות בין בנקים, מהווים הזדמנות לגיוס מוגבר של לקוחות, תוך התבססות על ייחודיות השירות האישי והאיכותי של הבנק. במסגרת זו, נעשה שימוש בפלטפורמת "LIVE" לגיוס לקוחות חדשים ולשיפור השירות ללקוחות קיימים, תוך פיתוח הקונספט והרחבת הצעת הערך.

מאגר הלקוחות נוטלי המשכנתאות בבנק מהווה פוטנציאל להגדלת בסיס הלקוחות בפעילות מסחרית, ולקוחותיו של בנק יחב מהווים חיזוק לפעילות המגזר הקמעונאי של הקבוצה. בנוסף, פועל הבנק להתרחבות למגזרי לקוחות חדשים, ביניהם המגזר הערבי.

הבנק ממקד את מאמציו בגיוס פקדונות מלקוחות קמעונאיים ומלקוחות עסקיים על מנת לשפר את יחס כיסוי הנזילות של הבנק, ועל מנת להוזיל את עלות המקורות הנדרשים לפעילותו ולהוביל לשיפור רמת הרווחיות. מאמצים אלה הובילו לכך שהבנק הגדיל בשנת 2015 בהיקף ניכר את היקף הפקדונות הקמעונאיים והעסקיים, תוך שיפור משמעותי של יחס כיסוי הנזילות.

האסטרטגיה העסקית של הבנק שמה דגש על הרחבה משמעותית של בסיס הלקוחות ועל הגדלת נתח השוק שלו בקרב הלקוחות העסקיים הקטנים והבינוניים, תוך ביצוע שוטף של הערכות סיכון ברמת הלקוח וברמת הענף והמשק כולו. הבנק מתמודד עם התגברות התחרות במגזרי פעילות אלה באמצעות הגברת הפעילות השיווקית מול הלקוחות, תוך פילוח הלקוחות על פי סוג העיסוק וצרכיהם וראיה כוללת של פעילותם, וכן באמצעות הרחבת פעילות הבנק בקרן המדינה לעסקים קטנים ובינוניים. לצורך הרחבת פעילותו במגזר הבנקאות המסחרית נערך ארגון מחדש של הפעילות תחת שלושה מוקדים עסקיים. תשתית זו תתמוך בהמשך הרחבת הפעילות במגזר בשנים הבאות.

התחרות במתן שירותי בנקאות ופיננסים למגזר הבנקאות העסקית מושפעת בשנים האחרונות מהרחבת פעילותם של הגופים המוסדיים ושל חברות הביטוח הממוקדת במתן אשראי בהיקפים משמעותיים ולזמן ארוך. הבנק מתמודד עם התחרות במגזר באמצעות התבססות על יתרונות ההון האנושי שלו ועל הניסיון והידע במתן שירות מקצועי ובהתאמת הפתרונות הבנקאיים לצרכי הלקוח. האסטרטגיה העסקית של הבנק במגזר מכוונת למיצוי הפוטנציאל הכלכלי של ההון על ידי התמקדות בפעילויות בעלות רווחיות גבוהה ביחס להון הנדרש בגין. במקביל, הבנק פועל למינוף יתרונו המקצועי באמצעות הגברת שיתופי הפעולה במסגרת קונסורציומים עם גופים אחרים.

במטרה למצות את הפוטנציאל הכלכלי של ההון, הבנק מכר בשנת 2015 תיקי הלוואות לגופים מוסדיים שונים. לפרטים נוספים, ראה פרק אירועים מהותיים בעסקי קבוצת הבנק להלן.

הבנק ממשיך לשמור על יעילות תפעולית גבוהה, בין היתר, באמצעות רה ארגון בנכסים ובאמצעות אופטימיזציה של מערך הסינוף, הכוללת פתיחה של סניפים במקומות פוטנציאליים לצמיחה עסקית, לצד מהלכים של התייעלות בפריסה הקיימת. לפרטים נוספים ראה פרק התפתחויות משמעותיות בניהול הפעילות העסקית.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

השקעות בהון הבנק ועסקאות במניותיו

הבנק מחזיק 2,500,000 מניות ממניותיו שנרכשו ברכישה עצמית בשנת 2009, בהתאם לאישור בנק ישראל, תמורת 76 מיליוני שקלים חדשים. ביום 30 בינואר 2013 אישר בנק ישראל שימוש במניות המוחזקות על ידי הבנק לצורך תכנית אופציות לשנת 2013.

ביום 2 ביוני 2014, פנה הבנק לפיקוח על הבנקים בבקשה לקבל את אישורו לרכישה עצמית של מניות הבנק בהיקף של 5 מיליון מניות לפרטים נוספים ראה ביאור 24 לדוחות הכספיים.

ביום 27 ביולי 2014 אישר הפיקוח על הבנקים את תכנית הרכישה בכפוף לתנאים שנקבעו בין הבנק לבין הפיקוח על הבנקים. ביום 13 באוגוסט 2014 אישר דירקטוריון הבנק את מתווה הרכישה העצמית כאמור. תכנית הרכישה, לרבות אופן ביצועה, תובא לאישור הדירקטוריון ככל שאכן תבוצע.

רכישה עצמית של מניות הבנק דומה במהותה לחלוקת דיבידנד.

לפרטים בדבר הנפקת מניות במסגרת תכנית אופציות לעובדים ראה דוח על השינויים בהון העצמי בדוחות הכספיים.

גיוס מקורות הוניים

במסגרת תכנית העבודה של הבנק, הנקבעת על ידי הדירקטוריון וכוללת יעדים לגידול בתחומי הפעילות השונים, מתבצעת הערכה של השפעת העמידה ביעדים על היקף נכסי הסיכון של הבנק, וכתוצאה מכך על יחס הלימות ההון. בהתאם לכך, נקבעת, במקביל ליעדים העסקיים וליעדי הרווחיות, תכנית לגיוס מקורות הוניים לצורך שמירה על הלימות ההון, בהתאם להנחיות שקבע הדירקטוריון בדבר הלימות הון, כאמור לעיל.

להערכת הנהלת הבנק, ובהתאם למתווה ההתפתחות החזויה של יחס הון הליבה ויחס ההון הכולל, לא נידרש גיוס מקורות הוניים בשנה הקרובה לצורך עמידה בדרישת יחס הון מזערי לפי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 201. לפרטים בדבר גיוס של כתבי התחייבות נדחים מותנים ראה פרק התפתחויות במקורות המימון ופרק אירועים מהותיים בעסקי קבוצת הבנק להלן.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד - "ההנחות") שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

לפרטים בדבר גיוס מקורות באמצעות כתבי התחייבות ואיגרות חוב, ראה פרק התפתחויות במקורות המימון להלן.

התפתחויות במקורות המימון

מקורות המימון של הקבוצה כוללים פיקדונות מהציבור ומגופים בנקאיים, הנפקת איגרות חוב לסוגיהן והון עצמי. הקבוצה בוחרת את תמהיל מקורות המימון על בסיס יעדיה העסקיים, בכלל זה יעדי רווחיות, תשואה על ההון והלימות הון, בכפוף למגבלות הסטטוטוריות החלות על התאגידים הבנקאיים ובהתאם למצב שוקי ההון ותחזיות ההנהלה באשר להתפתחויות בהם.

פיקדונות

הבנק מבחין בין סוגי המקורות השונים לפי תקופת הפיקדון וסוגי לקוחות. הבנק בוחן את מידת הריכוזיות של המפקידים, ובמסגרת זו קבעו הדירקטוריון והנהלה מגבלות וקווים מנחים בתחום סיכון הריכוזיות בהתייחס למפקיד בודד, אמצעים נזילים ביחס למפקידים גדולים/מוסדיים ומבנה המקורות. כמו כן, הוגדרו אינדיקטורים איכותיים וכמותיים למעקב שוטף, האומדים את השינויים בסיכון הריכוזיות, כל זאת כחלק ממערך ניהול סיכונים הנזילות.

סך פיקדונות הציבור בקבוצה ליום 31 בדצמבר 2015 עמד על כ-162.4 מיליארדי שקלים חדשים, לעומת כ-152.4 מיליארדי שקלים חדשים בסוף שנת 2014, גידול של כ-6.6%. פיקדונות הציבור במגזר השקלי הלא צמוד גדלו בשנת 2015 בשיעור של כ-10.7%, הפיקדונות במגזר הצמוד למדד קטנו בכ-12.0% והפיקדונות במטבע חוץ והצמודים למטבע חוץ גדלו בשיעור של כ-5.0% לפרטים, ראה פרק ניתוח המבנה של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון להלן. ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכמה יתרת שלושת קבוצות המפקידים הגדולות בקבוצת הבנק לכ-10.4 מיליארדי שקלים חדשים.

בנק ישראל

בנק ישראל משמש כגורם המרכזי למימון וספיגת כסף לזמן קצר עבור המערכת הבנקאית, ובכלל זה עבור הבנק. יצוין, כי בנק הלווה כסף מבנק ישראל, חייב בבטוחות, עובדה המובאת בחשבון בניהול השוטף של הנזילות.

שוק נוסף לגיוס מקורות לטווח קצר הוא שוק הכסף הבין בנקאי. במהלך שנת 2015 החזיקה המערכת הבנקאית ובכללה הבנק, בעודפי נזילות גבוהים ולכן, השימוש בכלי זה היה זניח.

ההיקף והסוגים של הפיקדונות במערכת הבנקאית מושפעים, בין היתר, מהמדיניות המוניטרית של בנק ישראל.

להלן סקירת הכלים המוניטריים המופעלים על ידי בנק ישראל, לצורך יישום מדיניותו המוניטרית:

ריבית בנק ישראל - מידי חודש מפרסם בנק ישראל את שער הריבית שישרור במהלך החודש הבא. ריבית זו מהווה את ריבית הבסיס של מכרזי ההלוואות והפיקדונות המועמדים לרשות המערכת הבנקאית כפי שיפורט בהמשך.

חובת נזילות - הוראות בנק ישראל מחייבות את הבנקים להחזיק יתרות בנכסים נזילים בגין פיקדונות הציבור, בשיעורים שונים, בהתאם לתקופת הפיקדון. שיעורי חובת הנזילות כיום הינם 6% על פיקדונות לפי דרישה ו-3% על פיקדונות לזמן קצוב של שבוע עד שנה. בפיקדונות לתקופות של שנה ומעלה, לא קיימת חובת נזילות. לפרטים בדבר ניהול סיכונים הנזילות על ידי הבנק ראה פרק סקירת הסיכונים להלן ודוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

פיקדונות בבנק ישראל לספיגת עודפי הנזילות - בנק ישראל מעמיד מכרזי פיקדונות לרשות המערכת הבנקאית כמכשיר לספיגת עודפי נזילות במערכת. מכרזי הפיקדונות הינם לזמן קצר של 1 או 7 ימים וכן לתקופה של חודש. ריבית המקסימום במכרזים אלו הינה ריבית בנק ישראל המוצהרת על ידו. בנוסף, קיים חלון להפקדה של פיקדון יומי בבנק ישראל ללא מגבלת סכום, בריבית הנמוכה ב-0.10% מריבית בנק

ישראל. חלון ההפקדה עודכן מ-0.25% ל-0.10% בסוף חודש פברואר 2015, לאחר הורדת ריבית בנק ישראל מ-0.25% ל-0.10%. במהלך שנת 2015 החזיקה המערכת הבנקאית ובכללה הבנק, בעודפי נזילות, ובנק ישראל הפעיל במהלך כל השנה מכרזי פיקדונות לתקופות של יום, שבוע וחודש לספיגת עודפים אלה.

מלוות קצרי מועד - המכשיר הפיננסי העיקרי לספיגת עודפי שקלים הינו מלווה קצר מועד (מק"מ), באמצעות הנפקות שוטפות לציבור ופעילותו של בנק ישראל בשוק המשני.

כלים להזרמת נזילות למערכת - לצורך הזרמת נזילות למערכת בנק ישראל מעמיד מכרזי אשראי לזמן קצר של 1-7 ימים, בהם ריבית המינימום הינה ריבית בנק ישראל. בנוסף, מעמיד בנק ישראל חלון אשראי יומי בריבית הגבוהה ב-0.10% מריבית בנק ישראל. חלון האשראי עודכן מ-0.25% ל-0.10% בסוף חודש פברואר 2015, לאחר הורדת ריבית בנק ישראל מ-0.25% ל-0.10%. קבלת אשראי מבנק ישראל, הן באמצעות מכרזי האשראי והן באמצעות חלון האשראי, מוגבלת בסכום הביטחונות שיש לכל בנק בבנק ישראל. כאמור, במהלך שנת 2015 החזיקה המערכת הבנקאית ובכללה הבנק, בעודפי נזילות ולא היה צורך בהפעלת מכרזי אשראי על ידי בנק ישראל.

כתבי התחייבות ואיגרות חוב מהציבור

הבנק פועל לגיוס מקורות ארוכי טווח באמצעות הנפקות, בין היתר באמצעות מזרחי טפחות חברה להנפקות בע"מ (להלן: "מזרחי טפחות הנפקות"), חברה בת בבעלות מלאה של הבנק. במהלך השנים הנפיקה מזרחי טפחות הנפקות תעודות התחייבות לציבור על פי תשקיפים שפורסמו.

למועד הדוחות הכספיים סך תעודות ההתחייבות (סדרות 27,30-31,33,35-42), לרבות כתבי התחייבויות נדחים, שהונפקו לציבור על ידי מזרחי טפחות הנפקות הסתכמו בערך נקוב כולל של כ-19,769 מיליוני שקלים חדשים (31 בדצמבר 2014 - 15,581 מיליוני שקלים חדשים), מהם 2,131 מיליוני שקלים חדשים כתבי התחייבות נדחים (נכללים בהון רוברד 2 לעניין שמירת יחס הון מזערי ומופחתים בהדרגה בכפוף להוראות מעבר).

במהלך שנת 2015 הנפיקה מזרחי טפחות הנפקות איגרות חוב בסך כולל של כ-7,050 מיליוני שקלים חדשים ע.ג. תמורת כ-7,084 מיליוני שקלים חדשים, על פי תשקיף המדף מיום 30 ביולי 2013:

ביום 29 בינואר 2015 הנפיקה טפחות הנפקות איגרות חוב (סדרה 39), בערך נקוב כולל של 3,150 מיליוני שקלים חדשים, תמורת כ-3,150 מיליוני שקלים חדשים.

ביום 7 ביוני 2015 הנפיקה טפחות הנפקות 3 סדרות של איגרות חוב (סדרות 40, 41 ו-42), בערך נקוב כולל של 1,805 מיליוני שקלים חדשים, תמורת כ-1,804 מיליוני שקלים חדשים.

ביום 23 ביולי 2015, הנפיקה טפחות הנפקות איגרות חוב (סדרה 37), בדרך של הנפקה פרטית למשקיעים מסווגים, בערך נקוב של 820 מיליוני שקלים חדשים ערך נקוב, תמורת כ-845 מיליוני שקלים חדשים.

ביום 12 באוקטובר 2015, הנפיקה טפחות הנפקות איגרות חוב (הרחבת סדרות 40 ו-41) בערך נקוב כולל של 1,275 מיליוני שקלים חדשים, תמורת כ-1,285 מיליוני שקלים חדשים.

התמורה שגויסה בהנפקות הופקדה בבנק בתנאים דומים לתנאי ההנפקות.

מכשירי הון מורכבים

בחודש נובמבר 2006 גייס הבנק במסגרת הקצאה פרטית למשקיעים מוסדיים סכום של כ-451 מיליוני שקלים חדשים (460 מיליוני שקלים חדשים ערך נקוב), באמצעות הנפקה של שטרי הון נדחים (סדרה א'). ביום 21 במאי 2007 פורסם תשקיף של הבנק, במסגרתו נרשמו למסחר בתחילת חודש יוני 2007 מכשירי ההון המורכבים. בסך הכל הונפקו ונרשמו למסחר מכשירי הון מורכבים נוספים במסגרת התשקיף בסך של כ-1,242 מיליוני שקלים חדשים ערך נקוב תמורת סך של כ-1,193 מיליוני שקלים חדשים.

סך כל מכשירי ההון המורכבים (סדרה א') של הבנק ליום 31 בדצמבר 2015 שהונפקו ונרשמו למסחר, הגיע לכ-1,702 מיליוני שקלים חדשים ערך נקוב, שהונפקו תמורת סך של כ-1,644 מיליוני שקלים חדשים. מכשירי ההון המורכבים נכללים בהון רובד 2 אך אינם כשירים להכרה כהון הפיקוחי לפי הוראות באזל III ולכן, מופחתים בהדרגה בכפוף להוראות מעבר.

ביום 30 בדצמבר 2015 גייס הבנק לראשונה בהנפקה פרטית כתבי התחייבות נדחים מותנים מסוג CoCo (Contingently Convertibles), הכוללים מנגנון לספיגת הפסדים באמצעות מחיקת קרן בסכום של כ-417 מיליוני שקלים חדשים. כתבי ההתחייבות עומדים בתנאי הכשירות של באזל III ומוכרים על ידי המפקח על הבנקים כהון רובד 2.

בחודש ינואר 2016, לאחר תאריך המאזן, גייס הבנק סכום נוסף של כ-183 מיליוני שקלים חדשים. יצוין כי על פי תחזית תכנון ההון של הבנק, גיוס כתבי ההתחייבות הנדחים המותנים, צפוי לענות על צרכי ההון הפיקוחי של הבנק לפחות עד לסוף שנת 2017. לפי Standard & poors Maalot דירוג כתבי ההתחייבות הנדחים המותנים הוא ilAA. היתרה המשוערכת של מכשירי ההון המורכבים, כולל כתבי ההתחייבות הנדחים המותנים ליום 31 בדצמבר 2015 עומדת על כ-2.4 מיליארדי שקלים חדשים, לעומת 2.0 מיליארדי שקלים חדשים בסוף שנת 2014. לפרטים, ראה ביאור 25 לדוחות הכספיים.

התפתחויות משמעותיות בניהול הפעילות העסקית

הפריסה הסניפית

תפקידם העיקרי של סניפי הקבוצה הוא מתן שירות איכותי ומקצועי ללקוחות בכל תחומי הפעילות הבנקאית, סמוך למקום בו נדרש השירות (מקום המגורים, העסק). במסגרת זו מתנהלת בסניפים פעילותם השוטפת של הלקוחות, תוך שהבנק מציע ללקוחותיו ולכלל הציבור מוצרים ושירותים פיננסיים מתקדמים, לרבות שרותי ייעוץ לפעילות בשוק ההון ושרותי ייעוץ פנסיוני.

סניפי הקבוצה פרוסים בכל רחבי הארץ ומונים ליום 31 בדצמבר 2015, 177 מרכזי עסקים, סניפים ושלוחות, ובתוכם 45 סניפי בנק ייב. הבנק ממשיך להרחיב את הפריסה הסניפית בהתאם לתוכנית האסטרטגית ותוך כדי בחירת מיקומים על בסיס מערכת שיקולים הכוללת מתן שירות מיטבי ללקוחות וכן, שיקולי כדאיות כלכלית.

בשנת 2015 פתח הבנק 3 נקודות מכירה חדשות, זאת במקביל למיזוגן של מספר נקודות מכירה אחרות אל תוך סניפים גדולים הנמצאים בסמיכות גיאוגרפית, בעקבות מיפוי צרכי לקוחות הבנק ובמטרה לשפר את השירות הניתן להם. בשנת 2016 צפוי הבנק לפתוח כ-4 נקודות מכירה נוספות.

במסגרת האסטרטגיה להגדלת נתח השוק של הבנק במגזר הערבי, נפתחו במהלך הרבעון הראשון של שנת 2015, 2 סניפים ביישובי המגזר. הבנק בוחן נקודות נוספות להתרחבות.

הבנק מפעיל שירות ייחודי, במסגרת "סניפי ה-LIVE" - סניפים אשר נותנים שירות מלא ואישי, במשך שעות פעילות ארוכות ובאמצעות ערוצי תקשורת מגוונים בין הבנקאי ללקוח (טלפון, פקס, אינטרנט, מייל, SMS, וידאו). נכון ליום פרסום דוחות כספיים אלה מפעיל הבנק 6 סניפי LIVE.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד- הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

ערוצים ישירים

המדיניות על פיה פועל סקטור בנקאות ישירה בתחום הערוצים הישירים:

- יישום אסטרטגיה רב ערוצית שבמרכזה עומד הסניף, וערוצי הבנקאות הישירה מהווים חלק אינטגרלי ממנה.
- פיתוח שירות הבנקאות ההיברידית כערוץ עיקרי להתקשרות עם הבנקאי, בטלפון, במייל וב-SMS, בתחום הבנקאות המסחרית ובתחום המשכנתאות.
- הרחבת היקף ומגוון השירותים הניתנים באמצעות ערוצי הבנקאות הישירה (טלפון, אינטרנט, מכשירים סלולאריים, עמדות שירות עצמי וכספונים) והעמקת השימוש בהם.

הערוצים הישירים המוצעים ללקוחות הבנק כוללים:

שירותי בנקאות היברידית

הבנקאות ההיברידית מסמלת את השילוב בין שירות אישי, נגיש ללקוח, לבין אמצעי הטכנולוגיה - טלפון, מייל ו-SMS.

שירותי הבנקאות ההיברידית ניתנים באמצעות סניפי הבנק ומרכזי הבנקאות, כמפורט להלן:

- סניפי הבנק - שיחת טלפון מלקוח מזהה, מייל ו-SMS מנותבים ישירות לבנקאי של הלקוח ונענים על ידו או על ידי צוות מגבה בסניף.
- מרכז הבנקאות - צוות הסניף במרכז הבנקאות מגבה את הבנקאים בסניפים, מבצע פעולות ומוסר מידע ללקוחות הבנק כחלק מהשירות ההיברידי המשולב הניתן ללקוחות. השירות ניתן 24 שעות ביממה (בימי חול).
- במרכז הבנקאות מבצעים מכירה מתוך שירות של הלוואות ברגע, הוראות קבע, וכרטיסי אשראי, כמו כן מבצעים מהלך שימור לקוחות בתחום כרטיסי אשראי חוץ בנקאיים.
- בשנת 2016 צפוי הבנק להרחיב את שירות הבנקאות ההיברידית ללקוחות עסקיים במרכז הבנקאות.
- מרכז המשכנתאות - נמצא בלב העשייה בתחום המשכנתאות ומבצע ללקוחות מגוון פעולות הקשורות לתחום, בין היתר, הגשת בקשה ומתן ייעוץ לגבי הלוואות לדיור, קבלת מידע על הלוואה קיימת וביצוע הסדרים ותשלומים בהלוואות בפיגור. בשנת 2015 הופעל שירות הבנקאות ההיברידית בתחום המשכנתאות בכל סניפי הבנק. בשנת 2016 צפוי הבנק להפעיל שירות התכתבות עם בנקאי (בכפוף להסדרת נושאי הרגולציה הקשורים לנושא).
- מרכז המכירה - נועד להגביר את יכולת המכירה של סניפי הבנק במסגרת קמפיינים שיווקיים לגיוס לקוחות המופנים ישירות אליו, או במסגרת שיחות מכירה. בנוסף, מטפל המרכז במכירת כרטיס אשראי מזרחי טפחות, מחזור משכנתא מבנק אחר ללקוחות הבנק, מכירת הלוואות רכב ומניעת נטישה.
- בשנת 2016 צפוי הבנק להעמיק את פעילות מחזור המשכנתא ללקוחות מסחריים, הטיפול במניעת נטישה, הפעלה מחדש של חשבונות שנפתחו ואינם פעילים, ושיפור שעורי המיצוי בכל תחומי הפעילות באמצעות חיזוק הממשק עם סניפי הבנק.
- מרכז ההשקעות - מעניק מענה מקצועי, מיומן ומהיר ללקוחות שוק ההון בביצוע פעולות וייעוץ השקעות בין השעות 7:00 ועד 24:00. בנוסף, עוסק המרכז בגיוס לקוחות חדשים בתחום הפאסיבה, תוך תמיכה במיצוי קמפיינים. המרכז מפעיל שלוחה של חדר עסקאות ונותן ללקוחות הבנק שרותי מטבע חוץ וניירות ערך זרים.
- בשנת 2016 הבנק צופה גידול בכמות הלקוחות המגויסים ובהיקפי פעילות הפאסיבה, לשלוחת מט"ח ושלוחת ניירות ערך זרים.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד- הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

שירותי האינטרנט, הסלולאר, תיבת הודעות, שירות טלפוני ממוחשב ופקס

- שירות האינטרנט - מאפשר קבלת מידע בנקאי וביצוע פעולות בחשבון במגוון המוצרים הבנקאיים העומדים לרשות לקוחות הבנק בעלות מופחתת. השירות זמין 24 שעות ביממה באתר האינטרנט של הבנק ובאפליקציה לנייהול החשבון.
- בשנת 2015 הושק אתר חדש ומתקדם בשוק ההון וההשקעות במטרה לאפשר ללקוחות הבנק חווית שימוש ומסחר מהמתקדמות בארץ. יחד עם אתר זה הושקה גם אפליקציה ייעודית למסחר בשוק ההון.
- בשנת 2016 צפוי הבנק להשיק אתר חדש לתחום המשכנתאות וכן להרחיב את השירות ללקוחות עסקיים ופעילות בינלאומית.
- שירות תיבת הודעות - קבלת הודעות מהבנק על הפעילות בחשבון באמצעות תיבת הודעות אישית באתר האינטרנט של הבנק. הבנק צפוי להרחיב את השירות במהלך שנת 2016 גם לאפליקציית ניהול החשבון.

- השירות הסלולארי - הפצת מידע בנקאי ופיננסי באמצעות טלפון סלולארי.
 - השירות הטלפוני הממוחשב - השירות ניתן ללקוחות המזדהים באמצעות סיסמא אישית, במסגרתו מקבלים מידע ממוחשב לשאלות הנפוצות ומבצעים פעולות כולל הזמנת שיקים ללא תשלום וקבלת מידע בפקס בעלות מופחתת. השירות פעיל 24 שעות ביממה.
 - שירות ה-PC - מערכת מקבילה ל-"מזרחי באינטרנט", המאפשרת חיבור ישיר למחשב הבנק, שלא דרך רשת האינטרנט, וכתוצאה מכך מהירות פעולה גבוהה יותר.
 - שירות הפקס - מאפשר קבלת מידע בנקאי שוטף לחשבון הלקוח במגוון נושאים על פי תדירות מוגדרת על ידי הלקוח.
- מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד-ה הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

שירות עצמי בסניפים

- עמדות שירות - מזרחי טפחות מעמיד לרשות הלקוח עמדות שירות המאפשרות לו לבצע פעולות ולקבל מידע על חשבונות בתחום המסחרי ובתחום המשכנתאות באופן עצמאי 24 שעות ביממה, גם כשהסניף סגור. בחלק מעמדות השירות ניתן לבצע הנפקה מיידית של שיקים. בשנת 2015 השלים הבנק את מהלך החלפת עמדות השירות לעמדות חדישות הכוללות ממשק משתמש חדש ושירות הפקדת שיקים.
- כספונים - ברשות הבנק 181 מכשירים אוטומטיים למשיכת כספים, חלקם בסניפי הבנק וחלקם מוגדרים "כספונים מרוחקים".

הרחבת הפעילות העסקית

ניהול כספי הפיקדון לעובדים זרים

ביום 30 בדצמבר 2015 קיבל הבנק הודעה על זכייתו במכרז שקיימה המדינה לניהול כספי הפיקדון לעובדים זרים. הבנק נערך להפעלת הפיקדון, שהיתרות הצבורות בו נכון לסוף שנת 2014 עמדו על 267 מיליוני שקלים חדשים, בהתאם לתנאים הקבועים בהסכם. לפרטים נוספים ראה פרק מגזר משקי הבית להלן.

מכרז עסקים קטנים

ביום 17 בינואר 2016, לאחר תאריך המאזן, הודיע משרד האוצר כי השותפות הפיננסית בין בנק מזרחי טפחות לחברות נוספות נבחרה כאחת ההצעות הזוכות במסגרת המכרז להעמדת הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים בערבות המדינה. לפרטים נוספים ראה פרק מגזר עסקים קטנים להלן.

לפרטים בדבר התוצאות העסקיות במגזרי הפעילות השונים, ראה פרק מגזרי פעילות פיקוחיים להלן.

התפתחויות משמעותיות במערך טכנולוגיית המידע

מערכות מידע ומחשוב

שירותי המחשוב של בנק מזרחי טפחות ניתנים על ידי חברה בת בבעלות מלאה של הבנק - חטיבת הטכנולוגיה של מזרחי טפחות בע"מ (להלן: "חטיבת הטכנולוגיה"). חטיבת הטכנולוגיה פועלת לפיתוח מערכות טכנולוגיות מתקדמות ולשיפור מתמיד ברמת הציוד הטכנולוגי בבנק. האתר המרכזי המשמש את מערכות המחשב של קבוצת הבנק כולל מחשבים מרכזיים (להלן: "מיינפריים"), שרתים, מערכות אחסון נתונים, ציוד תקשורת וציוד קצה, המשמשים כולם כתשתית הפיתוח והתפעול של המערכות בחטיבת הטכנולוגיה (ראה סעיף תשתיות ותפעול להלן), אתר ההתאוששות ממקרה אסון (DRP) הממוקם בנפרד, כולל מחשב מרכזי, שרתים, אמצעי אחסון, ציוד תקשורת וציוד קצה. בסניפי הבנק הפרוסים ברחבי הארץ נמצא ציוד המשמש כתשתית התפעול של הסניפים: שרת סניפים, עמדות קצה, ציוד תקשורת, מדפסות וציוד ייעודי נוסף, כגון: עמדות מידע ללקוחות, סורקים וקוראי שיקים.

תשתיות ותפעול

מערכות הליבה הבנקאית (Core Banking) מבוססות על פלטפורמת מחשב מרכזי (מיינפריים). רוב הפרוייקטים החדשים מפותחים כיום בסביבה הפתוחה על פלטפורמות Windows ו-Linux. בין הסביבה הפתוחה לסביבת המיינפריים קיימים ממשקים הדוקים המיועדים להעברת נתונים בין שתי הסביבות. המערכות פועלות על גבי שלושה מחשבי מיינפריים וכ-2,000 שרתים. עיקר העדכון של מערכות הליבה מתבצע בתהליך לילי המעדכן את בסיס הנתונים בפעילות השוטפת שארעה במהלך היום ואת הספר הראשי של הבנק, במטרה לספק נתונים מעודכנים לקראת פתיחת היום הבא.

העברה של ה-Data Center

בשנת 2015 הסתיים פרויקט ההעברת מתקן ה-Data Center המרכזי ממיקומו הקודם, לאתר הבנק והמערכות מופעלות בסביבת הייצור בשוטף באתר החדש בהתאם לדרישות בנק ישראל.

גיבוי והתאוששות מאסון

מדיניות הבנק להתאוששות מאסון מתבססת על הפעלה של המערכות העיקריות באתר הגיבוי תוך פרק זמן שלא יעלה על 8 שעות. לצורך כך נבנתה תכנית DRP (Disaster Recovery Plan). בשנת 2015 הועתק מתקן הגיבוי ממיקומו למיקום חדש, לאתר מוגן יותר העומד בתקנות בנק ישראל. פרויקט ההעברת הסתיים בחודש יוני 2015. עם סיום מהלך זה הסתיימה התלות של בנק מזרחי טפחות בגוף הבינלאומי בנוגע לאתר. בשנת 2015 הורחב המענה למתקן הגיבוי למערכת נוספת על פי תיעודף הבנק. במטרה להבטיח את אמינות אתר ה-DRP ואת יכולת ההתאוששות מאסון, מבוצעים תרגולים בשיתוף עם החטיבות השונות לצורך בדיקת תקינות המערכות. במהלך שנת 2015, לאחר העתקת המתקן בוצע בהצלחה תרגיל רחב היקף. במקביל לעדכון המידע באתר הגיבוי, מתעדכן המידע החיוני של מערכות הליבה שבמחשב המרכזי, באתר שלישי הממוקם בירושלים, כדי לספק שרידות למידע במקרה של תרחיש קיצון בו יפגעו הן האתר הראשי והן אתר הגיבוי בו זמנית. בנוסף על מערכת הגיבוי, קיימים אמצעים המספקים הגנה פיזית לציוד ולתשתיות, הן באתר המרכזי והן באתר הגיבוי: איתור דליפות, איתור הצפות, מניעת זעזועים חשמליים ועוד.

שירותי מחשוב לבנק יהב

בנק מזרחי טפחות רכש בשנת 2008 את השליטה בבנק יהב (50% מהמניות) מבנק הפועלים בע"מ (להלן-בנק הפועלים). נכון ליום חתימת הדוחות הכספיים, בנק יהב מקבל שירותי מחשוב ותפעול מבנק הפועלים. השירותים האמורים ניתנים לבנק יהב בהתאם לאישור המפקח על הבנקים והממונה על ההגבלים העסקיים. בחודש פברואר 2014 אישר דירקטוריון בנק יהב התקשרות עם חברה בינלאומית, להקמת מערכת ליבה בנקאית וקבלת שירותי מיקור חוץ בנושאי מחשוב ותפעול. לחברה שנבחרה פתרון מתקדם לשירותי ליבה בנקאית (BANCS) ובכלל זה גם שירותי מיקור חוץ לבנקים וגופים פיננסיים רבים בכל רחבי העולם. בחודש אפריל 2014 התקשר בנק יהב עם החברה. תוכנית העבודה של הפרוייקט אושרה על ידי דירקטוריון בנק יהב. לוח הזמנים לעלייה לאויר של המערכת החדשה נקבע לשנת 2016, בהתאם להחלטת דירקטוריון בנק יהב ולאישור בנק ישראל.

בנק יהב, נעזר ביועצים חיצוניים לצורך ניהול התהליך, וידוע לו כי החברה הבינלאומית איתה התקשר לצורך ביצוע הפרוייקט שכרה את שירותיה של חברת ייעוץ ישראלית לצורך התאמת המערכת הבינלאומית שלה לעבודה בישראל.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד- הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

לפרטים בדבר השקעות והוצאות בגין מערך טכנולוגי המידע ראה פרק ניתוח המבנה של הנכסים, ההתחייבויות ההון והלימות ההון להלן.

לפרטים בדבר רכוש קבוע ומתקנים, ראה פרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

התפתחויות משמעותיות במערך השיווקי

פעילות השיווק של הבנק והאסטרטגיה השיווקית שלו נגזרות מתוך התכנית האסטרטגית של הבנק. צינורות השיווק באמצעותם פועל הבנק ועליהם מושתתת התכנית האסטרטגית, כוללים את מערך הסניפים הפרוסים ברחבי הארץ, מרכזי העסקים, המוקדים העסקיים, מרכז הבנקאות, יחידות המטה המקצועיות וסניפים ה-"LIVE".

האסטרטגיה העסקית ויעדי הצמיחה

- הגדלת נתח השוק הקמעונאי של הבנק באמצעות הרחבת בסיס הלקוחות ובפרט גידול במספרם הכולל של לקוחות משקי הבית תוך מיקוד בקהלי מטרה איכותיים.
- הגדלת נתח השוק של הלקוחות העסקיים הקטנים והבינוניים.
- המשך הובלת שוק המשכנתאות הן במונחי נתח שוק והן במונחים תדמיתיים, והמשך חיזוק המומחיות של בנקאי המשכנתאות.
- גיוס פאסיבה חדשה והגדלת פעילות ההשקעות בקרב הלקוחות הקיימים.
- מקסום המיצוי של לקוחות הבנק, תוך הגדלת סך המוצרים ללקוח.
- התרחבות למגזרי פעילות חדשים, וביניהם המגזר הערבי, החרדי והגיל השלישי.
- שימוש בזרוע החדשנית של ה-LIVE לגיוס לקוחות חדשים רלבנטיים ולשיפור השירות ללקוחות קיימים.
- הגברת פעילות "הכרטיס", מועדון הלקוחות של מזרחי טפחות, תחת אסטרטגיית "כוח של קבוצה".
- הרחבת פעילות "נפגשים", לחיבור בין הקהילה לבנק - גם למגזר הערבי והחרדי.
- שיווק אזורי - פעילות בסביבת סניפי הבנק.

האסטרטגיה השיווקית

האסטרטגיה השיווקית נגזרת מהאסטרטגיה העסקית ומיעדי הצמיחה וכוללת המשך הובלה של מזרחי טפחות כמותג מבודל ומועדף על בסיס ערך השירות, זאת באמצעות מתן יחס אישי ואנושי ויצירת בנקאות מקצועית המטפלת ב"כסף של אנשים". כחלק מתפיסת העולם הכוללת וה-DNA של מזרחי טפחות המבוסס על שירות אישי ואנושי, השיק הבנק בסוף שנת 2014 את אסטרטגיית ה"שמחה" תחת התפיסה שללקוחות מגיע להיות שמחים הן בחיים והן בבנק. באמצעות עשייה אמיתית בשטח, פעילות ענפה בסניפים, הטמעה פנים ארגונית של ערך השמחה ובאמצעות השירות ההיברידי הייחודי לבנק, המספק לכל לקוח גישה לבנקאי אישי, יצר הבנק בנקאות מתקדמת ואנושית הרואה את הלקוח וממוקדת בצרכיו. בנקאות ייחודית זו, באה לידי ביטוי גם בתקשורת השיווקית באמצעות מהלכים פרסומיים והתאמת השפה התקשורתית לאסטרטגיית השמחה. הפעילות במדיה כוללת פניה לכלל הציבור ולמגזרים החדשים כפי שתואר לעיל. להגשמת היעדים במסגרת התוכנית השיווקית פועל הבנק על בסיס האמצעים והכלים השיווקיים הבאים:

- **המותג** - חיזוק ובידול המותג "מזרחי טפחות" והענקת ערך ייחודי ללקוחות בסביבה התחרותית הקיימת והעתידית.
- המותג "מזרחי טפחות" מבודל ומתריס, מדגיש את חשיבות הקירבה בין הבנקאי ללקוח. הכלים הטכנולוגיים שמציע הבנק, תומכים בתפיסה זו.
- **גיוס לקוחות** - מיקוד בגיוס לקוחות איכותיים באמצעות קמפיינים כלליים במדיית המונים, גיוס מקומי, גיוס פנים ארגוני, פעילויות שוטפות בכלי אינטרנט שונים, שיווק מבסיסי נתונים וניהול חשבונות ייעודיים כגון "חשבון מנהלים" ו"חשבון פריוורטי".

- **חווית לקוח** - פיתוח חווית הלקוח של כלל לקוחות הבנק בכל הסניפים והסקטורים ופניה ללקוחות פוטנציאליים למטרת גיוס, תוך הדגשת ערך השמחה והמשך השקעה בבידול בשירות האישי והאנושי של הבנק. כחלק ממחויבות הבנק לשירות אישי ואנושי, נותרו עמדות הטלרים ללא שינוי בכל אחד מסניפי הבנק, בניגוד לפעילות המתחרים.
- **משכנתאות** - המשך מיצוב טפחות כמומחים במשכנתאות והצעת כלים ושירותים במטרה לשפר את חוויית הלקוח הפוטנציאלי. ביניהם שירות "GPS טפחות", אתר מתקדם, מינוף הקשר עם גורמי נדל"ן ומתן תוכן וערך מוסף בזירה הדיגיטלית.
- **פקדונות** - פיתוח מוצרים חדשים המתאימים לשוק וללקוחות והמשך שימוש בשפה נגישה ופשוטה ללקוחות, השקת אתר שוק ההון ואפליקציה לשוק ההון ובניית תשתית למיצוי מלקוחות קיימים.
- **מזרחי טפחות LIVE** - שירות בנקאות ייחודי המשלב את יתרונות הטיפול האישי על ידי בנקאי עם יתרונות הזמינות והנגישות של הבנקאות הישירה. בנקאי אישי לכל לקוח, מגובה על ידי בנקאים מהסניף ותמיכה של הסניפים הפיזיים המהווים סניפי גיבוי בכל הארץ. התקשרות עם הבנקאי האישי במגוון ערוצים - טלפון, מייל וסמס.
- **עסקים קטנים** - בניית אסטרטגיה לתחום העסקים הקטנים בבנק, המשך הפעלה ופיתוח של המכללה לעסקים בשיתוף המרכז הישראלי לניהול והפצת מגזין רבעוני לעסקים ברשת.
- **מגזרים** - פנייה שיווקית ותקשורתית למגזר הערבי והחרדי.
- **המגזר הערבי** - פתיחת סניפים ביישובים ערביים, פעילות פנים ארגונית, בליווי מהלך מיתוגי, שיווקי ופרסומי ממוקד, תוך פיתוח שפה תקשורתית ממוקדת והקמה של אתר בשפה הערבית.
- **המגזר החרדי** - פעילות שיווקית כוללת לגיוס לקוחות איכותיים מהמגזר החרדי, תוך יצירת שפה תקשורתית חדשה המותאמת לאסטרטגיית השמחה.
- **מועדון לקוחות** - ביסוס מועדון "הכרטיס", כרטיס האשראי של מזרחי טפחות כמועדון לקוחות ייחודי המעניק הצעות אטרקטיביות בעולמות התוכן הבנקאיים והחוץ בנקאיים, תוך מיקוד בדיאלוג עם הלקוחות להבנת העדפותיהם והנגשת המבצעים באמצעות אתר חדש.
- **נפגשים במזרחי טפחות** - פעילות שיווקית וייחודית לתמיכה באסטרטגיה השיווקית של הבנק שמטרתה להתקרב לקהילה, על ידי חיזוק הקשר עם התושבים. במסגרת "נפגשים במזרחי טפחות", נחשף הציבור למגוון רחב של תכנים מרתקים, המועברים על ידי מרצים מובילים בתחומם. הפעילות פתוחה לציבור הרחב.
- **לקוחות קיימים** - טיפוח ושימור של הלקוחות הקיימים הנמנים עם קהלי היעד האסטרטגיים, והעמקת הפעילות עימם. הפעילות בקרב הלקוחות הקיימים מתבססת בעיקר על בניית הצעות ערך ייחודיות, ופיתוח מדיניות שירות התומכת במיצוב ובצרכי הלקוח ומסייעת בהגדלת שביעות רצון הלקוחות לאורך זמן.
- **פעילות שיווקית ממוקדת** - שימוש מושכל במערכות מידע לפעילות שיווקית ממוקדת במגוון ערוצי הפצה ובאמצעות מערכת CRM ופיתוח מתמיד של תובנות וכלים להיכרות מעמיקה יותר של לקוחות הבנק וצרכיהם.
- **פעילות ברשתות החברתיות** - ניטור הפעילות ברשתות החברתיות ובבלוגים ומתן תגובה בזמן אמת, על ידי שימוש בכלים טכנולוגיים מתקדמים:
 - הבנת הלקוחות - ניטור בזמן אמת לשיחות של צרכנים המסייע לשיפור השירות והמוצרים המוצעים ללקוחות.
 - מעורבות פעילה בזירות מדיה חברתית - זיהוי שאלות ופניות של לקוחות ומתן מענה מהיר ויעיל.
 - תובנות שימושיות לפיתוח מוצרים חדשים.
 - מעקב ומדידת קמפיינים.

בהתאם למחקרי שוק שעורך הבנק, ניתן להסיק כי פעילויות אלה של הבנק משפיעות באופן הבא:

- מזרחי טפחות הינו הבנק הנתפס כאישי ואנושי ביותר במערכת הבנקאית, ובעל שיעורי שביעות רצון גבוהים.
 - הבנק נהנה לאורך זמן מיתרון תדמיתי בתפיסת הציבור לעומת מתחריו, ונתפס בעיני הציבור הרחב כבנק שהאווירה בו חיובית ושמחה, כבנק השונה ביותר במערכת הבנקאית, כבנק בו הבנקאים שמחים לתת שירות ללקוחותיו וכבנק הנתפס ככזה שלקוחותיו הם המטופלים ביותר במערכת הבנקאית.
 - הבנק היחיד (מבין 5 הבנקים המובילים) בעל נתח שוק פוטנציאלי גבוה מנתח שוק מדווח - משמעות הדבר היא שמספר גבוה של לקוחות פוטנציאליים מעוניינים להצטרף לבנק.
 - הבנק במומנטום הצמיחה (מדד המבטא להערכת הנדגמים את מידת סיכויי צמיחת והתחזקות הבנק) הגבוה ביותר במערכת הבנקאית.
 - מוביל בשביעות רצון לקוחות בקביעות לאורך שנים.
 - טפחות מוביל בשביעות רצון לקוחות בעולם המשכנתאות, בפער משמעותי מהמתחרים, מוביל את השוק בכל הממדים התדמיתיים: מודעות, הבנק אליו יפנו ראשון והבנק מספר 1 בתחום והנו הבנק שמרבית מהציבור הרלבנטי פונה אליו לביורור משכנתא.
- מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד- הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

התפתחויות משמעותיות בתחום המשאב האנושי והמינהל

התפתחויות הנוגעות לנושאי משרה בבנק

ביום 1 בינואר 2015 החלה עורכת דין רחלי פרידמן לכהן כיועצת המשפטית הראשית של הבנק וכמנהלת החטיבה המשפטית.

התפתחויות ביחסי עבודה

הסכמי שכר לעובדים המיוצגים על ידי ארגון העובדים

לשנים 2015-2005 טרם נחתם הסכם שכר עם ארגון העובדים (למעט עם מי שהיו עובדי טפחות, ואשר לגביהם נחתם הסכם שכר לתקופה שעד יום 31 במרץ 2005). לקראת סוף שנת 2015 החל הליך של בוררות כלכלית בין הבנק לארגון העובדים, בו נידונות דרישות ארגון העובדים לשנים האמורות. הבנק עורך, במידת הצורך, הפרשות מתאימות.

חטיבת הטכנולוגיה

ביום 2 במרץ 2015 נחתם הסכם קיבוצי בין הנהלת חטיבת הטכנולוגיה של מזרחי טפחות בע"מ לבין ועד עובדי החברה וההסתדרות בו סוכם כדלקמן:

- סיום סכסוך העבודה והשביתה שהוכרז על ידי ההסתדרות מיום 26 בינואר 2012 והסרת כל העיצומים. בזאת הסתיימו כל סכסוכי העבודה בחברה.
- הסדרת נושא עובדי חוץ.
- הסדרת תקופת נסיון במסלול קביעות.

התפתחויות בלוגיסטיקה, מינהל והתייעלות

- בשנת 2015 נמשכה מגמת התייעלות וניצול המשאבים הקיימים של הבנק, בנושאים הבאים:
 - התייעלות בשטחים וביצוע פריסה טובה יותר של מערך הסינוף.
 - הופעל הסדר השאלת עומסים ייזומה באמצעות הפעלת גנרטורים באתר הבנק, בשיתוף חברת החשמל, בשעות השיא.
 - ביצוע מינוף תשתיות באמצעות השכרה לצד ג', באופן זמני, של שטחים המשמשים כעתודה של הבנק להתפתחות עתידית.
- הנגשת סניפי הבנק בהתאם לתקנות הנגישות החדשות מבוצעת בקצב מהיר מהנדרש על פי החוק. בחלק מהמקרים התקבלו החלטות של העתקה לנכסים חלופיים.

הפעילויות והמגמות שתוארו יימשכו גם בשנת 2016.

כמו כן, הושלמו העברת המחשב המרכזי של הבנק למתקן הבנק ובנייתו של מתקן הגיבוי למחשב המרכזי של הבנק. לפרטים נוספים ראה פרק פרויקטים משמעותיים להלן.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד-הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

לפרטים נוספים הנוגעים להון האנושי בבנק, המבנה הארגוני של הבנק ונושאי משרה בכירה, ראה פרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

התפתחויות בפריסה הגיאוגרפית הבינלאומית

הפעילות הבינלאומית בקבוצת הבנק כוללת פעילות עסקית ושירותי בנקאות פרטית באמצעות חברות בנות, סניפים ונציגויות בארץ ובעולם. הפעילות הבינלאומית של הקבוצה בארץ מתמקדת בעיקר בבנקאות פרטית, ובמתן שירותים פיננסיים לתושבי חוץ בחוץ לארץ, במימון סחר חוץ, באשראי מקומי ובהשתתפות באשראים סינדיקטיביים. כמו כן, מתן שירותים בנקאיים ללקוחות ישראלים המקיימים פעילות בחוץ לארץ. לבנק שלוחות במספר מדינות, כמפורט בהמשך.

הפעילות הבינלאומית בארץ ובחוץ לארץ כפופה לסקטור פעילות בינלאומית ובנקאות פרטית בחטיבה הפיננסית של הבנק. בנוסף, מתבצעת בקרה על הפעילות בשלוחות על ידי החטיבה לבקרת סיכונים.

להלן פירוט השלוחות השונות ועיסוקיהן:

חברה בת בשוויץ - UMB (Switzerland) Ltd - מתמחה בשירותי בנקאות פרטית ובמתן הלוואות לרכישת נדל"ן בישראל. החברה בעלת סניף אחד, מוחזקת על ידי חברת החזקות של הבנק בבעלותו המלאה הרשומה בהולנד - UMOHC B.V. (להלן: "חברת החזקות"). החברה בת בשוויץ כפופה בפעילותה לדיני הפיקוח בשוויץ.

סניפי הבנק בחוץ לארץ - הסניפים בחוץ לארץ מציעים ללקוחותיהם שירותים בנקאיים בהתאם לחוקים ולדינים המקומיים. הסניפים כפופים לפיקוח מקומי וישראלי כאחד.

- **סניף לוס אנג'לס**: הסניף עוסק בעיקר בתחומי הבנקאות המסחרית, השתתפות בהלוואות סינדיקטיביות וגיוס פיקדונות. הפיקדונות המופקדים בסניף מבוטחים על ידי FDIC (Federal Deposit Insurance Corporation). על לקוחות הסניף נמנים לקוחות מקומיים, ישראלים ובינלאומיים.

- **סניף לונדון**: הסניף פועל בעיקר בתחומי הבנקאות העסקית, השתתפות בהלוואות סינדיקטיביות, סחר חוץ, אשראי, קבלת פיקדונות, מסחר במטבע חוץ ומתן שירותים בתחום הבנקאות הפרטית. עם לקוחות הסניף נמנים לקוחות מקומיים, ישראלים ובינלאומיים.

סניפי בנקאות פרטית בינלאומית בישראל - הבנק מפעיל ארבעה סניפים ייעודיים, הממוקמים בירושלים, תל אביב, נתניה ואשדוד, ומשרתים לקוחות תושבי חוץ ועולים חדשים. הסניפים מציעים ללקוחותיהם שירותים בנקאיים מלאים, בדגש על בנקאות פרטית. הסניפים נתונים לפיקוח ישראלי, וכפופים לסקטור הפעילות הבינלאומית ובנקאות פרטית.

נציגויות - פעילותן העיקרית של הנציגויות היא שיווק שירותי הבנק וייצוג הבנק בחוץ לארץ. הבנק מפעיל משרדי נציגויות במכסיקו, אורוגוואי, פנמה וגרמניה. הבנק החליט לסגור את נציגות פנמה.

חקיקה ופיקוח

השלוחות בחוץ לארץ כפופות, בין היתר, לדיני המדינה בהן פועלות ולפיקוח הרשויות המוסמכות באותה מדינה, כמפורט להלן:

חברת הבת בשוויץ - רשות הפיקוח הפדראלי של שוויץ FINMA.

סניף לוס אנג'לס - מחלקת מוסדות פיננסיים של מדינת קליפורניה, התאגיד הפדראלי לביטוח פיקדונות (FDIC), וה-Federal Reserve. בהתאם לתקנות התאגיד הפדראלי לביטוח פיקדונות (FDIC), מחויב סניף לוס אנג'לס להחזיק "נכסים ראויים" ("eligible assets") כהגדרתם בתקנות, בשיעור של 106% מסך התחייבויותיו. על פי תקנות אלו, הפקדה בבנק שלא ויתר על הסכם קיזוז מול המפקיד, אינה בגדר "נכסים ראויים", ולכן מוגבלת האפשרות של סניף לוס אנג'לס להפקיד בבנק בישראל. כמו כן, על פעילות הסניף מוטלות מגבלות מתוקף הוראות US Bank Holding Company Act 1956.

סניף לונדון – כפוף לשתי רשויות: FCA (Financial Conduct Authority) ו-PRA (Prudential Regulation Authority).

נציגות מכסיקו - הפיקוח על הבנקים - Comision Nacional Bancaria Y De Valores.

נציגות אורוגוואי - הפיקוח על הבנקים - Banco Central Del Uruguay.

נציגות גרמניה - רשות הפיקוח הפיננסית - Financial Supervisory Authority (BaFin).

נציגות פנמה - הפיקוח על הבנקים - Superintendencia de Bancos.

יעדים ואסטרטגיה עסקית

שלוחות הבנק בחוץ לארץ מתחרות בבנקים המקומיים במדינותיהם, בבנקים הבינלאומיים, ובשלוחות הבנקים הישראליים בחוץ לארץ. התחרות מתמקדת ברמת השירות והשירותים הניתנים ללקוחות. לכל שלוחה של הפעילות הבינלאומית קהל יעד ייחודי. גורמי ההצלחה הקריטיים מבוססים על מתן שירות גלובלי ברמה בינלאומית. השירות הניתן ללקוחות מבוסס על הבנת הצרכים האישיים ומתן מענה פרטני המבוסס על הכרה מעמיקה של השווקים המקומיים, ומציאת סל מוצרים מתאים.

על מנת להתמודד עם התחרות הקיימת במגזר זה משקיע הבנק משאבים רבים בגיוס כוח אדם איכותי, בעל ניסיון רב בשוק הגלובלי, בהכשרה מקצועית של עובדיו, ובמכירת סל מוצרים איכותי ביחס למקובל בעולם. כמו כן מתמקד הבנק במתן שירות איכותי ובשמירה על קשר הדוק עם הלקוחות, בארגון כנסיים מקצועיים ללקוחות נבחרים ובמאמצים לאיתור ולגיוס לקוחות חדשים באופן שוטף.

הבנק פועל לפיתוח הפעילות בשלוחות הקיימות וליצירת קשרים אסטרטגיים עם גופים פיננסיים מרכזיים בבנקאות הבינלאומית ולעבודה משותפת עמם. כמו כן, נבחנות אפשרויות למתן שירותים המתאימים לכל אחת מהשלוחות ואשר עונים על הצרכים המתחדשים עם השינויים הטכנולוגיים, העסקיים והרגולטורים, בכל שוק ושוק.

הפעילות הבינלאומית מגלמת מספר סיכונים ייחודיים:

- פעילות תחת משטרי חוק ורגולציה, שונים וייחודיים לכל מדינה.
- סיכון הנובע מקושי בשליטה בשלוחה מרוחקת מהמשרדים הראשיים.
- הסיכונים העסקיים (סיכוני אשראי וסיכוני שוק) מושפעים מגורמים מקומיים, שאינם בהכרח זהים לסביבה ולגורמים בישראל.

כל אחת מהשלוחות בחוץ לארץ פועלת על פי החוק והרגולציה המקומיים, ומלווה באופן שוטף על ידי יועצים משפטיים מקומיים המתמחים בפעילות הבנקאית הרלוונטית לכל שלוחה.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד- הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד. לפרטים נוספים ראה פרק סקירת הסיכונים ופרק מגזרי פעילות פיקוחיים להלן, וכן, דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

פרויקטים משמעותיים

קבוצת הבנק, באמצעות חטיבת הטכנולוגיה, מקדמת מספר פרויקטים המחייבים השקעות גדולות במיחשוב, ומצויים בשלבים שונים של פיתוח והטמעה. פרויקטים אלה ניתנים לסיווג למספר קבוצות כמפורט להלן:

- פרויקטים במהלך פיתוח.
- פרויקטים שפיתוחם הסתיים בשנת 2015.
- פרויקטים שבוצעו בשנים האחרונות ומטופלים במסגרת תוכנית העבודה השוטפת.
- פיתוח תשתיות מחשוב.

פרויקטים במהלך פיתוח

- המשך פיתוח פרויקט הבנקאות ההיברידית, אשר החל לפעול במהלך שנת 2011 ובמסגרתו הותקנה מערכת טלפונית IP שמחליפה את מערכות המוקד הישנות ומחברת אליה מערכות עסקיות במוקד ובסניפים. בשנת 2015 נוספה יכולת זו גם לתחום המסחרי.
 - מערכת המשכנתאות - פיתוח סימולטור משכנתאות נמשך ועתיד להסתיים במהלך שנת 2016.
- מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד "הנחות") שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

פרויקטים שפיתוחם הסתיים בשנת 2015

- הוקם אתר חדש ואפליקציית סלולאר על בסיס תשתיות מתקדמות עבור שוק ההון.
- הוספה לאתר הפעלת פונקציונליות רבה כגון: הרשאה לחיוב חשבון, הצגת כרטיסי אשראי ועוד.
- הפקדת שקים באמצעות מכשיר הסלולאר.
- תעודת זהות בנקאית - פותחו כלל היכולות והדיווחים הנדרשים לשם עמידה בדרישות בנק ישראל בנושא.
- בשנת 2015 הסתיימו פיתוחים הנוגעים לפרויקט ההתנתקות של בנק יחב ממערכות בנק הפועלים. לפרטים ראה גם פרק התפתחויות משמעותיות במערך טכנולוגיית המידע לעיל.
- הושלם מערך התוכנה התומך בשיווק כרטיסי לאומי כארד על ידי הבנק.

פרויקטים שבוצעו בשנים האחרונות ומטופלים במסגרת תכנית העבודה השוטפת

- מערכת לתפעול חדר עסקאות - בשנת 2015 הוחלפה המערכת המתפעלת את חדר העסקאות על מנת להתאים את המערכת הממוחשבת למגוון העסקאות ולהיקף הפעילות.
- אתר הבנק - האתר הקיים הוחלף באתר חדש המושתת על תשתית מתקדמת.

פיתוח תשתיות מיחשוב

- ההשקעה בפיתוח תשתיות הינה בסיס חשוב, המאפשר לבנק תמיכה בהרחבת עסקיו, באמצעות פיתוח מערכות חדשות ומובילות בתחום הבנקאות. במסגרת זו נכללים, בין היתר, שדרוג המחשב המרכזי, הרחבה ושדרוג של חוות השרתים, התאמת מערכות האחסון, הרחבת מערכת התקשורת והחלפת תחנות עבודה בסניפים.
- בשנת 2015 הסתיים שדרוג של כלל תחנות הקצה במטה ובסניפים למערכת מתקדמת יותר.
- הוקם מערך לניטור ומניעה של דליפת מידע מהדואר האלקטרוני בבנק.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד "הנחות") שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

הסכמים מהותיים

- א. הסכמי עבודה שנחתמו עם ארגון העובדים, ארגון המנהלים ומורשי החתימה, וועד עובדי חטיבת הטכנולוגיה. לפרטים, ראה סעיף ההון האנושי בפרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.
- ב. כתבי התחייבויות לשיפוי. לפרטים, ראה ביאור 26 ג. (4-9) לדוחות הכספיים.
- ג. הסכם עם כרטיסי אשראי לישראל בע"מ ("להלן: "כאל") ועם דיינרס קלוב ישראל בע"מ, חברה בשליטת כאל, להנפקה משותפת של כרטיסי חיוב "ויזה", "מסטרקארד" ו"דינרס קלוב", לרבות כרטיסים עם מותג הבנק, אשר יופצו על ידי הבנק ללקוחותיו. לפרטים נוספים, ראה ביאור 26 ג. 13 לדוחות הכספיים.
- ד. זכיית בנק יהב במכרז בנושא הלוואות תקציביות לעובדי המדינה. לפרטים, ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות לעיל.
- ה. התקשרות בנק יהב עם חברה בינלאומית, להקמת מערכת ליבה בנקאית וקבלת שירותי מיקור חוץ של מערכת זו. לפרטים, ראה פרק התפתחויות משמעותיות במערך טכנולוגי המידע לעיל.
- ו. בסוף שנת 2015 החל הבנק בשיתוף פעולה עם חברת לאומי קארד לשיווק כרטיסי אשראי של חברת לאומי קארד ללקוחות הבנק.
- ז. הלוואות מוכוונות ללווים זכאי משרד הבינוי והשיכון. לפרטים ראה פרק מגזר משקי הבית להלן.
- ח. מכרז עסקים קטנים. לפרטים ראה פרק מגזר עסקים קטנים להלן.
- ט. מכרז לניהול כספי הפיקדון לעובדים זרים. לפרטים ראה פרק מגזר משקי הבית להלן.

מעורבות חברתית ותרומות

כארגון עסקי הנשען בפעילותו ובהישגיו על הקהילה שבתוכה הוא פועל, רואה עצמו הבנק מחויב לגלות מעורבות, ולתמוך בצרכי הקהילה על גווניה השונים.

הבנק מתמקד ב-2 תחומים חברתיים מוגדרים, אליהם הוא מנתב את מרבית התרומות והפעילות ההתנדבותית שלו ושל עובדיו:

- קידום וטיפוח ילדים ובני נוער המצויים במצוקה ובחסך.
- תמיכה בעמותות ובעסקים המקדמים מטרות חברתיות ומעסיקים בעלי צרכים מיוחדים.

125 מסניפי הבנק ויחידות המטה נמצאים בקשר עם גופים חברתיים ומוסדות שונים, הפועלים למען ילדים ובני נוער הנמצאים בחסך ובמצוקה, בישובים בהם ממוקמים הסניפים ויחידות המטה של הבנק. "אימוץ" גופים אלו בא לידי ביטוי בהתנדבות עובדי הסניפים ויחידות המטה, ובהענקת סיוע כספי - תרומת הבנק, לרכישת מוצרים לרווחת הילדים ובני הנוער. בנוסף מקיים הבנק מגוון מיזמים לטובת אוכלוסיות נזקקות - ערכות חינוך פיננסי לנוער, העצמת בני נוער, פעילויות לרווחת ילדים חולים, מלגות לסטודנטים נזקקים, ירידים למכירת מוצרי עמותות ועוד. פעילויות אלה נעשות תוך מעורבות של עובדי הבנק, משפחותיהם ואף לקוחות הבנק. בשנת 2015 הורחב פרויקט "נפגשים במזרחי טפחות" במסגרתו התקיימו בסניפי הבנק הרצאות ופעילויות במגוון נושאים לקהל הרחב וללא עלות.

בשנת 2015 הקדישה קבוצת הבנק למעורבות חברתית ולתרומות 8.5 מיליוני שקלים חדשים בהשוואה לכ-8.3 מיליוני שקלים חדשים אשתקד. בנוסף, השקיעו עובדי הבנק ומנהליו שעות עבודה בערך כספי של כ-4.4 מיליוני שקלים חדשים (לעומת 4.3 מיליוני שקלים חדשים אשתקד) בעבודה קהילתית במסגרת הפעילויות השונות. בסך הכל הושקעו בפעילות הקהילתית-חברתית בקבוצת הבנק בשנת 2015 כ-12.9 מיליוני שקלים חדשים, בהשוואה לכ-12.6 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014.

לפרטים נוספים בדבר מעורבות חברתית ותרומות ראה דוח אחריות תאגידית באתר האינטרנט של הבנק:
www.mizrachi-tefahot.co.il << מידע על מזרחי טפחות >> קשרי משקיעים >> דוחות כספיים

שינויים במבנה המשפטי ובאופן ההתאגדות של הבנק

בשנת 2015 לא חל שינוי במבנה המשפטי ובאופן ההתאגדות של הבנק.

הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

פרק זה כולל תיאור של מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים הנוגעים לתוצאות ולמצב העסקי, לרבות ניתוח ההתפתחות בהכנסות, בהוצאות וברווחים. כמו כן, מתוארים בהרחבה מגזרי הפעילות של הבנק, ההחזקה בחברות עיקריות ותוצאות הפעילות בהם.

מגמות, תופעות התפתחויות ושינויים מהותיים

אירועים מהותיים בעסקי קבוצת הבנק

הנפקת כתבי התחייבות נדחים מותנים הכוללים מנגנון לספיגת הפסדים (CoCo)

ביום 30 בדצמבר 2015 גייס הבנק לראשונה בהנפקה פרטית כתבי התחייבות נדחים מותנים מסוג CoCo (Contingently Convertibles), הכוללים מנגנון לספיגת הפסדים באמצעות מחיקת קרן, בסכום של כ-417 מיליון שקלים חדשים. כתבי ההתחייבות עומדים בתנאי הכשירות של באזל III ומוכרים כהון רובד 2. בחודש ינואר 2016, לאחר תאריך המאזן, גייס הבנק סכום נוסף של כ-183 מיליון שקלים חדשים. יצוין כי על פי תחזית תכנון ההון של הבנק, גיוס כתבי ההתחייבות הנדחים המותנים, צפוי לענות על צרכי ההון הפיקוחי של הבנק לפחות עד לסוף שנת 2017.

מכירת זכויות והתחייבויות בתיק המשכנתאות

ביום 31 בדצמבר 2015 נחתם הסכם בין הבנק ובין גופים מוסדיים למכירת 80% מזכויותיו והתחייבויותיו של תיק הלוואות לדיור שסכומו הכולל הוא כ-759 מיליון שקלים חדשים. תיק הלוואות מורכב מהלוואות לדיור שהועמדו על ידי הבנק בשנת 2013. תיק הלוואות שנמכר כולל הלוואות שבהן שיעור המימון (LTV) נע בטווח של 50%-60%. יתרת תיק הלוואות נותרת בבעלות הבנק באופן שזכויות הרוכשת וזכויות הבנק תהיינה בדרגת קדימות זהה (פרי פסו). בהתאם להסכם ניהול שנחתם בין הצדדים, הבנק ינהל ויתפעל עבור הרוכשת את חלק תיק הלוואות שנרכש על ידה, באופן ועל בסיס אותם כללים לפיהם הבנק מנהל ומתפעל הלוואות לדיור עבור עצמו, לרבות החלק בתיק הלוואות שנותר בבעלותו.

הסביבה הכללית והשפעת גורמים חיצוניים על קבוצת הבנק

התפתחויות במשק הישראלי בשנת 2015

התפתחויות ריאליות

הנתונים המאקרו כלכליים בשנת 2015 מעידים על קצב צמיחה מתון של הפעילות במשק.

על פי האומדן הראשון למחצית השנייה של שנת 2015, אשר פורסם על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, התוצר המקומי הגולמי צמח בשנת 2015 בשיעור שנתי של 2.6%, בדומה לאשתקד ולעומת 3.3% בשנת 2013. הצמיחה הושפעה לשלילה מקיטון ביצוא הסחורות

והשירותים ובהשקעה בענפי משק. הצריכה הפרטית צמחה בשיעור חיובי גבוה, למרות ירידה בצריכת מוצרים בני-קיימא ומוצרים בני-קיימא למחצה.

יצוא הסחורות (נתונים דולריים מקוריים, ללא אוניות, מטוסים ויהלומים) ירד בשנת 2015 בשיעור של 4.1%. זאת, על רקע הייסוף המצטבר של השקל אל מול שער החליפין הנומינאלי אפקטיבי במהלך השנה ונוכח ההתמתנות המתמשכת בקצב צמיחת הסחר העולמי. ביבוא הסחורות (נתונים דולריים מקוריים, ללא אוניות, מטוסים, יהלומים וחומרי אנרגיה) נרשמה בשנת 2015 צמיחה שלילית בשיעור של 4.7%. זאת, בעקבות ירידה בכל קבוצות הסחורות (מוצרי צריכה, חומרי גלם ומוצרי השקעה). על רקע התפתחויות אלה, הגירעון המסחרי הכולל הסתכם בשנת 2015 בכ-7.9 מיליארדי דולרים, לעומת 13.8 מיליארדי דולרים אשתקד, קיטון של כ-43.0%.

במהלך אחד עשר החודשים הראשונים של שנת 2015 עלה מדד פדיון ענפי הכלכלה בשיעור שנתי של 4.4%, בעיקר בהשפעת מדד פדיון ענף הבינוי וענף המסחר הסיטונאי והקמעונאי. מדד הייצור התעשייתי עלה באותה התקופה בשיעור של כ-1.9%, כאשר מדד ייצור הטכנולוגיה העילית ירד בשיעור של 1.9%. מדד אמון הצרכנים אמנם נמצא עדיין בטריטוריה שלילית, אך הצביע על שיפור מסוים במהלך השנה. מדד מנהלי הרכש העיד על התרחבות בפעילות רק לקראת סופה של השנה.

במהלך שנת 2015 עמד שיעור האבטלה הממוצע על 5.3%, לעומת שיעור ממוצע של 5.9% אשתקד. בתקופה זו שיעור ההשתתפות הממוצע בכוח העבודה עמד על רמה של 64.1%, בדומה לממוצע אשתקד, אשר עמד על שיעור של 64.2%.

אינפלציה ושערי חליפין

במהלך שנת 2015 ירד מדד המחירים לצרכן ב-1.0%, בהמשך לירידה של 0.2% אשתקד. ירידת המדד הושפעה בעיקר מהוזלה במחירי התחבורה והתקשורת, ובמחירי אחזקת הדירה. הירידה קוזזה במעט על ידי התייקרות במחירי הדיור ובמחירי הירקות והפירות. יצוין כי הפחתת המע"מ וגורמים נוספים הביאו להפחתה של כ-0.6% מהמדד הכללי.

להלן פרטים על שערי החליפין היציגים ושיעור השינוי בהם:

שיעור השינוי (באחוזים)	31 בדצמבר 2014	31 בדצמבר 2015	שער החליפין של:
0.3	3.889	3.902	הדולר של ארצות הברית (בשקלים חדשים)
(10.1)	4.725	4.247	אירו (בשקלים חדשים)

ביום 18 בפברואר 2016 עמד שער החליפין של השקל מול האירו על 4.337 - פיחות של 2.1% מיום 31 בדצמבר 2015. שער החליפין של השקל מול הדולר עמד באותו היום על 3.902, בדומה ליום 31 בדצמבר 2015. על מנת לתמוך בשער החליפין, רכש בנק ישראל במהלך שנת 2015 מטבע חוץ בהיקף של כ-5.5 מיליארדי דולרים, בהמשך לרכישות בהיקף של כ-7.0 מיליארדי דולרים במהלך שנת 2014 (כמחצית מהרכישות בכל אחת מהתקופות נעשו במטרה לקזז את השפעת הפקת הגז ממאגר "תמר" על שער החליפין).

מדיניות מוניטרית ופיסקלית

במהלך שנת 2015 הופחתה ריבית בנק ישראל פעם אחת מרמה של 0.25% בסוף שנת 2014 לרמה של 0.10% בחודש מרץ 2015, על רקע התחזקות השקל אל מול סל המטבעות, התמתנות בציפיות האינפלציה והמשך מדיניות מוניטארית מרחיבה במשקים מרכזיים בעולם. בשנת 2015 נרשם בתקציב הממשלה גירעון מצטבר בסך של 24.5 מיליארדי שקלים חדשים, לעומת גירעון מצטבר בסך של 29.9 מיליארדי שקלים חדשים אשתקד. שיעור הגירעון בשנת 2015 הינו 2.2%, לעומת שיעור גירעון של 2.8% בשנת 2014. ההכנסות ממיסים גדלו במהלך התקופה הנדונה בשיעור של 5.3%, לעומת אשתקד, בעוד הוצאות משרדי הממשלה גדלו בשנה שחלפה בשיעור של 4.9%.

יצוין כי, גביית המסים בשנת 2015 הייתה גבוהה בכ-3.6 מיליארדי שקלים חדשים מהתחזיות המוקדמות של משרד האוצר. בעקבות זאת, החליט שר האוצר על הפחתת שיעור המע"מ בנקודת אחוז אחת לרמה של 17% (החל מאוקטובר 2015) ועל הפחתת מס החברות ב-1.5 נקודות אחוז לרמה של 25% (החל מה-1 בינואר 2016).

בנייה למגורים ושוק המשכנתאות

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הסתכמה הכמות המבוקשת לדירות חדשות (דירות שנמכרו ודירות שנבנו שלא למטרת מכירה) בשנת 2015 ב-50,520 דירות, עלייה של 22.3% לעומת אשתקד, ושל 1.3% לעומת שנת 2013. זאת, בין היתר, בעקבות ההחלטה על העלאת מס הרכישה ובעקבות ביטולה של תכנית "מע"מ 0%". בתקופה זו נרשמה בכל המחוזות עלייה במספר הדירות המבוקשות, כאשר העליות המשמעותיות ביותר לעומת התקופה המקבילה אשתקד נרשמו במחוז הדרום (49.9%) ובמחוז חיפה (38.4%). על פי קצב המכירות הממוצע בששת החודשים שהסתיימו בחודש דצמבר 2015, יספיק מלאי הדירות לכ-8.4 חודשים, נמוך ממספר חודשי היצע בחודש דצמבר 2014 (10.8 חודשים) ובחודש דצמבר 2013 (12.1 חודשים). בשנת 2015 ניתנו לציבור הלוואות לדירור בסך של 65.0 מיליארדי שקלים חדשים, לעומת 52.0 מיליארדי שקלים חדשים אשתקד - גידול בשיעור של 25.0%. על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מחירי הדירור, במונחי שנים עשר החודשים האחרונים, עלו בשנת 2015 בשיעור של 8.0%, לעומת שיעור של 6.0% אשתקד.

שוק ההון

שנת 2015 החלה עם עליות שיעורים בשוק ההון, אולם ברבעון השלישי התהפכה המגמה ונרשמו ירידות משמעותיות ברוב מדדי המניות, זאת בשל חשש מירידה בצמיחה העולמית העתידית בכלל והצמיחה בסין בפרט. עליות קלות ברבעון הרביעי הובילו לכך ששנת 2015 הסתיימה עם תשואות חיוביות נמוכות של רוב מדדי המניות בארץ. נתונים שליליים ביחס לצמיחה בסין והמשך ירידת מחירי הנפט ממשיכים להשפיע לשלילה על שוק המניות בארץ ובעולם גם בתחילת 2016.

מתחילת שנת 2016 ירדו מדדי המניות המובילים בארץ ובעולם. עד ליום 16 בפברואר 2016 ירד מדד תל אביב 25 ב-7.9% ומדד תל אביב 100 ירד ב-8.1%. ברקע לירידות, המשך ירידת מחיר הנפט. מחיר חבית נפט מסוג ברנט ירד מתחילת השנה בכ-9.6%. כמו כן ברקע, חששות ממשבר הבנקים באירופה וקצב צמיחת המדינות המתפתחות.

שוק המניות - המדדים העיקריים, תל אביב 25 ותל אביב 100, עלו בשנת 2015 בכ-4.4% ו-2.0%, בהתאמה, לאחר עליות של כ-10.2% ו-6.7%, בשנת 2014. מדד תל אביב 75 רשם ירידה של כ-5.4%, לאחר ירידה של כ-10.2% בשנת 2014. מדד נדל"ן 15 עלה בשיעור מתון של כ-1.1%, לאחר עליה של כ-0.9% בשנת 2014. מדד יתר 50 עלה בשיעור של כ-21.2%, לאחר ירידה של כ-11.5% אשתקד. במניות הפיננסים נרשמה עליה; מדד הבנקים ומדד פיננסים 15 עלו בשיעורים של כ-7.3% ו-4.0%, בהתאמה, לאחר ירידות של כ-5.6% ו-7.7% בשנת 2014.

מחזור המסחר היומי הממוצע במניות ובניירות ערך המירים הסתכם בשנת 2015 בכ-1.45 מיליארדי שקלים חדשים לעומת 1.21 מיליארדי שקלים חדשים בשנת 2014. ברבעון האחרון של שנת 2014 נרשמה עליה קלה במחזורים ומחזור המסחר היומי הממוצע הסתכם בכ-1.5 מיליארדי שקלים חדשים, לעומת כ-1.4 מיליארדי שקלים חדשים ברבעון האחרון של שנת 2014.

עליה נרשמה בהיקף ההנפקות של מניות (כולל גיוס הון בחוץ לארץ), אשר הסתכמו בשנת 2014 בכ-38.9 מיליארדי שקלים חדשים, לעומת כ-14.9 מיליארדי שקלים חדשים בשנת 2014.

שוק איגרות החוב - שוק איגרות החוב הממשלתיות פתח את שנת 2015 בעליות, זאת עקב סביבת הריבית והאינפלציה הנמוכות, ירידה בצפיפות האינפלציה ולנוכח הריביות ותשואות הפדיון הנמוכות בחוץ לארץ. מגמת העליות השתנתה באמצע השנה, כאשר ברבעון האחרון נרשמו ירידות ברוב מדדי איגרות החוב. איגרות חוב לתקופות ארוכות ירדו בשיעורים נמוכים יותר מאשר איגרות חוב לתקופות בינוניות. מדדי איגרות חוב חברות ירדו בשיעורים נמוכים מאיגרות החוב הממשלתיות.

מדד איגרות החוב הכללי רשם עליה בשיעור של כ-1.8% בשנת 2015, לאחר עליה של כ-4.7% בשנת 2014. מדד איגרות החוב הממשלתיות הצמודות למדד ירד בשנת 2015 בכ-0.2%, לאחר עליה של כ-5.8% בשנת 2014. מדד איגרות החוב הלא צמודות עלה בכ-

2.8%, לאחר עליה של כ-7.2% בשנת 2014. במדדי התל בונד העיקריים נרשמה שונות בסיכום שנתי אולם המגמה הייתה שלילית, בדומה לאיגרות החוב הממשלתיות הצמודות למדד. בשנת 2015 ירד מדד תל בונד 20 בכ-1.1%, לעומת עליה של כ-1.0% בשנת 2014 ואילו מדד תל בונד 40 רשם בשנת 2015 עליה קלה של כ-0.2%, לאחר עליה של כ-0.6% בשנת 2014.

עלייה בחשש לגבי יכולת הצמיחה העתידית השפיעה על איגרות החוב הקונצרניות ובאה לידי ביטוי בהתרחבות מרווחי תשואות הפדיון שלהן אל מול איגרות החוב הממשלתיות. איגרות חוב בדירוג AA נסחרו בסוף שנת 2015 במרווח של 1.11 נקודות בסיס, לעומת מרווח של 0.80 נקודות בסיס בסוף שנת 2014, זאת לאחר שבמהלך השנה נרשמו מרווחים גבוהים אף יותר. איגרות חוב בדירוג A נסחרו בסוף השנה במרווח של 2.22 נקודות בסיס, לעומת 2.61 נקודות בסיס בסוף שנת 2014, לאחר שנרשמו מרווחים גבוהים יותר במהלך השנה.

בסך הכל, גייס הסקטור העסקי מהציבור וממשקיעים מוסדיים, באמצעות איגרות חוב, כ-57.0 מיליארדי שקלים חדשים בשנת 2015, בדומה להיקף הגיוס בשנת 2014, שעמד על 57.7 מיליארדי שקלים חדשים. מחזור המסחר היומי הממוצע באיגרות חוב עמד בשנת 2015 על כ-4.2 מיליארדי שקלים חדשים, בדומה למחזור המסחר היומי הממוצע בשנת 2014.

כלכלה עולמית

קצב הצמיחה של הכלכלה בארצות הברית נותר מתון בשנת 2015. זאת, בעיקר בהשפעת האטה שנרשמה בפעילות הכלכלית העולמית, בעקבות התחזקותו של הדולר אל מול המטבעות העיקריים בעולם ובעקבות ירידה מתמשכת במחירי האנרגיה. התוצר האמריקאי צמח בשנת 2015 בשיעור של 4.0%, בדומה לאשתקד, ולעומת שיעור צמיחה של 1.5% בשנת 2013. הצמיחה הושפעה לחיוב מהתרחבות בצריכה הפרטית, לצד גידול מתון יותר ביצוא הסחורות והשירותים, בהשקעה בענפי משק ובצריכה הציבורית. קצב הגידול בייצור התעשייתי התמתן במהלך השנה, כאשר ב-12 החודשים שהסתיימו בחודש דצמבר ירד הייצור התעשייתי בשיעור של 1.8%. מדד מנהלי הרכש בענפי התעשייה ירד גם כן במהלך השנה, ובחודש דצמבר הוא עמד על רמה של 48.2 נקודות ירידה המעידה על התכווצות בפעילות הכלכלית. מנגד, נתונים שהתקבלו במהלך החודשים האחרונים של השנה שיקפו שיפור בשוק העבודה האמריקאי: שיעור ההשתתפות עלה מעט מרמת השפל אליה הגיע במהלך הרבעון השלישי של השנה, מספר המשרות החדשות שנוספו היה גבוה מהצפי וקצב עליית שכר השכירים התגבר. שיעור אינפלציית הליבה בחודש דצמבר 2015, במונחי שנים עשר החודשים האחרונים, בנטרול השפעת ירידת מחירי האנרגיה והמזון, הסתכם בשיעור של 2.1%. על רקע הנתונים החיוביים שהתקבלו משוק העבודה במהלך הרבעון הרביעי של השנה, העלה ה-FED את שיעור הריבית בחודש דצמבר ב-0.25 נקודות האחוז לרמה של 0.5%-0.25%.

בכלכלת גוש האירו ניכרה מגמת שיפור מתונה במהלך שנת 2015, כאשר קצב הצמיחה של התוצר הסתכם בשנה זו בשיעור של 1.5%, לעומת קצב צמיחה של 0.9% אשתקד ו-(-0.3%) בשנת 2013. במדד המסחר הקמעונאי ובמדד הייצור התעשייתי נרשם שיפור מסוים. התאוששות ניכרת יותר התבטאה בסקרי הציפיות, ובכלל זה, במדד מנהלי הרכש. שיעור אינפלציית הליבה, במונחי שנים עשר החודשים האחרונים, הסתכם בחודש דצמבר 2015 בשיעור של 0.9%, לעומת 0.7% בחודש דצמבר 2014. שיעור האבטלה המשיך לרדת במהלך השנה, אם כי בקצב מתון, ונכון לחודש דצמבר 2015 הוא עדיין ברמה גבוהה של 10.4%, לעומת רמה של 11.4% בסוף שנת 2014. ההתאוששות בפעילות הכלכלית בגוש האירו התרחשה על רקע הפעלת תכנית להרחבה כמותית מתחילת השנה בהיקף חודשי של כ-60 מיליארדי אירו למשך כשנה וחצי, אשר כוללת בעיקר רכישת איגרות חוב שהונפקו על ידי המדינות החברות בגוש, ועל רקע פחות חד בשער החליפין של האירו אל מול הדולר. בעקבות האטה בקצב ההתאוששות במהלך הרבעון השלישי של השנה, הודיע ה-ECB על הפחתת הריבית על הפיקדונות מרמה של (-0.2%), לרמה של (-0.3%). כמו כן, הוארכה תכנית ההרחבה הכמותית מחודש ספטמבר 2016 עד לחודש מרץ 2017, והורחבה תכולתה של התכנית כך שכעת יוכל ה-ECB לרכוש גם איגרות חוב של מחוזות ורשויות מקומיות ולא רק איגרות חוב מדינה.

הכלכלה הסינית צמחה ברבעון הרביעי של שנת 2015 בשיעור שנתי של 6.8%, לעומת שיעור צמיחה של 6.9% ברבעון הקודם ו-7.2% ברבעון הרביעי אשתקד. בשנת 2015 כולה צמחה הכלכלה הסינית בשיעור של 6.9%, לעומת שיעור צמיחה של 7.3% אשתקד. יצוין כי, זהו קצב הצמיחה הנמוך ביותר שנרשם בסין במהלך 25 השנים האחרונות. זאת, בעיקר על רקע האטה ביצוא והמשך היחלשות צמיחת הייצור התעשייתי. שיעור אינפלציית הליבה בחודש דצמבר 2015, במונחי שנים עשר החודשים האחרונים, עלה קלות לרמה של 1.5%, לעומת רמה

של 1.3% בשנת 2014. על רקע הנתונים הכלכליים הפושרים שהתקבלו לגבי הכלכלה הסינית, הופחתה הריבית בסין בהדרגה משיעור של 5.6% בסוף שנת 2014, עד לרמת שפל של 4.35% בחודש אוקטובר 2015.

מדד דאו ג'ונס רשם בשנת 2015 ירידה של כ-3.0%, לאחר עלייה של כ-8.3% בשנת 2014. מדד ה-S&P 500 ירד בשנת 2015 בכ-1.5%, לאחר עלייה של 12.6% בשנת 2014. נאסד"ק 100 עלה בשנת 2015 ב-7.5%, לאחר עלייה בשיעור של כ-18.9% בשנת 2014.

מדדי ה-DAX הגרמני וה-CAC הצרפתי עלו בשנת 2015 בכ-3.5% ו-8.5%, בהתאמה, לאחר עלייה של 2.65% וירידה של 0.5% בשנת 2014, ואילו מדד ה-FTSE100 הבריטי המשיך וירד בשנת 2015 ב-4.9%, לאחר ירידה של כ-2.7% בשנת 2014. מדד ה-Nikkei היפני עלה בשנת 2015 בשיעור של כ-7.8%, לאחר עלייה בשיעור דומה בשנת 2014.

מתחילת שנת 2016 נמשכו ירידות השערים בשווקי המניות בעולם, מדד הדאו ג'ונס ירד ב-5.4%. עד ליום 16 בפברואר 2016 ירדו מדדי S&P500 ונאסד"ק 100 ב-8.8% ו-12.5%, בהתאמה. המדדים המובילים בגוש האירו ירדו בכ-12% ובסין נרשמה ירידה של כ-20%.

מגמות עיקריות בבנקאות

מערכת הבנקאות מתמודדת בשנים האחרונות עם מספר אתגרים עיקריים:

- פעילות כלכלית ממותנת המתאפיינת בסביבת ריבית ואינפלציה נמוכה לאורך זמן, אשר פוגעת ברווחיותם של הבנקים.
- התמתנות בקצב הצמיחה העולמי, המושפעת בין היתר מהיחלשות במשקים המתעוררים, מובילה למגמה של מעבר מבנקאות רב-לאומית גלובלית לבנקאות מקומית.
- פיתוח מואץ של בנקאות דיגיטלית המבוססת על פלטפורמת האינטרנט ועל שימוש מוגבר במובייל. מגמת הדיגיטציה הגוברת מאפשרת את כניסתן של חברות טכנולוגיה לזירת התיווך הפיננסי (חברות P2P ומימון המונים) בזכות יתרונות פלטפורמת האונליין: זרימת המידע מהירה, השיתוף בין פרטים מהיר ועלויות העסקה נמוכות.
- התחרות במגזר משקי הבית ובמגזרי העסקים הקטנים והבינוניים הולכת ומחריפה בשנים האחרונות, על רקע התמקדות של המערכת הבנקאית במגזרים אלה, לצד כניסה גוברת של גופים מוסדיים וחברות כרטיסי האשראי. להשפעות אלה מצטרפת התגברות ההוראות הרגולטוריות בנושאים הבאים: פיקוח על מחירי השירותים הבנקאיים; הסרת חסמים בפני ניווד חשבונות בין בנקים; קידום חוק נתוני אשראי והפקת תעודת זהות בנקאית לצורך הגברת השקיפות לצרכן וצמצום פערי המידע; הגברת התחרות בענף הבנקאות באמצעות עידוד כניסתם של מתחרים חדשים - אגודות אשראי ובנקים קואופרטיביים. בהמשך למגמת התגברות ההוראות הרגולטוריות, בתאריך 3 ביוני 2015 הכריז שר האוצר באופן רשמי על הקמתה של "הועדה להגברת התחרותיות בשירותים הבנקאיים הפיננסיים הנפוצים בישראל" - "ועדת שטרוב" (ראה פירוט להלן).
- נקיטת צעדי התייעלות במערכת הבנקאית אשר באו לידי ביטוי בשורת מהלכים: הפעלת תכניות פרישה מוקדמת של עובדים, מיזוג של חברות בת אל בנקי האם, צמצום במערך הסינוף ובשטחי מדל"ן, מיכון שירותי הטלר ושימוש גובר בבנקאות דיגיטלית.
- החמרת הדרישות בנושא של שמירה על יחס כיסוי מזילות ויחס מינוף לצורך שיפור מנגנוני על יציבות המערכת הבנקאית. מנגד, אישר הפיקוח על הבנקים לבנקים בישראל לגייס איגרות חוב עם מנגנון ספיגת הפסדים, בדומה לנהוג בעולם (איגרות חוב עם המרה מותנית - COCO). איגרות חוב אלה תורמות לחיזוק יציבות הבנק המנפיק ולצמצום התמיכה שתידרש מהממשלה אם וכאשר הבנק יקלע לקשיים.
- הידוק הרגולציה הבינלאומית המתאפיינת באכיפה מוגברת וחוצה גבולות, כמו גם בנושאי מיסוי מקומיים.
- התגברות התודעה הצרכנית, בין היתר, בזכות שימוש מוגבר ברשתות החברתיות, ובזכות טכנולוגיה המאפשרת נגישות קלה יותר למידע ולבחינת חלופות פיננסיות. כתוצאה מכך, עולם הבנקאות עובר למיקוד בזיהוי צרכי הלקוח.

הועדה להגברת התחרותיות בשירותים הבנקאיים הפיננסיים הנפוצים בישראל - "ועדת שטרם"

ביום 14 בדצמבר 2015 פורסם דוח הביניים של הועדה להגברת התחרותיות בשירותים הבנקאיים הפיננסיים הנפוצים בישראל ("ועדת שטרם", להלן - "הועדה"). מטרת הועדה הינה הגברת התחרות בשירותי הבנקאות הקמעונאיים תוך התייחסות לצד ההיצע - הוספת שחקנים חדשים ולצד הביקוש - הגברת יכולת הצרכן. חזון התחרות של הועדה מוגדר על ידי יצירת שוק יעיל יותר המלווה בצמצום עלויות למשק, פישוט התחרות עבור הצרכן וגיוון מקורות האשראי והשירותים הפיננסיים המוצעים לצרכן. זאת, באמצעות נקיטת הצעדים הבאים:

- הוספת שחקנים חדשים - גופים חוץ בנקאיים מפוקחים - ויצירת תנאים שיאפשרו להם להתחרות בבנקים, בדגש על המידע ויכולת גיוס ההון הנדרשים לפעילותם. הועדה המליצה על הפרדת השליטה והבעלות של הבנקים הגדולים מחברות כרטיסי האשראי. זאת, מכיוון שהועדה רואה בחברות כרטיסי האשראי את הפוטנציאל המשמעותי ביותר להגברת התחרות במגזר הקמעונאי בזכות היותן בעלות מידע והיכרות עם הלקוח.
- מתן אפשרות לצרכנים בישראל לבחור ולקבל שירותים פיננסיים מכל המוסדות הפיננסיים, ללא צורך בהעברת חשבון העו"ש שלהם. זאת, על ידי הקמת תשתית טכנולוגית אשר תאפשר ביצוע פעולות פיננסיות "בלחיצת כפתור" גם באמצעות מוסדות פיננסיים מתחרים ללא קשר למקום בו מנוהל חשבון העו"ש.
- יצירת אסדרה מתאימה אשר תחול על השחקנים החוץ בנקאיים להגנה מפני סיכונים הרלוונטיים כולל: סייבר, הלבנת הון והטעיית הצרכן.
- הועדה הצהירה כי יתכן ותדון בהמשך בנושאים הבאים:
- כללים מקלים לפתיחת חשבון בגוף פיננסי.
- כללים לבחינת שיתופי פעולה בין גופים פיננסיים בנוגע להקמת מערכת סגורה להעברות כספים.
- הפצת מוצרי ביטוח על ידי הבנקים.

לדוח הביניים צורפו מסמכים המצביעים על הסתייגויות של חברי ועדה שונים מחלק מההמלצות. במועד פרסום דוח הביניים הזמינה הועדה את הציבור להגיש את עמדותיו וטענותיו לגבי מסקנות הביניים עד ליום 7 בפברואר 2016. לאחר שמיעת עמדות הציבור תגיש הועדה את המלצותיה הסופיות.

בשלב זה טרם ניתן לאמוד את השפעתן של המלצות הביניים על הדוחות הכספיים של הבנק.

במהלך שנת 2015 לא התרחשו אירועי הפסד מהותיים או אירועים שיש להם פוטנציאל להפסד מהותי.

לפרטים נוספים הכוללים את ניתוח הסיכונים העיקריים שהבנק חשף אליהם וסקירה של אופן ניהולם והתפתחותם בתקופה המדווחת, ראה פרק סקירת הסיכונים להלן וכן, דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק:

www.mizrachi-tefahot.co.il << מידע על מזרחי טפחות >> קשרי משקיעים >> דוחות כספיים.

פרק סקירת הסיכונים להלן כולל גם את מיפוי גורמי הסיכון השונים ופוטנציאל השפעתם על קבוצת הבנק. גורמי הסיכון אשר פוטנציאל מידת השפעתם על קבוצת הבנק לא הוגדרה כנמוכה הינם: סיכונים האשראי, סיכון ריבית, סיכון אינפלציה, סיכון נזילות, סיכון אבטחת מידע וסייבר, סיכון משפטי, סיכון ציות ורגולציה, סיכון חוצה גבולות וסיכון איסור הלבנת הון.

במהלך השנה ניטר הבנק את התפתחות פרופיל הסיכונים שלו בשגרה ובקיצון, תוך שימוש במגוון מבחני המצוקה שנקבעו בבנק. ניטור פרופיל הסיכון מתבצע על ידי בחינה של שורה של מדדי סיכון בסגמנטים הרלבנטיים לפעילות הבנק, ומרחקם מתאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון. להלן מידת ההשפעה של גורמי הסיכון אשר צוינו לעיל:

סיכונים האשראי	- נמוכה-בינונית
סיכון ריבית	- נמוכה-בינונית
סיכון אינפלציה	- בינונית
סיכון נזילות	- בינונית
סיכון אבטחת מידע וסייבר	- בינונית
סיכון משפטי	- נמוכה-בינונית
סיכון ציות ורגולציה	- בינונית
סיכון חוצה גבולות (Cross Border)	- בינונית
סיכון איסור הלבנת הון	- נמוכה-בינונית

סיכונים האשראי - פרופיל הסיכון בתיק המשכנתאות של הבנק נמצא במהלך השנה האחרונה בירידה, מגמה מתמשכת, הנובעת מהמשך הירידה בגורמי הסיכון הרלבנטיים לתיק: LTV, יחס ההחזר, שיעורי הכשל, שיעורי הכשלים החזוי (PD) ועוד. לבנק מגוון תרחישים שנועדו לאתגר את פוטנציאל הפגיעה בתיק המשכנתאות וזאת, בעת תנאי מאקרו קיצוניים, הכוללים ירידה במחירי הדיור, עלייה באבטלה ועלייה ברמת הריבית במשק. תרחישים אלה, מלמדים כי פוטנציאל הפגיעה בתיק הינו נמוך בהשוואה להון הליבה של הבנק. במהלך השנה הגדיל הבנק את פעילותו הקמעונאית, כאשר רמת הסיכון מנוטרת באמצעות המדדים המסורתיים. בד בבד, השלים הבנק פיתוח מודלים מתקדמים במגזר זה, כדי שאלה יוכלו לתמוך בפעולות החיתום. המדדים החדשים, כמו הישנים מלמדים כי רמת הסיכון של תיק זה הינה נמוכה ויציבה. לא חל במהלך השנה שינוי מהותי בפרופיל סיכון האשראי העסקי של הבנק, והוא נשאר ברמה נמוכה בינונית. במהלך השנה הקטין הבנק את ריכוזיות האשראי של התיק העסקי שלו, במיוחד, בכל הקשור לחשיפה ללווים גדולים.

סיכונים הריבית והאינפלציה - במהלך השנה שמר הבנק על פרופיל סיכון נמוך - בינוני של סיכונים אלה, וזאת, לאור סביבת הריבית והאינפלציה הנמוכה, והפוטנציאל לשינוי במגמת הריבית. מסגרת הטיפול של הבנק בסיכונים אלה נבחנה ונמצאה תואמת את השינויים הפוטנציאליים האפשריים ברמת הריבית לו יתרחשו. בתום שנת 2015 התייצבו מדדי פרופיל סיכון הריבית על רמה נמוכה.

סיכון נזילות - בשנת 2015 השלים הבנק את היערכותו ליישום הוראות בנק ישראל לניהול סיכון הנזילות והחל מיום 1 באפריל 2015 הוא מיישם את הוראת בנק ישראל בנושא יחס כיסוי הנזילות (לפרטים ראה פרק סקירת הסיכונים להלן וכן דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק). בשנה זו, נמצא הבנק במתווה עולה של יחסי הנזילות, מעל למגבלות שנקבעו על ידי דירקטוריון הבנק, הגבוהות מדרישת בנק ישראל. הבנק הפעיל השנה שורה של מדדים שנועדו לנטר את ריכוזיות המפקידים שלו, ובכל אחד מהמדדים חל שיפור במהלך שנת 2015. כל זאת, כחלק מההיערכות הכוללת והמקיפה של הבנק לטיפול בסיכון זה, ולרבות פורומים ייעודיים ותרמישים מגוונים.

סיכון תפעולי - פעולות ההטמעה שמבצע הבנק לשם יישום עקרונות הטיפול בסיכון התפעולי (כולל סיכון אבטחת מידע וסייבר), הדרכות וסקרים, נועדו למפות את הסיכונים העיקריים בפעילות הבנק, ולפעול למזעורם. מבחני הקיצון של הבנק בהיבטי הסיכון התפעולי (כולל סיכון אבטחת מידע וסייבר), מלמדים כי פוטנציאל ההפסד בגינם, הינו נמוך יחסית להון הליבה של הבנק. הבנק מודע לפוטנציאל הסיכון הגלום באירועים קיצוניים כגון, רעידת אדמה, מגיפה או מלחמה, ולפיכך, הגדיר תרחישים מפורטים הקובעים מתווה להתפתחות אירועים כאלה, במטרה לבחון את פוטנציאל השפעתם על הבנק. בכל אחד מהתרחישים, מצא הבנק כי רמת הפגיעה הינה נמוכה באופן יחסי. הבנק מודע לחשיבות ההמשכיות העסקית שלו, ולפיכך, המשיך השנה במהלכים הנדרשים לשדרוג מסגרת זו ולתרגולה.

סיכון משפטי - פרופיל הסיכון לא השתנה מהותית במהלך השנה האחרונה ורמתו נקבעה כנמוכה-בינונית.

סיכון ציות ורגולציה - פרופיל סיכון הציות והרגולציה של הבנק נמצא בשנה האחרונה בירידה, לאור פעולות רבות ומשמעותיות שנוקט הבנק, ועל רקע הגברה והחמרה של הרגולציה במסגרתה פועל הבנק. פעולות אלה כוללות הטמעה אינטנסיבית של תרבות ציות בסניפי הבנק, בשאר היחידות העסקיות וביחידות המטה, בין היתר, באמצעות קיום הדרכות באמצעים מגוונים, והפעלת גורמי ציות לצורך תמיכה מקצועית ובקרה במסגרת קו הראשון, לרבות בסניפי הבנק, במרחבים וביחידות המטה. בנוסף, הוגברה מעורבותו של קצין הציות בכלל התהליכים בבנק, והורחבה משמעותית פעילות הבקרה, הן בבנק בישראל והן בחברות הבת ובשלוחות הבנק בחוץ לארץ.

סיכון חוצה גבולות - ניטור פרופיל הסיכון חוצה הגבולות וה-FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act) בוצע השנה לראשונה, והינו גבוה באופן יחסי, עקב החמרת הרגולציה בנושא בעולם, והתגברות הפעילות האקטיבית של רגולטורים שונים בעולם. לאור זאת, קבע הבנק מסגרת לטיפול בסיכון זה, הכוללת קביעת תאבון סיכון כמותי ואיכותי, וניטור מתמשך של פרופיל הסיכון, בין היתר, על ידי יישום מהלך החתמת כל הלקוחות בעלי הזיקה למדינות זרות על הצהרות כי הם מקיימים את חובותיהם כלפי רשויות המס בכל מקום רלוונטי, וויתור על סודיות כלפי רשויות זרות. כמו כן, ממפה הבנק את המדינות הרלוונטיות לפעילותו, מגבש כללי מותר ואסור ביחס לפעילויות העסקיות השונות, ומרכז את פעילות תושבי החוץ בסניפים מתמחים שיוכשרו על פי כללים אלה. בנוסף, מקיים הבנק הדרכות לגורמים הפועלים בתחומים החשופים לסיכונים חוצי גבולות.

סיכון איסור הלבנת הון - פרופיל סיכון איסור הלבנת הון של הבנק נמצא בשנה האחרונה בירידה, בעיקר לאור הטמעת תהליכי בקרה הדוקים, פעילות הדרכה נרחבת ושיפור תרבות הציות. בין היתר, מבצעים בקרי ציות במרחבים השונים בקרות ממוקדות על היבטים שונים של יישום נהלי איסור הלבנת הון ומימון טרור, במסגרת פעילות הבקרה השוטפת שלהם.

כפי שצוין לעיל, הבנק מנטר באופן שוטף את פרופיל הסיכון שלו, תוך שימוש במגוון כלים ובהם: מסמך הסיכונים הרבעוני הבוחן שורה של מדדים שנקבעו לסיכונים השונים ואת מרחקם מתאבון הסיכון כפי שנקבע במסמכי המדיניות של הבנק, מסמך ה-ICAAR השנתי של הבנק, שהוגש בתום שנת 2015, ובפרט, תהליך תכנון ההון הנכלל בו, הבוחן את רמת ההון הנדרשת מהבנק בכדי לעמוד ביעדי התכנית האסטרטגית שלו. במקביל, מבצע הבנק מגוון מבחני מצוקה בדרגות חומרה שונות, ותהליך הערכה עצמית, במסגרתו בוחנים מנהלי ובקרי הסיכונים באופן סובייקטיבי, איכותי את פרופיל הסיכונים השונים של הבנק, תוך כדי התחשבות בכיוון ההתפתחות הצפוי של הסיכון לאור שינויים בתנאי המאקרו, ביעדיו העסקיים של הבנק, בהנחיות רגולטוריות, ובתכניות העבודה.

בהסתמך על מגוון כלים אלה, קבעו הנהלת הבנק והדירקטוריון כי פרופיל הסיכון של הבנק בשנת 2015 דומה לפרופיל הסיכון בשנת 2014, וכי מרבית הסיכונים הינם ברמת סיכון נמוכה. תהליך תכנון ההון של הבנק, קבע כי לבנק יש מספיק הון בכדי לעמוד ביעדיו העסקיים, גם כשזה אותגר על ידי מבחני מצוקה ובהם התרחיש האחד של בנק ישראל (תרחיש ספציפי לשינוי בתנאי המאקרו).

ההערכה של השפעתם של כלל גורמי הסיכון מביאה בחשבון את הסיכונים הנוגעים לחקירת משרד המשפטים בארצות הברית, כמו גם את כלל פעילות הבנק להגנה על עמדתו בקשר עם החקירה. לפרטים בדבר חקירת משרד המשפטים בארצות הברית הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים, ולפרטים בדבר בקשה לאישור תובענה נגזרת ובקשה לאישור תובענה ייצוגית בהקשר זה, ראה ביאורים 26 ג.11 (ב-ג) בדוחות הכספיים.

דוחות רואי החשבון המבקרים

רואה החשבון המבקר הפנה את תשומת הלב בדוח המבקרים לאמור בביאור 26 ג.11 (א-ז) לדוחות הכספיים בדבר תביעות שהוגשו כנגד הבנק וחברה מאוחדת שלו, ביניהן תביעות אשר הוגשו בקשות להכיר בהן כתובענות ייצוגיות, וכן לחקירת משרד המשפטים בארצות הברית, הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים.

אירועים לאחר תאריך הדוחות הכספיים

לא חלו אירועים מהותיים לאחר תאריך הדוחות הכספיים.

שינויים במדיניות חשבונאית קריטית ובאומדנים חשבונאיים קריטיים

התחייבויות בגין זכויות עובדים

ביום 9 באפריל 2014 פרסם המפקח על הבנקים חוזר בנושא אימוץ כללי החשבונאות בארצות הברית בנושא זכויות עובדים. כללים אלה נקבעו בנושאים הבאים בקודיפיקציה (להלן: "ההוראה"):

- General - Compensation - ASC 710 - תגמול - כללי.
- Nonretirement postemployment benefits - Compensation - ASC 712 - תגמול - הטבות לאחר סיום העסקה שאינן בגין פרישה.
- Retirement benefits - Compensation - ASC 715 - תגמול - הטבות בגין פרישה.
- Stock Compensation - Compensation - ASC 718 - תגמול - עסקאות תגמול מבוסס מניות.
- Exit or Disposal Cost Obligations - ASC 420 - מחויבות בגין עלויות מימוש או יציאה מפעילות.

מעבר ליישום כללים אלו, נקבעו בחוזר הנחיות ספציפיות ליישום בישראל, כדלקמן:

שיעור ההיוון לחישוב עתודות לכיסוי זכויות עובדים יתבסס על תשואות שוק של איגרות חוב ממשלתיות בישראל. על פי החוזר יש לשמר את העיקרון שקבע הפיקוח על הבנקים בעבר ולפיו – יש לכלול התחייבות בגין מחויבות במהות. מצופה שבמצבים בהם הבנק צופה כי ישולמו הטבות מעבר לתנאים החוזיים יתאימו למצבים שבהם קיימת מחויבות במהות.

יש לסווג את ההטבות לעובדים לפי הקבוצות המפורטות בכללי החשבונאות המקובלים בארצות הברית, לרבות קביעת מדיניות ונהלים ברורים המפרטים כיצד יש להבחין בין הטבות מהסוגים השונים. ההטבות לעובדים מתחלקות לקבוצות הבאות:

- הטבות לפני סיום העסקה
- הטבות לאחר סיום העסקה ולפני פרישה
- הטבות לאחר פרישה

החוזר קבע כי התיקונים להוראות הדיווח לציבור יחולו מיום 1 בינואר 2015, כאשר בעת היישום לראשונה הבנק יתקן למפרע את מספרי ההשוואה לתקופות המתחילות מיום 1 בינואר 2013 ואילך.

ביום 11 בינואר 2015 פרסם המפקח על הבנקים חוזר בנושא זכויות עובדים – שיעור היוון, מתכונת גילוי והוראות מעבר ליישום לראשונה. בהמשך לכך, פורסם ביום 12 בינואר 2015 קובץ שאלות ותשובות בנושא. בחוזר מצוין כי בנק ישראל הגיע למסקנה שבישראל לא קיים שוק עמוק לאיגרות חוב קונצרניות באיכות גבוהה. בהתאם, שיעור היוון להטבות לעובדים יחושב על בסיס תשואת איגרות החוב הממשלתיות בישראל בתוספת מרווח ממוצע של איגרות חוב קונצרניות בדירוג AA (בינלאומי) ומעלה במועד הדיווח. משיקולים פרקטיים, נקבע כי המרווח ייקבע לפי ההפרש בין שיעורי התשואה לפדיון, לפי תקופות פירעון, על איגרות חוב קונצרניות בדירוג AA ומעלה בארצות הברית, לבין שיעורי התשואה לפדיון, לאותן תקופות לפירעון, על איגרות חוב של ממשלת ארצות הברית, והכל במועד הדיווח.

בנוסף, מעדכן החוזר את דרישות הגילוי בנושא זכויות עובדים ובנושא תשלומים מבוססי מניות בהתאם לכללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארצות הברית.

הבנק מיישם את ההוראות החדשות החל מיום 1 בינואר 2015.

עיקרי שינויי המדיניות בנושא זכויות עובדים

הטבות לאחר פרישה - פנסיה, פיצויים והטבות אחרות - תכניות להטבה מוגדרת:

הבנק מכיר בסכומים המתייחסים לתכניות פנסיה ותכניות אחרות לאחר פרישה על בסיס חישובים הכוללים הנחות אקטואריות והנחות אחרות, לרבות: שיעורי היוון, תמותה, גידול בתגמול ותחלופה.

הבנק בוחן את הצורך בעדכון ההנחות האקטואריות במודל באופן שוטף.

שינויים בהנחות מוכרים ככלל, ובכפוף להוראות שיפורטו להלן, תחילה ברווח כולל אחר מצטבר ומופחתים לרווח והפסד בתקופות עוקבות, בהתאם ליתרת תקופת השירות הממוצעת הנותרת של העובדים הצפויים לקבל הטבות.

ההתחייבות נצברת לאורך התקופה הרלוונטית שנקבעה בהתאם לכללים המפורטים בנושא 715 לקודיפיקציה.

הבנק מיישם את הנחיות הפיקוח על הבנקים בדבר בקרה פנימית על תהליך הדיווח הכספי בנושא זכויות עובדים, לרבות לעניין בחינת "מחויבות שבמהות" להעניק לעובדיו הטבות בגין פיצויים מוגדלים ו/או פנסיה מוקדמת.

הטבות אחרות לזמן ארוך לעובדים פעילים:

- ההתחייבות נצברת לאורך התקופה המזכה בהטבה.
- לצורך חישוב ההתחייבויות מובאים בחשבון שיעורי היוון והנחות אקטואריות.
- כל מרכיבי עלות ההטבה לתקופה, לרבות רווחים והפסדים אקטואריים, נזקפים לדוח רווח והפסד.

היעדרויות מזכות בפיצוי - חופשה ומחלה:

ההתחייבות בגין ימי חופשה נמדדת על בסיס שוטף, ללא שימוש בשיעורי היוון ובהנחות אקטואריות. הבנק לא צובר התחייבות בגין ימי מחלה שינוצלו במהלך השירות השוטף.

עסקאות תשלום מבוסס מניות:

הבנק מכיר בהוצאה בגין תשלומים מבוססי המניות שהוא מעניק לעובדיו.

מענקים הוניים נמדדים על בסיס השווי ההוגן במועד ההענקה, ובשונה מהתקינה הבינלאומית נצברת הטבת מס שוטפת בגין ההוצאה. במועד מימוש המענק מחושבת הטבת המס הסופית. עודף הטבת המס הסופי נזקף לקרן ההון מהטבה בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות. הטבת מס סופית הנמוכה מהטבת המס שנצברה תקוזז כנגד הטבות מס צבורות בקרן ההון עד לאיפוסה והיתרה תיזקף לדוח רווח והפסד במועד המימוש.

באשר לטיפול החשבונאי ברווחים והפסדים אקטואריים שנרשמו ברווח כולל אחר כתוצאה משינויים בשיעורי ההון נקבע:

ההפסד האקטוארי ליום 1 בינואר 2013, הנובע מהפער שבין שיעור ההיוון לחישוב עתודות לכיסוי זכויות עובדים צמודות למדד המחירים לצרכן שנקבע על פי הוראת השעה בהוראות הדיווח לציבור (4%), לבין שיעורי ההיוון למועד זה של התחייבויות לעובדים צמודות למדד, שנקבעו על פי הכללים החדשים כמוסבר לעיל (להלן – ההפסד), יכלול במסגרת הרווח הכולל האחר המצטבר.

רווחים אקטואריים שירשמו מיום 1 בינואר 2013 ואילך, כתוצאה משינויים שוטפים בשיעורי ההיוון במהלך תקופות דיווח, יירשמו ברווח הכולל האחר המצטבר, ויקטינו את יתרת ההפסד הרשומה כאמור לעיל, עד שיתרה זו תתאפס.

הפסדים אקטואריים, הנובעים משינויים שוטפים בשיעורי היוון במהלך שנת דיווח, ורווחים אקטואריים הנובעים משינויים שוטפים בשיעורי היוון במהלך שנת דיווח לאחר איפוס יתרת ההפסד הרשומה כאמור לעיל, יופחתו בשיטת קו ישר על פני תקופת השירות הממוצעת הנותרת של העובדים הצפויים לקבל הטבות על פני התכנית.

רווחים והפסדים אקטואריים אחרים (שאינם נובעים כתוצאה משינוי בשיעור ההיוון) ליום 1 בינואר 2013 ובתקופות לאחר מכן, יכללו במסגרת הרווח הכולל האחר המצטבר, ויפחתו בשיטת הקו הישר על פני תקופת השירות הממוצעת הנותרת של העובדים הצפויים לקבל הטבות על פני התכנית.

השפעת היישום לראשונה על הטבות אחרות לעובדים, אשר כל השינויים בהן נזקפים באופן שוטף לרווח והפסד, תיזקף לעודפים.

לפרטים נוספים, ראה ביאור 1.ג.1 לדוחות הכספיים.

הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי

ביום 19 בינואר 2015 פרסם המפקח על הבנקים חוזר לעדכון הוראות הדיווח לציבור בנושא הפרשה קבוצתית בגין אשראי לאנשים פרטיים. על פי החוזר, בקביעת הפרשה להפסדי אשראי על הבנק להביא בחשבון את הפסדי העבר, אשר יחושבו בהתאם לממוצע הפסדי העבר בחמש השנים האחרונות, וכן נדרש הבנק לוודא כי שיעור ההתאמות האיכותיות (השפעה של גורמים סביבתיים) להפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בגין אשראי צרכני, לא יפחת מ-0.75% מיתרת האשראי הצרכני שאינו פגום. יישום ההנחיות בחוזר בוצע בדרך של מכאן ולהבא.

בהתאם לדרישות החוזר, ביצע הבנק בדוחות הכספיים לשנת 2014 התאמה להפרשה הקבוצתית בגין אשראי לאנשים פרטיים. לאחר תוספת ההתאמה האיכותית כנדרש על פי ההוראות, מסתכמת ההתאמה האיכותית בבנק בשיעור של 0.75%.

בהתאם לדרישת בנק ישראל פיתח הבנק במהלך שנת 2015 מתודולוגיה לחישוב הפרשה הקבוצתית, המביאה בחשבון את ההתאמות בגין הגורמים הסביבתיים הרלוונטיים. לפרטים נוספים ראה ביאור 1.ד.6 לדוחות הכספיים.

התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברוח הכולל האחר

תמצית התוצאות העסקיות - רווח ורווחיות

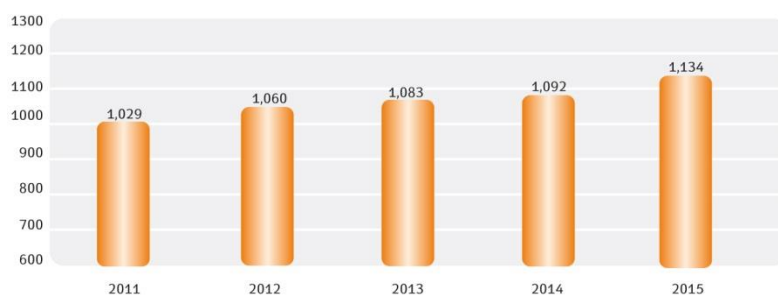
הרווח הנקי של הקבוצה הסתכם בשנת 2015 ב-1,134 מיליוני שקלים חדשים לעומת 1,092⁽¹⁾ מיליוני שקלים חדשים אשתקד, גידול של 3.8%. רווח זה מבטא תשואה על ההון בשיעור של 10.0% לעומת תשואה על ההון בשיעור של 10.6%⁽¹⁾ אשתקד, וזאת על רקע עליה בבסיס ההון של הבנק בתקופה זו, בסכום של 1.0 מיליארדי שקלים חדשים, גידול של 9.7%. סך הכל ההון העצמי ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכם ב-11.8 מיליארדי שקלים חדשים, לעומת 10.8 מיליארדי שקלים חדשים אשתקד.

הרווח הנקי של הקבוצה ברבעון הרביעי של שנת 2015 הסתכם ב-240 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 203⁽¹⁾ מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול של 18.2%. רווח זה מבטא תשואה על ההון בשיעור של 8.4%, לעומת תשואה על ההון בשיעור של 7.8%⁽¹⁾ בתקופה המקבילה אשתקד.

האשראי לציבור, נטו בקבוצה ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכם ב-159.2 מיליארדי שקלים חדשים, לעומת 147.6 מיליארדי שקלים חדשים אשתקד, גידול של 11.6 מיליארדי שקלים חדשים (7.9%).

פיקדונות הציבור בקבוצה ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכמו ב-162.4 מיליארדי שקלים חדשים, לעומת 152.4 מיליארדי שקלים חדשים אשתקד, גידול של 10.0 מיליארדי שקלים חדשים (6.6%).

סך הכל מאזן הבנק ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכם ב-209.2 מיליארדי שקלים חדשים, לעומת 198.5⁽¹⁾ מיליארדי שקלים חדשים אשתקד, גידול של 10.7 מיליארדי שקלים חדשים (5.4%).

רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
מיליוני שקלים חדשים

(1) מספרי ההשוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים ובנושא היוון עלויות תוכנה ראה ביאור 1.ג1 ו-2.ג1 לדוחות הכספיים.

להלן הגורמים המרכזיים שהשפיעו על רווחי הקבוצה בשנת 2015 בהשוואה לשנת 2014:

- הכנסות המימון מפעילות שוטפת (הכנסות ריבית נטו והכנסות מימון שאינן מריבית), גדלו בשנת 2015 ב-347 מיליוני שקלים חדשים. גידול של 10.0% לעומת שנת 2014. ראה גם ניתוח ההתפתחות בהכנסות המימון להלן.
- העמלות וההכנסות האחרות גדלו בשנת 2015 בשיעור של 4.2% לעומת שנת 2014. הגידול בעמלות וההכנסות האחרות, נובע מהמשך הצמיחה בהיקפי הפעילות למרות השפעה שלילית של הוראות רגולטוריות שונות. ההכנסות האחרות כוללות את תוצאות פעילות רה ארגון של נכסים ושיפורים במערך הסינוף. ראה הסבר להלן.
- סך כל ההכנסות (מימוניות, נטו, עמלות והכנסות אחרות), גדלו בשנת 2015 בשיעור של 8.1% בהשוואה לשנת 2014.
- ההוצאות בגין הפסדי אשראי גדלו בשנת 2015 בסכום של 38 מיליוני שקלים חדשים, בהשוואה לשנת 2014. הגידול המשמעותי בתיק האשראי של הבנק מביא לעליה ביתרת הפרשה הקבוצתית, לרבות הפרשה קבוצתית בגין הלוואות לדיור, המחושבת בהתאם להוראות בנק ישראל. לעומת זאת, בתקופה המקבילה אשתקד נרשמו גביות משמעותיות ממספר לקוחות עסקיים שנמחקו בתקופות קודמות.
- ההוצאות התפעוליות והאחרות גדלו בשנת 2015 בשיעור של 6.2% בהשוואה לשנת 2014. הגידול בהוצאות התפעוליות והאחרות כולל: גידול בהוצאות השכר והנלוות, בשיעור של 4.2%, לעומת התקופה המקבילה אשתקד, ועליה בהוצאות אחרות של שירותי מומחים חיצוניים אגב חקירת משרד המשפטים בארצות הברית⁽¹⁾. ראה הסבר להלן.

(1) לפרטים ראה ביאור 26 ג.12 לדוחות הכספיים.

ניתוח ההתפתחות בהכנסות, בהוצאות וברווח הכולל האחר

הכנסות הריבית, נטו והכנסות המימון שאינן מריבית⁽¹⁾ מפעילות שוטפת בשנת 2015, כפי שמפורט להלן הסתכמו ב-3,809 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 3,462 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014, גידול של 10.0%.

הכנסות הריבית, נטו והכנסות המימון שאינן מריבית⁽¹⁾ מפעילות שוטפת ברבעון הרביעי של שנת 2015, כפי שמפורט להלן הסתכמו ב-963 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 878 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול של 9.7%.

הכנסות הריבית, נטו והכנסות המימון שאינן מריבית⁽¹⁾ בשנת 2015, כפי שמוצגות בדוחות כספיים אלה, הסתכמו ב-3,892 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 3,548 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014, גידול של 9.7%.

הכנסות הריבית, נטו והכנסות המימון שאינן מריבית⁽¹⁾ ברבעון הרביעי של שנת 2015, כפי שמוצגות בדוחות כספיים אלה, הסתכמו ב-947 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 889 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול של 6.5%.

להלן ניתוח התפתחות הכנסות המימון מפעילות שוטפת (במיליוני שקלים חדשים):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר			
שיעור השינוי (באחוזים)		שיעור השינוי (באחוזים)			
2015	2014	2015	2014	2015	2014
3,534	3,375	820	846	נטו הכנסות ריבית, נטו	
358	173	127	43	הכנסות מימון שאינן מריבית ⁽¹⁾	
3,892	3,548	947	889	סך הכנסות מימון	6.5
בניכוי:					
(130)	(11)	(95)	(22)	השפעת מדד המחירים לצרכן	
49	77	12	21	הכנסות מגביית ריבית בגין חובות בעייתיים	
180	125	16	28	רווחים ממימוש איגרות חוב ורווחים מאיגרות חוב למסחר, נטו	
(16)	(105)	51	(16)	השפעת רישום חשבוני של נגזרים לפי שווי הוגן ואחרות ⁽²⁾	
83	86	(16)	11	סך הכל השפעות שאינן מפעילות שוטפת	
3,809	3,462	963	878	סך הכנסות מימון מפעילות שוטפת	9.7

(1) הכנסות מימון שאינן מריבית כוללות השפעת שווי הוגן ואחרות, וכן הוצאה בגין הפרשי הצמדה על נגזרי מדד שההכנסה המקבילה להן נרשמת על פי הכללים החשבונאיים כהכנסת ריבית.

(2) השפעת הרישום החשבונאי של נגזרים לפי שווי הוגן נובעת מההבדל בין הטיפול החשבונאי במכשירים מאזניים הנרשמים בדוח רווח והפסד על בסיס צבירה (ריבית, הפרשי הצמדה, והפרשי שער בלבד), לבין נגזרים הנמדדים לפי שווי הוגן. השפעות אחרות כוללות גם השפעת חיסוי שמבצע הבנק כנגד חשיפת המס בגין ההשקעות בחוץ לארץ באמצעות העמדת מקורות מימון עודפים כנגד השקעות אלו.

להלן פירוט סך הכנסות המימון לפי מגזרי פעילות (במיליוני שקלים חדשים):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר				
מגזר פעילות	2015	2014	סכום השינוי	שיעור השינוי (באחוזים)
בנקאות קמעונאית:				
משכנתאות	821	735	86	11.7
משקי בית	1,155	1,143	12	1.0
עסקים קטנים	555	517	38	7.4
סך הכל	2,531	2,395	136	5.7
בנקאות פרטית	65	64	1	1.6
בנקאות מסחרית	165	162	3	1.9
בנקאות עסקית	775	762	13	1.7
ניהול פיננסי	356	165	191	-
סך הכל	3,892	3,548	344	9.7

להגדרת מגזרי הפעילות, ראה פרק מגזרי פעילות פיקוחיים להלן.

לפרטים בדבר יישום הוראות בנק ישראל בנושא מגזרים פיקוחיים ראה ביאור 1 ג.9.

להלן היתרות הממוצעות של הנכסים נושאי הריבית המיוחסים לפעילות בישראל, במגזרי ההצמדה השונים (במיליוני שקלים חדשים):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
מגזר הצמדה	2015	2014	שיעור השינוי (באחוזים)
מטבע ישראלי לא צמוד	117,783	105,258	11.9
מטבע ישראלי צמוד למדד	52,518	53,845	(2.5)
מטבע חוץ (כולל מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ)	13,627	13,660	(0.2)
סך הכל	183,928	172,763	6.5

העליה ביתרות הממוצעות של הנכסים נושאי הריבית במגזר השקלי נובעת בעיקר מגידול בהיקף האשראי הקמעונאי.

הירידה ביתרות הממוצעות של הנכסים נושאי הריבית במגזר צמוד המדד נובעת בעיקרה מהיסט של שימושים למגזר השקלי.

להלן פערי הריבית (ההפרש בין שיעור הכנסות הריבית על הנכסים ובין שיעור הוצאות הריבית על ההתחייבויות) על בסיס יתרות ממוצעות⁽¹⁾,

המיוחסים לפעילות בישראל, במגזרי ההצמדה השונים (באחוזים):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
מגזרי הצמדה	2015	2014
מטבע ישראלי לא צמוד	2.27	2.33
מטבע ישראלי צמוד למדד	0.25	0.16
מטבע חוץ	1.52	1.49
סך הכל	1.65	1.67

(1) יתרות ממוצעות לפני ניכוי הפרשה בגין הפסדי אשראי.

הירידה בסך הכל פער הריבית נובעת בעיקרה משחיקה במרווחי הפיקדונות עקב סביבת הריבית הנמוכה.

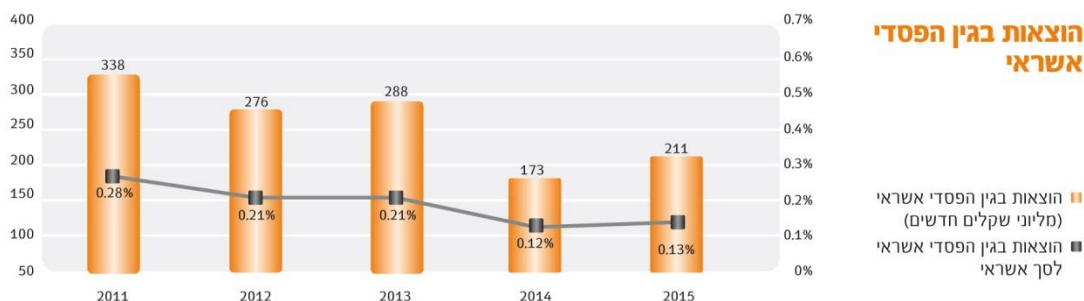
פילוח פערי הריבית בחתכים שונים (סוג פעילות, מגזרי הצמדה וניתוח כמות ומחיר) נכלל במסגרת נספח שיעורי הכנסה והוצאה לדוחות הכספיים.

הוצאות בגין הפסדי אשראי בקבוצה הסתכמו בשנת 2015 ב-211 מיליוני שקלים חדשים, שיעור של 0.13%, מסך האשראי לציבור, נטו, לעומת הוצאות הפסדי אשראי בסך של 173 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014, שיעור של 0.12% מסך האשראי לציבור, נטו, ובסך הכל גידול של 38 מיליוני שקלים חדשים.

ההוצאות בגין הפסדי האשראי בקבוצה הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2015 ב-75 מיליוני שקלים חדשים, שיעור של 0.19% (על בסיס שנתי), מסך האשראי לציבור, נטו, לעומת 150 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, שיעור של 0.41% (על בסיס שנתי), מסך האשראי לציבור, נטו ובסך הכל קיטון של 75 מיליוני שקלים חדשים.

הגידול המשמעותי בתיק האשראי של הבנק מביא לעליה ביתרת ההפרשה הקבוצתית, לרבות הפרשה קבוצתית בגין הלוואות לדיור, המחושבת בהתאם להוראות בנק ישראל. יחד עם זאת, שיעור ההוצאות הכולל בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור, נטו בשנת 2015 לא השתנה באופן מהותי. ראה פירוט להלן.

ברבעון הרביעי של שנת 2014 הגדיל הבנק את ההפרשה הקבוצתית האיכותית בגין אשראי לאנשים פרטיים לשיעור של 0.75%, בהתאם להוראות המפקח על הבנקים.

להלן פירוט התפתחות הוצאות בגין הפסדי אשראי (מיליוני שקלים חדשים):

לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	2014	2015	
132	73	109	124	הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני (לרבות מחיקות חשבונאיות)
(10)	(11)	(20)	(20)	הפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי: לפי עומק הפיגור
28	13	84	107	אחרת
150	75	173	211	סך הכל הוצאות בגין הפסדי אשראי
0.41%	0.19%	0.12%	0.13%	שיעור הוצאות בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור, נטו (במונחים שנתיים):
1.23%	0.60%	0.33%	0.37%	מזה: בגין הלוואות מסחריות שאינן הלוואות לדיור
(0.02%)	(0.02%)	0.01%	0.01%	מזה: בגין הלוואות לדיור

להלן פירוט הוצאות בגין הפסדי אשראי לפי מגזרי פעילות עיקריים בקבוצה (במיליוני שקלים חדשים):

לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		מגזר פעילות
2014	2015	2014	2015	
(5)	(4)	6	10	בנקאות קמעונאית:
62	16	88	42	משכנתאות
27	25	98	104	משקי בית
84	37	192	156	עסקים קטנים
1	1	3	3	סך הכל
1	(2)	(10)	16	בנקאות פרטית
67	40	(3)	38	בנקאות מסחרית
(3)	(1)	(9)	(2)	בנקאות עסקית
150	75	173	211	ניהול פיננסי
				סך הכל

הכנסות הריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו בשנת 2015 ב-3,323 מיליוני שקלים חדשים (בתוספת הכנסות מימון שאינן מריבית - 3,681 מיליוני שקלים חדשים), לעומת 3,202 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014 (בתוספת הכנסות מימון שאינן מריבית - 3,375 מיליוני שקלים חדשים). הכנסות הריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי ובתוספת הכנסות המימון שאינן מריבית, גדלו בשנת 2015 בשיעור של 9.1% לעומת שנת 2014.

הכנסות הריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2015 ב-745 מיליוני שקלים חדשים (בתוספת הכנסות מימון שאינן מריבית - 872 מיליוני שקלים חדשים), לעומת 696 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד (בתוספת הכנסות מימון שאינן מריבית - 739 מיליוני שקלים חדשים). הכנסות הריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי ובתוספת הכנסות המימון שאינן מריבית, גדלו ברבעון הרביעי של שנת 2015 בשיעור של 18.0% לעומת הרבעון המקביל אשתקד. ראה ניתוח ההתפתחות בהכנסות המימון מפעילות שוטפת וניתוח הוצאה בגין הפסדי אשראי לעיל.

ההכנסות שאינן מריבית הסתכמו בשנת 2015 ב-1,858 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 1,612 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014, גידול בשיעור של 15.3%. ראה הסבר להלן.

ההכנסות שאינן מריבית הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2015 ב-517 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 426 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול בשיעור של 21.4%.

הכנסות מימון שאינן מריבית הסתכמו בשנת 2015 ב-358 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 173 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014. הכנסות מימון שאינן מריבית הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2015 ב-127 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 43 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד.

בסעיף זה נכללות, בין היתר, השפעות שווי הוגן, רווחים (הפסדים) מפעילות באיגרות חוב והוצאות (הכנסות) בגין הפרשי הצמדה על נגזרי מדד שההכנסה (ההוצאה) המקבילה להן נרשמת על פי הכללים החשבונאיים כהכנסת ריבית. ראה ניתוח הכנסות המימון מפעילות שוטפת לעיל.

ההכנסות מעמלות הסתכמו בשנת 2015 ב-1,426 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 1,395 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014, גידול בשיעור של 2.2%.

ההכנסות מעמלות הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2015 ב-355 מיליוני שקלים חדשים, בהשוואה ל-364 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, קיטון של 9 מיליוני שקלים חדשים. ברבעון הרביעי של שנת 2014 נכללו עמלות חד פעמיות בסכום של כ-12 מיליוני שקלים חדשים. הגידול בהכנסות מעמלות לעומת שנת 2014 נובע מהמשך הצמיחה בהיקפי הפעילות, לרבות עליה בהכנסות מפעילות לקוחות בניירות ערך, פעילות מסחר במטבע חוץ ועל אף השפעה שלילית של הוראות רגולטוריות שונות (ראה סעיף חקיקה ופיקוח על פעילות קבוצת הבנק בפרק ממשל תאגידי, ביקורת ופרטים נוספים על עסקי הבנק ואופן ניהולם, בדוחות הכספיים).

ההכנסות האחרות הסתכמו בשנת 2015 ב-74 מיליוני שקלים חדשים, בהשוואה ל-44 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014, גידול של 30 מיליוני שקלים חדשים.

ההכנסות האחרות הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2015 ב-35 מיליוני שקלים חדשים, בהשוואה ל-19 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול של 16 מיליוני שקלים חדשים. הגידול בהכנסות האחרות נובע בעיקר מפעילות רה ארגון של נכסים ושיפורים במערך הסינוף.

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו בשנת 2015 ב-3,226 מיליוני שקלים חדשים לעומת 3,039⁽¹⁾ מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014, גידול בשיעור של 6.2%.

הגידול בהוצאות התפעוליות והאחרות כולל: גידול בהוצאות השכר והנלוות, בשיעור של 4.2%, לעומת התקופה המקבילה אשתקד, ועליה בהוצאות אחרות של שירותי מומחים חיצוניים אגב חקירת משרד המשפטים בארצות הברית⁽²⁾.

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2015 ב-819 מיליוני שקלים חדשים לעומת 787⁽¹⁾ מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול בשיעור של 4.1%.

המשכורות וההוצאות הנלוות הסתכמו בשנת 2015 ב-1,944 מיליוני שקלים חדשים לעומת 1,866⁽¹⁾ מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014, גידול שוטף בשיעור של 4.2%.

המשכורות וההוצאות הנלוות הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2015 ב-499 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 455⁽¹⁾ מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול בשיעור של 9.7%, הנובע בעיקר מהפרשי עיתוי ברישום הוצאות נלוות לשכר.

(1) מספרי ההשוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים ובנושא היוון עלויות תוכנה ראה ביאור ג.1.1-1 ג.2 לדוחות הכספיים.

(2) לפרטים ראה ביאור ג.26 לדוחות הכספיים.

הוצאות האחזקה ופחת בניינים וציוד הסתכמו בשנת 2015 ב-692 מיליוני שקלים חדשים לעומת 715⁽¹⁾ מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014 קיטון בשיעור של 3.2%.

הוצאות האחזקה ופחת בניינים וציוד הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2015 ב-169 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 195⁽¹⁾ מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, קיטון של 13.3%.

בשנת 2014 נכללו הפרשות חד פעמיות לירידת ערך של היווני עלויות פיתוח תוכנה בסכום של כ-20 מיליוני שקלים חדשים. כמו כן, עדכון שיטת ההפחתה של תוכנות שפותחו על ידי הבנק השפיע על הירידה בהוצאות הפחת בשנת 2015⁽¹⁾.

לפרטים בדבר הוצאות בגין מערך טכנולוגיות המידע ראה פרק המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון להלן.

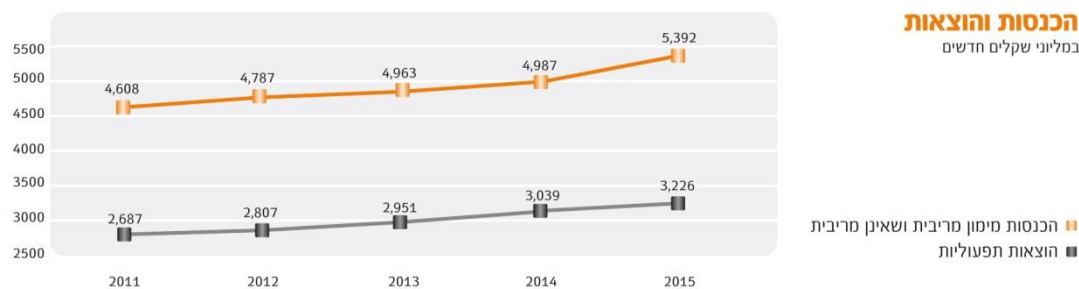
ההוצאות האחרות הסתכמו בשנת 2015 ב-590 מיליוני שקלים חדשים לעומת 458 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014.

ההוצאות האחרות הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2015 ב-151 מיליוני שקלים חדשים לעומת 137 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד. ראה הסבר לעיל.

להלן נתוני Cost-Income Ratio⁽¹⁾⁽²⁾ (באחוזים):

2014		2015	
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי
62.6	58.6	60.9	61.9
63.4	58.4	56.9	61.3
Cost-Income Ratio ⁽¹⁾⁽²⁾			

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	
2014	2015
60.9	59.8
Cost-Income Ratio ⁽¹⁾⁽²⁾	

(1) סך ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך כלל ההכנסות התפעוליות והמימוניות לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי.

(2) מספרי השוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים ובנושא היוון עלויות תוכנה ראה ביאור 1.ג.1 ו-2.ג.1 לדוחות הכספיים.

הרווח בקבוצה לפני מיסים הסתכם בשנת 2015 ב-1,955 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 1,775⁽¹⁾ מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014, גידול בשיעור של 10.1%.

הרווח בקבוצה לפני מיסים הסתכם ברבעון הרביעי של שנת 2015 ב-443 מיליוני שקלים חדשים לעומת 335⁽¹⁾ מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול בשיעור של 32.2%. ראה הסבר מפורט לעיל.

ההפרשה למיסים הסתכמה בשנת 2015 ב-761 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 657 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014. ההפרשה למיסים הסתכמה ברבעון הרביעי של שנת 2015 ב-197 מיליוני שקלים חדשים לעומת 128 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד. שיעור ההפרשה למיסים מהרווח הסתכם בשנת 2015 ב-38.9%, לעומת שיעור הפרשה של 37.0% בשנת 2014. העליה בשיעור ההפרשה למיסים מהרווח מיוחסת, בין היתר, לגידול בהוצאות מיסים נדחים בגין ירידת שיעור מס הרווח ל-17% ולהוצאות שאינן מוכרות לצרכי מס. כמו כן, הגידול בהפרשה למיסים מיוחס גם לגידול ברווח בקבוצה לפני מיסים. ראה הסבר לעיל.

חלק הבנק ברווחי חברות כלולות לאחר השפעת המס לבנק לא היה חלק ברווחי חברות כלולות לאחר השפעת המס בשנת 2015, לעומת רווח של 5 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014.

לבנק לא היה חלק ברווחי חברות כלולות לאחר השפעת המס ברבעון הרביעי של שנת 2015, לעומת הפסד של 1 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד.

חלקם של בעלי זכויות שאינן מקנות שליטה בתוצאות, נטו, של חברות מאוחדות הסתכם בשנת 2015 ב-60 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 31 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014.

חלקם של בעלי זכויות שאינן מקנות שליטה בתוצאות, נטו, של חברות מאוחדות הסתכם ברבעון הרביעי של שנת 2015 ב-6 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 3 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד. הגידול בחלקם של בעלי זכויות שאינן מקנות שליטה בתוצאות, נטו, של חברות מאוחדות, נובע מהעליה ברווחי בנק יהב.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם בשנת 2015 ב-1,134 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 1,092⁽¹⁾ מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014, גידול בשיעור של 3.8%.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ברבעון הרביעי של שנת 2015 ב-240 מיליוני שקלים חדשים לעומת 203⁽¹⁾ מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול בשיעור של 18.2%.

ברווח הכולל האחר המיוחס לבעלי מניות הבנק נכללים בעיקר השינויים בהתאמות בגין ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן, השינויים בגידור תזרים מזומנים והשינויים בהתאמות בגין הטבות לעובדים.

בשנת 2015 ירד הרווח הכולל האחר המיוחס לבעלי מניות הבנק ב-10 מיליוני שקלים חדשים לעומת שנת 2014.

ברבעון הרביעי של שנת 2015 עלה הרווח הכולל האחר המיוחס לבעלי מניות הבנק ב-4 מיליוני שקלים חדשים לעומת הרבעון המקביל אשתקד.

השינוי ברווח הכולל האחר המיוחס לבעלי מניות הבנק לעומת התקופות המקבילות אשתקד נובע בעיקר מהתאמות בגין הטבות לעובדים. לפרטים ראה ביאור 10 לדוחות הכספיים.

לפרטים בדבר תוצאות קבוצת הבנק בתקופת הביניים, ראה מידע רב רבעוני לשנתיים האחרונות בנספחים לפרק ממשל תאגידי, בדוחות הכספיים.

(1) מספרי ההשוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים ובנושא היוון עלויות תוכנה ראה ביאור 1.ג.1 ו-2.ג.1 לדוחות הכספיים.

להלן התפתחות תשואת⁽¹⁾ רווחי הקבוצה על ההון⁽²⁾, יחס הון עצמי רוברד⁽³⁾ לרכיבי סיכון, יחס כיסוי הנזילות⁽⁴⁾ ויחס המינוף בתום הרבעון⁽⁵⁾ (באחוזים):

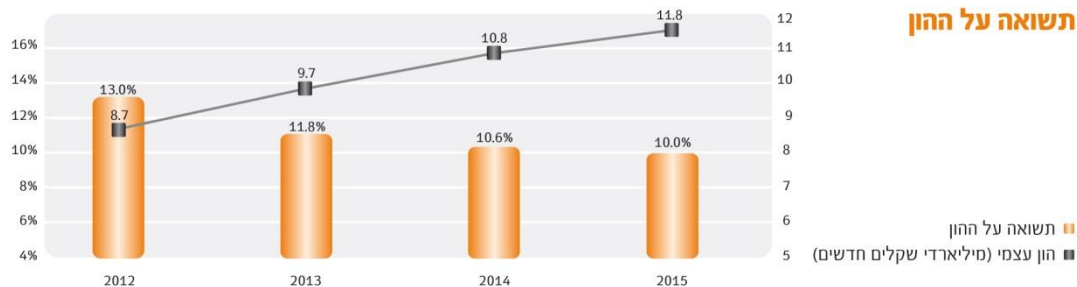
2014				2015			
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי
11.4	12.7	12.6	7.8	9.4	12.4	11.5	8.4
8.80	8.94	8.95	9.05	9.10	9.30	9.30	9.50
-	-	-	-	-	84	84	91
-	-	-	-	-	5.24	5.32	5.32

תשואת רווח נקי על ההון⁽⁶⁾
 יחס הון עצמי רוברד 1 לרכיבי סיכון בתום הרבעון⁽⁶⁾
 יחס כיסוי הנזילות (רבעוני)⁽⁴⁾
 יחס המינוף בתום הרבעון⁽⁵⁾

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	2015
11.8	10.6	10.0

תשואת רווח נקי על ההון⁽⁴⁾

- (1) תשואה בחישוב שנתי.
- (2) התשואה ביחס להון העצמי הממוצע, הכוללת את "סך כל האמצעים ההוניים", כמוצג בדיווח על שיעורי הכנסה והוצאה, בניכוי יתרה ממוצעת של זכויות בעלי מניות חיצוניים ובניכוי/ובתוספת היתרה הממוצעת של הפסדים/רווחים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של איגרות חוב למסחר ושל איגרות חוב זמינות למכירה.
- (3) לפרטים בדבר הוראת ניהול בנקאי תקין 329 בנושא "מגבלות למתן הלוואות לדירור" על הון עצמי רוברד 1, החל מיום 1 בינואר 2015, ראה ביאור 25 "א ופרק חקיקה ופיקוח על פעילות קבוצת הבנק, בפרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.
- (4) יחס כיסוי הנזילות (Liquidity Coverage Ratio) - סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לתזרים המזומנים היוצא נטו. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221, במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח.
- (5) יחס המינוף (Leverage Ratio) - הון רוברד 1 לפי כללי באזל לסך החשיפות. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218.
- (6) מספרי ההשוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים ובנושא היוון עלויות תוכנה ראה ביאור 1 ג.1 ו-1.2 לדוחות הכספיים. בהתאם להנחיות, נתוני הלימות ההון כוללים יישום למפרע בנושא היוון עלויות תוכנה בלבד.

רווח למניה

להלן נתוני הרווח למניה (מניה רגילה בסך 0.1 שקלים חדשים ערך נקוב) (בשקלים חדשים):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			רבעון רביעי		
2013	2014	2015	2014	2015	
4.74	4.74	4.90	0.88	1.04	רווח בסיסי למניה ⁽¹⁾
4.71	4.71	4.89	0.88	1.03	רווח מדולל למניה ⁽¹⁾

(1) מספרי ההשוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים ובנושא היוון עלויות תוכנה ראה ביאור 1 ג.1 ו-1 ג.2 לדוחות הכספיים.

ניתוח המבנה של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

נכסים והתחייבויות

להלן ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים של קבוצת הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

שיעור השינוי (באחוזים)	31 בדצמבר		
	2014	2015	
5.4	198,513	209,158	סך כל המאזן ⁽¹⁾
13.8	26,798	30,489	מזומנים ופיקדונות בבנקים
7.9	147,569	159,204	אשראי לציבור, נטו
(16.9)	14,259	11,845	ניירות ערך
0.8	1,570	1,583	בניינים וציוד ⁽¹⁾
6.6	152,379	162,380	פיקדונות הציבור
15.3	20,580	23,719	איגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
9.7	10,797	11,847	הון עצמי ⁽¹⁾

(1) מספרי ההשוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים ובנושא היוון עלויות תוכנה ראה ביאור 1 ג.1 ו-1 ג.2 לדוחות הכספיים.

מזומנים ופיקדונות בבנקים - יתרת מזומנים ופיקדונות בבנקים גדלה במהלך שנת 2015 ב-3.7 מיליארדי שקלים חדשים. הגידול ביתרת המזומנים הינו במסגרת ניהול יחס כיסוי הנזילות.

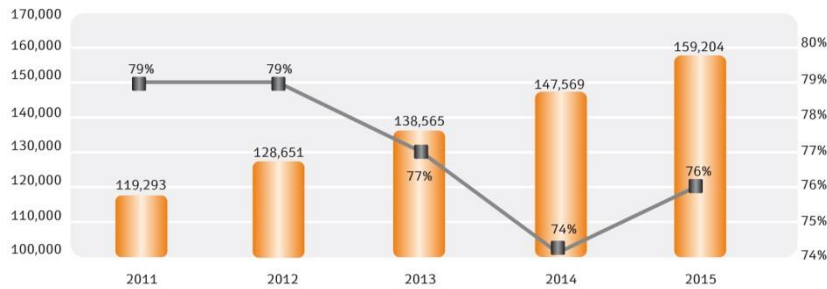
אשראי לציבור, נטו - משקלו של האשראי לציבור, נטו במאזן המאוחד מסך כל הנכסים, הגיע ביום 31 בדצמבר 2015 לכ-76%, לעומת 74% בסוף שנת 2014. האשראי לציבור, נטו בקבוצה, גדל במהלך שנת 2015 ב-11.6 מיליארדי שקלים חדשים, גידול של 7.9%.

להלן נתונים על היקפי האשראי לציבור, נטו, לפי בסיסי הצמדה (במיליוני שקלים חדשים):

שיעור השינוי (באחוזים)	השיעור (באחוזים) מסך האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר		יתרה ליום 31 בדצמבר		
	2014	2015	2014	2015	
					מטבע ישראלי
	56.0	60.2	15.7	82,823	לא צמוד
	36.0	32.6	(2.0)	52,876	צמוד מדד
	8.0	7.3	(2.7)	11,870	מט"ח כולל צמוד מט"ח
	100.0	100.0	7.9	147,569	סך הכל

להלן נתונים על היקפי האשראי לציבור, נטו, לפי מגזרי פעילות (במיליוני שקלים חדשים):

מגזר פעילות	2015	2014	שיעור השינוי (באחוזים)
בנקאות קמעונאית:			
משכנתאות	100,949	91,581	10.2
משקי בית	22,074	20,462	7.9
עסקים קטנים	9,871	9,018	9.5
סך הכל קמעונאות	132,894	121,061	9.8
בנקאות פרטית	934	1,051	(11.1)
בנקאות מסחרית	4,484	4,240	5.8
בנקאות עסקית	20,892	21,217	(1.5)
סך הכל עסקי ואחר	26,310	26,508	(0.7)
סך הכל	159,204	147,569	7.9

אשראי לציבור, נטו

במיליוני שקלים חדשים

■ אשראי לציבור מסך מאזן
■ אשראי לציבור

להלן פירוט של סיכון אשראי בעייתי ונכסים שאינם מבצעים לפני הפרשה להפסדי אשראי, בהתאם להוראות למדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי:

ליום 31 בדצמבר 2014			ליום 31 בדצמבר 2015			סכומים מדווחים
סיכון אשראי ⁽¹⁾			סיכון אשראי ⁽¹⁾			(במיליוני שקלים חדשים)
כולל	חוץ מאזני	מאזני	כולל	חוץ מאזני	מאזני	
1. סיכון אשראי בעייתי						
953	172	781	986	169	817	סיכון אשראי פגום
110	-	110	82	-	82	סיכון אשראי נחות
1,212	50	1,162	1,647	329	1,318	סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת ⁽²⁾
2,275	222	2,053	2,715	498	2,217	סה"כ סיכון אשראי בעייתי
מזה: חובות שאינם פגומים, בפיגור של 90 ימים או יותר ⁽²⁾						
			1,001			1,012
2. נכסים שאינם מבצעים ⁽³⁾						
			726			774

- (1) אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצג לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
(2) לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר, בסך של 957 מיליוני שקלים חדשים (ליום 31 בדצמבר 2014 - 945 מיליוני שקלים חדשים).
(3) נכסים שאינם צוברים ריבית.

לפרטים נוספים ראה ביאורים 13 ו-30 בדוחות הכספיים.

להלן התפתחות התפלגות סיכון האשראי בקבוצה לפי גודל לווה (באחוזים):

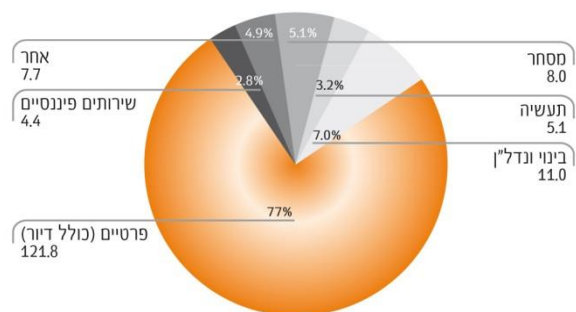
2014		2015		סיכון אשראי ללווה
שיעור מספר הלווים בקבוצה	שיעור מסיכון אשראי כולל בקבוצה	שיעור מספר הלווים בקבוצה	שיעור מסיכון אשראי כולל בקבוצה	(באלפי שקלים חדשים)
73.6	11.4	72.2	10.9	עד 150
17.7	23.3	18.2	23.4	150-600
8.0	30.6	8.9	33.0	600-2,000
0.7	34.7	0.7	32.7	מעל 2,000

להלן סיכון האשראי בענפי משק עיקריים בגין פעילות לווים בארץ⁽¹⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

2014			2015			ענף משק
שיעור השינוי (באחוזים)	אחוז מסך סיכון האשראי המאזני	סיכון אשראי מאזני	אחוז מסך סיכון האשראי המאזני	סיכון אשראי מאזני	סיכון	
10.1	74.8	110,726	77.0	121,841	121,841	אנשים פרטיים (כולל הלוואות לדיור)
(4.3)	7.7	11,455	7.0	11,018	11,018	בינוי ונדל"ן
(10.7)	3.4	4,985	2.8	4,439	4,439	שירותים פיננסיים
(9.5)	4.2	6,169	3.2	5,122	5,122	תעשייה
7.2	4.5	6,591	5.1	8,020	8,020	מסחר
1.7	5.4	7,945	4.9	7,716	7,716	אחר
7.0	100.0	147,871	100.0	158,156	158,156	סך הכל

(1) כולל אשראי והשקעות באיגרות חוב של הציבור ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים של הציבור.

סיכון האשראי של האשראי לציבור מורכב מסיכון אשראי מאזני ומסיכון אשראי חוץ מאזני, אשר מרכיביהם משוקללים בהתאם לאופי הלווה וסוג האשראי בהתאם להוראות בנק ישראל. הסיכון המאזני כולל את יתרות האשראי לציבור, מכשירים נגזרים שנרכשו על ידי הציבור והשקעות של הקבוצה באיגרות חוב של הציבור. סיכון האשראי החוץ מאזני כולל ערבויות ועסקאות במכשירים חוץ מאזניים, התחייבויות למתן אשראי ומסגרות אשראי שטרם נוצלו. סיכון האשראי הכולל בקבוצת הבנק הסתכם ביום 31 בדצמבר 2015 לסך של 217 מיליארדי שקלים חדשים לעומת 207 מיליארדי שקלים חדשים בשנת 2014, גידול בשיעור של 4.8%.

**סיכון אשראי מאזני בישראל
לפי ענפי משק - ליום 31 בדצמבר 2015**
במיליארדי שקלים חדשים

להלן ההתפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים של קבוצת הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

שיעור השינוי (באחוזים)	לעומת 31 בדצמבר	
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015
	2014	2015

מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים למעט נגזרים⁽¹⁾:

אשראי תעודות
ערבויות להבטחת אשראי
ערבויות לרכשי דירות
ערבויות והתחייבויות אחרות
מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו
מסגרות חח"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה שלא נוצלו
התחייבויות בלתי חוזרות למתן אשראי שאושרו עדיין לא ניתן
התחייבויות להוצאת ערבויות

מכשירים פיננסיים נגזרים⁽²⁾:

סך הכל ערך נקוב של מכשירים פיננסיים נגזרים
נכסים (מאזניים) בגין מכשירים נגזרים
התחייבויות (מאזניות) בגין מכשירים נגזרים

(1) יתרות החוזים או הסכומים הנקובים שלהם לסוף התקופה, לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי. לפרטים נוספים ראה ביאור 30ה. לדוחות הכספיים.
(2) כולל עסקאות פרוורד, SWAPS, אופציות ונגזרי אשראי.
לפרטים נוספים בדבר סיכון האשראי המאזני והחוץ מאזני ראה פרק הסיכונים להלן וכן דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

ניירות ערך - יתרת ההשקעה בניירות ערך קטנה במהלך שנת 2015 ב-2.4 מיליארדי שקלים חדשים. הקיטון ביתרת ההשקעה בניירות ערך הינו במסגרת ניהול הנכסים וההתחייבויות.

להלן התפלגות ניירות הערך של הקבוצה לפי התיקים השונים (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2015				
הערך במאזן	עלות מופחתת (במניות-עלות)	רווחים	הפסדים	שווי הוגן ⁽¹⁾
		שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן	שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן	
3,320	3,320	71	-	3,391
8,303	8,323	20 ⁽²⁾	(40) ⁽²⁾	8,303
222	222	-	-	222
11,845	11,865	91	(40)	11,916

31 בדצמבר 2014				
הערך במאזן	עלות מופחתת (במניות-עלות)	רווחים	הפסדים	שווי הוגן ⁽¹⁾
		שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן	שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן	
5,261	5,261	78	-	5,339
7,964	7,956	31 ⁽²⁾	(23) ⁽²⁾	7,964
1,034	1,042	-	(8) ⁽³⁾	1,034
14,259	14,259	109	(31)	14,337

- (1) נתוני שווי הוגן מבוססים בדרך כלל על שערי בורסה, אשר לא בהכרח משקפים את המחיר שיתקבל ממכירת ניירות ערך בהיקפים גדולים.
 (2) כלולים בהון העצמי בסעיף "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן".
 (3) נזקפו לדוח רווח והפסד, אך טרם מומשו.

להלן התפלגות תיק ניירות הערך של הקבוצה לפי מגזרי הצמדה (במיליוני שקלים חדשים):

יתרה ליום 31 בדצמבר		
מגזר הצמדה	2014	2015
מטבע ישראלי		
לא צמוד	10,192	7,002
צמוד מדד	699	66
מטבע חוץ (כולל צמוד מטבע חוץ)	3,264	4,679
פריטים לא כספיים	104	98
סך הכל	14,259	11,845

להלן התפלגות תיק ניירות הערך של הקבוצה לפי סוגי מנפיקים (במיליוני שקלים חדשים):

הערך במאזן ליום		
2014 בדצמבר 31	2015 בדצמבר 31	
		איגרות חוב ממשלתיות:
13,631	9,788	ממשלת ישראל
115	1,624	ממשלת ארצות-הברית
-	-	ממשלת בריטניה
-	40	ממשלת קוריאה הדרומית
13,746	11,452	סך הכל איגרות חוב ממשלתיות
		איגרות חוב של בנקים במדינות מפותחות:
97	79	בריטניה
123	-	ישראל
117	(1)117	גרמניה
-	78	אחר - גוש האירו
5	-	אחר
342	274	סך הכל איגרות חוב של בנקים במדינות מפותחות
		איגרות חוב של חברות (פילוח לפי ענפי משק):
10	10	תעשייה וחרושת
16	-	בינוי ונדל"ן
1	-	חשמל ומים
11	11	שירותים ציבוריים וקהילתיים
29	-	שירותים פיננסיים
67	21	סך הכל איגרות חוב של חברות
104	98	מניות
14,259	11,845	סך הכל ניירות ערך

(1) נכון למועד אישור הדוחות הכספיים, נפרעו איגרות החוב ולא קיימת בגיבן חשיפה.

לפרטים נוספים בדבר השקעות בניירות ערך ובדבר ירידת ערך בעלת אופי זמני של ניירות ערך זמינים למכירה ופירוט משך הזמן בו קיימת ירידת ערך ושעורה מהעלות המופחתת, ראה ביאור 12 לדוחות הכספיים.

בניינים וציוד - יתרת בניינים וציוד גדלה בשנת 2015 בשיעור של 0.8%. השינוי ביתרת בניינים וציוד נובע מהשקעות חדשות, בעיקר במסגרת ההשקעות הטכנולוגיות, פחת ומימוש נכסים במסגרת רה ארגון של נכסים ושיפורים במערך הסינוף. לפרטים נוספים ראה ביאור 16 לדוחות הכספיים.

השקעות והוצאות בגין מערך טכנולוגיית המידע

להלן מידע בדבר השקעות והוצאות קבוצת הבנק, בגין מערך טכנולוגיית המידע.

הוצאות בגין מערך טכנולוגיית המידע, כפי שנכללו בדוח רווח והפסד (במיליוני שקלים חדשים):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר (סכומים מדווחים)								
2014				2015				
סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	
(6)237	64	22	(6)151	235	61	23	151	הוצאות בגין שכר עבודה ונלוות ⁽¹⁾ הוצאות בגין רישיונות שימוש שלא הונו לנכסים ⁽²⁾
108	2	18	88	111	2	11	98	הוצאות בגין מיקור חוץ ⁽³⁾
(6)43	1	2	(6)40	40	1	2	37	הוצאות בגין פחת ⁽⁴⁾
(6)213	3	35	(6)175	181	3	38	140	הוצאות אחרות ⁽⁵⁾
112	(7)101	1	10	112	(7)100	1	11	
713	171	78	464	679	167	75	437	סך הכל הוצאות

סך העלויות בגין מערך טכנולוגיית המידע שנרשמו בתקופת הדיווח כנכסים בדוח הכספי

תוספות לנכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע, שלא נזקפו כהוצאה (במיליוני שקלים חדשים):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר (סכומים מדווחים)								
2014				2015				
סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	
(6)19	-	-	(6)19	24	-	-	24	עלויות בגין שכר עבודה ונלוות ⁽¹⁾
(6)104	1	43	(6)60	100	1	28	71	עלויות בגין רכישת רישיונות שימוש ⁽²⁾
(6)77	-	1	(6)76	91	-	7	84	עלויות בגין מיקור חוץ ⁽³⁾
200	1	44	155	215	1	35	179	סך הכל

יתרת הנכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע לסוף שנת הדיווח

יתרת נכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע (במיליוני שקלים חדשים):

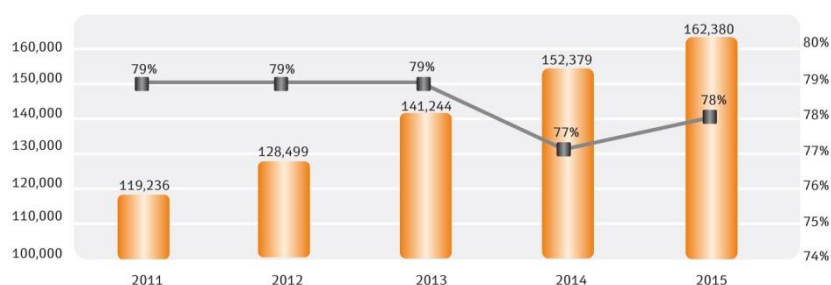
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר (סכומים מדווחים)								
2014				2015				
סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	סך הכל	אחר	חומרה	תוכנה	
(6)406	9	92	(6)305	496	9	77	410	סך הכל יתרה מופחתת
(6)41	-	-	(6)41	52	-	-	52	מזה: בגין שכר עבודה ונלוות

- (1) כולל שכר עבודה של עובדים מקצועיים בתחום התוכנה והחומרה וכן שכר עובדים אחרים במערך טכנולוגיית המידע כגון: עובדי הנהלה, מנהלה, ועובדי תפעול. עלויות בגין שכר עבודה שנוספו לנכסים כוללות עלויות כוח אדם לשם פיתוח תוכנה לשימוש עצמי שהונו לנכסים על פי כללי חשבונאות מקובלים.
- (2) הוצאות כוללות בעיקר תחזוקה שוטפת של התוכנות. הוצאות אלה נכללות במסגרת הדוח הכספי בסעיף אחזקה ופחת בניינים וציוד. תוספות לנכסים בגין רישיונות שימוש הינן בגין רכישת התוכנות.
- (3) הוצאות הינן בגין תחזוקת תוכנה וחומרה הנעשית על ידי עובדים חיצוניים. הוצאות אלה נכללו במסגרת הדוח הכספי בסעיף אחזקה ופחת בניינים וציוד. תוספות לנכסים בגין מיקור חוץ כוללות עלויות בגין עובדים חיצוניים המועסקים בבנק בפיתוח תוכנות לשימוש עצמי.
- (4) לפרטים בדבר המדיניות החשבונאית של רישום הוצאות בגין פחת, ראה ביאורים 1 ו-8. ד.ו-16 לדוחות הכספיים.
- (5) כולל הוצאות בגין שכירות ומיסים, תקשורת והוצאות הנהלה וכלליות.
- (6) מספרי השוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות הפיקוח על הבנקים בנושא היוון עלויות תוכנה ראה ביאור 1 ג.2 לדוחות הכספיים.
- (7) בשנת 2015 כולל כ-53 מיליוני שקלים חדשים (סכום דומה בשנת 2014) המהווים תשלומים לבנקים הנותנים שרותי מחשב לבנק י.הב.

פיקדונות הציבור - משקלם של פיקדונות הציבור מסך המאזן המאוחד הגיע ביום 31 בדצמבר 2015 לכ-78%, לעומת 77% בסוף שנת 2014. בשנת 2015 גדל היקף פיקדונות הציבור בקבוצת הבנק, בסך של 10.0 מיליארדי שקלים חדשים, גידול של 6.6%.

להלן התפלגות פיקדונות הציבור לפי מגזרי הצמדה (במיליוני שקלים חדשים):

מגזר הצמדה	שיעור השיעור מסך פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר (באחוזים)		יתרה ליום 31 בדצמבר	
	2014	2015	2014	2015
מטבע ישראלי	64.7	67.2	98,541	109,091
לא צמוד	12.5	10.3	19,040	16,764
צמוד מדד	22.8	22.5	34,798	36,525
מט"ח כולל צמוד מט"ח	100.0	100.0	152,379	162,380
סך הכל				

פיקדונות הציבור

- פיקדונות הציבור (מיליוני שקלים חדשים)
- פיקדונות הציבור מסך מאזן (%)

להלן נתונים על התפלגות פיקדונות הציבור לפי מגזרי פעילות (במיליוני שקלים חדשים):

מגזר פעילות	2014	2015	שיעור השינוי (באחוזים)
בנקאות קמעונאית:			
משקי בית	65,701	72,284	10.0
עסקים קטנים	11,068	13,903	25.6
סך הכל קמעונאות	76,769	86,187	12.3
בנקאות פרטית	9,090	8,512	(6.4)
בנקאות מסחרית	4,546	5,345	17.6
בנקאות עסקית	47,117	50,816	7.9
ניהול פיננסי	14,857	11,520	(22.5)
סך הכל	152,379	162,380	6.6

להלן התפתחות התפלגות פיקדונות הציבור בקבוצה לפי גודל מפקיד (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר		
2015	2014	
		תקרת הפיקדון
55,171	50,887	עד 1
34,787	31,119	מעל 1 עד 10
17,311	15,522	מעל 10 עד 100
16,776	15,511	מעל 100 עד 500
38,335	39,340	מעל 500
162,380	152,379	סך הכל

פיקדונות מבנקים - יתרת פיקדונות מבנקים קטנה במהלך שנת 2015 ב-0.1 מיליארדי שקלים חדשים. לפרטים נוספים על התפתחות ההרכב של פיקדונות הציבור והתפתחות ההרכב של פיקדונות מבנקים, ראה ביאורים 18 ו-19 לדוחות הכספיים.

איגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים - יתרת איגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים גדלה בשנת 2015 ב-3.1 מיליארדי שקלים חדשים. ראה גם פרק התפתחויות במקורות המימון לעיל.

לפרטים בדבר יתרות הנכסים והתחייבויות של קבוצת הבנק בתקופות הביניים, ראה מידע רב רבעוני לשנתיים האחרונות בנספחים לפרק ממשל תאגידי, בדוחות הכספיים.

הון, הלימות הון ומינוף

הון עצמי המיוחס לבעלי מניות הבנק - יתרת ההון העצמי המיוחס לבעלי מניות הבנק גדלה במהלך שנת 2015 בסך של כ-1.0 מיליארדי שקלים חדשים והגיעה לסכום של 11.8 מיליארדי שקלים חדשים.

להלן הרכב ההון העצמי (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר		
2015	2014	שיעור שינוי (באחוזים)
2,222	2,197	1.1
68	66	3.0
(76)	(76)	-
(97)	(72)	(34.7)
9,730	8,682	12.1
11,847	10,797	9.7

הון מניות ופרמיה
קרן הון מהטבה בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות
מניות באוצר
רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר⁽¹⁾
עודפים⁽²⁾

יחס ההון העצמי לסך המאזן בקבוצה ליום 31 בדצמבר 2015 הגיע ל-5.66% לעומת 5.44%⁽²⁾ בסוף שנת 2014.

- (1) שינויים ברווח כולל אחר מצטבר כוללים שינוי בקרנות הון והתאמות נוספות במסגרת ההון העצמי המיוחס לבעלי מניות הבנק, כמפורט בביאור 10 לדוחות הכספיים.
- (2) מספרי ההשוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים ובנושא היוון עלויות תוכנה ראה ביאור 1.ג.1 ו-2.ג.2 לדוחות הכספיים.

הלימות הון

ההון הפיקוחי

הבנק מעריך את הלימות ההון שלו על פי כללי באזל, כפי שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין 201-211. הבנק נוקט בגישה הסטנדרטית על מנת להעריך את החשיפה לסיכון אשראי, לסיכון תפעולי, ולסיכון שוק.

הבנק מנטר את יחס הלימות ההון באופן שוטף, על מנת לוודא עמידה בדרישות הפיקוח על הבנקים ובמגבלות שקבע הדירקטוריון, וכדי לאפשר היערכות מבעוד מועד למתן מענה להתפתחות נכסי הסיכון ודרישת ההון של הבנק. לשם כך, קבע הדירקטוריון מסמך מדיניות, המגדיר את תדירות המדידה של הלימות ההון, את הדיווחים הנדרשים ואת הפעולות שיש לנקוט במקרים בהם יורד יחס ההון מרמות מינימליות שנקבעו, וכן, פועל מזה שנים פורום לתכנון וניהול ההון בהשתתפות מנהל החטיבה הפיננסית - CFO (יושב ראש), מנהל החטיבה לבקרת סיכונים - CRO, מנהל חטיבת חשבונאות ודיווח כספי - החשבונאי הראשי, מנהל החטיבה לתכנון תפעול ונכסי לקוחות, מנהל החטיבה לבנקאות עסקית ומנהל החטיבה הקמעונאית בבנק. מסמך מדיניות זה מהווה נספח למדיניות האב של הבנק לניהול סיכונים, תכנון ההון ובקרה פנימית.

כחלק מיישום הנדבך השני של באזל, מגיש הבנק בכל שנה את מסמך ה-ICAAR, שהוא דוח לסיכום המהלכים שביצע הבנק במהלך השנה במסגרת תהליך ה-ICAAP. ביום 31 בדצמבר 2015, שלח הבנק את מסמך ה-ICAAR השביעי שלו לבנק ישראל. ה-ICAAR כולל מספר פרקים שנועדו לתאר את הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק, את יעדי ההון ויעדי התכנית האסטרטגית, ואת ההתפתחויות שחלו במהלך השנה בניהול הסיכונים השונים שזוהו ומופו בבנק. ליבו של המסמך מהווה תהליך תכנון ההון, המתבצע לאורך תכנון של שלוש שנים קדימה, שבו מאתגר הבנק את התכנית האסטרטגית ואת יעדי ההון הכולל שלו, בשורה ארוכה ומגוונת של מבחני מצוקה (מבחני קיצון) היפותטיים, הפוגעים באופן משמעותי ברווחיות הבנק ושוחקים את ההון שלו. תוצאות תכנון ההון הנוכחי של הבנק מראים כי לבנק יש די הון כולל כדי לעמוד בתכנית האסטרטגית שלו וביעדי ההון שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

להלן נתונים על ההון הפיקוחי ונכסי הסיכון בדוח המאוחד:

	ליום 31 בדצמבר	ליום 31 בדצמבר	
	2014	2015	
הון לצורך חישוב יחס ההון			
הון עצמי רובד 1	11,273 ⁽¹⁾	12,299	
הון רובד 1	11,273	12,299	
הון רובד 2	4,883	4,916	
סך הכל הון כולל	16,156	17,215	
יתרות משוקללות של נכסי סיכון			
סיכון אשראי	116,159 ⁽¹⁾	120,793	
סיכונים שוק	1,020	950	
סיכון תפעולי	7,383	7,743	
סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון	124,562	129,486	

(1) מספרי השוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים ובנושא היוון עלויות תוכנה ראה ביאור 1.ג1 ו-2.ג1 לדוחות הכספיים. בהתאם להנחיות, נתוני הלימות הון כוללים יישום למפרע בנושא היוון עלויות תוכנה בלבד.

יחס הון לרכיבי סיכון

החל מיום 1 בינואר 2014 הבנק מיישם את הוראות מדידה והלימות הון על פי כללי באזל III כפי שפורסמו על-ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין 201-211. בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים, החל מיום 1 בינואר 2015 מחויב הבנק לשמור על יחס הון עצמי רובד 1 מזערי, שלא יפחת משיעור של 9% וכן על יחס הון כולל מזערי שלא יפחת משיעור של 12.5% לסך המשוקלל של רכיבי הסיכון בנכסיו המאזניים ובסעיפים החוץ מאזניים. אופן החישוב של סך ההון ושל סך רכיבי הסיכון מפורט בהוראות. החל מיום 1 בינואר 2015 מתווספת ליחסים אלה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח. דרישה זו מיושמת בהדרגה עד ליום 1 בינואר 2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי שיידרש על ידי המפקח על הבנקים ליום 1 בינואר 2017, על בסיס מאוחד, לפי נתוני מועד הדיווח, הינו 9.8%-ו-13.3% בהתאמה. לפרטים נוספים ראה ביאור 25 לדוחות הכספיים.

ביום 23 ביולי 2012 אישר דירקטוריון הבנק תכנית חומש אסטרטגית לשנים 2013-2017 (להלן-"התכנית האסטרטגית המקורית" או "התכנית המקורית"), המבוססת על העקרונות הבאים:

- היעד שנקבע בתכנית המקורית הוא להציג בשנת 2017 תשואה מרווח נקי מפעולות רגילות להון עצמי ממוצע, בשיעור של כ-17%, על בסיס היעד של יחס הון הליבה בשיעור של 7.5%.
- דירקטוריון הבנק הנחה את הנהלת הבנק, באותו מועד, לפעול להקדמת היישום של הוראת המפקח על הבנקים מיום 28 במרץ 2012, לפיה על הבנק לאמץ יעד ליום 31 בדצמבר 2014 ליחס הון ליבה, בשיעור שלא יפחת מ-9%, במטרה להחילה, במידת האפשר, החל מיום 1 בינואר 2014. בנוסף, החליט הדירקטוריון, באותו מועד, להנחות את הנהלת הבנק לפעול, במידת האפשר, לשמירת שולי בטחון נאותים לצורך כך. יחס הון הליבה יחושב בהתאם להוראות באזל III ולהתאמות שייקבעו בהוראות המפקח על הבנקים. כפועל יוצא מכך, יוגדל בסיס ההון העצמי הממוצע שישמש לפעילות הבנק, דבר שיביא לתוצאה אריתמטית לפיה רווח נתון יניב תשואה נמוכה יותר. בהתאם לכך, היעד של התשואה מרווח נקי מפעולות רגילות להון עצמי ממוצע, המותאם לדרישה הרגולטורית של יחס הון ליבה שלא יפחת מ-9%, יעמוד בשנת 2017 על כ-14.5%. לצרכי השוואה, תשואה להון זו שקולה לכ-17% על בסיס דרישת ההון הרגולטורית בתקופת התכנית האסטרטגית הקודמת.
- בתקופת תכנית החומש תישמר, על פי התכנית המקורית, מדיניות חלוקת הדיבידנד שאימצו לעצמו הבנק לפיה, בכפוף לכך שיחס הון הליבה לא יפחת מהיעד שקבע הדירקטוריון, יחולק בכל שנה דיבידנד בשיעור של 40% מהרווח הנקי מפעולות רגילות ו-80% מהרווח מפעולות בלתי רגילות. בעקבות פרסום הוראות המפקח על הבנקים, מיום 30 במאי 2013, לגבי אימוץ המלצות באזל III בישראל, ובכללן התאמות פיקוחיות, ניכויים מההון והוראות למדידה והלימות הון, חזר הבנק ובחן, באותו מועד, את עמידתו בלוחות הזמנים להשגת יעד ליחס הון ליבה בשיעור שלא יפחת מ-9%. בעקבות בחינה זו ועל יסוד הנחות במועד הבחינה ביחס לרווח הצפוי בשנים 2013-2014 ולשיעורי הצמיחה בנכסי הסיכון, הציג הבנק למפקח על הבנקים, באותו מועד, מתווה להתפתחות חזויה של יחס הון הליבה, הכולל חלוקת דיבידנד, תוך שמירה על שולי ביטחון נאותים. לאחר בדיקה עם המפקח על הבנקים, החליט דירקטוריון הבנק ביום 14 באוגוסט 2013, לאמץ יעד ליום 31 בדצמבר 2014, ליחס הון ליבה, בשיעור שלא יפחת מ-9%. כמו כן, החליט הדירקטוריון, באותו מועד, לחלק דיבידנד בסך של 75 מיליוני שקלים חדשים, ולאמץ קו פעולה לפיו, עד ליום 31 בדצמבר 2014, יחולק דיבידנד בשיעור של עד 30% מהרווח הנקי השנתי מפעולות רגילות ו-80% מהרווח השנתי מפעולות בלתי רגילות. החלטות אלה באו במקום החלטות הדירקטוריון לעניין הקדמת היישום של הוראות המפקח על הבנקים, במטרה להחילן, במידת האפשר, החל מיום 1 בינואר 2014, ולעניין מדיניות חלוקת דיבידנד - הכל כפי שפורט בסעיף 1 לדוח המיידית של הבנק, מיום 23 ביולי 2012 (אסמכתא מספר 191649-01-2012). אזכור זה מהווה הכללה על דרך ההפניה של כל המידע המפורט בסעיף 1 לדוח המיידית האמור. ביום 28 בספטמבר 2014 פרסם המפקח על הבנקים עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 לפיו יעד הון עצמי רובד 1 יועד ההון הכולל לרכיבי סיכון יכלול תוספת בשיעור המבטא 1% מיתרת תיק האשראי לדיור. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי שיידרש על ידי המפקח על הבנקים ליום 1 בינואר 2017 על בסיס מאוחד, לפי נתוני מועד דיווח זה, הינו 9.8%-ו-13.3%, בהתאמה.

ביום 23 בדצמבר 2014 הנחה דירקטוריון הבנק את הנהלת הבנק לפעול לשמירת שולי ביטחון נאותים על מנת שיחס הון עצמי רוברד 1 של הבנק לא יפחת מן היעד כאמור לעיל.

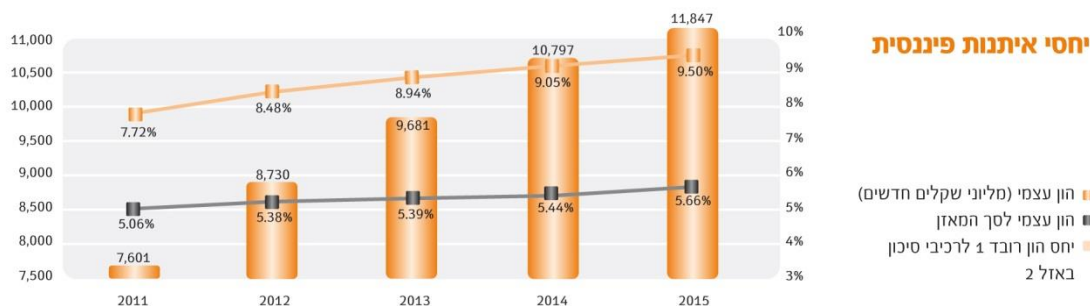
להלן התפתחות יחס ההון לרכיבי סיכון בקבוצה (באחוזים):

2014 דצמבר 31	2015 דצמבר 31	
9.05	9.50	יחס הון עצמי רוברד 1 לרכיבי סיכון ⁽¹⁾
12.97	13.29	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון ⁽¹⁾
9.00	9.30 ⁽²⁾	יחס הון עצמי רוברד 1 המזערי הנדרש לפי הוראות המפקח על הבנקים ⁽²⁾
12.50	12.80 ⁽²⁾	יחס הון הכולל המזערי הנדרש לפי הוראות המפקח על הבנקים ⁽²⁾

(1) הדרישה ליחס הון עצמי רוברד 1 מזערי חלה מיום 1 בינואר 2014.

(2) יחסי ההון הנדרשים על ידי המפקח מיום 1 בינואר 2015.

החל מיום 1 בינואר 2015, תתווסף ליחסים אלה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח דרישה זו מיושמת בהדרגה עד ליום 1.1.2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רוברד 1 המזערי ויחס ההון הכולל המזערי שידרש על ידי המפקח על הבנקים ליום 1.1.2017, על בסיס מאוחד, לפי נתוני מועד הדיווח, הינו 9.8%-13.3%, בהתאמה.

יחס המינוף

ביום 28 באפריל 2015 פרסם המפקח על הבנקים הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס מינוף. הוראה זו מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס מינוף, שנקבעו בחודש ינואר 2014.

יחס המינוף מבטא באחוזים ומוגדר כיחס בין הון רוברד 1 לבין סך החשיפות. סך החשיפות של הבנק הינו סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים, לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים.

על פי ההוראה, תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד, החל מיום 1 בינואר 2018. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה עומד בדרישה, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה אינו עומד בדרישה, נדרש להגדיל את היחס בשיעורים רבעוניים קבועים עד ליום 1 בינואר 2018.

יחס המינוף של הבנק ליום 31 בדצמבר 2015 הינו 5.32%.

יחס המינוף המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים הינו 5.00%
לפרטים נוספים ראה ביאור 25 לדוחות הכספיים ודוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

דיבידנד

מדיניות חלוקת דיבידנד

ביום 3 באפריל 2006 התקבלה החלטה בדירקטוריון הבנק על מדיניות חלוקת דיבידנד, לפיה בכפוף לכך שיחס ההון הכולל לרכיבי סיכון של הבנק לא יפחת מ-10% (במונחי הוראת ניהול בנקאי תקין 311 - באזל I), יחולק בכל שנה דיבידנד בשיעור של 40% מהרווח הנקי מפעולות רגילות ו-80% מהרווח הנקי מפעולות בלתי רגילות. מדיניות חלוקת הדיבידנד חלה משנת 2006. ביום 23 ביולי 2012 קבע דירקטוריון הבנק, במסגרת אישור תכנית החומש האסטרטגית החדשה לשנים 2013-2017, כי בתקופת התכנית תישמר מדיניות חלוקת הדיבידנד שאימצ לעצמו הבנק.

ביום 14 באוגוסט 2013, החליט דירקטוריון הבנק לאמץ יעד ליום 31 בדצמבר 2014, ליחס הון ליבה, בשיעור שלא יפחת מ-9%. כמו כן, החליט הדירקטוריון, באותו מועד, לחלק דיבידנד בסך של 75 מיליוני שקלים חדשים, ולאמץ קו פעולה לפיו, עד ליום 31 בדצמבר 2014, יחולק דיבידנד בשיעור של עד 30% מהרווח הנקי השנתי מפעולות רגילות ו-80% מהרווח השנתי מפעולות בלתי רגילות.

החלטות אלה באו במקום החלטות הדירקטוריון לעניין הקדמת היישום של הוראות המפקח על הבנקים, מיום 28 במרץ 2012 במטרה להחילן, במידת האפשר, החל מיום 1 בינואר 2014, ולענין מדיניות חלוקת דיבידנד - הכל כפי שפורט בסעיף 1 לדוח המייד של הבנק, מיום 23 ביולי 2012 (אסמכתא מספר 191649-01-2012). אזכור זה מהווה הכללה על דרך ההפניה של כל המידע המפורט בסעיף 1 לדוח המייד האמור. ביום 23 בדצמבר 2014, בנוסף לעדכון התוכנית האסטרטגית של הבנק (כמפורט בפרק אסטרטגיה עסקית להלן), החליט דירקטוריון הבנק לאשר מדיניות חלוקת דיבידנד מעודכנת, במקום מדיניות חלוקת הדיבידנד שפורטה בסעיף 1.g. לדוח המייד הקודם. מדיניות הדיבידנד המעודכנת הינה לחלק בגין הרווחים הרבעוניים, בשנים 2015 ו-2016 (החל מן הרבעון הראשון של שנת 2015) דיבידנד בשיעור של עד 15% מהרווח הנקי המיוחס לבעלי המניות.

מדיניות הדיבידנד המעודכנת כפופה לכך, כי הבנק ישמור על שולי ביטחון נאותים, כפי שנקבעו לעניין זה, על מנת שהון עצמי רובד 1 של הבנק לא יפחת מן היעד הנדרש על פי הוראות המפקח על הבנקים ואשר אומץ על ידי הדירקטוריון.

בשנת 2017, מדיניות הדיבידנד תהיה בהתאם לאמור בסעיף 1.g. לדוח המייד הקודם. זאת, בכפוף לכך שהון עצמי רובד 1 של הבנק, לא יפחת מן היעד הנדרש על פי הוראות המפקח על הבנקים ובכפוף לשמירת שולי בטחון נאותים.
הבנק קיבל את אישורו של המפקח על הבנקים, למתווה של מדיניות הדיבידנד, כאמור לעיל.

מובהר, כי חלוקת הדיבידנד כפופה להוראות הדין ולהגבלות שנקבעו על ידי המפקח על הבנקים, כמפורט בביאור 24 לדוחות הכספיים. לפרטים נוספים ראה דיווחים מיידיים מיום 24 בדצמבר 2014 (אסמכתאות 229338-01-2014 ו-229341-01-2014). איזכורים אלה מהווים הכללה על דרך ההפניה של כל המידע המפורט בדוחות המיידים האמורים.

חלוקת דיבידנד

בהתאם למדיניות הדיבידנד המעודכנת, כאמור לעיל, החליט דירקטוריון הבנק ביום 18 במאי 2015 לחלק דיבידנד בסך כולל של 36.6 מיליוני שקלים חדשים, בגין רווחי הרבעון הראשון של שנת 2015. ביום 14 ביוני 2015 שולם הדיבידנד כאמור.

ביום 16 באוגוסט 2015 החליט דירקטוריון הבנק לחלק דיבידנד בסך של 49.5 מיליוני שקלים חדשים, בגין רווחי הרבעון השני של שנת 2015. ביום 17 בספטמבר 2015 שולם הדיבידנד כאמור.

ביום 24 בפברואר 2016 החליט דירקטוריון הבנק לחלק דיבידנד בסך כולל של 36.0 מיליוני שקלים חדשים, בגין רווחי הרבעון הרביעי לשנת 2015⁽¹⁾.

להלן פרטים בדבר הדיבידנדים שחולקו על ידי הבנק החל משנת 2013 (בסכומים מדווחים):

יום ההכרזה	יום התשלום	דיבידנד למניה (אגורות)	סך הכל דיבידנד ששולם (מיליוני שקלים חדשים)
14 באוגוסט 2013	10 בספטמבר 2013	32.77	75.0
18 במאי 2015	14 ביוני 2015	15.84	⁽²⁾ 36.6
16 באוגוסט 2015	17 בספטמבר 2015	21.35	⁽³⁾ 49.5

- (1) סכום הדיבידנד מהווה שיעור של 155.2% מההון המונפק, דהיינו 15.52 אגורות לכל מניה בת 0.1 ש"ח ערך נקוב. היום הקובע לעניין תשלום הדיבידנד הינו 9 במרץ 2016 ויום התשלום הינו 21 במרץ 2016. סכום הדיבידנד הסופי למניה כפוף לשינויים עקב מימוש ניירות ערך המירים של הבנק.
- (2) סכום הדיבידנד מהווה שיעור של 158.4% מההון המונפק, דהיינו 15.84 אגורות לכל מניה בת 0.1 ש"ח ערך נקוב. היום הקובע לעניין תשלום הדיבידנד היה 1 ביוני 2015 ויום התשלום היה 14 ביוני 2015.
- (3) סכום הדיבידנד מהווה שיעור של 213.5% מההון המונפק, דהיינו 21.35 אגורות לכל מניה בת 0.1 ש"ח ערך נקוב. היום הקובע לעניין תשלום הדיבידנד היה 30 באוגוסט 2015 ויום התשלום היה 17 בספטמבר 2015.

פעילות חוץ מאזנית אחרת

להלן התפתחות ביתרות הנכסים הכספיים החוץ מאזניים המוחזקים בעבור לקוחות קבוצת הבנק, לגביהם מספקת קבוצת הבנק שירותי ניהול, תפעול ו/או משמורת (במיליוני שקלים חדשים):

שיעור השינוי (באחוזים) לעומת 31 בדצמבר	יתרה ליום 31 בדצמבר		
	2014	2015	
(1.0)	210,645	208,514	ניירות ערך ⁽¹⁾
3.7	71,649	74,269	נכסי קופות גמל שהקבוצה מספקת להן שירותי תפעול
(23.6)	21,241	16,219	נכסי קרנות נאמנות שהבנק מספק להן שירותי תפעול
(6.3)	77,849	72,977	נכסים בנאמנות קבוצת הבנק
(14.4)	11,637	9,964	נכסים אחרים בנייהול ⁽²⁾

- (1) שווי תיקי ניירות ערך במשמרת הבנק המוחזקים על ידי לקוחות, כולל יתרות ניירות ערך של קופות גמל וקרנות נאמנות שהבנק מספק להן שירותי תפעול. יצוין כי יתרת פעילות הלקוחות המוצגת כוללת בנוסף ליתרת ניירות הערך של קרנות הנאמנות כאמור, גם את שווי יחידות ההשתתפות באותן קרנות המוחזקות על ידי לקוחות הבנק.
- (2) לרבות:
- יתרות אשראי המגובות בפקידונות שהחזרתם למפקיד מותנית בגביית יתרת האשראי. בגין יתרות אלה מקבל הבנק הכנסה ממרווח או מעמלות.
- הלוואות אחרות בנייהול הבנק.

תיאור עסקי קבוצת הבנק לפי מגזרי פעילות

מגזרי הפעילות של קבוצת הבנק

הבנק מנהל את פעילותו בשישה מגזרי פעילות עיקריים, הנבדלים ביניהם במאפייני הלקוחות, סוגי השירותים הבנקאיים הנדרשים להם וביחידה הארגונית האחראית לטיפול בכל אחד מהמגזרים. הגדרת מגזרי הפעילות מבוססת על המבנה הארגוני של הבנק בתקופות שחלפו, כמפורט להלן. הפעילות בששת מגזרי הפעילות כוללת את כל תחומי הפעילות הבנקאית, לרבות מתן שירותים פיננסיים בסיסיים (הלוואות ופיקדונות), פעילות בניירות ערך עבור לקוחות, פעילות במכשירים נגזרים וכן שירותים בנקאיים ייחודיים המיועדים לענות על צרכים בתחומי פעילות מוגדרים. הפעילות במגזרים השונים מתבצעת באמצעות סניפי הבנק, חדר העסקאות, המוקדים העסקיים, יחידות המטה בבנק והחברות הבנות בארץ ובחוץ לארץ.

לפרטים בדבר מדידת תוצאות הפעילות של הבנק, בהתאם לגישת המגזרים הפיקוחיים כפי שהגדיר המפקח על הבנקים, ראה פרק מגזרי פעילות פיקוחיים להלן וביאור 1 ג.9 לדוחות הכספיים.

מגזרי הפעילות של הבנק בשנת 2015 הם:

מגזר משקי הבית - באחריות החטיבה הקמעונאית. המגזר כולל את הלקוחות הפרטיים שהיקף פעילותם הכספי נמוך יחסית ואת תחום המשכנתאות. במסגרת החטיבה ניתנים ללקוחות המגזר שרותי בנקאות ומוצרים פיננסיים מתאימים, לרבות בתחום המשכנתאות.

מגזר עסקים קטנים - באחריות החטיבה הקמעונאית. המגזר כולל חברות קטנות ולקוחות עסקיים קטנים, המתאפיינים בהיקף חבות נמוך מ-6 מיליוני שקלים חדשים, במחזור מכירות נמוך מ-30 מיליוני שקלים חדשים וביתרת נכסים זילים נמוכה מ-10 מיליוני שקלים חדשים. ללקוחות המגזר ניתנים שרותי בנקאות ומוצרים פיננסיים, לרבות שרותי בנקאות מסחרית בהתאם לצרכיהם.

בנקאות פרטית - הטיפול בבנקאות הפרטית נמצא באחריות סקטור פעילות בינלאומית ובנקאות פרטית בחטיבה הפיננסית. על לקוחות סקטור בנקאות פרטית נמנים בעיקר לקוחות פרטיים, שלהם היקפי נכסים זילים (בעיקר פיקדונות לטווחים קצרים והשקעות בניירות ערך) בסכומים העולים על 2.5 מיליוני שקלים חדשים. ללקוחות מגזר זה, המתאפיינים בעושר פיננסי גבוה, מציע הבנק נגישות לשירותים ומוצרים ייחודיים בתחומי הפעילות בשוק ההון, הייעוץ וניהול ההשקעות.

בנקאות מסחרית - הטיפול בלקוחות המגזר, חברות פרטיות וציבוריות בגודל בינוני (Middle Market) ובהיקף בינוני של חבות, מתבצע בחטיבה לבנקאות עסקית, בעיקר בסקטור עסקים, הפועל באמצעות שלושה מוקדים עסקיים הפרוסים ברחבי הארץ. לקוחות עסקיים משויכים לסקטור עסקים בעיקר על פי תבחינים הכוללים היקף חבות שבין 6 ל-25 מיליוני שקלים חדשים, מחזור פעילות בין 30 לבין 120 מיליוני שקלים חדשים, או יתרת נכסים זילים בין 10 לבין 40 מיליוני שקלים חדשים. לקוחות המגזר הפועלים בענף הנדל"ן, מקבלים שירות מסקטור בניה ונדל"ן שבחטיבה העסקית, המתמחה במתן שירותים ייחודיים לענף זה.

בנקאות עסקית - מגזר זה הינו באחריות סקטור תאגידיים גדולים שבחטיבה העסקית. המגזר כולל את הטיפול בלקוחות העסקיים הגדולים ביותר. התבחינים שעל פיהם מתקבלת החלטה לשיוך לקוח לסקטור תאגידיים כוללים היקף חבות הגבוה מ-25 מיליוני שקלים חדשים, מחזור מכירות מעל 120 מיליוני שקלים חדשים, או יתרת נכסים זילים בהיקף של למעלה מ-40 מיליוני שקלים חדשים. מגזר זה מספק את מכלול השירותים הבנקאיים והפיננסיים לחברות הגדולות במשק, במגוון ענפי המשק, ובהיקפי חבות גבוהים באופן יחסי. לקוחות המגזר הפועלים בענף הנדל"ן, מקבלים שירות מסקטור בניה ונדל"ן שבחטיבה העסקית, המתמחה במתן שירותים ייחודיים לענף זה.

ניהול פיננסי - הפעילות במגזר זה כוללת, בין היתר, את ניהול הנכסים וההתחייבויות והחשיפות לסיכונים שוק, ניהול תיק הנוסטרו, ניהול הנזילות ופעילות חדר העסקאות בשוקי הכספים וההון. המגזר מצוי באחריות החטיבה הפיננסית, למעט השקעות בתאגידיים ריאליים אשר באחריות החטיבה העסקית.

המוצרים העיקריים המוצעים במסגרת מגזרי הפעילות השונים של הבנק הם:

- **בנקאות ופיננסים** - מכלול השירותים הבנקאיים המוצעים ללקוחות פרטיים ולתאגידים, לרבות ניהול חשבונות עו"ש וחח"ד, העמדת אשראי וערבויות לסוגיהם, קבלת פיקדונות, פעילות סחר חוץ (יבוא, יצוא, אשראי דוקומנטרי וכדומה), פעילות במכשירים נגזרים, לרבות מסחר במטבעות ובריבית ועוד.
- **שוק ההון** - פעילות בניירות ערך עבור לקוחות בבורסות בארץ ובעולם, שירותי תפעול לקופות גמל והפצה של קרנות נאמנות, המשמשות אפיקי השקעה ללקוחות הבנק.
- **כרטיסי אשראי** - מכלול המוצרים הפיננסיים והשירותים הבנקאיים הניתנים בקשר עם כרטיסי האשראי המונפקים ללקוחות הבנק על ידי חברות כרטיסי האשראי בארץ.
- **משכנתאות** - הלוואות לדיור המובטחות במשכון דירת מגורים, הן מכספי הבנק והן במסגרת תכניות הסיוע הממשלתיות.
- **בניה ונדל"ן** - פעילות בנקאית מול חברות בתחום הנדל"ן, וכן שירותים בנקאיים ייחודיים בתחום הנדל"ן, לרבות מימון הקמת פרויקטים של נדל"ן בשיטת הליווי הסגור.

העקרונות על פיהם מיוחסות היתרות, ההכנסות וההוצאות ללקוחות במערכת הם כדלקמן:

- הכנסות ריבית מאשראי והוצאות ריבית על פיקדונות מיוחסות ישירות ללקוח. בגין אשראי מיוחסת ללקוחות הוצאה בגובה עלות המקורות, כנגד זיכוי בין-מגזרי למגזר הניהול הפיננסי. בגין פיקדונות מיוחסת ללקוחות הכנסה בגובה עלות המקורות, כנגד חיוב בין-מגזרי למגזר הניהול הפיננסי. כל אחד מהמגזרים מזכה בגין ההון המיוחס לפעילותו, כנגד חיוב מגזר הניהול הפיננסי. צריכת ההון נמדדת על פי ההיקף הממוצע של נכסי הסיכון המנוהלים במגזר.
 - בפעילות במכשירים נגזרים מיוחסת ללקוח רווחיות בגובה המרווח המגולם במחיר המכשיר הנגזר המצוטט ללקוח. רווחים הנובעים משינויים בשווי ההוגן של הנגזרים מיוחסים למגזר הניהול הפיננסי.
 - רווחים והפסדים מהשקעות הבנק בניירות ערך ומפוזיציות אסטרטגיות מיוחסים למגזר הניהול הפיננסי.
 - הוצאות בגין הפסדי אשראי מיוחסות ישירות ללקוחות שבגינם הן בוצעו.
 - הכנסות מעמלות והכנסות אחרות משויכות ספציפית ללקוחות.
 - הוצאות שכר, אחזקת מבנים והוצאות אחרות המשויכות ספציפית לסניפים, מועמסות על לקוחות הסניף.
 - הוצאות השכר של עובדי המטה, הוצאות האחזקה וההוצאות האחרות שאינן מתייחסות ספציפית לסניפים, מועמסות על הלקוחות בהתאם לבסיסי העמסה מתאימים.
 - הוצאות המיוחסות ישירות לסניפי הבנק, לרבות משכורות ונלוות, שכר דירה ואחזקה, יוחסו למגזרים השונים כהוצאות בין-מגזריות, בהתאם לשייך המגזרי של הלקוחות המטופלים באותם סניפים.
 - ההפרשה למיסים על הרווח מפעולות רגילות יוחסה באופן יחסי ללקוחות לפי שעור המס האפקטיבי, ובהתחשב בהשפעות מס המתייחסות למגזרים מסוימים ולא לכלל פעילות הבנק.
 - התשואה להון מחושבת כיחס שבין הרווח הנקי לבין ההון העצמי המיוחס. ההון העצמי מיוחס על בסיס נכסי הסיכון הממוצעים של הלקוחות.
 - יתרות מאזניות ויתרות נכסים בניהול שיוכו ספציפית ללקוחות.
 - הרכוש הקבוע מיוחס בהתאם למפתחות העמסה מתאימים.
- על מנת לנתח את תוצאות פעילות הבנק על פי חיתוכים רלוונטיים, שויכו הלקוחות ליחידות הארגוניות האחראיות על הטיפול בהם. הנתונים המוצגים להלן לפי מגזרי פעילות מבוססים על המבנה הארגוני של הבנק בשנת 2015, על שייך הלקוחות ליחידות השונות ומכאן למגזרי הפעילות, ועל ייחוס התוצאות והיתרות ללקוחות ולמגזרים במערכת מדידת הרווחיות.

מידע כספי על מגזרי הפעילות

להלן תמצית התוצאות הכספיות של מגזרי הפעילות כפי שהוגדרו על ידי הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

רווח נקי		חלק מסך רווח נקי (באחוזים)		התשואה להון (באחוזים)	
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
	2015	2014	2015	2014	2015
משקי בית:					
משכנתאות	420	396	37.0	36.3	8.2
אחר	85	70	7.5	6.4	6.2
בנקאות פרטית	29	25	2.6	2.3	33.3
עסקים קטנים	125	112	11.0	10.3	19.6
בנקאות מסחרית	55	65	4.9	6.0	12.1
בנקאות עסקית	411	439	36.2	40.1	11.4
ניהול פיננסי	9	(15)	0.8	(1.4)	68.8
סך הכל	1,134	1,092	100.0	100.0	10.0

מגזר משקי הבית

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר

מגזר משקי הבית מאופיין בלקוחות פרטיים, להם יתרת חבות נמוכה ופעילות בהיקפים כספיים נמוכים באופן יחסי. על לקוחות המגזר נמנים לקוחות המנהלים חשבונות של יחידים, חשבונות משותפים של בני זוג וכדומה, וכן נוטלי המשכנתאות. המגזר מתאפיין ברמה גבוהה של פיזור, והוא מטופל בחטיבה הקמעונאית של הבנק.

מוצרים ושירותים

להלן תיאור המוצרים המרכזיים במגזר משקי הבית והשירותים העיקריים המוצעים במסגרת מוצרים אלו:

בנקאות ופיננסים

עיקר השירותים הניתנים במסגרת זו:

- **אשראי וחשבונות עובר ושב:** מסגרת האשראי לפעילות בעובר ושב נקבעת בהתאם לצרכי הלקוח, לרמת הכנסתו ולשיקול דעת הבנק, המבוסס בין היתר על מודלים כלכליים. על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 325, לא מתאפשרת חריגה מהמסגרות שנקבעו.
- **השקעות:** מתן שירות ללקוחות בתחום ההשקעות, כגון: פיקדונות מסוגים שונים ולתקופות שונות.
- **הלוואות:** הלוואות למטרות שונות ובהן הלוואות שאינן למטרת רכישת דירה כנגד שעבוד דירת מגורים והלוואות אחרות לתקופות שונות ובתנאים מגוונים.
- **סיוע במימון רכישת כלי רכב:** פעילות בתחום הלוואות לרכישת רכב חדש מהיבואן, במסגרתה פועל הבנק בשיתוף עם מספר יבואני רכב, תוך הצעת מבצעים משותפים למימון רכישת כלי רכב על ידי לקוחות.

משכנתאות

שירותים עיקריים בתחום המשכנתאות:

הלוואות מכספי הבנק - הלוואות מכספי הבנק ובאחריותו, ניתנות לרכישת נכס מקרקעין ולבניה, וכן הלוואות לכל מטרה במישכון דירת מגורים. הלוואות ניתנות לתקופות ארוכות של עד 30 שנה, בהתאם לסוג ההלוואה וליכולת ההחזר של הלווה. הבנק נותן אשראי במגזרי הצמדה שונים ומציע "משכנתא משולבת" - הלוואה המשלבת בין מגזרי הצמדה וסוגי ריבית שונים. המשכנתא המשולבת מאפשרת לבנק שמירה על רווחיות, ומאפשרת ללקוח פיזור סיכון. על רקע מגמת הירידה בריבית בנק ישראל ושיעורה הנמוך, חל גידול בחלקן של הלוואות בריבית קבועה במסלול הלא צמוד והצמוד למדד. לפרטים בדבר הגבלת שיעור המימון בהלוואות לדיור, ראה להלן במסגרת התפתחויות מהותיות בחקיקה במגזר.

שירותים במסגרת תוכניות הסיוע של משרד הבינוי והשיכון - בנוסף לפעילות הבנקאית של מתן אשראי מכספי הבנק, מהווה הבנק זרוע ביצוע של המדינה למתן שירותים לאוכלוסיית זכאי משרד הבינוי והשיכון. שירותים אלו כוללים הלוואות במסגרת תוכניות הסיוע של משרד הבינוי והשיכון, לרבות הלוואות מקום ומענקים מותנים. במסגרת תחום זה, מטפל הבנק, בנוסף לשירות הבנקאי המקובל, במכלול הצדדים המנהלתיים הנדרשים לשירות זכאי משרד הבינוי והשיכון, כגון הנפקת תעודת זכאות. ההחלטה באיזה בנק תמומש הזכאות נתונה בידי הלקוח נוטל המשכנתא. הריבית בהלוואות הניתנות במסגרת תוכניות הסיוע נקבעת בחוק הלוואות לדיור. בנוסף להלוואות הרגילות במסגרת תוכניות הסיוע, קיים הסדר של מתן אשראי, שמטרתו לעודד רכישת דירות חדשות בישובים מסוימים אשר למדינה יש עניין באיכלוסם ("הלוואות מקום"). ההתקשרות בין הבנק והמדינה למתן הלוואות במסגרת תוכניות הסיוע לרבות התמורה לבנק, מוסדרת בשני הסכמים, משנת 2004 ומשנת 2008. תוקף הסכמים אלו מוארך מדי שנה. הכנסות הבנק בגין כלל פעילות הלוואות לזכאים באחריות המדינה הסתכמו בשנת 2015 בכ-52 מיליוני שקלים חדשים בהשוואה לכ-56 מיליוני שקלים בשנת 2014 וכ-69 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2013. לפרטים בדבר ההסכם בין משרד האוצר לבין הבנקים למתן הלוואות לזכאים ברמת ניקוד נמוכה מכספי הבנק ועל אחריותו, ראה ביאור ג.18.

שיווק ביטוחים (ביטוח אגב משכנתא)

הרוב המכריע של הלווים מבטוחים בפוליסות ביטוח חיים בקשר להלוואה, ורוב הנכסים המשמשים כבטוחה מבטוחים בביטוח נכסים. בהתאם להוראות המפקח על הביטוח והמפקח על הבנקים, ביטוחי חיים וביטוחי מבנה אגב הלוואה לדיור משווקים על ידי סוכנות ביטוח בבעלות מלאה של הבנק (טפחות סוכנות לביטוח (1989) בע"מ), שפעילותה נפרדת מפעילות הבנק והיא מוגבלת רק לתיווך בביטוח מבנה, לרבות נזקי מים, ובביטוח חיים אגב הלוואה הניתנת על ידי הבנק. כדי לשמור על ההפרדה הנדרשת בין פעילות המשכנתאות ופעילות הביטוח, הוצבו בסניפי הבנק המבצעים משכנתאות עמדות ייעודיות המקושרות ישירות לסוכנות הביטוח שבבעלות הבנק. עמדות אלו מאפשרות ללקוח לפנות לסוכנות הביטוח ולרכוש ביטוח חיים וביטוח נכס. הלווים בחרים בחלקם לערוך ביטוחיהם באמצעות סוכנות הביטוח של הבנק וחלקם באמצעות הסדרי ביטוח אחרים.

להלן הכנסות הבנק מביטוח אגב משכנתא (במיליוני שקלים חדשים):

2013	2014	2015	
91	96	93	ביטוח חיים
24	21	15	ביטוח נכסים
115	117	108	סך הכנסות ממכירת ביטוח

בשנת 2015 קטנו ההכנסות מביטוח חיים כתוצאה משחיקה בתעריפי הביטוח והתחרות בשוק זה. הירידה בהכנסות בביטוח נכסים, נובעת גם היא מהתחרות בשוק זה, מהקטנת העמלה המשולמת לסוכנות הביטוח והקטנת תעריף הפרמיה לביטוח מבנים ללקוחות על פי קביעת משרד האוצר.

שוק ההון

במסגרת מוצר זה נכללת פעילות הלקוחות בשוק ההון, לרבות קנייה, מכירה ומשמורת של ניירות ערך לסוגיהם, וכן מתן שרותים בגין מלאי ניירות הערך המוחזקים על ידי הלקוחות (קבלת ריבית, דיבידנד, הטבות ועוד). כמו כן, הבנק נותן שרותי הפצה של קרנות נאמנות ותפעול קופות גמל.

כרטיסי אשראי

כרטיסי האשראי הינו אחד מאמצעי התשלום המרכזיים במשק. במסגרת הפעילות במגזר משקי הבית, מוצעים ללקוחות המגזר מגוון כרטיסי אשראי. הבנק מציע ללקוחותיו את כל סוגי כרטיסי האשראי הקיימים במשק הישראלי ופועל בתחום מול חברות כרטיסי האשראי ישראל, CAL והחל מסוף שנת 2015 גם לאומי קארד. הבנק מציע ללקוחותיו כרטיסי אשראי המונפקים על ידי חברות אלה, בעת פתיחת חשבון פרטי בבנק, ובהתאם לבקשת הלקוח. כמו כן, לבנק מספר מוצרים בתחום כרטיסי האשראי:

"הכרטיס": כרטיס אשראי של מזרחי טפחות המשמש מועדון לקוחות ייחודי לבנק. הכרטיס כולל מבצעים ייחודיים ופעילות ממוקדת בתחום ההטבות הצרכניות והבנקאיות. מטרת "הכרטיס" הינה חיזוק הקשר והרחבת הפעילות עם הלקוחות הקיימים ואמצעי נוסף לגיוס לקוחות חדשים לבנק.

לפרטים בדבר הסכם עם קבוצת כ.א.ל, בין היתר בעניין הנפקה של כרטיס ממותג, ראה ביאור 26 ג.13 לדוחות הכספיים.

"כרטיס אשראי טפחות": מטרת המוצר לסייע, הן במכירת הלוואות המשכנתא, והן בעידוד פתיחת חשבונות עובר ושב. המוצר מאפשר הקצאת מסגרת אשראי, בהסתמך על יכולת החזר של הלקוח ועל הנכס המשועבד כבר לבנק, באמצעותה יוכל הלקוח לממן הוצאות נוספות הכרוכות ברכישת הדירה (ריהוט, שיפוצים וכו') או בכל פעולה אחרת. לצורך כך, ניתן ללקוח כרטיס אשראי ייחודי. החיובים בכרטיס האשראי יצטברו בחשבון העו"ש ויועברו לחשבון המשכנתא אחת לתקופה בהתאם לתנאי הכרטיס.

כרטיס אשראי "שוטף" ללקוחות טפחות: במסגרת פעילות הסינרגיה בבנק, מוצע כרטיס אשראי המבוסס על פלטפורמת "הכרטיס" ומיועד ללקוחות אשר נטלו משכנתא בבנק ואינם מנהלים חשבון עובר ושב פעיל בבנק. הלקוחות נהנים מההטבות השונות של מועדון "הכרטיס", כאשר החיובים החדשיים מועברים לבנק באמצעות הוראה לחיוב חשבוננו הפעיל של הלקוח בבנק אחר.

כרטיס אשראי "סטודנט חופשי": הכרטיס מעניק לסטודנט אשראי הניתן לשימוש לצרכים שונים. האשראי במסגרת הכרטיס ניתן לניצול במשך 3 שנים, והוא נושא ריבית אטרקטיבית במיוחד על הסכום שנוצל בפועל. החזרי האשראי גמישים, כאשר תחילת החזר הקרן והריבית לאחר 3 שנים מיום קבלת הכרטיס (ניתן לבקש דחייה של שנה נוספת). ניתן לבצע פרעון מוקדם מלא, או חלקי, ללא עמלות וללא קנסות.

שירותים ייחודיים הניתנים בבנק ללקוחות המגזר

השירות הייחודי המרכזי שמציע הבנק הינו הפעילות במסגרת "הבנקאות ההיברידית", המאפשרת ללקוח גישה ישירה ונוחה לבנקאי האישי באמצעות מגוון אמצעים טכנולוגיים זמינים. כחלק ממהלך הבנקאות ההיברידית, המוקד הטלפוני הפך למרכז בנקאות המורכב מ-13 אשכולות. בהמשך לכך, גובשו צוותים ("צוותי סניף"), אשר כל אחד מהם משוייך ל-8-9 סניפים במרחבים השונים. צוותים אלו מהווים חלק בלתי נפרד

מהסניפים אליהם הם משוייכים. בהתאם לכך, יכולים לקוחות הבנק להגיע ישירות אל הבנקאי שלהם בסניף, או לאחד מחברי צוות הסניף, באמצעות הטלפון, הסלולר, מסרונים ודואר אלקטרוני, מכל מקום שבו יהיו, ועל פני 12 שעות פעילות, החל מהשעה 8:00 בבוקר ועד השעה 20:00 בערב. כמו כן, במסגרת מגזר משקי הבית מציע הבנק ללקוחותיו שירותים, המביאים לידי ביטוי את היתרונות משילוב המוצרים השונים המוצעים על ידו ללקוחותיו ומתארים לעיל. הבנק מציע הטבות שונות בתחום העובר ושב והאשראי ללקוחות נוטלי משכנתאות, במטרה לעודד לקוחות אלה לנהל חשבון עובר ושב בבנק. בנוסף, מציע הבנק הטבות בתחום המשכנתאות ללקוחות בעלי חשבונות עובר ושב בבנק, במטרה לעודד לקוחות אלו ליטול משכנתאות באמצעות הבנק. ההטבות הרלוונטיות הוחלו גם על לקוחות בנק יב, בהתאם לפעילותם ולמאפייניהם. השירותים הייחודיים שמציע הבנק ללקוחות מגזר משקי הבית כוללים הן שירותים בתחום הבנקאות הקמעונאית והן שירותים בתחום המשכנתאות כדלהלן:

"חשבון פריויריטי": ליווי בנקאי צמוד בהתאמה אישית.

חשבון מנהלים: המותג הייחודי "חשבון מנהלים", שהושק בשנת 2007, מאפשר לאוכלוסייה פרטית מועדפת להפיק את המירב מניהול חשבון העובר ושב בבנק. המותג שם דגש על רמת השירות, רמת ניהול החשבון, הצעות ערך בנקאיות, הטבות פיננסיות ושירותים חוץ בנקאיים הניתנים ללקוחות חשבון המנהלים. לרשות הלקוח עומדים יועצים מקצועיים בתחום הייעוץ הפיננסי, הייעוץ הפנסיוני וייעוץ בנושא המשכנתאות.

"אוברדרפט בלי ריבית": קיזוז יתרות חובה כנגד יתרות זכות של הלקוח במהלך החודש, שירות הניתן ללקוחות נבחרים.

הטבות לבעלי משכנתא: הטבות ייחודיות, המוצעות לקבוצות מסוימות של לקוחות בעלי חשבון בבנק, שלהם משכנתא. ההטבות כוללות העמדת מסגרת אשראי ללא ריבית בחשבון עובר ושב, וכן ריבית על יתרת זכות עד לגובה החזר החודשי של המשכנתא. ההטבה ניתנת בכל חודש, בכפוף לעמידת הלקוח באותו חודש בתנאי התכנית.

יעוץ פנסיוני: הבנק מעניק יעוץ פנסיוני ללקוחותיו וללקוחות בנקים אחרים, הן לשכירים והן לעצמאיים, על בסיס מודל הייעוץ הנתמך במערכת מחשב שפותחה בבנק. הייעוץ ניתן על ידי יועצים פנסיונים מוסמכים הנותנים יעוץ אובייקטיבי.

שווקים עיקריים ודרכי הפצה

פעילויות השיווק וההפצה של המוצרים והשירותים במגזר משקי הבית מבוצעות ככלל, באמצעות מערך הסניפים של הבנק ובאמצעות הערוצים הישירים, המשמשים את הבנקאות ההיברידית. לבנק אין תלות בגורמי שיווק והפצה במסגרת הפעילות במגזר זה.

סניפי הבנק במסגרת הקבוצה פועלים 177 מרכזי עסקים, סניפים, שלוחות ונציגויות בפריסה ארצית, ובתוכם 45 סניפי יב הבנק ממשיך להרחיב את הפריסה הסניפית ואת מערך נקודות המכירה, בין היתר, באמצעות הוספת פעילות מסחרית בסניפי המשכנתאות ופעילות משכנתאות בסניפים המסחריים.

הערוצים הישירים: לאחר הפעלת הבנקאות ההיברידית המתוארת לעיל, שונה אופי הפעלה של הערוצים הישירים והם הוגדרו מחדש ככלים המשמשים את הסניף.

כיום, הערוצים הישירים העצמאיים (היינו, שאינם מצוותים לסניפי הבנק) הינם:

- מרכז הבנקאות: צוות הסניף במרכז הבנקאות מגבה את הבנקאים בסניפים, מבצע פעולות ומוסר מידע ללקוחות הבנק כחלק מהשירות ההיברידית המשולב הניתן ללקוחות. השירות ניתן מסביב לשעון - 24 שעות ביממה (למעט שבתות וחגים).
- במרכז הבנקאות מבצעים מכירה מתוך שירות של "הלוואות ברגע", הוראות קבע, וכרטיסי אשראי, כמו כן מבצעים מהלך שימור לקוחות בתחום כרטיסי אשראי חוץ בנקאיים.
- מרכז המשכנתאות: נמצא בלב העשייה בתחום המשכנתאות ומבצע ללקוחות מגוון פעולות הקשורות לתחום, בין היתר, הגשת בקשה ומתן ייעוץ לגבי הלוואה לדיור, קבלת מידע על הלוואה קיימת וביצוע הסדרים ותשלומים בהלוואות בפיקוח. שירות הבנקאות ההיברידית בתחום המשכנתאות הורחב במהלך שנת 2015 לכל סניפי הבנק.

- מרכז המכירה: נועד להגביר את יכולת המכירה של סניפי הבנק במסגרת קמפיינים שיווקיים לגיוס לקוחות המופנים ישירות אליו, או במסגרת שיחות מכירה. בנוסף, מטפל המרכז במכירת כרטיס אשראי מזרחי טפחות, מחזור משכנתא מבנק אחר ללקוחות הבנק, מכירת הלוואות רכב ומניעת נטישה.
- בשנת 2016 צפוי הבנק להעמיק את פעילות מחזור המשכנתא ללקוחות מסחריים, הטיפול במניעת נטישה, ולהפעיל מחדש חשבונות שפתחו ואינם פעילים, וכן לשפר את שעורי המיצוי בכל תחומי הפעילות באמצעות חיזוק הממשק עם סניפי הבנק.
- מרכז ההשקעות: מעניק מענה מקצועי, מיומן ומהיר ללקוחות שוק ההון בביצוע פעולות וייעוץ השקעות בין השעות 7:00 ועד 24:00, ומשלב הכשרת יועצי השקעות לשיבוץ בסניפים. בנוסף, עוסק המרכז בגיוס לקוחות חדשים בתחום הפאסיבה, תוך תמיכה במיצוי קמפיינים של השקעות. המרכז מפעיל שלוחה של חדר עסקות ונותן ללקוחות הבנק שרותי מטבע חוץ וניירות ערך זרים.
- שירות האינטרנט: מאפשר קבלת מידע בנקאי וביצוע פעולות בחשבון במגוון המוצרים הבנקאיים העומדים לרשות לקוחות הבנק בעלות מופחתת. השירות זמין 24 שעות ביממה.
- בחודש ינואר 2015 הושק אתר חדש ומתקדם בשוק ההון וההשקעות במטרה לאפשר ללקוחות הבנק חווית שימוש ומסחר מהמתקדמות בארץ.
- בשנת 2016 צפוי הבנק להשיק אתר חדש לתחום המשכנתאות וכן להרחיב את השירות ללקוחות עסקיים.
- אפליקציה בסולאר: מאפשרת קבלת מידע בנקאי וביצוע פעולות באמצעות גלישה סולארית במכשירי טלפון חכמים.
- שירות תיבת הודעות: קבלת הודעות מהבנק על הפעילות בחשבון באמצעות תיבת הודעות אישית באתר האינטרנט של הבנק.
- השירות הסולארי: הפצת מידע בנקאי ופיננסי באמצעות טלפון סולארי.
- השירות הטלפוני הממוחשב: השירות ניתן ללקוחות המזדהים באמצעות סיסמא אישית, במסגרתו מקבלים מידע ממוחשב לשאלות הנפוצות ומבצעים פעולות כולל הזמנת שיקים ללא תשלום וקבלת מידע בפקס בעלות מופחתת. השירות פעיל 24 שעות ביממה

אסטרטגיה עסקית

- אסטרטגיית השירות בבנק מזרחי טפחות נשענת על ההבנה כי קשר אישי ואנושי עם בנקאי בעל רמת מקצועיות ושירותיות גבוהה נמצא בליבת הצרכים של הלקוח. הפריסה הסניפית של הבנק מהווה עוגן מרכזי ליצירת הקשר האישי עם הבנקאי, שחייב להיות מלווה בסביבה טכנולוגית-דיגיטלית עדכנית ויעילה.
- הבנק רואה חשיבות להמשך הפיתוח של מגזר משקי הבית במסגרת פעילות הבנק בעתיד. להלן עיקרי היעדים בתחום משקי הבית והאסטרטגיה העסקית הנגזרת מיעדים אלו:
- גידול בנתח השוק במשקי הבית באמצעות הרחבת בסיס הלקוחות, בעיקר מקרב לקוחות המשכנתאות כפלטפורמה להשגת הגידול בנתח השוק ובהכנסה.
- שמירה על הובלה בשוק המשכנתאות תוך התמקדות באפיקים בעלי רווחיות גבוהה, על ידי מתן הצעות ערך ללקוח, המבוססות על סינרגיה בין הפעילות בתחום המשכנתאות, הפעילות המסחרית והפעילות בתחום הפנסיוני.
- הרחבת הפעילות בסניפים והפיכת כלל הסניפים ליחידות מכירה של פעילות בנקאית מסורתית ושל פעילות משכנתאות, תוך ביצוע מכירה צולבת ללקוחות.
- המשך פיתוח מוצרים המיועדים לפלחי אוכלוסיה ממוקדים, במטרה להגדיל את היקפי הפעילות.
- מינוף הקשר בין פעילות מגזר הבנקאות העסקית בענף הבניה והנדל"ן לבין מגזר המשכנתאות. במסגרת זו מושם דגש על מיצוי מקסימאלי של שווק משכנתאות לרוכשי דירות בפרויקטים המוקמים על ידי לקוחות הנדל"ן.
- הגדלת נתח השוק של הבנק במגזר הערבי, במגזר החרדי ובלקוחות הגיל השלישי.
- מידע זה הינו בבחינת מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד- הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

התפתחויות שחלו במגזר בתקופה

במהלך השנה האחרונה נעשו מספר מהלכים ציבוריים לעידוד כניסתם של גופים חוץ בנקאיים לתחרות בתחום משקי הבית ולהגדלת התחרות בתחום האשראי הצרכני. המהלך הציבורי המרכזי שבוצע היה הקמתה של הוועדה להגברת התחרותיות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים בחודש יוני 2015. הוועדה פירסמה בדצמבר 2015 המלצות ביניים הכוללות, בין היתר, הפרדת השליטה בחברות כרטיסי האשראי של הבנקים הגדולים; הגברת התחרות בתחום הסליקה; כללים חדשים לעניין הפצת והנפקת כרטיסי אשראי על ידי הבנקים; כלים לתמריץ בתי השקעות, גופים מוסדיים וחברות קשורות למוסדיים להציע לציבור אשראי קמעונאי; השלמת הסדרת פעילותן של חברות מימון חוץ-בנקאיות, לרבות חברות הפועלות בפלטפורמה P2P, כך שיציעו שירותיהן לציבור תחת פיקוח סדור; הקמת צוות משותף של בנק ישראל ומשרד האוצר להצעת מתווה מפורט של ביטוח פיקדונות; ומתן הרשאה לגורם מפקח לבצע Shopping פיננסי עבור לקוחות. הבנק לומד את המלצות הביניים של הוועדה.

במקביל, התעצמה במהלך שנת 2015 תופעת סגירת סניפים וצמצום עמדות טלרים בסניפים של חלק מהבנקים במערכת.

ביום 30 בדצמבר 2015 התבשר הבנק על זכייתו במכרז שקיימה המדינה לניהול כספי הפיקדון לעובדים זרים. הבנק נערך להפעלת הפיקדון, שהיתרות הצבורות בו נכון לסוף שנת 2014, בהתאם למסמכי המכרז הרשמיים שפורסמו על ידי משרד האוצר, עמדו על כ-267 מיליוני שקלים חדשים, בהתאם לתנאים הקבועים בהסכם ההתקשרות עם המדינה.

לפרטים נוספים בדבר התפתחויות בענף הבנקאות, ראה פרק הסביבה הכללית והשפעת גורמים חיצוניים על קבוצת הבנק לעיל.

ניתוח תוצאות הפעילות במגזר משקי הבית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014					לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015					
סך	משכנתאות	הכל	שוק	כרטיסי אשראי	סך	משכנתאות	הכל	שוק	כרטיסי אשראי	
במיליוני שקלים חדשים										
הכנסות ריבית נטו:										
2,969	2,444	-	24	501	2,794	2,066	-	22	706	מחיצוניים
(1,097)	(1,709)	-	(5)	617	(820)	(1,245)	-	(4)	429	בימגזרי
1,872	735	-	19	1,118	1,974	821	-	18	1,135	סך הכל הכנסות ריבית נטו
6	-	6	-	-	2	-	2	-	-	הכנסות מימון שאינן מריבית
719	185	194	135	205	713	163	201	137	212	עמלות והכנסות אחרות
2,597	920	200	154	1,323	2,689	984	203	155	1,347	סך ההכנסות
94	6	-	-	88	52	10	-	-	42	הוצאות בגין הפסדי אשראי
1,829	285	71	24	1,449	1,876	300	73	23	1,480	הוצאות תפעוליות ואחרות
(115)	-	-	(3)	(112)	(113)	-	-	(2)	(111)	מחיצוניים
1,714	285	71	21	1,337	1,763	300	73	21	1,369	בימגזרי
789	629	129	133	(102)	874	674	130	134	(64)	סך הכל הוצאות תפעוליות ואחרות
292	233	48	49	(38)	330	254	49	51	(24)	רווח לפני מיסים
497	396	81	84	(64)	544	420	81	83	(40)	הפרשה למיסים על הרווח
רווח נקי (הפסד):										
497	396	81	84	(64)	544	420	81	83	(40)	רווח לאחר מיסים
(31)	-	-	-	(31)	(39)	-	-	-	(39)	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
466	396	81	84	(95)	505	420	81	83	(79)	המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
8.3%	7.8%									תשואה להון (אחוז רווח נקי מההון הממוצע)
107,367	88,037	-	2,734	16,596	117,536	96,752	-	2,851	17,933	יתרה ממוצעת של נכסים
65,452	113	-	2,734	62,605	71,386	8	-	2,851	68,527	יתרה ממוצעת של התחייבויות
65,370	49,192	-	-	16,178	71,372	54,120	-	-	17,252	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
38,888	-38,888	-	-	-	39,609	-39,609	-	-	-	יתרה ממוצעת של ניירות ערך
107,354	88,032	-	2,734	16,588	117,137	96,373	-	2,851	17,913	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
62,518	-	-	-	62,518	68,519	-	-	-	68,519	יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור
112,043	91,581	-	3,055	17,407	123,023	100,949	-	3,246	18,828	אשראי לציבור (יתרת סוף)
65,701	-	-	-	65,701	72,284	-	-	-	72,284	פיקדונות הציבור (יתרת סוף)
10,252	8,805	-	-	1,447	8,759	6,658	-	-	2,101	יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול
רווח מהכנסות ריבית לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי:										
1,505	686	-	19	800	1,720	788	-	18	914	מרווח מפעילות מתן אשראי
313	-	-	-	313	218	-	-	-	218	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות
54	49	-	-	5	36	33	-	-	3	אחר
1,872	735	-	19	1,118	1,974	821	-	18	1,135	סך הכל הכנסות ריבית נטו

תרומת מגזר משקי הבית לרווחי הקבוצה בשנת 2015 הסתכמה ב-505 מיליוני שקלים חדשים לעומת 466 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד. להלן הגורמים העיקריים לשינוי בתרומת המגזר:

תרומת המשכנתאות בשנת 2015 הסתכמה ב-420 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 396 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ-6.1%. הכנסות הריבית נטו לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו ב-821 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 735 מיליוני שקלים בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ-11.7% הנובע בעיקר מעליה בהיקפי פעילות המשכנתאות, שבאה לידי ביטוי בעליה ביתרה הממוצעת של האשראי ב-8.3 מיליארדי שקלים חדשים. בסעיף הוצאות בגין הפסדי אשראי חל גידול של 4 מיליוני שקלים חדשים לעומת התקופה המקבילה אשתקד, גידול זה

מיוחס לעליה בהפרשה הקבוצתית לדיור הנובעת מהגידול המשמעותי בתיק האשראי. בסעיף העמלות וההכנסות אחרות חלה ירידה של כ-22 מיליוני שקלים חדשים המיוחסת להשפעות רגולטוריות. לפרטים ראה פרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

בהוצאות התפעוליות והאחרות, חל גידול של כ-5.3%, המיוחס לעליה בהיקפי הפעילות במשכנתאות.

תרומת משקי הבית (למעט משכנתאות) בשנת 2015 הסתכמה ב-85 מיליוני שקלים חדשים, בהשוואה ל-70 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ-15 מיליוני שקלים חדשים. בסעיף הכנסות הריבית, נטו לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי נרשמה עליה של כ-16 מיליוני שקלים חדשים. העלייה מיוחסת לגידול במרווח מפעילות מתן אשראי כתוצאה מעליה בהיקפי האשראי. מנגד חל קיטון במרווח מפעילות קבלת פיקדונות, כתוצאה מסביבת שיעורי ריבית נמוכה. בעמלות וההכנסות האחרות חלה עליה של 16 מיליוני שקלים חדשים, המיוחסת בעיקר לפעילות לקוחות בשוק ההון. בסעיף ההוצאות התפעוליות חל גידול שוטף של כ-2.4% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, ראה גם פרק רווח ורווחיות לעיל. ההוצאות התפעוליות והאחרות בתקופה המקבילה הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים ובנושא היוון עלויות תוכנה, ראה ביאורים 1 ג.1 ו-1 ג.2 לדוחות הכספיים.

מידע נוסף על פעילות המגזר

התפתחות מהותית בחקיקה

בחודש יולי 2014 אושר על ידי ועדת הכספים של הכנסת תיקון לצו הבנקאות המסדיר את התשלום בגין פירעון מוקדם של הלוואות לדיור. התיקון לצו נכנס לתוקף ביום 22 בפברואר 2015 וחל על כל הסילוקים המבוצעים ממועד זה.

השינוי בצו מפחית במקרים מסוימים את עמלת ההיוון בהשוואה למצב לפני התיקון. התיקון העיקרי בצו נוגע לאופן חישוב עמלת ההיוון לפיו החישוב יבוצע לפי הפרש בין הנמוך מבין הריבית בהלוואה או "הריבית לחישוב" כמפורט להלן, לבין הריבית הממוצעת (המפורסמת על ידי בנק ישראל) כפי שידועה בעת ביצוע הפירעון המוקדם ליתרת התקופה נכון למועד הפירעון המוקדם. שיעור הריבית לחישוב נקבע באופן הבא:

- הלוואות בריבית קבועה - שיעור הריבית הממוצעת לתקופת ההלוואה כפי שהייתה ידועה במועד ביצוע ההלוואה.
- הלוואות בריבית משתנה - שיעור הריבית הממוצעת לתקופת עדכון הריבית במועד עדכון הריבית האחרון.
- הלוואות שאינן בריבית משתנה אשר בוצע בהן שינוי בריבית לאחר ביצוע ההלוואה - שיעור הריבית הממוצעת כפי שהייתה ידועה במועד השינוי ליתרת תקופת ההלוואה ממועד השינוי.

בחודש דצמבר 2014 פרסם המפקח על הבנקים הודעה על מהלך של "מחזור הלוואות מוכונות בהליך מהיר" שיחול בין התאריכים 1 בינואר 2015 ועד 31 במאי 2015. המהלך מאפשר ללווים זכאי משרד הבינוי והשיכון שנטלו הלוואה מוכונות (במסגרת סיוע המדינה) בריבית 4% ומעלה, לבקש מהבנק בו מתנהלת הלוואתם, לשפר את תנאי הריבית, אשר תקבע לפי הריבית הממוצעת שמפרסם בנק ישראל, במגזר הצמוד (ליתרת התקופה של ההלוואה). המהלך חל על הלוואות העומדות בתנאי הסף שהוגדרו על ידי בנק ישראל (שיעור מימון והתנהלות ההלוואה כסידרה), ומבוצע בהליך פשוט מהיר ובעלות מופחתת.

הבנק הצטרף למהלך. במהלך שנת 2015 הודיעו משרד הבינוי והשיכון והפיקוח על הבנקים על הארכת המהלך עד ליום 31 בדצמבר 2015. ביום 31 בדצמבר 2015 הסתיים המהלך. לפרטים נוספים ראה ביאור 26 ג.18.

ביום 29 ביוני 2015 פרסם המפקח על הבנקים תיקון הוראה בנושא כרטיסי חיוב, העוסק במעבר מערך התשלומים לתקן EMV ולקידום השימוש בכרטיס חיובי מיידי ובכרטיס נטען. הבנק נערך ליישום התיקון. לפרטים נוספים בנושא זה ובדבר חקיקה רלוונטית למגזר, ראה חקיקה והוראות פיקוח על פעילות קבוצת הבנק בפרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

תלות בלקוחות בודדים

פעילות מגזר משקי הבית מאופיינת בפזורה רב, הן של האשראי והפיקדונות בתחום הבנקאות הקמעונאית, והן של תיק האשראי בקרב מאות אלפי משקי בית שנטלו משכנתאות מהבנק במהלך השנים. אי לכך, אובדן לקוח זה או אחר, אינו משפיע באופן מהותי על כלל הפעילות במגזר.

מבנה התחרות במגזר ושינויים החלים בו

בנקאות ופיננסים, כרטיסי אשראי ושוק ההון

מספר המתחרים העיקריים במגזר משקי הבית הינו כמספר הבנקים הפועלים במשק, כאשר ההתייחסות המרכזית הינה לקבוצת חמשת הבנקים המסחריים. בשנים האחרונות מצוי שוק הבנקאות הקמעונאית בתחרות עזה בין הבנקים. ככלל, ניתן לציין, כי מוצרי מגזר משקי הבית המוצעים על ידי כלל הבנקים הינם דומים, לכן מתמקדת התחרות בטיב השירות, בשיעורי המרווחים ובעמלות המשולמות על ידי הלקוחות. בנוסף לתחרות בין הבנקים, מורגש מאמץ מוגבר של גופים חוץ בנקאיים, בעיקר חברות ביטוח וחברות כרטיסי אשראי, הפונים גם הם לפלח אוכלוסיה זה בהצעות למתן אשראי. חברות כרטיסי האשראי, בשיתוף רשתות קמעונאיות ואחרות, פועלות גם להנפקת כרטיסי אשראי ישירות ללקוח שלא באמצעות הבנק. פירוט בדבר חסמי הכניסה והיציאה ראה להלן.

בתחום שוק ההון ניתן למנות בין המתחרים, בנוסף לחברות הביטוח, גם את בתי ההשקעה הפרטיים.

בשנה האחרונה נעשו מספר מהלכים ציבוריים לעידוד כניסתם של גופים חוץ בנקאיים לתחרות בתחום משקי הבית ולהגדלת התחרות בתחום האשראי הצרכני. המהלך הציבורי המרכזי שבוצע היה הקמתה של הוועדה להגברת התחרותיות בשירותים בנקאיים ופיננסיים נפוצים בחודש יוני 2015. הוועדה פירסמה בחודש דצמבר 2015 את המלצות הביניים.

משכנתאות

עיקר פעילות המשכנתאות בישראל מתבצעת באמצעות עשרה בנקים הפועלים בתחום. הבנק, מזה עשרות שנים, הינו הבנק המוביל במגזר המשכנתאות, הן בהיקפי מתן האשראי והן ביתרת תיק האשראי. בהתבסס על נתוני בנק ישראל, חלקה של הקבוצה במתן אשראי לדיור (למטרת מגורים), מכספי הבנק וכן, הלוואות באחריות המדינה, עמד בשנת 2015 על כ-35%, בהשוואה לכ-34% בסוף שנת 2014. המתחרים העיקריים של הבנק הינם בנק לאומי ובנק הפועלים.

הבנק נוקט באמצעים שונים בהתמודדותו עם הסביבה התחרותית בתחום המשכנתאות, כולל פעולות פרסום נרחבות, שימוש במשווקים בשטח, פיתוח והפעלה של מוצרים חדשים, שמירה על נוכחות בשוק הדירות הראשוני בדרך של ליווי פרויקטים של בנייה למגורים ועוד. נדבך נוסף בהתמודדות הבנק עם התחרות בתחום המשכנתאות הינו השקעת משאבים בשיפור מתמיד של הרמה המקצועית והשירות הניתנים על ידו ללקוחות.

הסכמי שיתוף פעולה

הבנק התקשר עם מספר חברות המנפיקות כרטיסי אשראי, אשר העיקריות בהן הן ישראלכרט בע"מ (החל משנת 1979) וחברת כרטיסי אשראי לישראל בע"מ (החל משנת 1995), בשורה של הסכמים המסדירים את מערכת היחסים בין הצדדים. על פי ההסכמים, יפעל הבנק להפצת כרטיסי האשראי המונפקים על ידי החברות האמורות ללקוחותיו. בהסכמים נקבעו מנגנונים לחישוב הסכומים להם זכאי הבנק בגין פעילות לקוחותיו בכרטיסים שהונפקו, בין היתר בהסתמך על היקף השימוש אותו עושים לקוחות הבנק בכרטיסי האשראי של החברות הללו. ההסכמים מגדירים את אופן תפעול כרטיסי האשראי ואת חלוקת האחריות בין חברות כרטיסי האשראי לבין הבנק. על פי ההסכמים, זכאי הבנק למנות משקיף מטעמו שישתתף בישיבות הדירקטוריון (לרבות ישיבות ועדות הדירקטוריון, למעט ועדת ביקורת) של ישראלכרט בע"מ. ביום 4 במרץ 2015 חתם הבנק עם לאומי קארד בע"מ על הסכם, על פיו יוכל הבנק להציע ללקוחותיו כרטיסי אשראי בנקאי המונפק על ידי לאומי קארד. הנפקת כרטיסי האשראי הראשון על פי הסכם זה התבצעה בסוף שנת 2015.

לפרטים בדבר הסכם שנחתם עם קבוצת כ.א.ל, הכולל הסדר במסגרתו הונפקו כרטיסי אשראי ממותגים של הבנק, ראה ביאור 26 ג.13 לדוחות הכספיים.

מגזר בנקאות פרטית

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר

בנקאות פרטית הינה תפיסה של שירות בנקאי המיועד ללקוחות בעלי עושר פיננסי גבוה, שחלק ניכר מפעילותם נעשה בתחום ניהול נכסים פיננסיים. לקוחות הבנקאות הפרטית הינם בעיקר לקוחות פרטיים שלהם היקפי פיקדונות נזילים והשקעות בניירות ערך בסכומים העולים על 2.5 מיליוני שקלים חדשים, או תאגידים שלהם היקפי נכסים נזילים, בסכומים העולים על 8 מיליוני שקלים חדשים. הייעוץ הפיננסי, המהווה חלק מהשירות המוצע למגזר פעילות זה, ניתן ללקוחות המגזר החתומים על הסכמי ייעוץ. כמו כן, מוצע מענה ליתר צרכיהם הפיננסיים של לקוחות אלה, תוך מתן שרות אישי ברמה גבוהה והצעת מוצרים מתקדמים ומגוונים. מגזר זה מתאפיין בפוטנציאל הרחבת הקשר העסקי עם הלקוחות שהם ממעמד סוציו אקונומי גבוה והדורשים שירות מקצועי אישי בזמינות גבוהה.

מוצרים ושירותים

המוצרים והשירותים המוצעים ללקוחות מגזר זה הינם כדלקמן:

- **בנקאות ופיננסים** - ללקוחות המגזר מוצע, בנוסף לשירותי הבנקאות הרגילים, מגוון מוצרים בתחום בנקאות ופיננסים, תוך גיבוש אסטרטגיית השקעה מותאמת לכל לקוח על פי מאפייניו וצרכיו הייחודיים, וכן הצעת מוצרי השקעה מתקדמים.
- **כרטיסי אשראי** - הבנק מציע ללקוחות המגזר מגוון כרטיסי אשראי יוקרתיים המונפקים על ידי חברות כרטיסי האשראי בארץ.
- **שוק ההון** - במסגרת מוצר זה נכללת פעילות הלקוחות בשוק ההון, לרבות קנייה, מכירה ומשמורת של ניירות ערך לסוגיהם, ומתן שירותים בגין מלאי ניירות הערך (קבלת ריבית, דיבידנד, הטבות וכיו"ב). כמו כן, נכללים שירותי הפצה של קרנות נאמנות.

שווקים עיקריים

השווקים אליהם פונה המגזר הם לקוחות בעלי עושר פיננסי גבוה (ישראלים ותושבי חוץ).

אסטרטגיה עסקית

בכוונת הבנק להמשיך ולפתח את רשת הבנקאות הפרטית הגלובלית שלו בהתבסס על ניהול מרכזי, מוקדי תמיכה מקצועיים ושיתוף פעולה בין שלוחות הבנק ויחידותיו בארץ ובעולם תוך הקפדה על הרגולציה המקומית והגלובלית. הקפדה על המשך מתן שרות מקצועי ואמין, ושמירת קשר הדוק עם הלקוחות, יאפשרו לבנק להרחיב את פעילותו עם לקוחות המגזר. מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח - 1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד - "הנחות") שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

התפתחויות שחלו במגזר בתקופה

בשנה החולפת לא חלו התפתחויות מהותיות בשווקים ושינויים מהותיים במאפייני הלקוחות במגזר הבנקאות הפרטית.

ניתוח תוצאות הפעילות במגזר הבנקאות הפרטית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015			
סך הכל	שוק ההון	בנקאות ופיננסים	סך הכל	שוק ההון	בנקאות ופיננסים
במיליוני שקלים חדשים					
הכנסות ריבית, נטו:					
1	-	1	9	-	9
מחיצוניים					
62	-	62	55	-	55
בינמגזרי					
63	-	63	64	-	64
סך הכל הכנסות ריבית, נטו					
1	-	1	1	-	1
הכנסות מימון שאינן מריבית					
62	21	41	66	21	45
עמלות והכנסות אחרות					
126	21	105	131	21	110
סך ההכנסות					
3	-	3	3	-	3
הוצאות בגין הפסדי אשראי					
הוצאות תפעוליות ואחרות					
80	1	79	78	1	77
מחיצוניים					
4	-	4	3	-	3
בינמגזרי					
84	1	83	81	1	80
סך הכל הוצאות תפעוליות ואחרות					
39	20	19	47	20	27
רווח לפני מיסים					
14	7	7	18	8	10
הפרשה למיסים על הרווח					
25	13	12	29	12	17
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי					
33.1%			33.3%		
תשואה להון (אחוז רווח נקי מההון הממוצע)					
2,143	-	2,143	1,871	-	1,871
יתרה ממוצעת של נכסים					
8,592	-	8,592	8,937	-	8,937
יתרה ממוצעת של התחייבויות					
840	-	840	916	-	916
יתרה ממוצעת של נכסי סיכון					
2,630	2,630	-	3,043	3,043	-
יתרה ממוצעת של ניירות ערך					
955	-	955	1,018	-	1,018
יתרה ממוצעת של אשראי לציבור					
7,973	-	7,973	8,356	-	8,356
יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור					
1,051	-	1,051	934	-	934
אשראי לציבור, נטו (יתרת סוף)					
9,090	-	9,090	8,512	-	8,512
פיקדונות הציבור (יתרת סוף)					
6	-	6	6	-	6
יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול					
24	-	24	24	-	24
מרווח מפעילות מתן אשראי					
39	-	39	40	-	40
מרווח מפעילות קבלת פיקדונות					
-	-	-	-	-	-
אחר					
63	-	63	64	-	64
סך הכל הכנסות ריבית, נטו					

תרומת מגזר הבנקאות הפרטית לרווחי הקבוצה בשנת 2015 הסתכמה ב-29 מיליוני שקלים חדשים בהשוואה ל-25 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של 4 מיליוני שקלים חדשים.

להלן הגורמים העיקריים לשינוי בתרומת המגזר:

בסעיף הכנסות הריבית נטו לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי חל גידול של 1 מיליוני שקלים חדשים בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. העמלות וההכנסות אחרות הסתכמו בשנת 2015 ב-66 מיליוני שקלים חדשים בהשוואה ל-62 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, העלייה מיוחסת בעיקר לגידול בפעילות לקוחות במטבע חוץ. בסעיף הוצאות בגין הפסדי אשראי לא חלו שינויים בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. בסעיף הוצאות התפעוליות ואחרות חלה ירידה של כ-3 מיליוני שקלים חדשים בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. הוצאות התפעוליות במגזר זה ובכלל, מושפעות בין היתר מנפח הפעילות וכמותן. הירידה בהוצאות התפעוליות נובעת מירידה בהקצאת העלויות העקיפות במגזר.

מידע נוסף על פעילות המגזר

הסיכונים הנובעים מפעולות בחוץ לארץ

לפרטים בדבר סיכוני ציות ורגולציה, סיכון חוצה גבולות וסיכונים נוספים הנוגעים לפעילות בחוץ לארץ, ראה פרק סקירת הסיכונים לעיל.

התפתחויות מהותיות בחקיקה

תיאור המסגרת הנורמטיבית החלה על הבנק, לרבות על מגזר הבנקאות הפרטית, מובא בפרק חקיקה והוראות פיקוח על פעילות קבוצת הבנק בפרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

תלות בלקוחות בודדים

המגזר מטפל כאמור בלקוחות בעלי עושר פיננסי גבוה, הלקוחות המטופלים במסגרת המגזר מתאפיינים בפיזור רב, וכן לא מתקיימים יחסי תלות או קשר מהותי בין הלקוחות לבין הבנק, ולפיכך למגזר הבנקאות הפרטית אין תלות בקבוצת לקוחות ספציפית או לקוחות בודדים אשר אובדנם עשוי לפגוע באופן מהותי בפעילותו.

מבנה התחרות במגזר ושינויים החלים בו

תפיסת השירות הייחודית המוגדרת בבנק כ"בנקאות פרטית" נהוגה בכל המערכת הבנקאית הגלובאלית הבינלאומית, וגם בישראל. יחד עם זאת, יצוין כי התבחינים הקובעים את השייכות לקטגוריה זו, תפיסת השירות ואופיו הספציפי משתנים, ואינם נסמכים על עקרונות זהים בכל הבנקים. לאור זאת, היקף פעילותו של הבנק בתחום זה ביחס למתחריו אינו ידוע, ואין בנמצא נתונים פומביים אודות חלקם היחסי של הבנקים השונים, במגזר הבנקאות הפרטית.

בנוסף לבנקים המקומיים, קיימת בתחום זה תחרות מצד בנקים זרים וגופים חוץ בנקאיים כגון בתי השקעות, קרנות לסוגיהן (בארץ ובחוץ לארץ) וחברות ביטוח.

על מנת להתמודד עם התחרות במגזר זה, משקיע הבנק משאבים רבים בהכשרה מקצועית של עובדיו, במתן שירות איכותי ובשמירה על קשר הדוק עם הלקוח, בארגון כנסים מקצועיים ללקוחות הנבחרים של המגזר, בהשקת מוצרים ייעודיים וייחודיים ללקוחות המגזר ובמאמצים לאיתור ולגיוס לקוחות חדשים באופן שוטף.

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר

מגזר העסקים הקטנים פועל במסגרת החטיבה הקמעונאית, ומטפל בעיקר בחברות קטנות ובלקוחות עסקיים קטנים, בעלי מחזור פעילות נמוך באופן יחסי, ויתרת חבות עד וכולל 6 מיליוני שקלים חדשים. המגזר מאופיין בפיזור גבוה של הלקוחות. לאור העובדה שזמינות הנתונים ואיכותם לגבי הלקוחות במגזר זה נמוכה ביחס ללקוחות עסקיים גדולים, נדרשים טיפול מקצועי ואמצעי בקרה מתאימים, על מנת להעריך את טיב הלקוח לצורך מתן אשראי. בנוסף, מאופיין מגזר זה בשיעור ביטחונות גבוה, הנדרש מהלקוחות להבטחת פירעון האשראי.

מוצרים ושירותים

להלן תיאור המוצרים המרכזיים במגזר העסקים הקטנים והשירותים העיקריים המוצעים במסגרת מוצרים אלו:

בנקאות ופיננסים

במסגרת מוצר זה מעניק הבנק את השירותים הבאים:

- הלוואות למטרות שונות: הלוואות עסקיות, הלוואות כנגד ניכיון שיקים, כרטיסי אשראי וכדומה.
- פעילות יבוא ויצוא: פעילות במטבע חוץ, התאמת מסגרות לפי אופי הפעילות של הלקוח תוך שימוש באמצעים טכנולוגיים כגון: EDI (Electronic Data Interchange) באינטרנט.
- השקעות: מגוון פעולות בתחום ההשקעות כגון פיקדונות מסוגים שונים ולתקופות שונות.
- ניהול מסגרות חח"ד: המסגרות נקבעות בהתאם לצרכי הלקוח, מחזור הפעילות ושיקול דעת הבנק.

שוק ההון

במסגרת מוצר זה נכללת פעילות הלקוחות בשוק ההון, לרבות קנייה, מכירה ומשמורת של ניירות ערך לסוגיהם, ומתן שירותים בגין מלאי ניירות הערך (קבלת ריבית, דיבידנד, הטבות ועוד). כמו כן, נכללים שירותי הפצה של קרנות נאמנות ותפעול קופות גמל.

כרטיסי אשראי

הבנק מציע ללקוחות המגזר מגוון כרטיסי אשראי המונפקים על ידי חברות כרטיסי האשראי בארץ.

שוקים עיקריים ודרכי הפצה

גורמי השיווק וההפצה העיקריים במגזר הינם סניפי הבנק והערוצים הישירים. אין תלות בצינורות שיווק חיצוניים. לפירוט בדבר גורמי שיווק והפצה אלו, ראה תיאור מגזר משקי הבית.

אסטרטגיה עסקית

האסטרטגיה העסקית של הבנק כוללת הרחבת הפעילות במגזר העסקים הקטנים, תוך ביצוע שוטף של הערכות סיכון ברמת הלקוח וברמת הענף והמשק כולו. גורמי ההצלחה הקריטיים במגזר פעילות זה הם שירות אישי, מתן פתרונות בנקאיים למכלול צרכיו הפיננסיים של הלקוח וכן מערכת בקרה איכותית על טיב האשראי ועל מצבו הפיננסי של הלקוח.

להלן היעדים העיקריים בתחום העסקים הקטנים והאסטרטגייה העסקית הנגזרת מהם:

- הגברת הפעילות השיווקית מול הלקוחות, תוך פילוח הלקוחות על פי סוג העיסוק, היקף הפעילות וצרכיהם השונים.
- מיצוי פוטנציאל הרווחיות מכל לקוח על ידי ראייה כוללת של פעילות הלקוח, תוך יצירת מערכת יחסים מקיפה המתבססת על מוצרי האשראי ושיווק מוצרים נוספים, בהתאם למאפייני הלקוח.
- הרחבת פעילות בקרן המדינה לעסקים קטנים ובינוניים.
- הרחבת הפריסה הגיאוגרפית של השירותים הניתנים ללקוחות המגזר.

מידע זה הינו בבחינת מידע צופה פני עתיד, והוא מתבסס על הנחות ועל תחזיות שונות שהיו בפני הנהלת הבנק, כמפורט להלן. המידע עשוי שלא להתממש, במידה שהנהלת הבנק תמצא כי אין כדאיות בביצוע התכניות כאמור, או בשל שינויים העשויים לחול בגורמים משפיעים שונים שאינם בשליטת הבנק בלבד. הגורמים המשפיעים כוללים תחזיות לעתיד בנושאים שונים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם, ובמיוחד למצב הכלכלי במשק, לרבות התפתחות התוצר, וכולל השפעת תנאים מקרו כלכליים וגיאופוליטיים, לאיתנותם הפיננסית של לווים, לחקיקה ולהוראות גורמי פיקוח, להתנהגות המתחרים, להעדפות הציבור, להתפתחויות טכנולוגיות ולנושאי כוח אדם.

התפתחויות שחלו במגזר בתקופה

מגמת התעצמות התחרות בין הבנקים במגזר העסקים הקטנים המשיכה לצבור תאוצה בשנה האחרונה. בנוסף, ננקטו מספר פעולות ציבוריות לעידוד כניסתם של גופים חוץ-בנקאיים לפעילות בתחום האשראי לעסקים קטנים.

ביום 17 בינואר 2016, לאחר תאריך המאזן, הודיע משרד האוצר כי השותפות הפיננסית בין בנק מזרחי טפחות לבין חברות נוספות נבחרה כאחת ההצעות הזוכות במסגרת המכרז להעמדת הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים בערבות המדינה. תקופת ההתקשרות עם המדינה עומדת על ארבע שנים עם אפשרות להארכת התקופה בשש שנים נוספות. ההלוואות במכרז מיועדות לעסקים קטנים ובינוניים במגוון מסלולים ובהם מסלול כללי, עסקים בהקמה, יצואנים ומסלול השקעות בתעשייה. הבנק נערך למתן השירותים הנדרשים במסגרת המכרז.

במהלך השנה, לא חלו שינויים משמעותיים במאפייני לקוחות המגזר - המגזר מאופיין בפיזור גבוה של לקוחות ובשיעור ביטחונות גבוה הנדרש מהלקוחות על מנת להבטיח את פירעון האשראי.

ניתוח תוצאות הפעילות במגזר עסקים קטנים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014				לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015				
סך הכל	שוק ההון	כרטיסי אשראי	בנקאות ופיננסים	סך הכל	שוק ההון	כרטיסי אשראי	בנקאות ופיננסים	
במיליוני שקלים חדשים								
הכנסות ריבית, נטו:								
495	-	8	487	531	-	8	523	מחיצוניים
22	-	(2)	24	22	-	(2)	24	בינמגזרי
517	-	6	511	553	-	6	547	סך הכל הכנסות ריבית, נטו
-	-	-	-	2	1	-	1	הכנסות מימון שאינן מריבית
233	15	17	201	248	16	18	214	עמלות והכנסות אחרות
750	15	23	712	803	17	24	762	סך ההכנסות
98	-	-	98	104	-	-	104	הוצאות בגין הפסדי אשראי
								הוצאות תפעוליות ואחרות
528	5	4	519	554	6	5	543	מחיצוניים
(54)	-	-	(54)	(56)	-	-	(56)	בינמגזרי
474	5	4	465	498	6	5	487	סך הכל הוצאות תפעוליות ואחרות
178	10	19	149	201	11	19	171	רווח לפני מיסים
66	4	7	55	76	4	7	65	הפרשה למיסים על הרווח
112	6	12	94	125	7	12	106	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
21.7%				19.6%				תשואה להון (אחוז רווח נקי מההון הממוצע)
8,287	-	378	7,909	9,568	-	418	9,150	יתרה ממוצעת של נכסים
10,654	-	378	10,276	13,240	-	418	12,822	יתרה ממוצעת של התחייבויות
5,734	-	-	5,734	6,700	-	-	6,700	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
11,443	11,443	-	-	15,169	15,169	-	-	יתרה ממוצעת של ניירות ערך
8,266	-	378	7,888	9,340	-	418	8,922	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
10,233	-	-	10,233	12,819	-	-	12,819	יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור
9,018	-	407	8,611	9,871	-	445	9,426	אשראי לציבור, נטו (יתרת סוף)
11,068	-	-	11,068	13,903	-	-	13,903	פיקדונות הציבור (יתרת סוף)
167	-	-	167	143	-	-	143	יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול
רווח מהכנסות ריבית לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי:								
443	-	-	443	505	-	-	505	מרווח מפעילות מתן אשראי
47	-	-	47	34	-	-	34	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות
27	-	6	21	14	-	6	8	אחר
517	-	6	511	553	-	6	547	סך הכל הכנסות ריבית, נטו

תרומת מגזר העסקים הקטנים לרווחי הקבוצה בשנת 2015 הסתכמה ב-125 מיליוני שקלים חדשים, בהשוואה ל-112 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ-11.6%. להלן הגורמים העיקריים לשינוי בתרומת המגזר: הכנסות הריבית נטו הסתכמו ב-553 מיליוני שקלים חדשים לעומת 517 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ-7.0%, הנובע בעיקר מגידול בהיקף פעילות האשראי ומנגד ירידה במרווחי הריבית מפעילות קבלת פיקדונות, עקב סביבת ריבית נמוכה במשק. בסעיף העמלות והכנסות אחרות חלה עליה של 15 מיליוני שקלים חדשים, המיוחסת לגידול בהיקף הפעילות במגזר זה. ההוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו ב-104 מיליוני שקלים חדשים לעומת 98 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, עליה של כ-6.1%. בהוצאות התפעוליות חל גידול של כ-5.1% כתוצאה מגידול בהיקף האשראי והפיקדונות כאמור.

מידע נוסף על פעילות המגזר

חקיקה מהותית

לפרטים נוספים בדבר חקיקה רלוונטית למגזר, וכן לתיאור המסגרת הנורמטיבית החלה על הבנק, ראה פרק חקיקה ופיקוח על פעילות קבוצת הבנק בפרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

תלות בלקוחות בודדים

פעילות מגזר העסקים הקטנים מאופיינת בפיזור רב של האשראי והפיקדונות הקמעונאיים. אי לכך, נטישת לקוח זה או אחר, אינה משפיעה באופן מהותי על כלל הפעילות במגזר, ולכן אין במגזר תלות בלקוח ספציפי או במספר מצומצם של לקוחות.

מבנה התחרות במגזר ושינויים החלים בו

עד לאחרונה, התחרות במגזר העסקים הקטנים היתה בעיקר בתוך המערכת הבנקאית. במהלך השנה האחרונה נעשו פעולות ציבוריות לחיזוק חלקם של גורמי אשראי חוץ בנקאיים (כדוגמת גופים מוסדיים, כרטיסי אשראי חוץ בנקאיים וחברות מימון שונות) בתחום, בין השאר דרך שילוב הגופים המוסדיים במכרז החדש של קרן המדינה לעסקים קטנים ובינוניים. השיטות העיקריות של הבנק להתמודדות עם התחרות הן שיווק אקטיבי, קשר אישי עם הלקוח, הענקת שרות אישי ומתן פתרונות מקצועיים למכלול צרכיו הפיננסיים של הלקוח.

מגזר בנקאות מסחרית

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר

מגזר הבנקאות המסחרית כולל בעיקר חברות פרטיות וציבוריות בגודל בינוני (Middle Market), במחזורי פעילות שבין 30 ל-120 מיליון שקלים חדשים ובהיקף חבות מעל 6 מיליון שקלים חדשים ועד 25 מיליון שקלים חדשים. הטיפול בלקוחות מגזר זה הינו באחריות החטיבה העסקית של הבנק. לקוחות מגזר זה מאופיינים הן במגוון השירותים הבנקאיים שהם צורכים והן בשיעור הביטחונות הנדרשים, הגבוה על פי רוב ביחס ללקוחות מגזר הבנקאות העסקית.

מוצרים ושירותים

ללקוחות המגזר מותאמים שירותים ומוצרים, בעיקר בתחום הבנקאות והפיננסים. במסגרת זו נותן הבנק אשראי לסוגיו, כולל לצרכי הון חוזר; שירותי סחר חוץ - יבוא, יצוא ואשראי דוקומנטרי; הלוואות לזמן קצר ובינוני, ערבויות בנקאיות; עסקאות במטבע חוץ, לרבות עסקאות במכשירים נגזרים, שרותי פקטורינג וכן פעילות השקעה בפקדונות ובניירות ערך.

שווקים עיקריים ודרכי הפצה

גורמי השיווק וההפצה העיקריים במגזר הם שלושה מוקדים עיסוקיים הפועלים בחטיבה העסקית, וכן מרכזי העסקים וסניפי הבנק הפזורים ברחבי הארץ.

הפעילות במגזר זה כוללת פיתוח פעילות שיווקית ועסקית המושתתת על הבנת צרכי הלקוחות והתאמת פתרונות בנקאיים כוללניים לצרכים אלו, תוך מתן שירות מקצועי, מהיר ויעיל, הצעת מגוון מוצרים ופתרונות מותאמים לצרכי הלקוחות תוך ניהול מבוקר של הסיכונים הנובעים מפעילות המגזר, המבוצע בין היתר גם בעזרת קביעת התניות פיננסיות המנטרות את חוסנם הפיננסי של הלקוחות.

אסטרטגיה עסקית

האסטרטגיה העסקית של הבנק שמה דגש על הרחבה משמעותית של בסיס הלקוחות ועל גידול בפעילות מגזר הבנקאות המסחרית. בכוונת הבנק להמשיך ולפעול להרחבה משמעותית בהיקף הפעילות במגזר זה, בעיקר על ידי גיוס לקוחות חדשים והרחבת השירותים הבנקאיים ללקוחות קיימים וללקוחות שהבנק מהווה להם בנק מישני.

התפתחויות שחלו במגזר בתקופה

במהלך שנת 2015 לא חלו שינויים מהותיים בשווקים ובמאפייני המגזר.

ניתוח תוצאות הפעילות במגזר הבנקאות המסחרית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014			לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015					
סך הכל	שוק ההון	קרטיסי אשראי	בנקאות ופיננסים	סך הכל	שוק ההון	קרטיסי אשראי	בנקאות ופיננסים	
במיליוני שקלים חדשים								
173	-	-	173	166	-	-	166	הכנסות ריבית, נטו:
(12)	-	-	(12)	(1)	-	-	(1)	מחיצוניים
161	-	-	161	165	-	-	165	בימגזרי
1	1	-	-	-	-	-	-	סך הכל הכנסות ריבית, נטו
45	5	2	38	52	5	2	45	הכנסות מיומן שאינן מריבית
207	6	2	199	217	5	2	210	עמלות והכנסות אחרות
(10)	-	-	(10)	16	-	-	16	סך ההכנסות
55	1	-	54	52	1	-	51	הוצאות בגין הפסדי אשראי
59	-	-	59	60	-	-	60	הוצאות תפעוליות ואחרות
114	1	-	113	112	1	-	111	מחיצוניים
103	5	2	96	89	4	2	83	בימגזרי
38	2	1	35	34	2	1	31	סך הכל הוצאות תפעוליות ואחרות
65	3	1	61	55	2	1	52	רווח לפני מיסים
15.4%				12.1%				הפרשה למיסים על הרווח
4,396	-	46	4,350	4,530	-	50	4,481	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
4,114	-	46	4,068	5,181	-	50	5,131	תשואה להון (אחוז רווח נקי מההון הממוצע)
4,700	-	-	4,700	4,783	-	-	4,783	יתרה ממוצעת של נכסים
4,445	4,445	-	-	4,134	4,134	-	-	יתרה ממוצעת של התחייבויות
4,365	-	46	4,319	4,377	-	50	4,327	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
4,046	-	-	4,046	5,126	-	-	5,126	יתרה ממוצעת של ניירות ערך
4,240	-	54	4,186	4,484	-	61	4,423	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
4,546	-	-	4,546	5,345	-	-	5,345	יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור
293	-	-	293	276	-	-	276	אשראי לציבור, נטו (יתרת סוף)
								פיקדונות הציבור (יתרת סוף)
								יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול
145	-	-	145	153	-	-	153	רווח מהכנסות ריבית לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי:
13	-	-	13	9	-	-	9	מרווח מפעילות מתן אשראי
3	-	-	3	3	-	-	3	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות
161	-	-	161	165	-	-	165	אחר
								סך הכל הכנסות ריבית, נטו

תרומת מגזר הבנקאות המסחרית, לרווחי הקבוצה בשנת 2015 הסתכמה ב-55 מיליוני שקלים חדשים בהשוואה ל-65 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון של 10 מיליוני שקלים חדשים. להלן הגורמים העיקריים לשינוי בתרומת המגזר: הכנסות הריבית נטו הסתכמו ב-165 מיליוני שקלים חדשים, גידול של 4 מיליוני שקלים חדשים בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, כתוצאה מגידול בהיקפי הפעילות. בסעיף עמלות והכנסות אחרות חל גידול של 7 מיליוני שקלים חדשים בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, כתוצאה מגידול בהיקפי הפעילות. בהוצאות בגין הפסדי אשראי נרשמה בתקופה הנוכחית הוצאה של 16 מיליוני שקלים חדשים לעומת הקטנת הוצאה של 10 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד. ההוצאה בתקופה הנוכחית נובעת מגידול בהפרשה הקבוצתית, בעקבות סיווג חובות של מספר לקוחות בודדים כחובות בעייתיים, הקטנת הוצאה בתקופה המקבילה מיוחסת לגביה ממספר לקוחות בודדים. בסך הוצאות התפעוליות לא חלו שינויים משמעותיים.

מידע נוסף על פעילות המגזר

חקיקה מהותית

תיאור המסגרת הנורמטיבית החלה על הבנק, מובא בפרק חקיקה ופיקוח על פעילות קבוצת הבנק בפרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

תלות בלקוחות בודדים

במגזר זה מספר גבוה יחסית של לקוחות, המפוזרים הן גאוגרפית והן בין פעילויות ענפי המשק השונים. נתח השוק של הלקוח הבודד, נמוך יחסית ולפיכך, במגזר זה אין תלות בלקוח בודד משמעותי.

מבנה התחרות במגזר ושינויים החלים בו

פעילותם הפיננסית של לקוחות המגזר מתבצעת בעיקר במערכת הבנקאית ולפיכך, התחרות על פלח לקוחות זה גדולה. פעילותם של גורמי מימון חוץ בנקאיים בפלח זה שולית, ובאה לידי ביטוי בעיקר בתחום הפקטורינג, ובחברות כרטיסי האשראי. הבנק רואה בהרחבת פעילותו במגזר זה יעד חשוב ומרכזי, ולפיכך משקיע משאבים שונים בהתמודדות עם החברות, בין היתר באמצעות מתן פתרונות מקצועיים וכוללים לצרכי הלקוח, שמירה על קשר אישי ושירות מהיר ויעיל. לאור השוני בין הבנקים בהגדרות המגזרים בשנת 2015, אין ביכולתו של הבנק להעריך את חלקו בשוק במגזר זה.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח – 1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד-הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר

המגזר מתמחה במתן מכלול השירותים הבנקאיים והפיננסיים לחברות מהגדולות במשק, במגוון ענפים, בהיקפי חבות מעל 25 מיליוני שקלים חדשים ללקוח ובמחזורי פעילות של למעלה מ-120 מיליוני שקלים חדשים או יתרת נכסים חילים בהיקף של למעלה מ-40 מיליוני שקלים חדשים. במגזר זה נכללת גם קבוצת השירותים הבנקאיים לחברות בתחום הבניה והנדל"ן, גם אם היקפי החבות שלהם ברמה בינונית. החטיבה העסקית של הבנק אחראית לטיפול בלקוחות המהותיים במגזר.

בנוסף, במסגרת החטיבה העסקית פועלת יחידת הסינדקציה של הבנק.

בפעילותו במסגרת מגזר זה, שם הבנק דגש על הרחבת בסיס הלקוחות הקיימים ושיפור הרווחיות על ידי הרחבת הפעילות בתחומים פיננסיים שונים, חדשניים ועיתרי רווחיות ביחס להון, כדוגמת עסקאות בחדר עסקאות, בהן, עסקאות נגזרים ומוצרים אחרים המבוצעים בחדר עסקאות עבור לקוחות.

לקוחות המגזר הם לקוחות עסקיים גדולים בענפי משק שונים. לחלק מתאגידים אלו פעילות עסקית הן בארץ והן בחוץ לארץ. לקוחות מגזר זה פעילים במרבית תחומי הפעילות הבנקאית לרבות אשראי, פאסיבה, חדר עסקאות, פעילות סחר חוץ ועוד.

מוצרים ושירותים

ללקוחות המגזר מוצע מגוון מוצרי בנקאות ופיננסיים, בהם: אשראי לסוגיו - On Call, הלוואות לזמן קצר, בינוני וארוך; ערבויות לסוגיהן; פעילות סחר-חוץ - יבוא, יצוא ואשראי דוקומנטרי, מימון באמצעות השתתפות בסינדיקציות, מימון פרויקטים של תשתית, רכישות ומיזוגים; פעילות במכשירים נגזרים ופקטורינג.

להלן תיאור המוצרים המרכזיים במגזר הבנקאות העסקית והשירותים העיקריים המוצעים במסגרת מוצרים אלו:

מוצרים בתחום הנדל"ן

במסגרת זו, נותן הבנק אשראי למימון רכישה והקמה של נדל"ן, בעיקר פרויקטים של בניה למגורים באזורי ביקוש, תוך הקפדה על יישום תבחינים שנקבעו לשמירת איכות תיק האשראי, ובין היתר, התקשרות עם לקוחות בעלי איתנות ויציבות פיננסית, עסקאות המתאפיינות במרווחי בטחון נאותים לבנק, וניהול בשיטות המפחיתות את הסיכון.

להלן השירותים העיקריים הניתנים ללקוחות ענף הנדל"ן:

אשראי לבנייה - במסגרת זו מעניק הבנק אשראי לסוגיו, ובפרט הלוואות לזמן קצר ובינוני, המיועדות למימון רכישת קרקע לליווי ולהשקעה בבנייה, וכן ערבויות בנקאיות לסוגיהן.

מימון פרויקטי בנייה - מימון פרויקטי בנייה הוא שרות ייחודי ללקוחות בענף הבניה, הניתן על ידי הבנק לקבוצת הלקוחות בענף זה בלבד. במסגרת זו מורכבת ללקוח חבילה של שירותים פיננסיים ובנקאיים בהתאם לצרכים הספציפיים של כל פרויקט, ועל פי מאפייניו. בכלל זה, מוקצות מסגרות אשראי לרכישת קרקע, הלוואות לבנייה, ערבויות כספיות, ערבויות ביצוע וערבויות לרוכשי היחידות בפרויקט. מימון בנייה מתבצע על ידי הבנק, על פי רוב בשיטת הליווי הפיננסי הסגור, במסגרתה פועל הבנק לניתוב מקורות המימון, לרבות כספי הרוכשים שהופקדו אצלו, באופן שיקדמו את השלמת הפרויקט.

קבוצות רכישה - קבוצת רכישה הינה התאגדות של קבוצת אנשים לצורך רכישת קרקע משותפת והזמנת שירותי בנייה על הקרקע. לחילופין, בעלי קרקע קיימת מתאגדים לבנייה משותפת על ידי הזמנת שירותי בנייה.

הבנק נותן מימון ייעודי לפרויקטים מסוג זה ומלווה אותם מהשלבים המקדמיים של התגבשות הקבוצה ועד לסיום הבנייה.

ארגון והובלת סינדיקציות - הבנק רואה כיעד את הרחבת פעילותו בתחום ייזום, הובלה, ארגון וניהול עסקאות סינדיקציה כחלק מהפיכתו לשחקן מרכזי בשוק האשראי העסקי. לפיכך, הוקמה מחלקה שתחום התמחותה הינו הובלה והשתתפות בסינדיקציות. באמצעות הובלה וארגון של סינדיקציות נותן הבנק מענה לעסקאות בהיקפי אשראי משמעותיים, תוך שמירה על רמת הסיכון במסגרת תאבון הסיכון של הבנק.

שווקים עיקריים ודרכי הפצה

גורמי השיווק וההפצה העיקריים במגזר הם המנהלים ומנהלי הלקוחות בחטיבה לבנקאות עסקית, במקביל לסניפים ולמרכזי העסקים של הבנק. במטרה לתת מענה מיטבי לצרכי הלקוחות המטופלים על ידי המגזר, מרוכז הטיפול בלקוחות הבנקאות העסקית הגדולים בסקטור תאגידי המצוי בחטיבה העסקית, תוך חלוקה למחלקות ולצוותים בעלי התמחות והתמקצעות ענפית. הצוותים עובדים בשיתוף פעולה עם הגורמים המקצועיים בבנק בתחומי פקטורינג, סחר חוץ, שוק ההון, פעילות בחדר עסקאות וכדומה, במטרה לתת פתרון כולל לצרכי הלקוח. הפעילות במגזר זה כוללת מתן שירות מקצועי, מהיר ויעיל, המציע פתרון כולל ומתאים לצרכי הלקוח בכל תחומי הבנקאות. והכל, תוך הצעת מוצרים ופתרונות פיננסיים מגוונים וחדשניים. פעילות זו מגובה ביכולת גבוהה של ניתוח צרכי הלקוחות ומצבם הפיננסי ובמקביל זיהוי הסיכונים הנובעים מהפעילות מול הלקוח, בין היתר כתוצאה משינויים צפויים במשק ובענף בו הוא עוסק.

אסטרטגיה עסקית

האסטרטגיה העסקית של הבנק בתחום מגזר הבנקאות העסקית מכוונת למיצוי הפוטנציאל הכלכלי של ההון בהתבסס על הלקוחות הקיימים על ידי התמקדות בפעילויות בעלות רווחיות גבוהה ביחס להון הנדרש בגיבן. זאת, בין היתר, באמצעות הפעולות הבאות:

- יישום גישה המבוססת על הסתכלות כוללת על הלקוח העסקי, תוך מינוף מוצרי האשראי והצעת מוצרים נוספים לביסוס מערכת יחסים מקיפה עם הלקוח.
- פילוח הלקוחות העסקיים לפי גודלם, לפי הענף המשקי במסגרתו הם פועלים ולפי מאפיינים נוספים, במטרה להגדיר באופן המיטבי את צרכיהם העסקיים ולספק להם מענה מקצועי מתאים.
- על רקע המורכבות המשפטית בעסקאות בשנים האחרונות, בין היתר בפרויקטים מסוג קומבינציה ובתחום ההתחדשות העירונית (תוכנית פינני-בינוי ותמ"א 38), נדרשת התמחות משפטית ייעודית.
- שימת דגש על נושא הרווחיות והתשואה על השימושים, ומעבר למדידת תשואה וסיכון על פי כללים שנכללו בהמלצות באזל לניהול סיכונים אשראי וסיכונים תפעוליים.

הסיכון במימוש האסטרטגיה המפורטת לעיל הוא בעיקרו הקטנה של היקפי הפעילות עם לקוחות מסויימים, שהרווח לבנק מפעילות עימם נמוך באופן יחסי, או שרמת הסיכון בפעילות עימם גבוהה באופן יחסי. לעומת זאת, עשויה הריווחיות הכוללת לבנק לעלות, עם ההתמקדות בלקוחות הריווחיים והרחבת הפעילות מולם, תוך ניצול משאבי ההון של הבנק.

יש לציין, כי התמורות המקרו כלכליות מציבות אתגרים משמעותיים לניהול האשראי, בבנק בכלל ובמגזר הבנקאות העסקית בפרט, כאשר חלק מלקוחות המגזר חשופים במישרין או בעקיפין לפעילות פיננסית וכלכלית עניפה בארץ ובעולם וליכולת גיוס הון בשווקים הפיננסיים. אי לכך מפנה הבנק תשומות ניכרות להגברת אמצעי הבדיקה והבקרה של החשיפות, במטרה להדק את הפיקוח על תיקי האשראי. בקשות אשראי נבחנות בקפדנות יתרה, תוך ניתוח החשיפה תחת תרחישים שונים.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח – 1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד-הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

התפתחויות שחלו במגזר בתקופה

בשנת 2015 המשיכו מחירי הדירות לעלות כשברקע נרשמה רמת שיא במספר העסקאות, הנובעת מגידול חד ברכישת דירות על ידי זוגות צעירים במחצית הראשונה של שנת 2015, על רקע חזרה לשוק עם תום ההמתנה לתכנית "מע"מ אפס" שלא יצאה לפועל וגידול משמעותי במספר עסקאות המשקיעים בשל הכבדת המיסוי החל מחודש יוני 2015.

במהלך השנה חלה התערבות ממשלתית ניכרת בענף במטרה לצמצם ביקושים של מציעים ולהגדיל את ההיצע: מס הרכישה למשקיעים הועלה בחודש יוני ל-8%, הממשלה התמקדה בתכנית "מחיר למשתכן" המעניקה הנחה ניכרת לחסרי דיור זוגות צעירים העומדים בקריטריונים שנקבעו לרכישת דירה, היעד לשיווק עומד על כ-70 אלף יחידות דיור עד סוף 2016 כשרובם המכריע של מכרזי רשות מקרקעי ישראל יתבצעו בשיטה זו. עד סוף שנת 2015 זכו בפועל במכרזים במתכונת "מחיר למשתכן" קבלנים בהיקף של כ-4,500 יחידות דיור ברחבי הארץ.

המכרז הראשון במסגרת התכנית יצא לדרך בחודש אוקטובר 2015, אולם במהלך שנת 2015 לא חלה השפעה מהותית של התכנית על ההיצע והביקוש בשוק.

הבנק עוקב אחרי השינויים והמגמות בשוק הנדל"ן ומתאים ללקוחותיו פתרונות פיננסיים תוך הקפדה על איכות האשראי כנדרש.

ניתוח תוצאות הפעילות במגזר הבנקאות העסקית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014				לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015				
בניה ונדל"ן	שוק ההון	בנקאות ופיננסים ⁽¹⁾	סך הכל	בניה ונדל"ן	שוק ההון	בנקאות ופיננסים ⁽¹⁾	סך הכל	
במיליוני שקלים חדשים								
								הכנסות ריבית, נטו:
509	345	-	164	617	323	-	294	מחיצוניים
235	(89)	-	324	126	(55)	-	181	בינמגזרי
744	256	-	488	743	268	-	475	סך הכל הכנסות ריבית, נטו
18	-	11	7	32	-	10	22	הכנסות מימון שאינן מריבית
241	135	22	84	246	136	24	86	עמלות והכנסות אחרות
1,003	391	33	579	1,021	404	34	583	סך ההכנסות
(3)	72	-	(75)	38	14	-	24	הוצאות בגין הפסדי אשראי
								הוצאות תפעוליות ואחרות
220	31	7	182	235	32	8	195	מחיצוניים
89	15	-	74	90	17	-	73	בינמגזרי
309	46	7	256	325	49	8	268	סך הכל הוצאות תפעוליות ואחרות
697	273	26	398	658	341	26	291	רווח לפני מיסים
258	101	10	147	247	128	10	109	הפרשה למיסים על הרווח
439	172	16	251	411	213	16	182	רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
12.8%			11.4%					תשואה להון (אחוז רווח נקי מההון הממוצע)
25,666	8,201	-	17,465	26,522	8,075	-	18,447	יתרה ממוצעת של נכסים
46,002	2,613	-	43,389	46,812	3,412	-	43,400	יתרה ממוצעת של התחייבויות
38,162	19,747	-	18,415	38,057	20,186	-	17,871	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
70,016	-	70,016	-	80,326	-	80,326	-	יתרה ממוצעת של ניירות ערך
23,470	8,006	-	15,464	21,971	7,790	-	14,181	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
45,861	2,513	-	43,348	46,344	3,386	-	42,958	יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור
21,217	7,803	-	13,414	20,892	7,370	-	13,522	אשראי לציבור, נטו (יתרת סוף)
47,117	2,842	-	44,275	50,816	4,697	-	46,119	פיקדונות הציבור (יתרת סוף)
631	41	-	590	1,711	398	-	1,313	יתרה ממוצעת של נכסים אחרים בניהול
								רווח מהכנסות ריבית לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי:
615	227	-	388	649	257	-	392	מרווח מפעילות מתן אשראי
95	10	-	85	68	6	-	62	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות
34	19	-	15	26	5	-	21	אחר
744	256	-	488	743	268	-	475	סך הכל הכנסות ריבית, נטו

(1) כולל תוצאות פעילות בגין כרטיסי אשראי בסכומים לא מהותיים.

תרומת מגזר הבנקאות העסקית לרווחי הקבוצה בשנת 2015 הסתכמה ב-411 מיליוני שקלים חדשים לעומת 439 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה. אשתקד, קיטון של כ-28 מיליוני שקלים חדשים.

להלן הגורמים העיקריים לשינויים בתרומת המגזר:

תרומת תת מגזר הבניה והנדל"ן גדלה בשנת 2015 ב-41 מיליוני שקלים חדשים, גידול של כ-23.8% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. הכנסות הריבית נטו הסתכמו ב-268 מיליוני שקלים חדשים לעומת 256 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ-4.7%. המיוחס בעיקר לעליה במרווחים מפעילות מתן אשראי. בסעיף עמלות והכנסות אחרות לא חל שינוי מהותי בהשוואה לתקופה המקבילה

אשתקד. בסעיף הוצאות בגין הפסדי אשראי נרשמו הוצאות בסכום של כ-14 מיליוני שקלים חדשים לעומת הוצאה חריגה בסכום של 72 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, המיוחסת למספר לקוחות בודדים.

בתרומת הבנקאות העסקית ללא הבניה והנדל"ן חל קיטון של 69 מיליוני שקלים בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. בסך כל הכנסות המימון (מריבית ושאינן מריבית) המיוחסות לבנקאות עסקית ללא הבנייה והנדל"ן חל גידול של כ-1 מיליון שקלים חדשים לעומת התקופה המקבילה אשתקד, המיוחס בין היתר לגידול במרווחי האשראי במקביל לירידה במרווחי הפיקדונות, כתוצאה מסביבת ריבית נמוכה. בסעיף הוצאות בגין הפסדי אשראי המיוחסות לבנקאות עסקית ללא הבנייה והנדל"ן נרשמו הוצאות בגין הפסדי אשראי בסכום של 24 מיליוני שקלים חדשים לעומת הקטנת הוצאות של כ-75 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד המיוחסת בעיקר לגביות משמעותיות ממספר לקוחות עסקיים שנמחקו בתקופות קודמות. בסעיף העמלות והכנסות אחרות נרשמה עליה של 4 מיליוני שקלים חדשים בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, המיוחסת לגידול בעמלות מעסקי מימון ועמלות מפעילות לקוחות בשוק ההון.

בסך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות המיוחסים לבנקאות העסקית ללא הבנייה והנדל"ן חל גידול של כ-4.9% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. הגידול מיוחס לחלק המגזר בגידול בהוצאות השכר בתקופה, ראה גם פרק רווח ורווחיות לעיל. ההוצאות התפעוליות והאחרות בתקופה המקבילה הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים ובנושא היוון עלויות תוכנה, ראה ביאורים 1 ג.1 ו-1 ג.2 לדוחות הכספיים.

מידע נוסף על פעילות המגזר

התפתחויות מהותיות בחקיקה

תיאור המסגרת הנורמטיבית החלה על הבנק, מובא בפרק חקיקה ופיקוח על פעילות קבוצת הבנק בפרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים. להלן יתוארו חלק מהסדרים חקיקתיים אלה והסדרים נוספים, אשר הינם בעלי השפעה על פעילות מגזר הבנקאות העיסוקית:

מימון עסקאות הוניות - בשל האופי המורכב ורמת הסיכון הכרוכה במימון עסקאות הוניות (רכישה עצמית, רכישת תאגיד אחר, חלוקת הון), הוסדרה פעילות זו במסגרת הוראה 327 "ניהול הלוואות ממונפות". ההוראה מגבילה את יתרת האשראי שניתן לרכישת אמצעי שליטה בתאגידים, במקרים בהם שיעור המימון לרכישת אמצעי השליטה עלה על 50% מעלות רכישתם, לשיעור שלא יעלה על 70% מהונו של התאגיד הבנקאי. בנוסף, מגבילה ההוראה את יתרת האשראי שנתן תאגיד בנקאי לרכישת אמצעי שליטה של תאגיד בנקאי אחר או של תאגיד החזקה בנקאית, במקרים בהם שיעור המימון לרכישת אמצעי השליטה בתאגיד הבנקאי האחר עלה על 30% מעלות רכישתם, לנמוך מבין 5% מהונו של התאגיד הבנקאי נותן האשראי או 5% מהונו של התאגיד הבנקאי הנרכש, או שיעור אחר שקבע המפקח לתאגיד בנקאי שהונו נמוך מסך של 500 מיליוני שקלים חדשים. מגבלה זו אינה אפקטיבית ביחס לפעילות הבנק למועד הדוחות הכספיים. בנוסף, ההוראה מפרטת את ציפיות הפיקוח בדבר ניהול סיכונים הולם וזהיר בפעילות של הלוואות ממונפות. הבנק עיגן במדיניות האשראי את האופן בו הוא מזהה אשראי המוגדר כאשראי ממונף וקבע כללים לאישור אשראי המוגדר ככזה ותהליכי בקרה ודיווח אודות אשראי זה.

מגבלה ענפית - הוראת ניהול בנקאי תקין 315 ("הפרשה נוספת לחובות מסופקים") קובעת, כי כאשר סך כל החבויות ("חבות"- כהגדרתה בהוראה, ואחר שנוכו ממנה הניכויים המותרים על פי ההוראה) של ענף מסוים לתאגיד בנקאי עולה על 20% מסך כל חבויות הציבור לתאגיד הבנקאי, ייחשב עודף זה כחבות חריגה, אשר בגינה נדרש הבנק לבצע הפרשה במסגרת ההפרשה הנוספת לחובות מסופקים. המגבלה נבחנת על בסיס לא מאוחד. בתיקון להוראה שפירסם המפקח על הבנקים בחודש ספטמבר 2009, נקבע, כי ביחס לענף הנדל"ן, ראשי הבנק לבחור להגיע עד לשיעור חשיפה של 22%, ובלבד שהחשיפה לפרויקטי תשתית במסגרת ענף הנדל"ן לא תעלה על 18%. מגבלה זו אינה אפקטיבית ביחס לפעילות הבנק.

מגבלות על חבות לווה וקבוצת לווים - בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 313 ("מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים") מוטלת על הבנק מגבלה, לפיה שיעור ה"חבות" של "לווה" ושל "קבוצת לווים", כהגדרתם בהוראה, לאחר שנוכו מן החבות סכומים כמפורט בהוראה, לא

יעלה על 15% ועל 25%, בהתאמה, מהון הבנק (הון רובד 1 כהגדרתו בהוראות הלימות הון). כמו כן קובעת ההוראה, כי סך כל החביונות של הלווים וקבוצות הלווים בבנק שחבותם נטו לבנק עולה על שיעור של 10% מהונו של הבנק לא יעלה על שיעור של 120% מהונו.

הבטחת רוכשי דירות - חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), תשל"ה-1974 (להלן: "חוק המכר" או "החוק") אוסר על מוכר דירה ("מוכר" ו"דירה" - כהגדרתם בחוק) לקבל תמורה העולה על 7% ממחירה, אלא אם כן הבטיח את הרוכש באמצעות אחת החלופות המפורטות בחוק. אחת החלופות שנקבעו בחוק להבטחת רוכשי הדירות היא המצאת ערבות בנקאית לפי חוק המכר. השימוש בחלופה זו שכיח מאד, ומקובל בחברות הפועלות בענף הבניה, וכתוצאה מכך, תורם לגידול בהיקפי האשראי החוץ מאזני של הבנק.

ליווי פיננסי - הוראת ניהול בנקאי תקין מס' 326 בנושא ליווי פיננסי קובעת, כי תאגיד בנקאי לא יממן פרויקט בנייה בשיטת הליווי הפיננסי, אלא אם יופק ויימסר לקבלן פנקס שוברי תשלום בגין כל דירה העתידה להימכר בפרויקט. זאת, כדי להבטיח את כספי רוכשי הדירות בפרויקטים הממומנים בשיטת הליווי הפיננסי, ולוודא ריכוז של המקורות המיועדים להקמת הפרויקט, ובפרט של כספי התמורה ממכירת דירות, בחשבון הפרויקט המיועד לכך. שוברי התשלום ישמשו לכל תשלום שעתיד רוכש הדירה לשלם לקבלן בגין מחיר הדירה. ההוראה מפרטת את הפרטים שייכלול כל שובר תשלום. ההוראה מחייבת את התאגיד הבנקאי להוציא ערבות לרוכש הדירה בגין סכום ששולם באמצעות שובר תשלום, או לוודא הוצאתה או מתן בטוחה אחרת על-פי חוק המכר, בתוך 14 ימי עסקים מיום התשלום. בנוסף, קובעת ההוראה הסדרים למתן מידע לרוכש באשר להתאמת חשבון הפרויקט לפרויקט מסויים, וקובעת פרטים שייכללו בהסכם ליווי עם הקבלן, על מנת לאפשר את יישומה של שיטת השוברים.

ההוראה חלה על הסכמי ליווי שנחתמו מיום 1 ביוני 2008 ואילך.

תלות בלקוחות בודדים

לא קיימת תלות בלקוח בודד או במספר לקוחות בודדים במגזר הבנקאות העסקית.

מבנה התחרות במגזר ושינויים החלים בו

התחרות במתן שרותי בנקאות ופיננסיים למגזר הבנקאות העסקית הינה מול הבנקים הגדולים והבינוניים בארץ ולעיתים אף מול בנקים בחוץ לארץ, ולגבי שרותים מסוימים - מול שוק ההון בכללותו. בשנים האחרונות ניכרת מגמת הרחבת פעילות הגופים המוסדיים וחברות הביטוח בקרב הלקוחות הללו תוך התמקדות במתן אשראי בהיקפים משמעותיים ולתקופות ארוכות.

תחליפים למוצרים ולשירותים הפיננסיים שמציע הבנק ללקוחות מגזר הבנקאות העסקית הם גיוס הון וחוב באמצעות הנפקות ציבוריות ופרטיות. הנכס המרכזי של הבנק להתמודדות עם התחרות במגזר הינו התשתית האנושית הקיימת והניסיון שנצבר במתן שירות מקצועי ובהתאמת הפתרונות הבנקאיים לצרכי הלקוח, לעיתים תוך שיתוף פעולה במסגרת קונסורציומים גם עם גופים אחרים.

השיטות העיקריות להתמודדות עם התחרות הן מתן שרות אמין, מהיר ויעיל תוך הצעת פתרונות אופטימליים לצרכי הלקוח במגוון תחומי הפעילות הפיננסית שלו. במסגרת פעילותו במגזר, שם הבנק דגש על שירות מיטבי ללקוח העסקי והתאמתו לצרכי הלקוח על פי מאפייניו הייחודיים, תוך התמקדות בהתמחות ענפית ובמתן יעוץ מקצועי ספציפי בתחומים מוגדרים.

בדומה לתחרות על מימון האשראי התאגידי, התחרות במתן השירותים לבניה ונדל"ן במערכת הבנקאית מאופיינת במגמת חדירה של גופים חוץ בנקאיים גם לתחום זה, גופים אלה אף החלו בליווי פרויקטים באופן עצמאי, ללא שיתוף פעולה עם הבנקים.

השיטות העיקריות של הבנק להתמודדות עם התחרות בתחום השירותים לבניה ונדל"ן מתבססות על מתן פתרונות מקצועיים ותפירת חבילה בנקאית במקרים של עסקאות מורכבות תוך מתן מענה כולל לצרכי הלקוח, שרות זמין ומהיר ושמירה על קשר אישי והדוק עם הלקוחות. זאת, בפרט באמצעות המחלקות העסקיות הייעודיות המתמחות בענף הבניה והנדל"ן.

לאור השוני בין הבנקים בהגדרות המגזרים, אין ביכולתו של הבנק להעריך את חלקו בשוק במגזר זה. מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח – 1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד – הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

מגזר ניהול פיננסי

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר

הפעילות במסגרת מגזר ניהול פיננסי כוללת מספר תחומים עיקריים: ניהול כלל הנכסים וההתחייבויות של הבנק, ניהול תיק איגרות החוב, ניהול החשיפות לסיכוני שוק, ניהול הנזילות ופעילות הבנק בחדר העסקאות בשוקי הכספים וההון, זאת, בהתאם לראיית ההנהלה את הניהול של פעילויות אלה.

מגזר הניהול הפיננסי פועל בארץ ובחוץ לארץ. פעילות המגזר מנוהלת על ידי החטיבה הפיננסית. הפעילות במגזר הינה בכפוף למדיניות ניהול הסיכונים הרלוונטים למגזר ובמסגרת המגבלות שהטילו הדירקטוריון והנהלה באשר לרמות החשיפה השונות.

מגזר הניהול הפיננסי מתפקד כמגזר פעילות ה"סולק" את כל הפעילות בבנק, ובכך משאיר למבצעי הפעילות מרווח קבוע וידוע מראש, המחושב בהנחת כיסוי מלא של העסקה. החשיפות לסיכוני שוק נותרות במגזר ניהול פיננסי. המחירים שבהם המגזר "קונה" ו"מוכר" מקורות ושימושים מול יתר יחידות הבנק, לצורך ביצוע פעילות העסקית השוטפת, הם מחירי המעבר ("מחירי צל") של הבנק, הנקבעים באופן שוטף על ידי הניהול הפיננסי.

אסטרטגיה עסקית

יעדי המגזר הם ניהול אקטיבי של החשיפות לסיכוני שוק ונזילות ותיק איגרות החוב, במטרה לנהל באופן יעיל את הרווחיות המימונית, תוך שמירה על חשיפה מבוקרת לסיכוני שוק ונזילות נאותה, המשקפים את תיאבון הסיכון של הבנק בכפוף למגבלות שנקבעו בהנחיות הדירקטוריון והנהלה.

הפעילות העיקרית בתיק איגרות החוב הינה ניהול יעיל של נזילות הבנק בשקלים ובמט"ח, ביחס להשקעה אלטרנטיבית חסרת סיכון. מדיניות ניהול עודפי הנזילות מבוססת על הדרישות לניהול סיכוני הנזילות לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 342 והוראת ניהול בנקאי תקין 221 - יחסי כיסוי נזילות. (לפרטים בדבר מודל הנזילות ומגבלות ההנהלה והדירקטוריון, ראה פרק סקירת הסיכונים להלן ודוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק). כמו כן, הוגדרו קריטריוני סף לפעילות באיגרות חוב, בהתאם לסיכוני אשראי הגלומים בפעילות התיק, לפיזור ההשקעות ולנזילותן. הפעילות באיגרות חוב כפופה לעמידה במסגרות האשראי שנקבעו בבנק למדינות, לבנקים ולחברות, כאשר עיקר הפעילות היא בחשיפה לסיכון מדינת ישראל.

בתחום ניהול החשיפות לסיכוני שוק מנהל הבנק את התיק הסחיר באופן אקטיבי במטרה ליצור רווחים, ברמת סיכון שנקבעה. התיק הבנקאי מנוהל ומנוטר באופן שוטף מתוך מטרה לשפר את ההכנסות מריבית בכפוף לתיאבון הסיכון. היקפי הפעילות והסיכונים כפופים לעמידה במגבלות החשיפה לסיכוני שוק שנקבעו על ידי הדירקטוריון והנהלה. לפירוט בדבר מגבלות הסיכון ואופן ניהול החשיפה לסיכוני שוק, ראה פרק ניהול הסיכונים להלן.

כמו כן, פועל המגזר לגיוס מקורות פיננסיים בהתאם לנדרש לפעילות הבנק, ותוך שמירה על עמידה ביעדי יחסי הנזילות ויעדי יחס ההון על פי החלטות הדירקטוריון. זאת, באמצעות גיוס פיקדונות בבסיסי הצמדה שונים, ולטווחי זמן שונים, ובאמצעות הנפקת כתבי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים מותנים (הון רובד 2). לפרטים נוספים ראה פרק התפתחויות במקורות המימון ופרק התפתחויות במבנה ההון לעיל. אחד הכלים המשמש את המגזר בניהול הנזילות והחשיפות לסיכונים שוק הוא הנפקת תעודות התחייבות, בין היתר באמצעות חברה בת, מזרחי טפחות חברה להנפקות בע"מ, כמפורט בפרק התפתחויות במקורות המימון לעיל. במסגרת המגזר מתנהלת פעילות הבנק בחדר העסקאות בשוקי הכספים וההון. פעילות זו כוללת עשיית שוק בכל המכשירים הנגזרים הסטנדרטיים הנסחרים בארץ "מעבר לדלפק" (Over The Counter), ומסחר Back To Back במכשירים נגזרים מורכבים. בנוסף, משרת חדר העסקאות לקוחות גדולים הפועלים בניירות ערך הנסחרים בבורסות בארץ ובעולם. הבנק פועל באופן שוטף להרחבת פעילותו בתחום זה, באמצעות הרחבת מעגל הלקוחות והעמקת הפעילות והקשר העסקי עימם, בין היתר על ידי הגברת שיתוף הפעולה בין היחידות השונות של הבנק הפעילות במסגרת חדר העסקאות, פיתוח סוגי עסקאות חדשים והשקעה ברכישה ובהטמעה של ידע מקצועי.

גורם ההצלחה הקריטי במגזר פעילות זה הוא יכולת הבנק להבין את גורמי המקרו והמיקרו המשפיעים על מגמות ועל תנאי השוק, לזהות נכון את תנאי השוק ומצבי השוק, והיכולת לפעול באופן מהיר בפתיחה ובסגירה של פוזיציות. בנוסף, מקצועיות העובדים העוסקים בתחום, מערכות טכנולוגיות התומכות בפעילויות השונות, זיהוי צרכי יחידות אחרות וכן שיתוף פעולה בין היחידות השונות בבנק. ניהול המגזר הפיננסי, על מרכיביו השונים, מחייב רמה מקצועית גבוהה הנתמכת במערכות מיחשוב מתאימות ובמודלים מתקדמים לניהול העסקאות והסיכונים. כל אלה מונחים על ידי מדיניות הכוללת מגבלות וכללים ברורים, ומבוקרים באמצעי בקרה מתקדמים. בפרט, בכל הקשור בחשיפות של הבנק למוסדות פיננסיים אחרים בארץ ובחוץ לארץ, בחשיפות למוצרים הפיננסיים השונים ובחשיפה ללקוחות שיציבותם הפיננסית עלולה להיות רגישה במיוחד. לפרטים נוספים, לרבות באשר לחשיפת הבנק למוסדות פיננסיים זרים, ראה פרק סקירת הסיכונים להלן.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח – 1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד- הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

ניתוח תוצאות הפעילות במגזר ניהול פיננסי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014			לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015			
סך הכל	שוק ההון	בנקאות ופיננסים	סך הכל	שוק ההון	בנקאות ופיננסים	
במיליוני שקלים חדשים						
הכנסות ריבית, נטו:						
(772)	-	(772)	(583)	-	(583)	מחיצוניים
790	-	790	618	-	618	בינמגזרי
18	-	18	35	-	35	סך הכל הכנסות ריבית, נטו
147	7	140	321	12	309	הכנסות מימון שאינן מריבית
139	48	91	175	47	128	עמלות והכנסות אחרות
304	55	249	531	59	472	סך ההכנסות
(9)	-	(9)	(2)	-	(2)	הוצאות בגין הפסדי אשראי
הוצאות תפעוליות ואחרות						
327	6	321	431	6	425	מחיצוניים
17	-	17	16	-	16	בינמגזרי
344	6	338	447	6	441	סך הכל הוצאות תפעוליות ואחרות
(31)	49	(80)	86	53	33	רווח (הפסד) לפני מיסים
(11)	17	(28)	56	20	36	הפרשה למיסים על הרווח (הפסד)
(20)	32	(52)	30	33	(3)	רווח (הפסד) לאחר מיסים
5	-	5	-	-	-	חלק ברווחים, נטו, של חברות כלולות, לאחר השפעת המס
רווח נקי (הפסד):						
(15)	32	(47)	30	33	(3)	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
-	-	-	(21)	-	(21)	המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(15)	32	(47)	9	33	(24)	המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
-	-	-	68.8%	-	-	תשואה להון (אחוז רווח נקי מההון הממוצע)
39,959	-	39,959	41,781	-	41,781	יתרה ממוצעת של נכסים
52	-	52	36	-	36	מזה: השקעות בחברות כלולות
43,358	-	43,358	39,326	-	39,326	יתרה ממוצעת של התחייבויות
5,245	-	5,245	5,352	-	5,352	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
87,171	-	87,171	94,174	-	94,174	יתרה ממוצעת של נכסי קופות גמל וקרנות נאמנות
77,684	77,684	-	82,658	82,658	-	יתרה ממוצעת של ניירות ערך
16,241	-	16,241	13,067	-	13,067	יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור
14,857	-	14,857	11,520	-	11,520	פיקדונות הציבור (יתרת סוף)
רווח מהכנסות ריבית לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי:						
-	-	-	-	-	-	מרווח מפעילות מתן אשראי
-	-	-	-	-	-	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות
18	-	18	35	-	35	אחר
18	-	18	35	-	35	סך הכל הכנסות ריבית, נטו

תרומת מגזר הניהול הפיננסי לרווחי הקבוצה בשנת 2015 הסתכמה ברווח של 9 מיליוני שקלים חדשים, לעומת הפסד של 15 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד. להלן הגורמים העיקריים לשינוי בתרומת המגזר: סך הכנסות המימון (הכנסות ריבית נטו והכנסות מימון שאינן מריבית) גדלו ב-191 מיליוני שקלים חדשים, בעיקר משיפור במרווחים, השפעות שווי הוגן ואחרות ומימוש איגרות חוב. לניתוח נוסף של פעילות המימון השוטפת, ראה ניתוח התפתחות הכנסות המימון מפעילות שוטפת בפרק רווח ורווחיות לעיל.

בהוצאות בגין הפסדי אשראי נרשמה הקטנת הוצאה של 2 מיליוני שקלים חדשים בהשוואה להקטנת הוצאה של 9 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד. בסעיף ההכנסות מעמלות והכנסות אחרות חל גידול של 36 מיליוני שקלים חדשים בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. ההכנסות האחרות במגזר זה כוללות את השפעת תוצאות פעילות הבנק במסגרת רה ארגון בנכסים ושיפורים במערך הסינוף. בהוצאות התפעוליות והאחרות חל גידול של 103 מיליוני שקלים חדשים. הגידול בהוצאות התפעוליות והאחרות כולל: גידול בהוצאות השכר והנלוות לעומת התקופה המקבילה אשתקד והוצאות שירותי מומחים חיצוניים אגב חקירת משרד המשפטים בארצות הברית. ההוצאות התפעוליות והאחרות בתקופה המקבילה הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים ובנושא היוון עלויות תוכנה, ראה ביאורים 1 ג.1 ו-2 ג.2 לדוחות הכספיים. הוצאות המיסים בשנת 2015 כוללות גידול בהוצאות מיסים נדחים בגין גידול בהוצאות שאינן מוכרות לצרכי מס וירידת שיעור מס הרווח.

מידע נוסף על פעילות המגזר

בגין הפעילות במגזר הניהול הפיננסי נדרש הבנק להקצאת הון. דרישת ההון בגין סיכון שוק, היא בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 208 (הנדבך הראשון של באזל II), המתייחסת בין היתר לסיכון הריבית בתיק הסחיר, המנוטר במודל הסטנדרטי. הקצאת ההון בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי נדרשת במסגרת הנדבך השני של הנחיות באזל II. הבנק מנהל סיכון זה במונחי שחיקה בהון הכלכלי, בתרחישים שונים של שינויים בריבית.

מידע נוסף על מגזרי הפעילות

פעילויות במוצרים

להלן פירוט תרומת פעילות כרטיסי האשראי לפי מגזרי פעילות עיקריים בקבוצת הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015				
סך הכל מאוחד	בנקאות מסחרית	עסקים קטנים	משקי בית	
24	-	6	18	הכנסות ריבית, נטו
-	-	-	-	הכנסות מימון שאינן מריבית
157	2	18	137	עמלות והכנסות אחרות
181	2	24	155	סך כל ההכנסות
-	-	-	-	הוצאות בגין הפסדי אשראי
26	-	5	21	הוצאות תפעוליות ואחרות
155	2	19	134	רווח לפני מיסים
59	1	7	51	הפרשה למיסים על הרווח
96	1	12	83	רווח נקי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014				
סך הכל מאוחד	בנקאות מסחרית	עסקים קטנים	משקי בית	
25	-	6	19	הכנסות ריבית, נטו
-	-	-	-	הכנסות מימון שאינן מריבית
154	2	17	135	עמלות והכנסות אחרות
179	2	23	154	סך כל ההכנסות
-	-	-	-	הוצאות בגין הפסדי אשראי
25	-	4	21	הוצאות תפעוליות ואחרות
154	2	19	133	רווח לפני מיסים
57	1	7	49	הפרשה למיסים על הרווח
97	1	12	84	רווח נקי

להלן פירוט תרומת פעילות שוק ההון לפי מגזרי פעילות עיקריים בקבוצת הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015							
משקי בית	בנקאות פרטית	עסקים קטנים	בנקאות מסחרית	בנקאות עסקית	ניהול פיננסי	סך הכל מאוחד	
-	-	-	-	-	-	-	הכנסות ריבית, נטו
2	-	1	-	10	12	25	הכנסות מימון שאינן מריבית
201	21	16	5	24	47	314	עמלות והכנסות אחרות
203	21	17	5	34	59	339	סך כל ההכנסות
-	-	-	-	-	-	-	הוצאות בגין הפסדי אשראי
73	1	6	1	8	6	95	הוצאות תפעוליות ואחרות
130	20	11	4	26	53	244	רווח לפני מיסים
49	8	4	2	10	20	93	הפרשה למיסים על הרווח
81	12	7	2	16	33	151	רווח נקי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014							
משקי בית	בנקאות פרטית	עסקים קטנים	בנקאות מסחרית	בנקאות עסקית	ניהול פיננסי	סך הכל מאוחד	
-	-	-	-	-	-	-	הכנסות ריבית, נטו
6	-	-	1	11	7	25	הכנסות מימון שאינן מריבית
194	21	15	5	22	48	305	עמלות והכנסות אחרות
200	21	15	6	33	55	330	סך כל ההכנסות
-	-	-	-	-	-	-	הוצאות בגין הפסדי אשראי
71	1	5	1	7	6	91	הוצאות תפעוליות ואחרות
129	20	10	5	26	49	239	רווח לפני מיסים
48	7	4	2	10	17	88	הפרשה למיסים על הרווח
81	13	6	3	16	32	151	רווח נקי

הפעילות הבינלאומית

להלן פירוט תרומת הפעילות הבינלאומית למגזרי הפעילות השונים בקבוצת הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015					
סך הכל	ניהול פיננסי	בנקאות עסקית	בנקאות פרטית	משקי בית	
158	29	69	55	5	הכנסות ריבית, נטו
6	1	4	1	-	הכנסות מימון שאינן מריבית
68	2	8	57	1	עמלות והכנסות אחרות
232	32	81	113	6	סך כל ההכנסות
-	-	-	-	-	הוצאות בגין הפסדי אשראי
124	7	45	69	3	הוצאות תפעוליות ואחרות
108	25	36	44	3	רווח לפני מיסים
41	9	14	17	1	הפרשה למיסים על הרווח
67	16	22	27	2	רווח נקי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014					
סך הכל	ניהול פיננסי	בנקאות עסקית	בנקאות פרטית	משקי בית	
139	27	54	53	5	הכנסות ריבית, נטו
(3)	(5)	2	-	-	הכנסות מימון שאינן מריבית
60	2	7	50	1	עמלות והכנסות אחרות
196	24	63	103	6	סך כל ההכנסות
4	-	-	4	-	הוצאות בגין הפסדי אשראי
118	7	40	68	3	הוצאות תפעוליות ואחרות
74	17	23	31	3	רווח לפני מיסים
28	6	9	12	1	הפרשה למיסים על הרווח
46	11	14	19	2	רווח נקי

מגזרי פעילות פיקוחיים

ביום 3 בנובמבר 2014 פרסם המפקח על הבנקים תיקון להוראות הדיווח לציבור בנושא מגזרי פעילות פיקוחיים. בהתאם להוראה, נדרש הבנק לתת בדוחות הכספיים גילוי על מגזרי פעילות פיקוחיים בהתאם למתכונת אחידה ובת השוואה שקבע הפיקוח על הבנקים, כאשר השייך למגזר פעילות פיקוחי נקבע על פי מחזור פעילות הלקוחות, כמפורט להלן. בנוסף, פרסם בנק ישראל קובץ שאלות ותשובות הכולל הבהרות בנוגע ליישום ההוראה, ובין היתר, מתייחס לקושי בהשגת מידע על מחזור ההכנסה של לקוחות עסקיים וקובע כי כאשר לבנק אין מידע לגבי מחזור ההכנסות של לקוח עסקי, אשר אין לו חבות או שחבותו כלפי הבנק קטנה (לרבות מסגרת אשראי), רשאי הבנק לסווג אותו למגזר הפעילות הפיקוחי הרלוונטי לפי מספר העובדים בעסק, או לפי סך הנכסים במאזן של העסק והכל כפי שפורט בקובץ השאלות והתשובות. במידה וגם מידע זה אינו זמין לבנק, רשאי הבנק לסווג את הלקוח לפי סך הנכסים הפיננסיים של הלקוח בבנק והכל כפי שפורט בקובץ השאלות והתשובות. בהתאם להוראת המעבר בקובץ השאלות והתשובות, הבנק רשאי ליישם את האמור גם על לקוח עסקי שיש לו חבות עד סך של 300 אלפי שקלים חדשים. בשנת 2017 - עד 80 אלפי שקלים חדשים.

מגזרי הפעילות הפיקוחיים על פי הוראות הדיווח הינם:

- משקי בית - אנשים פרטיים, למעט לקוחות בנקאות פרטית.
 - בנקאות פרטית - אנשים פרטיים המנהלים תיק נכסים פיננסיים מעל 3 מיליוני שקלים חדשים.
 - עסקים זעירים וקטנים - עסקים בעלי מחזורי פעילות עד 50 מיליוני שקלים חדשים.
 - עסקים בינוניים - עסקים בעלי מחזורי פעילות מעל 50 מיליוני שקלים חדשים ומתחת ל-250 מיליוני שקלים חדשים.
 - עסקים גדולים - עסקים בעלי מחזורי פעילות מעל 250 מיליוני שקלים חדשים.
 - גופים מוסדיים - עסקים בעלי קרנות פנסיה, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות, תעודות סל, חברות ביטוח, חברי בורסה, מנהלי כספי לקוחות.
 - ניהול פיננסי - כולל את פעילות המסחר, ניהול נכסים, התחייבויות והשקעות ריאליות.
- גילוי על כל פעילות בנפרד ידרש החל מהדוחות הכספיים הרבעוניים והשנתיים לשנת 2016.
- בשלב זה, הבנק בוחן את מהותיות ההבדלים בין גישת ה"מגזרים הפיקוחיים" לגישת ההנהלה. כמו כן, בוחן הבנק את האפשרות להתאמות מסוימות בגישת ההנהלה בהקשר זה.
- על פי הוראות המעבר ליישום ההוראה, בדוח הכספי לשנת 2015 ניתן גילוי על נתונים מאזניים של מגזרים פיקוחיים.
- בדוחות הכספיים השנתיים והרבעוניים של שנת 2016 - יינתן גילוי מלא בהתאם להוראה.

להלן תמצית הנתונים בגין מגזרי הפעילות הפיקוחיים ליום 31 בדצמבר 2015:

מגזרי פעילות פיקוחיים

סך הכל	הפעילות בחוץ לארץ						הפעילות בישראל						
	סך	מגזר	פעילות	אנשים	סך	ניהול	גופים	עסקים	עסקים	קטנים	בנקאות	משקי	
	הפעילות	אחר	עסקית	פרטיים	בישראל	פיננסי	מוסדיים	גדולים	בינוניים	זעירים	פרטית	בית	
159,204	3,077	-	2,532	545	156,127	-	2,025	12,402	5,165	13,589	68	122,878	אשראי לציבור, נטו
817	7	-	5	2	810	-	1	363	24	317	-	105	חובות פגומים
1,012	-	-	-	-	1,012	-	-	-	-	38	-	974	חוב בפיגור 90 יום ומעלה
162,380	4,040	-	3,200	840	158,340	-	35,935	24,933	5,365	15,220	10,244	66,643	פקדונות הציבור
129,486	3,521	-	3,116	405	125,965	5,568	3,388	25,084	7,207	10,858	31	73,829	נכסי סיכון

אנשים פרטיים- משקי בית ובנקאות פרטית- פעילות בישראל, מאוחד

סך הכל	מגזר בנקאות פרטית				מגזר משקי בית				
	סך הכל	אחר	כרטיסי	הלוואות	סך הכל	אחר	כרטיסי	הלוואות	
סך הכל	משקי בית	אחר	אשראי	לדיוור	משקי בית	אחר	אשראי	לדיוור	
122,946	68	59	9	-	122,878	12,902	3,174	106,802	אשראי לציבור, נטו
105	-	-	-	-	105	81	-	24	חובות פגומים
974	-	-	-	-	974	17	-	957	חוב בפיגור 90 יום ומעלה
76,887	10,244	10,244	-	-	66,643	66,643	-	-	פקדונות הציבור
73,860	31	31	-	-	73,829	17,320	-	56,509	נכסי סיכון

עסקים קטנים וזעירים, בינוניים וגדולים- פעילות בישראל- מאוחד

סך הכל	מגזר עסקים גדולים			מגזר עסקים בינוניים			מגזר עסקים קטנים וזעירים		
	סך הכל	אחר	בינוי ונדלן	סך הכל	אחר	בינוי ונדלן	סך הכל	אחר	בינוי ונדלן
12,402	7,024	5,378	5,165	3,743	1,422	13,589	10,793	2,796	אשראי לציבור, נטו
363	231	132	24	20	4	317	249	68	חובות פגומים
-	-	-	-	-	-	38	35	3	חוב בפיגור 90 יום ומעלה
24,933	21,790	3,143	5,365	4,661	704	15,220	11,216	4,004	פקדונות הציבור
25,084	9,683	15,401	7,207	3,928	3,279	10,858	7,562	3,296	נכסי סיכון

חברות מוחזקות עיקריות

תרומת החברות המוחזקות לרווח הנקי מפעולות רגילות הגיעה בשנת 2015 לכ-149 מיליוני שקלים חדשים, לעומת כ-144 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד. נתונים אלה כוללים השפעות של שינויים בשערי החליפין על יתרות ההשקעה בחברות המוחזקות בחוץ לארץ, המכוסים בבנק עצמו. לכן, אין משמעות להשפעת שערי החליפין על הרווח הנקי של הקבוצה. ללא השפעת הפרשי שער כאמור לעיל, הסתכמה תרומת החברות המוחזקות בכ-148 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 130 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, ראה הסבר בחברות המוחזקות להלן.

בנק יהב לעובדי המדינה בע"מ (להלן: בנק יהב)

בנק יהב הינו תאגיד בנקאי הפועל בהתאם לרישיון 'בנק' לפי הוראות חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981. ביום 28 בינואר 2009 נתקבל רישיון המחליף את רישיונו הקודם של הבנק מיום 11 בינואר 2005, אשר התיר לבנק פעילות עם עובדי המדינה והמגזר הציבורי. על פי הרישיון המחליף, בנק יהב רשאי לעסוק בפעילויות חדשות ולהרחיב את קהל לקוחותיו, בכפוף להיתר מראש של המפקח על הבנקים. בד בבד עם קבלת הרישיון המחליף, נתקבל בבנק יהב אישור המפקח על הבנקים להעניק שירותים ללקוחות יחידים (כגון שכירים, עצמאים ומשקי בית) ולתאגידים, ובלבד שהתאגידים לא יקבלו אשראי בסכום העולה על המגבלה שנקבעה. בנק יהב פועל בהתאם לרישיון המחליף, בכפוף ובהתאם למדיניות דירקטוריון בנק יהב בנושא. במהלך הרבעון הראשון של שנת 2015 זכה בנק יהב במכרז החשב הכללי באוצר למתן הלוואות תקציביות לעובדי המדינה. בנק יהב מיישם את ההסכם החל מיום 1 ביולי 2015.

תרומת בנק יהב לרווח הנקי של הקבוצה בשנת 2015, הסתכמה בכ-60 מיליוני שקלים חדשים בהשוואה לכ-31 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014. הגידול ברווח הנקי מוסבר בעיקרו ממימוש איגרות חוב ברבעון השלישי של שנת 2015. תשואת הרווח הנקי על ההון של בנק יהב (הון ממוצע, כהגדרתו בהוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים) הגיעה בשנת 2015 ל-11.3%, בהשוואה ל-6.2% בשנת 2014. סך המאזן של בנק יהב ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכם ל-22,651 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 20,813 מיליוני שקלים חדשים ליום 31 בדצמבר 2014, גידול בשיעור של 8.8%. יתרת האשראי לציבור ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכמה לכ-7,943 מיליוני שקלים חדשים, לעומת כ-7,299 מיליוני שקלים חדשים ליום 31 בדצמבר 2014, גידול בשיעור של 8.8%.

טפחות סוכנות לביטוח (1989) בע"מ (להלן: טפחות ביטוח)

טפחות ביטוח היא סוכנות ביטוח בבעלות מלאה של הבנק, העוסקת במכירת פוליסות ביטוחי החיים ופוליסות ביטוחי הנכסים של לקוחות המבצעים משכנתאות בבנק. תרומתה של טפחות ביטוח לרווח הנקי של הקבוצה בשנת 2015 הסתכמה בכ-68 מיליוני שקלים חדשים, בהשוואה ל-72 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014. תשואת הרווח הנקי על ההון העצמי הגיעה בשנת 2015 לכ-8.7% לעומת תשואה של כ-10.0% בשנת 2014.

חברות מוחזקות אחרות הפועלות בישראל

חברות מוחזקות אחרות הפועלות בישראל, הנמצאות בשליטתו המלאה של הבנק ונשענות על תשתיות הבנק, תרמו לרווחי הבנק בשנת 2015 - 18 מיליוני שקלים חדשים, נטו, לעומת רווחים של כ-16 מיליוני שקלים חדשים, נטו, בשנת 2014.

יוניטד מזרחי בנק (שוויץ) לימיטד

יוניטד מזרחי בנק (שוויץ) לימיטד (להלן: "בנק המזרחי שוויץ") מתמחה בשירותי בנקאות פרטית בינלאומית. הבנק בשוויץ מוחזק באמצעות חברה בת בבעלות מלאה של הבנק, United Mizrahi Overseas Holding Co. B.V.(Netherlands) ("מזרחי החזקות בינלאומיות"), הרשומה בהולנד.

הרווח הנקי של בנק המזרחי שוויץ הסתכם בשנת 2015 בכ-0.9 מיליוני פרנקים שוויצרים, לעומת כ-1.1 מיליוני פרנקים שוויצרים בשנת 2014. סך המאזן של בנק המזרחי שוויץ ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכם בכ-196 מיליוני פרנקים שוויצרים, לעומת כ-221 מיליוני פרנקים שוויצרים בסוף שנת 2014.

יתרת האשראי לציבור, נטו ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכמה לכ-72 מיליוני פרנקים שוויצרים, לעומת כ-76 מיליוני פרנקים שוויצרים בסוף שנת 2014. יתרת ניירות הערך ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכמה לכ-3 מיליוני פרנקים שוויצריים, בדומה ליתרה בסוף שנת 2014. יתרת הפיקדונות בבנקים ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכמה ב-119 מיליוני פרנקים שוויצרים, לעומת כ-142 מיליוני פרנקים שוויצרים בסוף שנת 2014. יתרת פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכמה בכ-124 מיליוני פרנקים שוויצרים, לעומת כ-156 מיליוני פרנקים שוויצרים בסוף שנת 2014. יתרת הפיקדונות מבנקים ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכמה בכ-10 מיליוני פרנקים שוויצרים, לעומת כ-5 מיליוני פרנקים שוויצרים בסוף שנת 2014.

נתונים אלה אינם כוללים סעיפים חוץ מאזניים, כגון פיקדונות בנאמנות (FIDUCIARY) ותיקי ניירות ערך של לקוחות, המהווים מרכיבים עיקריים בפעילותו העסקית של הבנק בשוויץ.

תרומת מזרחי החזקות בינלאומיות, המחזיקה בבנק מזרחי שוויץ, לרווח הנקי של הקבוצה בשנת 2015 כשהיא מנוכה מהשפעות שער חליפין, הסתכמה לרווח נקי של 2 מיליוני שקלים חדשים לעומת 4 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014.

תוצאות הרווח הנקי בפועל של מזרחי החזקות בינלאומיות כוללות השפעת שינויים בשער חליפין המכוסה על ידי מקורות בבנק עצמו. לפרטים בדבר חקירת משרד המשפטים בארצות הברית, הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים, ראה ביאור 26 ג. לדוחות הכספיים.

השקעות בתאגידים ריאליים

הבנק מנהל השקעות נוסטרו בתאגידים ריאליים. מניות התאגידים הריאליים שבהן השקיע הבנק כאמור, נרכשו למטרת השגת רווחי הון ומוצגות בתיק ניירות הערך הזמינים למכירה ובמסגרת ההשקעה בחברות כלולות, כאשר לבנק השקעה מהותית בתאגיד. כ-2% מההשקעות הן סחירות, ומוצגות בהתאם לערכי השוק שלהן. יתר ההשקעות מוצגות בהתאם לעלותן או בהתאם לשוויין המאזני. במקרים של ירידת ערך שעל פי הערכת ההנהלה אינה בעלת אופי זמני, נרשמת הפרשה לירידת ערך ההשקעה כהפסד בספרי הבנק.

השקעות הבנק בתאגידים ריאליים הסתכמו ליום 31 בדצמבר 2015 לסך של 101 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 123 מיליוני שקלים חדשים בסוף שנת 2014, כמפורט להלן:

במסגרת תיק ניירות הערך הזמינים למכירה:

- 2- מיליון שקלים חדשים (סכום זהה לסוף שנת 2014) הינם בגין השקעות סחירות.
- כ-61 מיליון שקלים חדשים (סכום זהה לסוף שנת 2014) הינם בגין יחידות השתתפות בקרנות השקעה שונות.
- השקעות במספר תאגידים שונים, אחרים, המוצגות לפי שיטת העלות, אשר יתרת ההשקעה בהם הסתכמה ליום 31 בדצמבר 2015 בסך של כ-1 מיליון שקלים חדשים (8 מיליון שקלים חדשים לסוף שנת 2014). במסגרת ההשקעה בחברות כלולות:
 - כ-16 מיליון שקלים חדשים (31 מיליון שקלים חדשים לסוף שנת 2014), המהווים את יתרת ההשקעה של הבנק בקרנות מזנין. קרן מזנין הינה קרן מימון ביניים המעמידה מימון משלים לאשראי הבנקאי לחברות ממגוון מגזרים. המימון ניתן בדרך כלל בתמורה לריבית, אופציות ומכשירים הוניים אחרים.
 - כ-19 מיליון שקלים חדשים (סכום זהה לסוף שנת 2014), המהווים את יתרת ההשקעה של הבנק בפסגות ירושלים בע"מ, חברה פרטית שרכשה מקרקעין באזור ירושלים לצורך פיתוחם לבניה למגורים. יתרת ההשקעה בספרי הבנק כוללת השקעה בשטרי הון שהסתכמו ליום 31 בדצמבר 2015 לסך של כ-35 מיליון שקלים חדשים (סכום זהה לסוף שנת 2014).
 - כ-2 מיליון שקלים חדשים (סכום זהה לסוף שנת 2014) המהווים את יתרת ההשקעה של הבנק ברוסאריו קפיטל בע"מ, חברה פרטית העוסקת בתחום חיתום, ליווי ויעוץ להנפקות פרטיות וציבוריות, מיזוגים ורכישות, השקעה בניירות ערך והפצת ניירות ערך.
- רווחי הבנק נטו מהשקעות בתאגידים ריאליים, לאחר הפרשה לירידת ערך, הסתכמו בשנת 2015 לסך של כ-6 מיליון שקלים חדשים, לעומת הפסדים בסך של כ-16 מיליון שקלים חדשים בשנת 2014.

תיאור כללי של הסיכונים ואופן ניהולם

הפעילות העסקית השוטפת של הקבוצה במגוון המוצרים והמכשירים הפיננסיים המאזניים והחוץ מאזניים חושפת את הקבוצה לסיכונים שונים, ביניהם - סיכונים שוק, ריבית ונזילות, סיכונים אשראי וסיכונים תפעוליים. מדיניות ניהול הסיכונים בתחומים השונים מיועדת לתמוך בהשגת היעדים העסקיים של הקבוצה תוך הגבלת החשיפה לסיכונים אלה. לבנק תהליך מוסדר למיפוי זיהוי הסיכונים הכרוכים בפעילותו, ורשימת הסיכונים המהותיים לפעילותו ומנהלי סיכונים אלה, מאושרת בהנהלה ובדירקטוריון, לפחות אחת לשנה. בנוסף, לבנק רשימה ענפה של מסמכי מדיניות המסדירים את דרכי הטיפול של הבנק בסיכונים השונים, כולל, אופן המדידה שלהם, הניהול והמזעור של כל סיכון. במסגרת מסמכי המדיניות מתווה הדירקטוריון את תאבון הסיכון. לבנק מסמך מדיניות אב הקובע את מסגרת ניהול ובקרת הסיכונים, ובכלל זה, את שרשרת הדיווחים הנדרשת במצב שגרה ובמצב קיצון. הבנק המשיך לשדרג במהלך השנה האחרונה את טיפולו בתאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון, ובפרט, הקים מסמך מדיניות ייעודי המסדיר מסגרת איכותית וכמותית לטיפול בתאבון הסיכון, כולל אופן הדיווח בגינו, והמעקב אחר התפתחותו.

ניהול הסיכונים בקבוצה מתבצע באופן שוטף בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 310 של בנק ישראל (ניהול סיכונים), ובהתאם למסגרת שהותוותה בנדבך השני של באזל II, כולל השינויים הנדרשים עם כניסתה של באזל III לתוקף, בהתאם להנחיות בנק ישראל. בחודש דצמבר 2012 פרסם בנק ישראל את הוראות ניהול בנקאי 310, 333, 311 ו-314 בנושאי ניהול סיכונים, וכן עודכנה הוראה 339. הבנק השלים היערכותו ליישום הוראות אלה החלות מינואר 2014 (הוראה 333 החלה ביולי 2014), וקובעות סטנדרטים חדשים למסגרת ניהול ובקרת הסיכונים של הבנק. כמו כן, השלים הבנק את הערכותו לטיפול בהוראות הדנות בסיכון הנזילות - הוראת ניהול בנקאי תקין 342 והוראת ניהול בנקאי תקין 221. לפרטים נוספים ראה פרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

גישת הנהלת הבנק היא, כי ניהול הסיכונים ובקרתם צריכים להיות תהליך אינטגרטיבי. ניהול הסיכונים בראיה כוללת, על כלל הפעילות הפיננסית של הבנק, מאזנית וחוץ מאזנית, מאפשר לבנק ניצול מרבי של המתאמים בין גורמי הסיכון השונים (בסיס וריבית) במגזרי ההצמדה השונים, ופיזור מיטבי של הסיכון. בנוסף למדידת הערך הכולל של הסיכון, מודד הבנק ומנהל את תמהיל מרכיבי הסיכון. הבנק הסדיר במהלך השנים האחרונות את המסגרת הנדרשת לטיפול בסיכונים שלו, הכוללת את המרכיבים הנדרשים לשם טיפול הולם בסיכונים: התווית עקרונות לניהול הסיכונים, כולל קביעת תאבון הסיכון על ידי הדירקטוריון, קביעת תפקידי ההנהלה לשם יישום העקרונות שנקבעו על ידי הדירקטוריון, תפקידי שלושת קווי ההגנה שנקבעו (הקו הראשון - נוטל הסיכונים - הקווים העסקיים, הקו השני - קו הבקרה, והקו השלישי - הביקורת הפנימית), שרשרת הדיווחים הנדרשים בשגרה ובחירום, והניטור המתמשך של פרופיל הסיכון של הבנק, לנוכח תאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון.

כחלק ממסגרת זו, פעלו יחידות הבנק לשדרוג מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק (ה-מיני ICAAR), בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 310, והוא מציג מבט נרחב על הסיכונים השונים של הבנק, תוך שהוא מדגיש את מצב פרופיל הסיכון, לנוכח תאבון הסיכון שנקבע בכל מסמך המדיניות. בכך, מחזק ומשלים המסמך את המבט הניתן על פרופיל הסיכון במסגרת מסמך ה- ICAAR (Internal Capital Adequacy Assessment Report) של הבנק, הכולל את תהליך תכנון ההון של הבנק והמהווה חלק מדרישות הנדבך השני של באזל II. בנוסף, מפעיל הבנק שורה מגוונת של מבחני מצוקה (קיצון) המאתגרים את פרופיל הסיכון הנוכחי שלו בתנאי לחץ, תוך מתן דגש למבחני מצוקה הבוחנים את פרופיל הסיכון תחת שינויים מהותיים בתנאי המאקרו. לבנק מסמך מדיניות אב ייעודי המסדיר את העקרונות לביצוע מבחני מצוקה, ובפרט, את אופן השימושיות בהם בבנק, כולל לצורך קביעת תאבון הסיכון.

כאמור לעיל, קבעה המסגרת את תפקידי הדירקטוריון, ההנהלה ושלושת קווי ההגנה לטיפול בסיכונים השונים, בהתאם לעקרונות הבאים:

הדירקטוריון - מתווה את מדיניות ניהול הסיכונים וההון של הבנק, לרבות קביעת תיאבון הסיכון, אישור היעדים העסקיים של התוכנית האסטרטגית, וכן, של פרופיל הסיכונים הנגזר מהם. הדירקטוריון מאשר את מדיניות הטיפול בניהול הסיכונים השונים וההון ועוקב אחר יישומן, תוך ניטור מתמשך של פרופיל הסיכון של הבנק, למול תיאבון הסיכון שנקבע על ידו.

ההנהלה - מחויבת לזיהוי ולניהול הסיכונים המהותיים העומדים בפני הבנק (כל מנהל סיכונים בתחומו). תפקידי ההנהלה הם ליישם את המדיניות לניהול ובקרת כל אחד מהסיכונים ולעמוד בתיאבון הסיכון, כפי שנקבעו על ידי הדירקטוריון, בין היתר, על ידי קביעת מגבלות הנהלה נמוכות מאלה שנקבעו על ידי הדירקטוריון, ופיתוח אסטרטגיות וכלים להפחתת סיכונים ולצמצום נזקים אפשריים.

היחידות העסקיות - יחידות אלה, הנוטלות סיכון, נמצאות בקו הקדמי של ניהול הסיכונים, ואחראיות לניהול ובקרה של הסיכונים השונים, תוך שהן מפעילות כלים, תהליכים ונהלים לשם ניהולם השוטף במטרה לעמוד ביעדים העסקיים, בכפוף למסגרת תיאבון הסיכון שנקבעה.

CRO - במהלך שנת 2011 הקים הבנק חטיבה ייעודית לבקרת סיכונים. מנהל החטיבה לבקרת סיכונים הוא ה-CRO (Chief Risk Officer) של הבנק. החטיבה לבקרת הסיכונים מהווה את הקו האמצעי לפעילות בקרת הסיכונים, תוך שימוש במערכות (לעתים מערכות שונות מאלה המופעלות על ידי היחידות העסקיות) ובנהלים ייעודיים, לשם ניטור מתמשך של פרופיל הסיכון. החטיבה מפעילה כלי ניטור "קרובים" ככל הניתן לפעילות היחידות העסקיות, ולאירועי נטילת הסיכון. בכלל זה, נמצאים כלי מעקב תוך יומיים כפי שיפורט להלן. החטיבה אחראית לאתגור שוטף של תיאבון הסיכון של הבנק, תוך ניטור פרופיל הסיכון של הבנק, בגין הסיכונים השונים, במצב שגרה ובמצב מצוקה. החטיבה לבקרת סיכונים, אחראית בנוסף, באמצעות יחידות ייעודיות, לטיפול בסיכוני הציאות והלבנת ההון של הבנק ולתיקוף המודלים המופעלים בבנק (סיכון מודל), ולמתן חוות דעת בלתי תלויה למתן האשראי (אנליזה). במהלך השנתיים האחרונות, בהתאם להנחיות בנק ישראל, החלה החטיבה לרכז, כקו השני לפעילות, את מסמכי המדיניות לניהול סיכוני אשראי, ריבית, שוק ונזילות. החל מהשנה הנוכחית מאתגר מנהל הסיכונים הראשי את יעדי תכנית העבודה לשנה הבאה, בהתאם לפרופיל הסיכון של הבנק ותיאבון הסיכון שנקבע.

הביקורת הפנימית - מהווה קו נוסף למעקב וניטור אחר רמת הסיכון. פעילות הביקורת הפנימית מתבצעת לרוב לאחר נטילת הסיכון. הביקורת הפנימית, באמצעות הכלים אותם היא מפעילה, פועלת באופן עצמאי ובלתי תלוי כדי למפות ולהעריך את רמת הסיכון ביחידות השונות, ולבחינת אפקטיביות הבקרה הפנימית בבנק.

במהלך השנה האחרונה לא חל שינוי מהותי בפרופיל הסיכונים של הבנק, והניטור השוטף של פרופיל הסיכונים מעלה כי רמת הסיכון של הבנק היא נמוכה בכל הקשור לסיכון השוק והריבית, סיכון הנזילות והסיכון התפעולי, ונמוכה - בינונית בכל הקשור לסיכון האשראי. בחינה זו מתבצעת בהסתמך על מדדי תיאבון הסיכון של הבנק, ובהסתמך על מהלך איכותי סובייקטיבי שמנהלי ובקרי הסיכונים השונים מבצעים אחת לשנה, כדי להביע את עמדתם לגבי רמת הסיכונים השונים, איכות ניהולם וכיוון התפתחותם הצפוי במהלך השנה הבאה.

הבנק בחן במהלך השנה את סיכון השוק והריבית שלו, לאור סביבת הריבית הנמוכה והפוטנציאל לשינוי במגמת הריבית, ומצא כי המסגרת שהוסדרה לטיפול בסיכון זה במהלך השנים האחרונות, כולל מגוון המגבלות שנקבעו, הדיווחים, הפורומים ואמצעי הניהול והבקרה שהוא מפעיל, יש בהם כדי להבטיח טיפול נאות בסיכון זה, שפרופיל הסיכון הנוכחי שלו, בהסתמך על שורה של מדדי תיאבון סיכון, ועל מגוון מבחני מצוקה הוא נמוך. באותו אופן, מצא הבנק כי המסגרת שנקבעה לטיפול בסיכון הנזילות, שתשומת הלב הניהולית בגינו עלתה באופן משמעותי בבנק במהלך השנה האחרונה, כתוצאה מדרשות בנק ישראל בהוראותיו החדשות לטיפול בסיכון זה, הינו הולם. לבנק מתווה ברור לכל מדדי הנזילות הנדרשים על פי ההוראה, הוא עיבה את מבחני המצוקה ותכניות המילוט הנדרשות לטיפול בסיכון זה. כאמור, פרופיל הסיכון הנוכחי הינו נמוך.

במהלך השנים האחרונות שדרג הבנק באופן משמעותי את הניטור של תיק המשכנתאות שלו, שהוא הגדול במערכת. שדרוג זה בוצע, תוך שהבנק עומד בכל הוראות ודרשות בנק ישראל. לבנק מדדי סיכון רבים לניתוח השוטף של תיק המשכנתאות שלו, המתבססים על גורמי

הסיכון של התיק, ביניהם: LTV, יחס ההחזר, ואיכות החיתום. כחלק ממהלך זה, ביצע הבנק במהלך השנים האחרונות מגוון של מבחני מצוקה, הבוחנים את התיק ממספר רב של זוויות, תוך שימוש במגוון שיטות לחישוב תוצאות מבחני המצוקה, וזאת, בהתאם לדרישות בנק ישראל, ובהתאם למתודולוגיות מקובלות. מבחני המצוקה של הבנק מתבססים על שינויים מהותיים בתנאי המאקרו הרלבנטיים לתיק המשכנתאות, ובעיקר נתוני אבטלה וריבית, כאשר בחלק ממבחני המצוקה משתמש הבנק בתנאי מאקרו כפי שנקבעו בתרחיש האחד של בנק ישראל, המפורסם אחת לשנה. בהסתמך על מגוון התוצאות והניתוחים שביצע הבנק ובהשוואה לתוצאות מבחני מצוקה של בנקים זרים, מוצא הבנק כי פוטנציאל ההפסד מהתיק, בעת התרחש אירוע קיצון משמעותי, נמוך יחסית לרמת ההון הראשוני של הבנק, וזאת אף מבלי להביא בחשבון את הפעולות הרבות שהוא יכול לבצע כדי לחלץ לווים מכשל, ואת איכות החיתום שלו. הבנק ממשיך לבחון באופן מתמשך את תיק המשכנתאות שלו. לפרטים נוספים ראה פרק סיכון האשראי להלן.

הבנק קידם במהלך השנה האחרונה באופן משמעותי את מסגרת הטיפול שלו בסיכונים האכיפה הפנימית, הציאות, איסור הלבנת הון וסיכון חוצה גבולות, תוך שהוא משתמש במגוון כלים לשם הטמעת תרבות ביחידות הבנק לטיפול בסיכונים אלה והקצאת המשאבים האנושיים והטכנולוגיים הנדרשים לטיפול בסיכון, כולל ביצוע סקרי ציות ורגולציה, הסדרת מנגנון דיווחים נאות והטמעת מערכות התומכות בטיפול בסיכונים אלה.

תאבון הסיכון של הבנק נקבע לכל הסיכונים המהותיים באמצעות מגבלות כמותיות ואיכותיות, כאשר המגבלות הכמותיות מוגדרות ברובן כפונקציה של ההון הראשוני של הבנק. עבור מרבית הסיכונים נקבעו מגבלות למצב שוק רגיל וכן, למצב קיצון, בהסתמך על תוצאות מבחני המצוקה השונים שעורך הבנק. לבנק תאבון סיכון אפס לאי עמידה בהוראות הרגולציה. כאמור לעיל, בכל שנה, מאותגר תאבון הסיכון על ידי מנהל הסיכונים הראשי, ההנהלה והדירקטוריון, לנוכח היעדים העסקיים שנקבעו בתכנית העבודה, פרופיל הסיכון והשפעתם של היעדים העסקיים עליו, ולנוכח תוצאות התהליך האיכותי שמבצעים המנהלים בבנק, שנועדו לבחון את רמת הסיכונים השונים וכיוון התפתחותם במהלך השנה הבאה. כתוצאה מכך, נתמכת האסטרטגיה העסקית של הבנק על ידי מסגרת תאבון סיכון מתאימה, תוך כדי ניטור שוטף של פרופיל הסיכון והתראה במקרה שפרופיל הסיכון מגיע לגבולות תאבון הסיכון שנקבע. ראיית דירקטוריון והנהלת הבנק היא שכל תחומי הפעילות העסקיים העיקריים של הבנק, צריכים להיות מנוטרים על ידי תאבון סיכון ספציפי, וכי הוקצו המשאבים הנדרשים לשם ניהול הסיכונים הנובעים מפעילות זו. כך לדוגמה, השלים הבנק במהלך השנה האחרונה את פיתוח המודלים הנדרשים לשם דירוג ותמחור של לקוחות קמעונאיים באמצעות המודלים המתקדמים ואלה, מצטרפים למדדי הניטור הרגילים, לאור העלייה בפעילות הבנק במגזר זה כתוצאה מהאסטרטגיה שקבע.

כאמור לעיל, לבנק מתודולוגיה נרחבת לביצוע מבחני מצוקה במגוון שיטות. מתודולוגיה זו ואופן השימוש בתוצאות מבחני המצוקה מעוגנת במסמך מדיניות ייעודי. הבנק עושה שימוש נרחב בתוצאות מבחני המצוקה במסגרת תהליך תכנון ההון המהווה חלק ממסמך ה-ICAAR. תהליך זה בוחן האם לבנק יש די הון כדי לעמוד בתכנית האסטרטגית, המאוגדת על ידי שורה של מבחני מצוקה בדרגות חומרה שונות. מבחני מצוקה אלה פוגעים ברווחיות הבנק על ידי גרימת הפסדים פוטנציאליים לסיכונים המהותיים לפעילותו: אשראי, ריכוזיות אשראי, שוק, ריבית בתיק הבנקאי, תפעולי ועוד. במהלך תכנון ההון של הבנק נבדקת רמת ההון הנדרשת של הבנק כאשר מבחני המצוקה מעבירים אותו להפסד פוטנציאלי במהלך שלוש שנים רצופות, עובדה המביאה לשחיקת ההון הראשוני שלו. דגש רב ניתן במבחני המצוקה על תיק המשכנתאות של הבנק, פעולות האשראי העסקית שלו, פוטנציאל הפגיעה של אירועי אבטחת מידע וסייבר, אירועים תפעוליים ועוד. הבנק הגיש את מסמך ה-ICAAR השביעי שלו בתום שנת 2015, לאחר אישורו על ידי הנהלת ודירקטוריון הבנק. תוצאות תכנון ההון של הבנק מלמדות כי לבנק יש מספיק הון כדי לעמוד ביעדי התכנית האסטרטגית שלו, גם לנוכח מבחני מצוקה בדרגות חומרה שונות.

לפרטים נוספים על הממשל התאגידי לניהול סיכונים בקבוצת הבנק ועל תרבות הסיכון, ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

ניהול סיכון האשראי

סיכון אשראי הוא הסיכון שלוהו, או צד נגדי, של הבנק לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק.

דירקטוריון הבנק הגדיר את מדיניות האשראי, ובכלל זה, קבע את תיאבון הסיכון של הבנק בהתייחס בין היתר לענפי משק, קבוצות לווים, משכנתאות, פעילות בחוץ לארץ ועוד. מדיניות הבנק בתחום האשראי נגזרת מהיעדים ומהאסטרטגיה העסקית של הבנק, תוך מתן דגש לתמורות המקרו כלכליות בארץ ובעולם ולהשלכותיהן על סיכון האשראי. ניהול סיכון האשראי בבנק מתבצע בהתאם להוראה 311 של בנק ישראל.

המעקב אחר פרופיל הסיכון, לנוכח תאבון הסיכון שנקבע, מבוצע בתדירות שהוגדרה במסגרת מדיניות האשראי, והעמידה בהן מדווחת להנהלת דירקטוריון הבנק. המעקב מתבצע על ידי היחידות העסקיות ומנוטר על ידי החטיבה לבקרת סיכונים. המעקב אחר תאבון הסיכון מהווה חלק עיקרי במסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק, המאושר בדירקטוריון הבנק.

בנוסף, קבע דירקטוריון הבנק מדיניות ייעודית לסיכון הריכוזיות באשראי אשר במסגרתה הוגדר תיאבון הסיכון לתחום זה, ונקבעו שיטות המדידה, הבקורות ומנגנוני הדיווח. מבנה קווי העסקים בתחום האשראי מושתת על שלוש חטיבות, הכפופות למנהל הכללי, כמפורט להלן:

החטיבה הקמעונאית

בחטיבה זו מרוכזת פעילות האשראי הבנקאית של לקוחות פרטיים לרבות תחום המשכנתאות, ופעילותם של לקוחות עסקיים קטנים. סניפי הבנק ומרכזי העסקים פועלים אף הם במסגרת חטיבה זו באמצעות שבעה מרחבים.

החטיבה לבנקאות עסקית

בחטיבה זו מרוכזות מרבית הפעולות הבנקאיות של לקוחות עסקיים (לרבות מענף הנדל"ן והבינוי) עם היקף פעילות בינוני ומעלה.

החטיבה הפיננסית

בתחום האשראי, החטיבה הפיננסית מרכזת את הבנקאות הפרטית והפעילות הבינלאומית באמצעות יחידות הבנקאות הפרטית בארץ ובאמצעות השלוחות וחברות הבנות בחוץ לארץ.

לפירוט אודות מאפייני הלקוחות בכל אחד ממגזרים אלו ראה בפרק הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי (תיאור עסקי קבוצת הבנק לפי מגזרי פעילות) לעיל.

מטרת תהליך אישור האשראי היא לבחון ולהעריך את הסיכון הכרוך במתן אשראי ללקוח כלשהו. במרכז התהליך יש לבדוק שאשראי המבוקש אכן הולם את צרכי הלקוח וכושר הפירעון שלו. הבחינה מתבצעת בין אם מדובר באישור אשראי חדש ובין אם מדובר בחידוש אשראי קיים או בשינוי באשראי קיים.

תהליך הבחינה, שמבוצע על ידי קווי העסקים, מתבצע במספר שלבים הכוללים בדיקת איכות הלקוח, בדיקת מסמכי ההתקשרות, בדיקת טיב הביטחונות, בדיקת דירוג האשראי ללקוח, קביעת סוגי האשראי המתאימים לצרכי הלקוח ולכושר הפירעון שלו, קביעת סוג ואופן העמדת האשראי בהתייחס למשמעות הנובעת מהדרישה ההונית (מדידת נכסי סיכון), קביעת תקופות ומועדי פירעון האשראי, קביעת תנאים עסקיים, ריבית ועמלות.

הבנק פועל במספר מישורים כדי לעקוב ולהפחית את סיכון האשראי ככל שניתן, החל בשלב אישור האשראי, תוך מתן דגש לביטחונות הנדרשים, והתניות הפיננסיות שנקבעו בהתאם לנהלים, לסמכויות ומדיניות הפיזור שהוגדרו בבנק, ועד לבקורות השוטפות המבוצעות ביחידות

העסקיות וביחידות הבקרה הייעודיות, הפועלות בתוך הקווים העסקיים. זאת, תוך השקעת מאמץ מתמיד לשיפור המקצועיות והמומחיות של העוסקים בתחום האשראי באמצעות קורסים והדרכות בנקאיות ובאמצעות השתלמויות וימי עיון מקצועיים בכל הרמות. במקביל, מושקעים אמצעים רבים לשיפור ולשכלול כלי הבקרה ומערכות המידע הממוחשבות, העומדים לרשות מקבלי החלטות בתחום האשראי.

להלן פרוט לגבי תהליכים עיקריים הכרוכים בפעילות ניהול ובקרת סיכון האשראי בבנק:

שיקולים במתן אשראי - השיקולים למתן אשראי מתבססים בעיקר על טיב הלקוח, כושר הפירעון, חוסן פיננסי, נזילות, מהימנות, ותק בענף, ותק בבנק, התנהגות החשבון וטיב הבטוחות. כמו כן, פועל הבנק להתאים את סוג האשראי ותנאיו לצרכי הלקוח. במקרים בהם ניתן האשראי ללא דרישה לכיסוי מלא או דרישה חלקית לבטוחות, בעיקר תוך הסתמכות על טיב לווה, דורש הבנק לעיתים התניות שונות, כגון - שמירה על יחסים פיננסיים.

נהלים - הנהלים למתן אשראי ולטיפול באשראי ובביטחונות, כמו גם מערכות המיכון הרלוונטיות לכך, נבחנים ומעודכנים באופן שוטף, כדי להתאימם לסביבה העסקית המשתנה, תוך הפקת לקחים מאירועים שונים. נהלים אלה מיישמים בפועל את עקרונות המדיניות שנקבעו על ידי דירקטוריון הבנק.

פיזור סיכונים - מדיניות האשראי של הבנק מתבססת מזה שנים על פיזור סיכונים וניהולם באופן מבוקר. פיזור הסיכונים בא לידי ביטוי במספר אופנים: פיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים, לרבות הגבלת החשיפה ביחס לענפים ספציפיים; פיזור על פני קבוצות גודל של לקוחות; פיזור על פני מגזרי הצמדה שונים; פיזור גיאוגרפי במקרים רלוונטיים (ענף הבניה).

סמכויות למתן אשראי - במטרה לייעל את תהליך קבלת החלטות בנוגע להעמדת אשראי תוך מזעור רמת הסיכון, נקבע מדרג סמכויות לבעלי תפקידים ולוועדות האשראי ברמות השונות, עד לדרג ועדת האשראי הדירקטוריונית והדירקטוריון.

החלטות למתן אשראי, החל מרמת מרחב, מתקבלות על ידי ועדות אשראי, וזאת כדי למזער את הסיכון שבהסתמכות על שיקול דעתו של מחליט יחיד. במסגרת סמכויות האשראי, נקבעו מגבלות על סכום האשראי, וכן על שיעור האשראי ללא בטוחות, אותו רשאי לאשר כל בעל סמכות ונקבעו הנחיות נוספות ליכולת הפעלת הסמכות במצבים שונים.

חשיפה מטבעית באשראי - ללווים בעלי חשיפה מטבעית מוצעים אמצעי חיסוי והגנה (עסקאות גידור) לצמצום חשיפתם, וזאת בנוסף לצעדים האחרים שהבנק נוקט למזעור סיכוי החשיפה של הבנק מפעילותם של אותם לקוחות. נקבעו הנחיות למעקב, פיקוח ובקרה נאותים על פעילות לווים אשר חבותם לבנק רגישה לשינויים בשערי החליפין, לרבות יצירת סימולציות ותרחישים לשינויים עתידיים בשערי החליפין. בקרות מיוחדות מופעלות גם לגבי לקוחות אשר מרכיב משמעותי בבטוחות שלהם הוא ניירות ערך.

אשראי בענף הבנייה והנדל"ן - במימון ענף הבנייה והנדל"ן נעשה שימוש בכלי ניתוח ומעקב ספציפיים המסייעים לבנק בתהליך קבלת החלטות למתן ליווי פיננסי לפרויקטים השונים. מימון בנייה נעשה תוך התמקדות בעיקר בענף הבנייה למגורים באזורי הביקוש וברמות מחירים בינוניות. כמו כן, מתבצעת הקצאה מבוקרת של המימון בין אזורים גיאוגרפיים, גם בהתאם לביקושים הרלוונטיים. במתן אשראי לבנייה מתמקד הבנק בשיטת הליווי הפיננסי (ליווי סגור). יישום השיטה מיועד להקטין את החשיפה לסיכונים במתן האשראי, שכן היא מעגנת מעקב שוטף וצמוד על הפרויקטים הממומנים, הן לפני העמדת האשראי, והן במהלך ליווי הפרויקט, תוך ניתוק הפרויקט הממומן מהסיכונים העסקיים הטמונים בפעילויותיו האחרות של היזם - הלווה. הבנק נעזר במפקחי בנייה חיצוניים, ומסתמך בין היתר, על שיעבוד המקרקעין נשוא הפרויקט, כביטחון לאשראי. מתן האשראי במסגרת הליווי הפיננסי מבוצע רק במרכזי העסקים ובסניפים בעלי התמקצעות בנושא, ובפיקוח של סקטור הנדל"ן והבנייה. כמו כן, קבע הבנק מדיניות וכללים למימון עסקאות נדל"ן מסוגים אחרים כגון מימון נדל"ן מניב, קבוצות רכישה, תמ"א 38 ועוד.

דירוג לווים - הבנק פיתח מערכת לדירוג לווים עסקיים, המבוססת על מודל ממוחשב, המשלב הערכות כמותיות ואיכותיות ביחס ללווים, ואשר הותאמה למגוון הלווים העסקיים בענפי המשק השונים. הבנק מתחזק באופן שוטף את המודלים השונים הקיימים, מפתח מודלים חדשים, ופועל להתאמתם, עדכונם וטיובם בהתאם לשינויים בסביבה העסקית.

מטרת מערכת דירוג היא לאפשר ניהול של סיכוני האשראי ולתמוך בתהליכי קבלת ההחלטות. המערכת קובעת דירוג לווים כפונקציה של טיב הלקוח, הבטוחות שהעמיד והיקף האשראי שקיבל. הבנק פיתח יכולת לדירוג לקוחות מגזר המשכנתאות והמגזר הקמעונאי באמצעות המודלים המתקדמים. לכל אחד מלקוחות מגזרים אלה ניתן דירוג אשראי המשקף את הסיכוי התיאורטי לכשל של הלקוח. המודלים לדירוג לווים נמצאים, בהתאם להנחיות בנק ישראל, בתהליכי תיקוף תקופתיים, המתבצעים על ידי היחידה לתיקוף מודלים הפועלת בחטיבה לבקרת סיכונים.

הפקת לקחים - תהליכי בקרת האשראי מבוצעים, החל משלב העמדת האשראי ועד לפירעונו. יחד עם זאת, לעיתים האשראי אינו נפרע כסדר ומצריך טיפול ייחודי. מטרת תהליך הפקת הלקחים הינה לאבחן התנהלות אשראי לא נכונה על מנת למנוע הישנות טעויות. הפקת הלקחים ללקוחות שהוגדרו מתבצעת על ידי צוות הכולל נציגים של כל החטיבות בבנק בראשות סקטור לקוחות מיוחדים בחטיבה העסקית. הממצאים מופצים לגורמים הרלוונטיים בבנק, לצורך יישום המסקנות בקרב נותני האשראי בבנק. בנוסף, מיסד הבנק תכנית להפקת לקחים ולמידה מאירועי כשל תפעולי, הנובעים מהפעילות העסקית בתחום האשראי.

מעקב ובקרה - הבקרה בתחום האשראי היא מרכיב מרכזי בשמירה על איכות האשראי שהבנק מעניק ללקוחותיו, ובכלל זה שמירה על איכותם של הביטוחונות שנדרשו להבטחת החזר האשראי. הבנק פועל בעקביות לזיהוי ולאיתור מוקדם ככל הניתן של סימנים המעידים על ירידה בכושר הפירעון של הלווים או של הרעה במצב ביטוחונותיהם. בבנק קיימים מנגנונים שונים של בקרות, לרבות בקרות פנימיות בשרשרת הניהול של האשראי, קרי, בקרות קו ראשון המבוצעות בקביעות בסניפים, במרחבים, במטה וביחידות ספציפיות שזה עיסוקן, וכן בקרות של גורמים חיצוניים לתהליך האשראי, קרי, בקרות קו שני.

שלושת קווי הגנה בתחום האשראי הוגדרו כדלקמן:

- **קו הגנה ראשון - קווי העסקים בתחום האשראי בבנק** - המבנה הארגוני של הבנק בתחום האשראי נועד לתמוך בהשגתם של יעדי הבנק ובהגשמת תכניתו העסקית. הנהלות קווי עסקים נושאות באחריות מלאה לניהול הסיכונים ויישום סביבת בקרה נאותה על פעילותן. באחריות היחידות המקצועיות של כל אחד ממגזרי הלקוחות הללו לבדוק באופן שוטף ולבצע מעקב ובקרה על החשיפה ללקוחות ומגזרי הפעילות שבאחריותן. בקו הגנה זה, קיימות יחידות בקרה ספציפיות כדוגמת הבקרים החטיבתיים ופונקציות בקרה נוספות. פעילות זו מעוגנת בנהלים ייעודיים המבטיחים יישום של העקרונות שנקבעו לניהול הסיכון.
- **קו הגנה שני - בקרת סיכונים** - החטיבה לבקרת סיכונים פועלת כ"פונקציה ניהול הסיכונים" בלתי תלויה של הבנק ובכך משמשת כקו הגנה שני במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים. מנהל החטיבה משמש גם כמנהל הסיכונים הראשי של הבנק (CRO). בתחום ניהול סיכוני האשראי, פועלת החטיבה באמצעות מספר יחידות עצמאיות שהן: מדור בקרת סיכוני אשראי (האחראי לבקרת פעילות האשראי בדיעבד), מחלקת אנליזה (הפועלת, בהתאם להנחיות בנק ישראל, למתן חוות דעת על בקשות האשראי), מדור חשיפות שוק ההון (המבצע בקרה אחר פעילות לקוחות בנגזרים), המדור לפיתוח והטמעת מודלים מתקדמים (האחראי לפיתוח המודלים המתקדמים לשימוש האשראי), מדור סיכונים תפעוליים (לניהול ובקרת הסיכון התפעולי הכרוך בפעילות האשראי) ויחידת התיקוף (לתיקוף תקופתי של המודלים העיקריים המשמשים למתן ולהערכת אשראי). החשבונאי הראשי אחראי על סיווג אשראי וקביעת הפרשות להפסדי אשראי.
- **קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית** - הביקורת הפנימית משמשת כקו הגנה שלישי במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, ופועלת על פי תכנית העבודה לביצוע ביקורות על פעילות האשראי של הבנק.

פורומים משולבים לניהול ובקרת סיכוני אשראי - במסגרת הממשל התאגידי של ניהול ומזעור הסיכונים, הוקמו בבנק פורומים שונים לניהול סיכוני האשראי בשגרה ובחירום שבמסגרתם משולבים שלושת קווי ההגנה בבנק. הפורומים הפועלים בתחום האשראי בבנק הינם: פנ"ס (פורום ניטור סיכונים) אשראי וריכוזיות אשראי, פורום רשימת מעקב, פורום חירום באשראי ופורום הפקת לקחים.

מערכות מעקב ובקרה - בקבוצת הבנק נעשה שימוש מתמיד במערכות ממוחשבות לצורך ניהול ובקרה של סיכון האשראי. מערכות המחשוב מספקות לבעלי התפקידים, לרבות ליחידה ספציפית שתפקידה איתור ובקרה של סיכוני אשראי, כלי בקרה לאיתור חריגות ממסגרות האשראי

ופערי ביטחונות, וכן כלים לאיתור התפתחות סיכונים אשראי הנובעים מקיום פרמטרים שונים בהתפתחות חשבון הלקוח ובהתנהלותו. קיימות מספר מערכות משמעותיות להן תפקיד מרכזי בתהליכי ניהול הסיכונים והבקרה בתחום האשראי וביניהן מערכת לחישוב הקצאת ההון הנדרשת בגין סיכון האשראי, מערכות לאיתור והצפת סיכונים אשראי, להצפת מידע התראתי, למעקב אחר התניות פיננסיות, מערכת אוטומטית לסינון חובות ומערכת ממוחשבת לשליטה ולניהול כל החשבונות שבטיפול משפטי.

סיכונים סביבתיים

סיכון סביבתי לבנק הוא הסיכון להפסד העלול לנבוע מהרעה במצבו הפיננסי של לווה בשל עלויות גבוהות שנגרמו כתולדה של מפגעים סביבתיים ורגולציה בתחום איכות הסביבה או מירידה בשווי בטוחות החשופות לסיכון סביבתי, או מכך שהבנק יישא באחריות עקיפה למפגע סביבתי, הנגרם על ידי פרויקט שהבנק מממן. בסיכון הסביבתי נכללים גם סיכונים נוספים הנגזרים מסיכון זה (מוניטין, אחריות כלפי צד שלישי וכדומה). בשנים האחרונות גברה המודעות העולמית לחשיפה הפיננסית הפוטנציאלית הנובעת מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה. על פי הנחיות המפקח על הבנקים נדרש מהבנקים לפעול להטמעת ניהול החשיפה לסיכון הסביבתי במכלול הסיכונים בבנק, לרבות קביעת תהליכי עבודה לזיהוי סיכון מהותי בעת מתן אשראי ולשילוב הערכת הסיכון, ככל שקיים, בהערכה התקופתית של איכות האשראי שהועמד. מסמכי המדיניות של הבנק כוללים מדיניות סיכונים סביבתיים ייעודית, אשר במסגרתה מותוות מתודולוגיה לזיהוי, הערכה וטיפול בסיכון הסביבתי.

טיפול באשראי בעייתי ובגביית חובות - הטיפול באיתור אשראי בעייתי ובניהולו דורש התמקדות והתמקצעות מיוחדות, בשונה מהדרג המאשר או המטפל בביצוע האשראי ובקבלת הבטוחות. האיתור הראשוני מבוצע לרוב באופן ממוכן, ביחידות ייעודיות לאיתור ובקרה. הטיפול בלקוחות שאותרו נעשה בסקטור לקוחות מיוחדים בחטיבה העסקית.

על מנת לאתר סיכונים האשראי המתממשים או שעלולים להתממש בבנק, מתקיים בבנק, כאמור, מהלך שוטף לבחינה ולאיתור של חובות, על פי תבחינים שהוגדרו. חלק מהתבחינים מחייבים סיווג של החוב כבעייתי, וחלק מהתבחינים מהווים התרעה ומותירים שיקול דעת בידי הגורם המקצועי. החובות נבחנו על פי מדרג סמכויות שהוגדר בנוהלי הבנק. מדרג הסמכויות כולל סמכויות אישיות, המתחילות בעובדים בסניפים ובמטה, וממשיך בסמכויות בדרגים גבוהים יותר לעניין הסיווגים וההפרשות שהוקנו לוועדות בראשות מנהל החטיבה לחשבונאות ודיווח כספי, ולוועדת ההפרשות של הנהלת הבנק. במקביל לתהליך האיתור והסיווג, מתנהל תהליך בקרה מובנה ובלתי-תלוי בהנהלות המרחבים וביחידות ייעודיות במטה. פעילות הבנק בהקשר זה, מבוצעת בהתאם להוראה 314 של בנק ישראל.

מערכת המחשב התומכת ביישום הוראות מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי, לרבות בתהליכי האיתור והבקרה, מבצעת בחינות לגויות על פי קריטריונים, וקובעת ברירות מחדל לסינון חובות כחובות בהשגחה מיוחדת, נחותים, פגומים או בארגון מחדש, על פי המתחייב.

איתור הלוואות לדיור (משכנתא) בעלות מאפייני סיכון נעשה באופן אוטומטי ובאמצעות איתור תבחיני פיגור ותבחינים איכותיים אחרים. בשלבי הפיגור הראשונים מפעיל הבנק בעיקר הליכי גביה אוטומטיים. בהמשך מופעלים הליכים יזומים פנימיים וחיצוניים לרבות הליכים משפטיים ככל שיש צורך בכך.

זיהוי וסינון חובות בעייתיים - הבנק מסווג את כל החובות הבעייתיים שלו ואת פריטי האשראי החוץ מאזני הבעייתיים בסינונים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום. חוב בהשגחה מיוחדת הוא חוב שיש לו חולשות פוטנציאליות, שבגין נדרשת תשומת לב מיוחדת של הנהלת הבנק. אם החולשות לא יטופלו, עלולה להיגרם הידרדרות בסיכויים לפירעון החוב. חוב נחות הוא חוב שאינו מוגן באופן מספק על ידי ביטחונות או על ידי יכולת התשלום של החייב, וקיימת אפשרות שהבנק יספוג בגינו הפסד אם הליקויים לא יתוקנו.

בהתאם למדיניות הבנק, חוב מעל 700 אלפי שקלים חדשים מסווג כפגום כאשר בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים צפוי שהבנק לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. בכל מקרה, חוב מסווג כחוב פגום כאשר קרן או ריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב ונמצא בהליכי גביה. כמו כן, כל חוב שתנאיו שונו במסגרת ארגון מחדש של חוב

בעייתי יסווג כחוב פגום, אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור בהתאם לנספח להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 314 בדבר חובות בעייתיים בהלוואות לדיור.

הפרשה להפסדי אשראי - עם יישום ההוראה למדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי ביום 1 בינואר 2011, הוטמעה בבנק מערכת ממוחשבת לאיתור ולסיווג של חובות בהם קיים, או עלול להיווצר, סיכון להפסדי אשראי. המערכת מקושרת למערכות התשתית השונות בבנק, והיא מרכזת נתונים המאפשרים בחינה של החובות לצורך אמידת איתנותם ותזרימי המזומנים הצפויים מהם. במערכת החדשה הוטמעו תהליכים ממוכנים של איתור, בחינה, סיווג וגיבוש הפרשות, לרבות תיעוד של התהליכים והיררכיה של אישורים לפי הסמכויות שנקבעו בנהלי הבנק. המערכת מאפשרת גם טיפול בחובות בעייתיים שלא אותרו בתהליכי האיתור האוטומטיים, אלא בבחינות ובדיקות איכותיות המבוצעות על תיק האשראי של הבנק. ההחלטה על סכום ההפרשה להפסדי אשראי הינה פועל יוצא של איכות האשראי והביטחונות, מצבו הפיננסי והמשפטי של הלווה והערבים והתנאים הסביבתיים והענפיים בסביבת הלקוח.

לפרטים בדבר הוראות המפקח על הבנקים בנושא הפרשה קבוצתית והפרשה להפסדי אשראי ראה ביאור 1 ד. 6 לדוחות הכספיים. הבנק קבע נהלים לסיווג אשראי ולמדידת ההפרשה להפסדי אשראי כדי לקיים הפרשה ברמה מתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי שלו. בנוסף, קבע הבנק נהלים לקיום הפרשה ברמה מתאימה כדי לכסות הפסדי אשראי צפויים הקשורים למכשירי אשראי חוץ מאזניים (כגון: התחייבויות למתן אשראי, מסגרות אשראי שלא נוצלו וערבויות מסוגים שונים).

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית". כמו כן, בוחן הבנק את הנאותות הכוללת של ההפרשה להפסדי אשראי.

הבחינה של החובות לצורך קביעת ההפרשה והטיפול בחוב מיושמת באופן עקבי לגבי כל החובות מעל 700 אלפי שקלים חדשים ובהתאם למדיניות ניהול האשראי של הבנק ולא מבוצעים מעברים בין מסלול הבחינה הפרטנית לבין מסלול הבחינה על בסיס קבוצתי במשך חיי החוב אלא אם בוצע ארגון מחדש של חוב בעייתי כאמור לעיל.

הפרשה פרטנית להפסדי אשראי - מיושמת בהתאם למדיניות הבנק, עבור כל חוב שנקבע כי הוא פגום, ואשר יתרתו החוזית (ללא ניכוי מחיקות חשבונאיות, ריבית שלא הוכרה, הפרשות להפסדי אשראי ובטחונות) הינה 700 אלף שקלים חדשים או יותר.

כמו כן, מיושמת הפרשה פרטנית לגבי כל חוב שתנאיו שונו במסגרת ארגון מחדש של חוב בעייתי, אלא אם מדובר בחוב שבגינו נערכת הפרשה לפי שיטת עומק הפיגור. ההפרשה הפרטנית להפסדי אשראי מוערכת בהתבסס על תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים, מהווים בשיעור הריבית האפקטיבי של החוב המקורי. כאשר גביית החוב מותנית בביטחון, או כאשר הבנק קובע שצפויה תפיסת נכס, מוערכת ההפרשה הפרטנית להפסדי אשראי על פי השווי ההוגן של הביטחון ששועבד להבטחת אותו אשראי, לאחר הפעלת מקדמים זהירים ועקביים שמשקפים, בין היתר, את התנודתיות בשווי ההוגן של הביטחון, את הזמן שיעבור עד למועד המימוש בפועל ואת העלויות הצפויות במכירת הביטחון. לעניין זה, הבנק מגדיר חוב כחוב מותנה בביטחון כאשר פרעונו צפוי להתבצע באופן בלעדי מהביטחון המשועבד, או כאשר הבנק צפוי להיפרע מהנכס גם אם לא קיים שיעבוד ספציפי על הנכס, והכל כאשר אין ללווה מקורות חזר זמינים ומהימנים אחרים.

הבנק בוחן באופן שוטף את התחזיות להפסדי אשראי הצפויים בהתאם לתזרימי המזומנים בפועל ומתאים את ההפרשה הפרטנית לתחזיות העדכניות. הפסדי האשראי בפועל יכולים להיות שונים מהאומדנים המקוריים שערך הבנק בעת סיווג החוב כפגום.

הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי - מיושמת עבור קבוצות גדולות של חובות קטנים (שיתרתם נמוכה מ-700 אלף שקלים חדשים, בהתאם למדיניות הבנק) והומוגניים (כגון: חובות בכרטיסי אשראי, הלוואות לדיור וחובות צרכניים הנפרעים בתשלומים) וכן בגין חובות גדולים שנקבע שאינם פגומים. ההפרשה להפסדי אשראי בגין חובות המוערכים על בסיס קבוצתי, למעט הלוואות לדיור לגביהן חושבה ההפרשה לפי נוסחה שקבע המפקח על הבנקים בהתחשב בעומק הפיגור, מבוססת על הכללים שנקבעו ב-FAS 5 (ASC 450) - "טיפול חשבונאי בתלויות", וכן, על הנחיות נוספות המפורטות

בהוראות הדיווח לציבור. ההפרשה מתבססת על שיעור הפסדים היסטוריים בענפי המשק השונים, ובחלוקה לאשראי בעייתי ולא בעייתי, בטווח של 5 שנים שהסתיימו במועד הדיווח.

בנוסף לממוצע לחישוב של טווח שיעורי הפסד היסטוריים בענפי משק שונים כאמור לעיל, לצורך קביעת שיעור ההפרשה הנאות מתחשב הבנק גם בגורמים סביבתיים רלוונטיים, לרבות מגמות בהיקפי האשראי בכל ענף ותנאים ענפיים, נתונים מקרו כלכליים, הערכת איכות כללית של האשראי לענף משק, שינויים בנפח ובמגמה של יתרות בפיגור ויתרות פגומות והשפעות השינויים בריכוזיות האשראי. בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים, הבנק גיבש שיטת מדידה של ההפרשה הקבוצתית אשר מביאה בחשבון הן את שיעור הפסדי העבר והן את ההתאמות בגין הגורמים הסביבתיים הרלוונטיים.

כמו כן, שיעור ההתאמה בגין גורמים סביבתיים להפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בגין אשראי לאנשים פרטיים, אינו נמוך מ-0.75% מיתרת האשראי הצרכני שאינו פגום (לא כולל אשראי הנובע מחייבים בכרטיסי אשראי בנקאיים ללא חיוב ריבית), זאת בהתאם להנחיה פרטנית של המפקח על הבנקים מיום 19 בינואר 2015.

הלוואות לדיור

הפרשה מזערית בגין הלוואות לדיור מחושבת לפי נוסחה שקבע המפקח על הבנקים, בהתחשב בעומק הפיגור, באופן שבו שיעורי ההפרשה גדלים ככל שמעמיק הפיגור. ההוראה חלה על כלל הלוואות לדיור, למעט הלוואות שאינן נפרעות בתשלומים תקופתיים והלוואות המממנות פעילות בעלת אופי עסקי.

כמו כן, מיישם הבנק את הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 329, כמפורט במכתב המפקח על הבנקים מיום 21 במרץ 2013, "עדכון הנחיות בנושא נדל"ן לדיור".

בהתאם להוראות גיבש הבנק מדיניות שנועדה להבטיח כי הוא עומד בדרישות ההוראה, וכי החל מיום 30 ביוני 2013 יתרת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור לא תפחת משיעור של 0.35% מיתרת הלוואות האמורות למועד הדיווח.

אשראי חוץ מאזני

ההפרשה הנדרשת בהתייחס למכשירי האשראי החוץ מאזניים מוערכת בהתאם לכללים שנקבעו ב-FAS 5. ההפרשה המוערכת על בסיס קבוצתי עבור מכשירי האשראי החוץ מאזניים מבוססת על שיעורי ההפרשה שנקבעו עבור חשיפת האשראי הכוללת (כמפורט לעיל), תוך התחשבות בשיעור המימוש לאשראי הצפוי של סיכון האשראי החוץ מאזני. שיעור המימוש לאשראי מחושב על ידי הבנק בהתבסס על מקדמי המרה לאשראי כמפורט בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203, מדידה והלימות הון - סיכון אשראי - הגישה הסטנדרטית, בהתאמות מסוימות. לפרטים נוספים בדבר סיכון אשראי, ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

ניתוח איכות האשראי וסיכון אשראי בעייתי

חשיפות משמעותיות לקבוצות לווים

הגילוי על סיכון האשראי בגין חשיפות משמעותיות לקבוצות לווים ניתן בהתייחס לכל קבוצת לווים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד, לאחר הפחתת הניכויים המותרים לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 313, עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי (כהגדרתו בהוראה 313) במיליוני שקלים חדשים:

נכון ליום 31 בדצמבר 2015 לא קיימת בבנק קבוצת לווים העומדת בתנאי המוזכר לעיל.

פעילות הבנק עם קבוצות לווים גדולות מתבצעת בכפוף למספר עקרונות, שנועדו לצמצם את מידת הסיכון בפעילות זו:

- עיקר הפעילות בקבוצות הלווים מתבצעת מול חברות ציבוריות, ותיקות ומובילות בתחומן.
- עיקר האשראי ניתן לטווחים קצרים ובינוניים, ומשרת פעילות שוטפת של החברות.
- האשראי מפוזר בין חברות הקבוצה הפועלות בתחומי פעילות שונים ובענפי משק נפרדים.
- האשראי ניתן במידת האפשר לחברות שונות שאין ביניהן תלות, התניות או ערבויות הדדיות.

להלן הצעדים בהם נוקט הבנק לצורך ניהול החשיפות לקבוצות לווים:

- קביעת התניות פיננסיות בהתאם לצורך.
- העמדת האשראי כנגד ביטחונות, ככל שניתן, ומעקב הדוק אחר החשיפה שאינה מובטחת בביטחונות.
- מעקב שוטף אחר פעילות החברה ותוצאותיה הכספיות.
- ניטור הדוק של עמידת חברות קבוצת הלווים בהתניות הפיננסיות, אם וכאשר נקבעו להן.

להלן החלוקה הענפית של 6 הלווים הגדולים בקבוצה ליום 31 בדצמבר 2015 (במיליוני שקלים חדשים):

לווה מספר	ענף משק	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי כולל
1.	בינוני ונדל"ן	121	711	832
2.	בינוני ונדל"ן	-	806	806
3.	בינוני ונדל"ן	43	732	775
4.	בינוני ונדל"ן	220	467	687
5.	בינוני ונדל"ן	39	513	676
6.	בינוני ונדל"ן	163	380	419

סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצג לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת בטחונות המותרים בניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

מימון ממונף

מימון ממונף הינו מימון אשראי המועמד ללקוח ועומד באחד משני התבחינים הבאים:

"עסקה הונית": עסקה שמטרתה אחת מהבאות:

- רכישה עצמית- רכישה או רכישה חוזרת, על ידי הלווה, של ההון העצמי המונפק של הלווה (לרבות תכנית לרכישת מניות עבור עובדים).
- רכישת תאגיד אחר- רכישה של זכות הונית כלשהי בתאגיד אחר, או רכישה של כלל נכסים או של חלק משמעותי מהנכסים בתאגיד אחר.
- חלוקת הון- תשלום דיבידנד או עסקה אחרת שמטרתה להגדיל את הערך לבעלי המניות.

אשראי למטרת עסקה הונית יוגדר כאשראי העומד באחד מהכללים הבאים:

- אשראי למטרת עסקה הונית, ובלבד שיתרת האשראי כאמור גבוהה מ-0.5% מהון הבנק או מ-35 מיליוני שקלים חדשים לפי הגבוה מביניהם.
- באשראי למימון רכישת זכויות הוניות בתאגיד בנקאי אחר או בתאגיד החזקה בנקאית, יעמוד הסף על 35 מיליוני שקלים חדשים.
- גם אשראי נוסף שהועמד ללווה במועד מאוחר ממועד מימון העסקה ההונית, אם פירעון האשראי מבוסס בעיקרו על תזרים מזומנים הנובע מהזכויות ההוניות שרכישתם מומנה על ידי התאגיד הבנקאי.

מימון לחברות ממונפות שהינו מתן אשראי לחברות בעלות מאפיינים המצביעים כי שינוי לרעה בסביבה הכלכלית הגלובלית או הייחודית למגזר בו הן פועלות, עלול להשפיע באופן משמעותי על כושר החזר האשראי לבנק. הבנק קבע קריטריונים המגדירים את האשראי הנכלל בקטגוריה זו ומבוססים בעיקרם על דרוג סיכון האשראי של הלקוח העסקי כפי שהוא מתבטא במודל "התבחינים", ולאחר בחינה פרטנית של כל לווה שעמד בקריטריוני הסף. לווים אלו נבחנים בפורום שבו משתתפים נציגים מהחטיבה לבנקאות עסקית, החטיבה לבקרת סיכונים והחטיבה לחשבונאות ודיווח כספי, ובו נבדקים תמורות ושינויים בפרמטרים הכספיים של החברה ושל הסביבה הכלכלית שבה היא פועלת.

החל מיום 1 בינואר 2016 נכנסו לתוקף עדכונים להוראה 323 שעניינה מגבלות על מימון עסקאות הוניות וכן הוראה מספר 327 החדשה שעניינה ניהול הלוואות ממונפות. הוראות אלה מגדירות את מסגרת הסיכונים הכוללת להלוואות ממונפות.

כחלק מהיערכות הבנק להוראה, הורחבה הגדרת מימון ממונף כבר במהלך שנת 2015 ונוספה התייחסות להגדרת הלוואות ממונפות המבוצעות בענפי משק עיקריים בהם פועל הבנק.

מדדים למינוף, דהיינו לחריגה גבוהה משמעותית מהנורמות המקובלות בענף, נקבעו על בסיס יחסים פיננסיים מקובלים בקרב לקוחות הבנק בעלי אשראי מהותי בענפים אלה.

לפרטים נוספים ראה פרק חקיקה ופיקוח על פעילות קבוצת הבנק בפרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

להלן פרטי חשיפות הבנק לאשראי המהווה מימון ממונף:

אשראי לרכישת אמצעי שליטה (במיליוני שקלים חדשים):

הפרשה פרטנית להפסדי אשראי	31 בדצמבר 2014			31 בדצמבר 2015			ענף משק של הנרכשת	
	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	הפרשה פרטנית להפסדי אשראי	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני		סיכון אשראי מאזני
-	228	-	228	-	178	-	178	בינוי ונדל"ן
-	-	-	-	-	113	1	112	מסחר
-	228	-	228	-	291	1	290	סה"כ

אשראי לחברות ממונפות (במיליוני שקלים חדשים):

הפרשה פרטנית להפסדי אשראי	31 בדצמבר 2014			31 בדצמבר 2015			ענף משק של הלווה	
	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	הפרשה פרטנית להפסדי אשראי	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני		סיכון אשראי מאזני
2	270	-	270	-	473	280	193	בינוי ונדל"ן
-	232	51	181	-	166	38	128	מסחר
-	41	-	41	-	-	-	-	שירותים פיננסיים
-	103	103	-	-	157	96	61	מידע ותקשורת
-	76	76	-	-	-	-	-	תעשייה
2	722	230	492	-	796	414	382	סה"כ

סיכון אשראי בעייתי

להלן תמצית נתוני סיכון האשראי הבעייתי הכולל ונכסים שאינם מבצעים לפני הפרשה להפסדי אשראי, בהתאם להוראות למדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי (במיליוני שקלים חדשים):

סיכון אשראי כולל		
31 בדצמבר 2014	31 בדצמבר 2015	
		סיכון אשראי בעייתי
953	986	סיכון אשראי פגום
110	82	סיכון אשראי נחות
945	957	סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת - לדיור
267	690	סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת - אחר
2,275	2,715	סל הכל סיכון אשראי בעייתי

להלן מדדי סיכון עיקריים הנוגעים לאיכות אשראי (באחוזים):

31 בדצמבר 2014	31 בדצמבר 2015	
0.5	0.5	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת האשראי לציבור
1.5	1.5	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת האשראי שאינו לדיור
2.1	2.3	שיעור יתרת אשראי לציבור בעייתי מיתרת האשראי שאינו לדיור
0.6	0.6	שיעור יתרת האשראי לדיור שנמצא בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור ⁽¹⁾⁽²⁾
1.1	1.2	שיעור סיכון אשראי בעייתי מסיכון אשראי כולל בגין הציבור

(1) שיעור זה שאינו לדיור זניח.

(2) יתרת האשראי בפיגור לפני הפרשה לעומק הפיגור.

לפרטים נוספים ראה גם מידע מפורט בפרק הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי לעיל.

להלן ריכוז חובות פגומים בארגון מחדש שבוצעו או כשלו (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2014		31 בדצמבר 2015		
יתרת חוב רשומה	יתרת חוב רשומה	יתרת חוב רשומה	יתרת חוב רשומה	
לאחר ארגון מחדש	לפני ארגון מחדש	לאחר ארגון מחדש	לפני ארגון מחדש	
90	99	41	49	ארגונים מחדש שבוצעו

31 בדצמבר 2014	31 בדצמבר 2015	
יתרת חוב רשומה	יתרת חוב רשומה	
8	5	ארגונים מחדש שכשלו

לפרטים נוספים ראה ביאור 30 ב.ג.2 לדוחות הכספיים

ניתוח השינויים

להלן תנועה ביתרת חובות פגומים וחובות פגומים בארגון מחדש (במיליוני שקלים חדשים):

חובות פגומים בארגון מחדש				חובות פגומים שאינם בארגון מחדש				
מסחרי	לדיור	פרטי אחר	סך הכל	מסחרי	לדיור	פרטי אחר	סך הכל	
338	3	15	356	367	-	58	425	יתרת החובות הפגומים ליום 31 בדצמבר 2014
398	21	17	436	7	-	6	13	חובות שנפגמו או אורגנו מחדש לתקופה
(59)	-	-	(59)	-	-	-	-	חובות פגומים אשר סווגו מחדש התקופה
(26)	-	(1)	(27)	(25)	-	(2)	(27)	מחיקות לתקופה
(114)	-	(4)	(118)	(174)	-	(8)	(182)	שינויים אחרים
537	24	27	588	175	-	54	229	יתרת חובות פגומים ליום 31 בדצמבר 2015

חובות פגומים בארגון מחדש				חובות פגומים שאינם בארגון מחדש				
מסחרי	לדיור	פרטי אחר	סך הכל	מסחרי	לדיור	פרטי אחר	סך הכל	
502	2	19	523	654	-	64	718	יתרת החובות הפגומים ליום 31 בדצמבר 2013
176	1	11	188	4	-	8	12	חובות שנפגמו או אורגנו מחדש לתקופה
(32)	-	(2)	(34)	-	-	-	-	חובות פגומים אשר סווגו מחדש התקופה
(55)	-	(9)	(64)	(101)	-	(4)	(105)	מחיקות לתקופה
(253)	-	(4)	(257)	(190)	-	(10)	(200)	שינויים אחרים
338	3	15	356	367	-	58	425	יתרת חובות פגומים ליום 31 בדצמבר 2012

לפרטים נוספים בדבר סיכון האשראי הבעייתי ראה ביאורים 13 ו-30 לדוחות הכספיים.

ניתוח ההפרשה להפסדי אשראי

להלן פירוט התפתחות הוצאות בגין הפסדי אשראי (במיליוני שקלים חדשים):

לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	2014	2015	
				הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני (לרבות מחיקות חשבונאיות)
132	73	109	124	
				הפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי:
(10)	(11)	(20)	(20)	לפי עומק הפיגור
28	13	84	107	אחרת
150	75	173	211	סך הכל הוצאות בגין הפסדי אשראי
				שיעור הוצאות בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור, נטו (במונחים שנתיים):
0.41%	0.19%	0.12%	0.13%	
1.23%	0.60%	0.33%	0.37%	מזה: בגין הלוואות מסחריות שאינן הלוואות לדיור
(0.02%)	(0.02%)	0.01%	0.01%	מזה: בגין הלוואות לדיור

ההוצאות בגין הפסדי אשראי בקבוצה הסתכמו בשנת 2015 ב-211 מיליוני שקלים חדשים, שיעור של 0.13%, מסך האשראי לציבור, נטו, לעומת הוצאות הפסדי אשראי בסך של 173 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2014, שיעור של 0.12% מסך האשראי לציבור, נטו, ובסך הכל גידול של 38 מיליוני שקלים חדשים.

ההוצאות בגין הפסדי האשראי בקבוצה הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2015 ב-75 מיליוני שקלים חדשים, שיעור של 0.19% (על בסיס שנתי), מסך האשראי לציבור, נטו, לעומת 150 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, שיעור של 0.41% (על בסיס שנתי), מסך האשראי לציבור, נטו ובסך הכל קיטון של 75 מיליוני שקלים חדשים.

הגידול המשמעותי בתיק האשראי של הבנק מביא לעליה ביתרת ההפרשה הקבוצתית, לרבות הפרשה קבוצתית בגין הלוואות לדיור, המחושבת בהתאם להוראות בנק ישראל. יחד עם זאת, שיעור הוצאות הכולל בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור, נטו בשנת 2015 לא השתנה באופן מהותי. ראה פירוט להלן.

ברבעון הרביעי של שנת 2014 הגדיל הבנק את ההפרשה הקבוצתית האיכותית בגין אשראי לאנשים פרטיים לשיעור של 0.75%, בהתאם להוראות המפקח על הבנקים.

להלן ניתוח התנועה ביתרת הפרשה בהפסדי אשראי (במיליוני שקלים חדשים):

בנקים						
סך הכל	וממשלות	סך הכל	פרטי אחר	לדיור	מסחרי	
1,450	5	1,445	189	624	632	יתרת הפרשה ליום 31 בדצמבר 2014
211	(2)	213	55	9	149	הוצאות בגין הפסדי אשראי
(345)	-	(345)	(114)	(20)	(211)	מחיקות חשבונאיות
193	-	193	65	1	127	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(152)	-	(152)	(49)	(19)	(84)	מחיקות חשבונאיות נטו
1,509	3	1,506	195	614	697	יתרת הפרשה ליום 31 בדצמבר 2015

בנקים						
סך הכל	וממשלות	סך הכל	פרטי אחר	לדיור	מסחרי	
1,428	10	1,418	148	640	630	יתרת הפרשה ליום 31 בדצמבר 2013
173	(9)	182	93	6	83	הוצאות בגין הפסדי אשראי
(365)	-	(365)	(123)	(22)	(220)	מחיקות חשבונאיות
214	4	210	71	-	139	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(151)	4	(155)	(52)	(22)	(81)	מחיקות חשבונאיות נטו
1,450	5	1,445	189	624	632	יתרת הפרשה ליום 31 בדצמבר 2014

לפרטים נוספים בדבר הפרשה להפסדי אשראי ראה ביאורים 13 ו-30 לדוחות הכספיים.

להלן מדדי סיכון עיקריים הנוגעים להפרשה להפסדי אשראי (באחוזים):

31 בדצמבר 2014	31 בדצמבר 2015	
1.0	0.9	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי מיתרת האשראי לציבור
0.7	0.7	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי מסיכון אשראי כולל בגין הציבור
0.1	0.1	שיעור הוצאות הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של אשראי לציבור, ברוטו
0.1	0.1	שיעור המחיקות נטו מהיתרה הממוצעת של אשראי לציבור, ברוטו
0.1	0.1	שיעור הוצאות הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של אשראי לציבור, נטו
0.3	0.4	מזה: בגין הלוואות מסחריות שאינן הלוואות לדיור ⁽¹⁾
0.1	0.1	שיעור המחיקות נטו מהיתרה הממוצעת של אשראי לציבור, נטו

(1) השיעור בגין הלוואות לדיור בגין אשראי הינו זניח.

סיכון אשראי לפי ענפי משק - מאוחד

ליום 31 בדצמבר 2015

סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

סיכון אשראי כולל		חובות ⁽¹⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽²⁾			
שווי הוגן נגזרים	איגרות חוב ⁽⁴⁾	ערבוביות והתחייבויות אחרות על חשבון לקוחות		חובות ⁽¹⁾	
		סך הכל	ערבוביות		
-	-	802	185	617	ציבור - מסחרי
29	-	819	314	505	חקלאות, ייעור ודיג
63	-	8,336	3,277	5,059	כרייה וחציבה
1	-	26,012	17,146	8,866	תעשייה וחרושת
2	-	2,333	184	2,149	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾
280	-	1,217	543	674	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
42	-	10,032	2,054	7,978	אספקת חשמל ומים
-	-	981	229	752	מסחר
1	-	1,372	404	968	בתי מלון שירותי הארחה ואוכל
7	-	1,364	462	902	תחבורה ואחסנה
1,041	-	9,932	6,534	3,398	מידע ותקשורת
7	-	2,842	914	1,928	שירותים פיננסיים
9	-	1,354	317	1,037	שירותים עסקיים אחרים
1,482	-	67,396	32,563	34,833	שירותים ציבוריים וקהילתיים
-	-	112,987	7,352	105,635	סך הכל אשראי מסחרי
33	-	27,270	11,097	16,173	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
1,515	-	207,653	51,012	156,641	אנשים פרטיים - אחר
57	21	5,232	1,269	3,963	סך הכל
1,572	21	212,885	52,281	160,604	בגין פעילות לווים בחוץ לארץ
1,955	274	3,358	262	3,096	סך הכל אשראי לציבור
-	11,523	332	16	316	תאגידים בנקאיים
3,527	11,818	216,575	52,559	164,016	ממשלות
					סך הכל אשראי

- (1) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט איגרות חוב וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (2) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות לווה, למעט מכשירים נגזרים.
- (3) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- (4) כולל ניירות ערך שנשאלו בסך 71 מיליוני שקלים חדשים.
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק. בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים, יישום ההוראה הינו מהדוחות לשנת 2014 בדרך של מכאן ואילך.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוף מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 1,285 מיליוני שקלים חדשים וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 1,467 מיליוני שקלים חדשים שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.

חובות ⁽¹⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) בעייתי				סיכון אשראי כולל בעייתי				
הפסדי אשראי ⁽³⁾								
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות בגין הפסדי אשראי	פגום	בעייתי ⁽⁶⁾	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	סך הכל	עסקאות עתידיות	
6	2	1	7	8	794	802	-	
6	-	2	-	-	859	859	11	
87	17	23	84	151	8,369	8,520	121	
144	(2)	(5)	233	617	25,397	26,014	1	
78	52	37	124	126	2,211	2,337	2	
3	-	-	1	2	1,575	1,577	80	
160	27	78	338	419	9,684	10,103	29	
17	7	10	20	30	951	981	-	
6	(1)	(2)	5	18	1,357	1,375	2	
23	-	17	3	72	1,301	1,373	2	
84	(30)	(35)	15	18	13,519	13,537	2,564	
30	11	6	19	40	2,855	2,895	46	
10	-	1	18	24	1,384	1,408	45	
654	83	133	867	1,525	70,256	71,781	2,903	
613	19	9	24	980	112,007	112,987	-	
195	49	55	81	195	26,861	27,363	60	
1,462	151	197	972	2,700	209,124	212,131	2,963	
44	1	16	14	15	5,323	5,338	28	
1,506	152	213	986	2,715	214,447	217,469	2,991	
3	-	(2)	-	-	6,186	6,186	599	
-	-	-	-	-	11,855	11,855	-	
1,509	152	211	986	2,715	232,488	235,510	3,590	

סיכון אשראי לפי ענפי משק - מאוחד - המשך

ליום 31 בדצמבר 2014⁽⁸⁾

סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

סיכון אשראי כולל		חובות ⁽¹⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽²⁾			
שווי הוגן נגזרים	איגרות חוב ⁽⁴⁾	סך הכל	ערבוביות והתחייבויות אחרות על חשבון לקוחות	חובות ⁽¹⁾	
					ציבור - מסחרי
1	-	814	184	630	חקלאות, ייעור ודיג
51	-	735	356	379	כרייה וחציבה
392	-	7,974	2,709	5,265	תעשייה וחרושת
3	16	26,228	17,167	9,060	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾
1	-	2,665	237	2,428	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
375	1	1,271	498	774	אספקת חשמל ומים
42	-	9,800	2,360	7,440	מסחר
4	-	800	151	649	בתי מלון שירותי הארחה ואוכל
13	-	1,225	263	962	תחבורה ואחסנה
20	-	1,412	437	975	מידע ותקשורת
1,555	-	13,017	9,603	3,414	שירותים פיננסיים
3	-	2,621	768	1,853	שירותים עסקיים אחרים
28	-	1,207	339	868	שירותים ציבוריים וקהילתיים
2,488	17	69,769	35,072	34,697	סך הכל אשראי מסחרי
-	-	102,179	6,273	95,906	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
19	-	25,523	10,779	14,744	אנשים פרטיים - אחר
2,507	17	197,471	52,124	145,347	סך הכל
50	50	4,762	1,197	3,565	בגין פעילות לווים בחוץ לארץ
2,557	67	202,233	53,321	148,912	סך הכל אשראי לציבור
3,045	342	4,677	293	4,384	תאגידים בנקאיים
-	13,853	360	53	307	ממשלות
5,602	14,262	207,270	53,667	153,603	סך הכל אשראי

- (1) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט איגרות חוב וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (2) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות לווה, למעט מכשירים נגזרים.
- (3) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- (4) כולל ניירות ערך שנשאלו בסך 107 מיליוני שקלים חדשים.
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק. בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים, יישום ההוראה הינו מהדוחות לשנת 2014 בדרך של מכאן ואילך.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 1,423 מיליוני שקלים חדשים וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 1,747 מיליוני שקלים חדשים שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (8) בעקבות הנחיית הפיקוח על הבנקים מיום 9 באפריל 2014, בה נדרש לעדכן את קטגוריות הענפים השונות, כך שיתאימו לסיוגי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, סווג מחדש מספרי השוואה בגין סיכון אשראי כולל והפרשה להפסדי אשראי (לא כולל הלוואות לדיור).

חובות ⁽¹⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) בעייתי				סיכון אשראי כולל בעייתי				
הפסדי אשראי ⁽³⁾								
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות בגין הפסדי אשראי	פגום	בעייתי ⁽⁶⁾	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	סך הכל	עסקאות עתידיות	
7	(3)	3	10	14	801	815	-	
4	-	(3)	-	-	735	735	14	
81	1	(11)	75	89	8,461	8,550	120	
147	(11)	(61)	245	307	25,943	26,249	2	
93	99	169	255	261	2,405	2,666	-	
3	-	1	1	1	1,750	1,751	103	
109	21	22	141	208	9,670	9,878	36	
14	4	8	7	16	791	808	4	
7	(2)	1	17	20	1,227	1,247	7	
6	(1)	-	1	5	1,433	1,438	6	
89	(16)	(31)	59	118	16,526	16,644	2,073	
35	9	5	36	62	2,562	2,624	2	
9	(5)	(2)	19	26	1,251	1,277	41	
604	96	101	866	1,127	73,555	74,682	2,408	
623	22	6	3	948	101,231	102,179	-	
189	52	93	75	185	25,291	25,612	70	
1,416	170	200	944	2,260	200,077	202,473	2,478	
29	(15)	(18)	9	15	4,887	4,902	40	
1,445	155	182	953	2,275	204,964	207,375	2,518	
5	(4)	(9)	-	-	8,778	8,778	714	
-	-	-	-	-	14,213	14,213	-	
1,450	151	173	953	2,275	227,955	230,366	3,232	

חשיפה למדינות זרות - מאוחד⁽¹⁾
סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

חלק א - מידע בדבר סך החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאוחד או מעל 20% מהון, לפי הנמוך:

ליום 31 בדצמבר 2015														
חשיפה חוץ מאזנית ⁽³⁾⁽²⁾		חשיפה מאזנית ⁽²⁾												
חשיפה מאזנית מעבר לגבול		חשיפה מאזנית של שלוחות של הבנק במדינה זרה לתושבים מקומיים												
		חשיפה מאזנית			חשיפה מאזנית			חשיפה מאזנית			חשיפה מאזנית מעבר לגבול			המדינה
		מזה: סך סיכון	סך חשיפה	סיכון	סך כל	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי	לממשלות ⁽⁴⁾ לבנקים	לאחרים		
לפירעון מעל עד שנה		מזה: סך סיכון	סך חשיפה	סיכון	סך כל	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי	לממשלות ⁽⁴⁾ לבנקים	לאחרים		
1,227	2,083	-	407	1	13	3,310	-	405	405	1,297	945	1,068	ארצות הברית	
3,225	2,206	-	975	1	34	6,124	693	370	1,063	3,685	1,740	6	אחרות ⁽⁵⁾	
סך כל החשיפות למדינות זרות														
4,452	4,289	-	1,382	2	47	9,434	693	775	1,468	4,982	2,685	1,074		
מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC														
264	136	-	68	-	1	400	-	-	-	394	-	6		
מזה: סך כל החשיפות למדינות יוון, פורטוגל, ספרד, איטליה ואירלנד														
36	18	-	14	-	-	54	-	-	-	49	5	-		

- (1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערביות, בטחונות נזילים ונגזרי אשראי.
- (2) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני, סיכון אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313.
- (4) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
- (5) הבנק עוקב מקרוב אחר האירועים בשווקים הפיננסיים שחלו לאחר תאריך המאזן ומבצע התאמות לפעילות השוטפת ככל הנדרש. הבנק מעדכן את הפיקוח על הבנקים על החשיפות למוסדות פיננסיים זרים ועל הפעולות שביצע ומבצע למזעור הסיכונים הכרוכים בפעילות.

חשיפה למדינות זרות מאוחד⁽¹⁾ - המשך
סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2014												
חשיפה חוץ מאזנית ⁽²⁾⁽³⁾			חשיפה מאזנית ⁽²⁾									
חשיפה מאזנית מעבר לגבול			חשיפה מאזנית של שלוחות של הבנק במדינה זרה חשיפה מאזנית מעבר לגבול לתושבים מקומיים המדינה									
לפירעון מעל שנה	לפירעון עד שנה	מזה: סיכון	חשיפה מאזנית		חשיפה מאזנית		חשיפה מאזנית		לאחרים	לבנקים ⁽⁴⁾	לממשלות ⁽⁴⁾	
			סיכון	סך	סיכון	סך כל	ניכוי	ניכוי בגין				
אשראי חוץ-מאזני	אשראי חוץ-מאזני	אשראי חובות פגומים	אשראי מאזני	אשראי מאזנית	התחייבויות החשיפה	התחייבויות המקומיות	התחייבויות המקומיות	התחייבויות מקומיות	התחייבויות מקומיות	התחייבויות מקומיות	התחייבויות מקומיות	התחייבויות מקומיות
1,128	2,293	-	304	-	6	3,421	-	351	351	1,175	1,238	1,008
1,254	534	-	199	-	13	1,788	-	-	-	1,361	427	-
1,669	2,451	-	1,010	-	13	4,661	541	402	943	2,535	1,562	23
סך כל החשיפות למדינות זרות												
4,051	5,278	-	1,513	-	32	9,870	541	753	1,294	5,071	3,227	1,031
מזה: סך כל החשיפות למדינות זרות												
357	302	-	124	-	2	659	-	-	-	636	-	23
מזה: סך כל החשיפות למדינות יוון, פורטוגל, ספרד, איטליה ואירלנד												
28	17	-	22	-	-	45	-	-	-	41	4	-

- החשיפה המוצגת לעיל מייצגת, בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, חשיפות על בסיס סיכון סופי. הצד הנושא בסיכון הסופי הוא אדם, עסק, מוסד או מכשיר כלשהו המספק לבנק "חיזוקי אשראי", כגון ערבויות, בטחונות, חוזי ביטוח ונגזרי אשראי. כאשר לא קיים "חיזוק אשראי", אזי הצד הנושא בסיכון הסופי הוא החייב עצמו.
- שורת "סך כל החשיפות למדינות LDC" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים".
- חשיפה מאזנית למדינה זה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול וחשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים. חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחוץ לארץ של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה.
- חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, בטחונות נזילים ונגזרי אשראי.
 (2) סיכון אשראי מאזני חוץ מאזני, סיכון אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
 (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313.
 (4) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.

חשיפה למדינות זרות מאוחד⁽¹⁾ - המשך
 סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

חלק ב' - מידע בדבר מדינות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון, לפי הנמוך:

31 בדצמבר 2014		31 בדצמבר 2015		
חשיפה חוץ מאזנית ⁽²⁾	חשיפה מאזנית	חשיפה חוץ מאזנית	חשיפה מאזנית	
-	-	138	1,727	צרפת
146	1,646	250	1,588	אנגליה

חלק ג' - מידע בדבר חשיפה מאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות

תנועה בסכום החשיפה המאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015				
סך הכל	פורטוגל	אירלנד	יוון	
14	-	14	-	סכום החשיפה בתחילת תקופת הדיווח
2	-	2	-	שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
16	-	16	-	סכום חשיפה בסוף תקופת הדיווח

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014				
סך הכל	פורטוגל	אירלנד	יוון	
5	-	5	-	סכום החשיפה בתחילת תקופת הדיווח
9	-	9	-	שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
14	-	14	-	סכום חשיפה בסוף תקופת הדיווח

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, בטחונות נזילים ונגזרי אשראי.

(2) מספרי ההשוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש.

חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

להלן נתוני חשיפת הבנק למוסדות פיננסיים זרים⁽¹⁾⁽²⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

חשיפת אשראי נוכחית		סיכון אשראי חוץ מאזני ⁽⁴⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽³⁾		דירוג אשראי חיצוני
לאחר קיזוז הפקדות בגין הסדרי התחשבות נטו ⁽⁵⁾	לפני קיזוז הפקדות בגין הסדרי התחשבות נטו		לאחר קיזוז הפקדות בגין הסדרי התחשבות נטו ⁽⁵⁾	לפני קיזוז הפקדות בגין הסדרי התחשבות נטו	
ליום 31 בדצמבר 2015					
876	983	2	874	981	AAA עד AA-
854	1,385	76	778	1,309	A+ עד A-
25	38	-	25	38	BBB+ עד BBB-
14	14	14	-	-	BB+ עד B-
-	-	-	-	-	נמוך מ: B-
34	34	-	34	34	ללא דירוג
1,803	2,454	92	1,711	2,362	סך הכל חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

		ליום 31 בדצמבר 2014			
470	632	2	468	630	AAA עד AA-
1,484	2,566	75	1,409	2,491	A+ עד A-
-	-	-	-	-	BBB+ עד BBB-
11	11	11	-	-	BB+ עד B-
-	-	-	-	-	נמוך מ: B-
34	34	-	34	34	ללא דירוג
1,999	3,243	88	1,911	3,155	סך הכל חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

נכון לימים 31 בדצמבר 2015 ו-31 בדצמבר 2014 אין סיכון אשראי בעייתי, נטו.

סיכון אשראי בעייתי - סיכון אשראי שהינו פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, למעט סיכון אשראי בגין אנשים פרטיים.

- (1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים בשליטת הגופים הללו. חשיפת הבנק הינה, רובה ככולה, לבנקים ולבנקים להשקעות, הרשומים בעיקרם באנגליה, ארצות הברית, גרמניה, שווייץ וצרפת.
- (2) לאחר ניכוי ההפרשות להפסדי אשראי.
- (3) פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באיגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.
- (4) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי, לרבות ערבויות להבטחת חבות של צד ג', אשר שוקללו בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313 לפי 50% מסכומן (ללא נגזרים חוץ מאזניים).
- (5) בגין קיזוז ההפקדות במזומן המהוות בטוחה ונוגעות לעסקאות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים.

חשיפות האשראי המוצגות לעיל אינן כוללות חשיפות למוסדות פיננסיים שיש להם ערבות מפורשת ומלאה של ממשלות, ואינן כוללות השקעות בניירות ערך מגובי נכסים. למידע נוסף לגבי הרכב חשיפות האשראי בגין מכשירים נגזרים מול בנקים ודילרים/ברוקרים (מקומיים וזרים), ראה ביאור 28. לדוחות הכספיים.

חלק מהחשיפות הנכללות בטבלה לעיל נכללות גם לעיל במסגרת סיכון אשראי לפי ענפי משק, תחת ענף "שירותים פיננסיים". במסגרת זו נכללים פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באיגרות חוב של הציבור ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים. עסקאות עתידיות, המשוקללות בהתאם לכללי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313, נכללות כחלק מסיכון האשראי החוץ מאזני, ואינן נכללות בטבלה לעיל.

במסגרת מדיניות ניהול החשיפות למוסדות פיננסיים זרים, קובע דירקטוריון הבנק, בין היתר, את תאבון הסיכון, קרי, את מגבלות החשיפות המקסימליות למדינות ולמוסדות פיננסיים זרים, תוך התאמת גובה החשיפה להערכת הסיכון לגבי כל מדינה ומוסד פיננסי. מגבלות החשיפה נקבעות, בין היתר, על בסיס דירוג המדינות והמוסדות הפיננסיים השונים, הערכת הבנק את רמת הסיכון, ובאופן המונע ריכוזיות של החשיפות.

הבנק קובע את היקף החשיפה לכל מוסד פיננסי על בסיס הדירוג האחרון הקיים לאותו מוסד, אשר בוצע על ידי אחת מחברות הדירוג הבינלאומיות המובילות, ועל בסיס נתונים פיננסיים של המוסד הנבדק. מגבלות החשיפה לכל מוסד כוללות היקפי חשיפה מקסימליים וטווחי זמן מקסימליים לפירעון עבור סוגים שונים של פעילויות ועסקאות. לצורך כך, נלקח בחשבון גם קיומו (או אי קיומו) של הסכם קיזוז לפעולות בנגזרים מול אותו מוסד פיננסי. כמו כן נקבע במסגרת המדיניות, מדרג סמכויות לאישורן של עסקאות ספציפיות בתחום מגבלות החשיפה. הבנק עוקב אחר פרסומם של דירוגים עדכניים לגבי מוסדות פיננסיים להם הוא חשוף, ובהתאם לצורך מתאים את מגבלות החשיפה ואת החשיפה בפועל לדירוג העדכני. כמו כן, בוחן הבנק באופן שוטף מידע נוסף ככל שקיים וזמין, לגבי אותם מוסדות, במטרה לנטר חשיפות גם במקרים בהם דירוג האשראי אינו משקף בהכרח את תמונת המצב המלאה.

בהקשר זה, הבנק עוקב מקרוב אחר האירועים בשווקים הפיננסיים שחלו לאחר תאריך המאזן ומבצע התאמות לפעילות השוטפת ככל הנדרש. הבנק מעדכן את הפיקוח על הבנקים על החשיפות למוסדות פיננסיים זרים ועל הפעולות שביצע ומבצע למזעור הסיכונים הכרוכים בפעילות.

הבנק מביא בחשבון את מועדי הפירעון של חשיפות האשראי במסגרת צרכי הנזילות של הבנק. פיקדונות כספיים מופקדים בדרך כלל לתקופות קצרות, ואילו חשיפה בגין נגזרים והשקעות בניירות ערך הינה לתקופות ממושכות יותר.

דירוגים - פעילות הבנק מול גורמים בחוץ לארץ יוצרת חשיפות למדינות ולמוסדות פיננסיים. הבנק קבע מדיניות באשר לבחינה ולניתוב של הסיכון הנובע מחשיפות אלה. הבנק נעזר בניהול החשיפות לסיכון אשראי, כאמור, בדירוגים הניתנים על ידי חברות דירוג אשראי חיצוניות, שהעיקריות שבהן הן: Moody's, Standard & Poor's, Fitch. דירוגים אלה מובאים בחשבון כחלק מהשיקולים בקביעת מסגרות לחשיפות הבנק למדינות ולבנקים, המיועדות בעיקר לפעילות בנגזרים, למימון ולערבויות בסחר חוץ, ולהשקעות השונות. הדירוגים החיצוניים מהווים בסיס לניתוח עצמי של מדינה או צד נגדי הנעשה על ידי הבנק. בנוסף נלקחים בחשבון נתונים נוספים ממקורות שונים המשמשים לצורך הניתוח. הערכת הבנק את הצד הנגדי עשויה להיות שונה מזו של חברת הדירוג.

הבנק רוכש את הדירוגים, ואת הניתוחים המהווים בסיס לדירוג, מהחברות Moody's ו-Fitch. הדירוגים והניתוחים מעודכנים על ידי חברות הדירוג באופן תקופתי, והבנק עושה שימוש בנתונים העדכניים ביותר הקיימים בעת קביעת מסגרות או בחינה של צד נגדי. הדירוג העיקרי המשמש את הבנק לניתוח עצמאי הינו הדירוג הנערך על ידי חברת Fitch.

סיכון האשראי לדיור

במסגרת ניהול סיכוני האשראי, נוקט הבנק אמצעים שונים לניהול, בקרת והפחתת סיכונים הנובעים ממתן אשראי לדיור. הבנק מעריך את פרופיל הסיכון הגלום במתן אשראי לדיור כנמוך ביחס לסיכון הגלום בתיק האשראי הכולל של הבנק, כתוצאה מפיזור רחב של לקוחות, פיזור גיאוגרפי של נוטלי האשראי, מינוף נמוך באופן יחסי, שקטן בעת האחרונה עקב הוראות בנק ישראל, נהלי בדיקה מעמיקים של טיב הלווים ושל יכולת ההחזר שלהם, וגיבוי האשראי בביטחון הנכסי.

הבנק מבצע באופן שוטף פעילויות לבקרה ולניהול הסיכון הגלום באשראי לדיור, באחריות החטיבה הקמעונאית, החטיבה לבקרת סיכונים וגורמים נוספים בבנק. פעילות זו כוללת גם ניתוח התיק לפי גורמי הסיכון הטמונים בו (LTV, יחס החזר, מיקום גאוגרפי, גיל ההלוואה, עשירוני הכנסה ועוד), וביצוע מגוון מבחני מצוקה, הבוחנים את השפעת גורמי המקרו על רמת הסיכון של התיק, ובעיקר, השפעת אבטלה ושיעור הריבית. הבנק פיתח מודל מתקדם לדיור אשראי לדיור הכולל דירוג לכל הלוואה וחישוב פוטנציאל ההפסד במקרה של כשל. מודל זה מתווסף למערך הניטור הקיים של הבנק.

תאבון ופרופיל הסיכון בתחום המשכנתאות

הבנק קבע במסגרת מדיניות סיכוני האשראי מגבלות שונות על פעילות האשראי לדיור, בהתחשב בגורמי הסיכון המרכזיים. גורמים אלה נבחנו מעת לעת ובהתאם מתווספות מגבלות על פי הצורך, קרי, על פי פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות בפועל ומגמת התפתחותו והוראות רגולטוריות של בנק ישראל.

הפרמטרים העיקריים להגדרת תאבון הסיכון בתחום המשכנתאות הם תוצאות מודל פרמיית הסיכון הדיפרנציאלית (המבטאת את רמת הסיכון של נטל המשכנתא), שיעור המימון בהלוואה, מיקום הנכס (סיכון גיאוגרפי), ומדד איכות האשראי (ראה להלן במסגרת בקרת האשראי). במהלך השנתיים האחרונות הורחבה רשימת מדדי הסיכון במסגרת מסמך המדיניות של הבנק, והתווספו מגבלות על פרמטרים נוספים: יחס החזר מהכנסה, מטרת ההלוואה, תקופת ההלוואה, תמהיל המסלולים בהלוואה, סוג הנכס, איכות המסמכים, ריבית נורמטיבית, עושר פיננסי ומגבלות צולבות על שילוב של מספר פרמטרים.

הבנק מנטר באופן שוטף את פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות, לנוכח תאבון הסיכון שנקבע. בפרט, מתבצע ניטור זה במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק, המאושר בדירקטוריון.

בשנת 2015 הורכב מערך הניטור מיותר מ-40 מדדי סיכון שהוגדרו על ידי הדירקטוריון והנהלה, המוצגים במסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק, תוך בחינת פרופיל הסיכון הנובע מהם, כאשר התפתחות מדדי תאבון הסיכון הללו נבחנת גם לאורך זמן. למערך ניטור זה נוספו גם תוצאות שהתקבלו בשימוש במודלים המתקדמים. מניטור זה עולה כי פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות של הבנק נמצא בירידה במהלך הרבעונים האחרונים במרבית מדדי תאבון הסיכון שהוגדרו, כולל LTV ויחס החזר. בפרט, נמצאים שיעורי הכשל בתיק במהלך השנים האחרונות בירידה. בנוסף, וכפי שהוזכר לעיל, בוחן הבנק באופן סדיר את תיק המשכנתאות שלו בתנאי קיצון, כולל תחת שינוי מהותי בתנאי המקרו, בשורה מגוונת של מבחני מצוקה. בחינה זו מהווה חלק מבחינת פרופיל הסיכון של התיק. גם בחינה זו מעלה כי רמת הסיכון של התיק נמצאת בירידה וכי פוטנציאל הנזק מאירוע קיצון חמור במשק הינו נמוך יחסית לרמת ההון הראשוני של הבנק.

להלן היקפי מתן המשכנתאות במגזר משקי הבית:

שיעור השינוי (באחוזים)		היקפי ביצוע (במיליוני שקלים חדשים)			
2014 ל-2013	2015 ל-2014	2013	2014	2015	
					משכנתאות שבוצעו (לדירור ולכל מטרה)
(5.9)	30.2	19,434	18,280	23,804	מכספי הבנק
					מכספי האוצר:
(27.5)	(39.8)	149	108	65	הלוואות מוכונות
(12.2)	(27.7)	197	173	125	הלוואות עומדות ומענקים
(6.2)	29.3	19,780	18,561	23,994	סך הכל הלוואות חדשות
25.1	44.9	2,645	3,309	4,795	הלוואות שמוחזרו
(2.5)	31.6	22,425	21,870	28,789	סך הכל ביצועים
(1.6)	27.8	47,274	46,529	59,468	מספר לווים (כולל מיחזורים)

מאפייני תיק האשראי לדירור של הבנק

מדיניות הבנק בתחום המשכנתאות מבוססת על גישה שמרנית, תוך הגבלת הסיכון הספציפי בכל הלוואה באמצעות בחינת מאפיינים שונים. מאפיינים אלה כוללים את שיעור המימון, שיעור ההחזר ביחס להכנסה הקבועה של הלווה, ויכולת הלווה לעמוד בהחזרים השוטפים גם בתרחישים של שינוי בריבית. במקרים בהם ניתנות הלוואות בעלות מאפיינים שאינם עומדים באחד או יותר מהסטנדרטים שקבע הבנק למאפיינים האמורים, מחייב הבנק את קיומם של חיזוקים אחרים, כגון, ערבים להלוואה, יכולת החזר מוכחת שאינה מבוססת על הכנסה שוטפת של הלווה, ועוד. בשנים האחרונות, לאור ההתרחבות בשוק הדירור והריבית הנמוכה יחסית ששוררת במשק, הגביר הבנק את האמצעים הננקטים לניטור וצמצום הסיכון, באופן שבא לידי ביטוי בירידה משמעותית במאפייני הסיכון של הלוואות, כפי שיפורט להלן (כל הנתונים להלן נכונים ליום 31 בדצמבר 2015):

שיעור המימון

אחד הפרמטרים המרכזיים המשמשים את הבנק למזעור הסיכון בתיק האשראי לדירור הינו שיעור המימון (היחס שבין סכום הלוואה לבין שווי הנכס המשמש כביטחון).

שיעור המימון הממוצע של תיק המשכנתאות של הבנק ליום 31 בדצמבר 2015 עומד על 55.0%, בהשוואה ל- 55.8% ב-31 בדצמבר 2014 ול- 56.3% ב-31 בדצמבר 2013. מתוך היקפו הכולל של תיק האשראי של הבנק, בסך 106.7 מיליארד שקלים חדשים, כ-94% ניתן בשיעור מימון מקורי נמוך מ-75%, המבטיח את הלוואה גם במקרה קיצון של ירידה של 25% בשווי הנכס המשמש לביטחון.

שיעור המימון בדיווח זה הינו שיעור המימון ההיסטורי שחושב במועד אישור הלוואה, והוא אינו מביא בחשבון פירעונות שוטפים, המקטינים את יתרת הלוואה, ושינויים בשווי הנכסים המשמשים כביטחון. העלייה המשמעותית במחירי הדירור החל מסוף שנת 2008, ומנגד צמצום יתרות הלוואות בגין הפירעונות השוטפים, מביאים לירידה בשיעור המימון האמיתי, העדכני להיום, של הלוואות שניתנו עד שנת 2008, כך שרובן ככולן נמצאות בשיעור נמוך מ-75% כיום. היקף הלוואות שניתנו בשיעור מימון גבוה מ-75% בשנתיים האחרונות, מגיע לכ-0.2 מיליארד שקלים חדשים, המהווים כ-0.2% בלבד מתיק הלוואות לדירור.

ביום 1 בנובמבר 2012 פרסם המפקח על הבנקים הנחיות אשר מגבילות את שיעור המימון בהלוואות לדירור (הנחיות אלה אוגדו יחד עם הנחיות נוספות במסגרת חוזר בנושא מגבלות למתן הלוואות לדירור מיום 15 ביולי 2014).

הנחיות אלו נקבעו כי שיעור המימון לא יעלה על השיעורים הבאים:

עד 75% - ללווים, אזרחי ישראל, הרוכשים זכות במקרקעין המהווה דירה יחידה (בהתאם להגדרה בסעיף 9(ג) לחוק מיסוי מקרקעין).

עד 70% - למשפרי דיור הרוכשים דירה חלופית (דירה הנרכשת על ידי אזרחי ישראל שבעלותו דירת מגורים אשר מהווה דירה, יחידה לולא רכישת הדירה הנרכשת, ואשר הלווה מתחייב למכור את הדירה הקיימת בהתאם לקבוע בסעיף 9(א1א)(2)(א)(2) לחוק מיסוי מקרקעין).

עד 50% - לרוכשי דירה להשקעה, הלוואות לכל מטרה, והלוואות לתושבי חוץ.

הלוואות שניתנו בשיעור מימון גבוה מ-75% (מקרים המוחרגים מההוראה על הגבלת שיעור מימון), מגובות במקרים רבים בביטוח אשראי, המפחית משמעותית את הסיכון לבנק, למרות שאינו משפיע על חישוב שיעור המימון, הקצאת ההון הנדרשת בגין הלוואה זו, או שיעור ההחזר. מתוך יתרת הלוואות, שניתנו בשיעור מימון מקורי גבוה מ-75%, מבוטחים בביטוח אשראי כ-2.9 מיליארד המהווים כ-45%. בשנים האחרונות, בעקבות הצעדים שנקט הבנק למיזעור הסיכון בתיק המשכנתאות, והגבלות בנק ישראל כמפורט לעיל, ירד שיעור הלוואות שניתנו בשיעור מימון גבוה מסך תיק האשראי לדיור של הבנק, לכ-0.8% באשראי שניתן לפני שנה ועד שנתיים, כ-0.5% באשראי שניתן לפני 3 חודשים ועד שנה, וכ-0.3% באשראי שניתן ברבעון הרביעי של שנת 2015.

שיעור החזר מהכנסה הקבועה

שיעור המימון בהלוואה לדיור משמש מדד למידת הביטחון של ההלוואה, ללא קשר למאפייני הלווה עצמו. לכן, בנוסף על כך, בעת אישור משכנתא, מחייב הבנק את הלווה להציג יכולת לעמוד בפירעונות השוטפים של ההלוואה כסדרם, בעיקר באמצעות חישוב שיעור החזר החודשי מתוך ההכנסה הקבועה של הלווה.

שיעור החזר הממוצע בתיק האשראי לדיור של הבנק הוא 28.2%. 78% מתוך תיק המשכנתאות של הבנק ניתן ללווים ששיעור החזר שלהם נמוך מ-35% (שיעור החזר הממוצע ללווים אלה: כ-23.6%). כ-17% מתיק המשכנתאות ניתן ללווים בעלי שיעור החזר של 35% עד 50% (שיעור החזר הממוצע ללווים אלה: כ-40.3%). כ-4% מתוך המשכנתאות ניתן ללווים בעלי שיעור החזר של 50% עד 80% (שיעור החזר הממוצע ללווים אלה: 59.8%) וכ-1% בלבד ניתנו ללווים בעלי שיעור החזר גבוה מ-80% (שיעור החזר הממוצע ללווים אלה: כ-92.2%).

הלוואות ששיעור החזר בהן גבוה, הינן הלוואות הניתנות ללווים בעלי היקף גדול של רכוש נוסף, ואשר יכולת החזר שלהם אינה מבוססת בהכרח על הכנסה שוטפת, ללווים בעלי הכנסה גבוהה מאד שלגביה שיעור החזר משמעותי פחות, או בהתקיים חיזוקים נוספים להלוואה, מעבר לנכס הממושכן וליכולת החזר של הלווה עצמו, כגון ערבים בעלי איתנות פיננסית.

ביום 29 באוגוסט 2013 שלח המפקח על הבנקים הנחיות בנושא הגבלות על מתן הלוואות לדיור, בהן נקבעו מגבלות על שיעור החזר החודשי מהכנסה.

ביום 15 ביולי 2014 פרסם המפקח על הבנקים חוזר בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיור, המאגד בתוכו, בין היתר, את ההנחיות שתוארו לעיל מיום 29 באוגוסט 2013. כמו כן, בחוזר, הוגדר מחדש המונח "שיעור החזר מהכנסה". לפרטים ראה פרק חקיקה והוראות פיקוח על פעילות קבוצת הבנק בפרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

הלוואות בריבית משתנה

הבנק מאפשר ללקוחותיו ליטול הלוואות לדיור הכוללות חלק בריבית משתנה הן במסלול הצמוד (מדד, מטבע חוץ) והן במסלול הלא צמוד (הלוואות שקליות).

הנחיית המפקח על הבנקים מיום 3 במאי 2011, הגבילה את חלק ההלוואה שניתן בריבית שעשויה להשתנות במהלך תקופה של 5 שנים ל-33% מסך ההלוואה לכל היותר. על פי מכתב המפקח מיום 29 באוגוסט 2013 נקבע בנוסף, כי תאגיד בנקאי לא יאשר הלוואות לדיור בהן היחס בין חלק ההלוואה בריבית משתנה לבין סך ההלוואה עולה על 67%, וזאת ללא תלות בתדירות שינוי הריבית. הנחיות המפקח על הבנקים שתוארו לעיל מיום 3 במאי 2011 וכן מיום 29 באוגוסט 2013, אוגדו במסגרת חוזר בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיור מיום 15 במאי 2014. לפרטים, ראה פרק חקיקה והוראות פיקוח על פעילות קבוצת הבנק בפרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

הבנק מעמיד לרשות לקוחותיו את הידע והמומחיות של עובדיו לצורך הבנת הסיכונים בהלוואה בריבית משתנה והאופן בו ניתן לצמצם או להימנע מסיכון זה. הבנק מייעץ ללקוחותיו לייחס משקל ראוי לסיכון זה ולנהוג בזהירות בהחלטתם על הרכב ההלוואה.

יצוין כי יכולת ההחזר של הלקוחות שנטלו הלוואות בתקופה בה שיעור ריבית הפריים היה גבוה, נבחנה לפי רמת הריבית הגבוהה. בשנים האחרונות, בהן שררה ריבית נמוכה, נהנו אותם לקוחות מיתרון משמעותי בעלות ההלוואה.

היקף ההלוואות צמודות הפריים שניתנו בשנתיים האחרונות, המהוות את מרכיב הסיכון העיקרי במשכנתאות אלה, מגיע לכ-9.7 מיליארדי שקלים חדשים, המהווים כ-9.1% בלבד מתיק ההלוואות לדיור.

עם זאת, יצוין כי לפני אישור הלוואה לא צמודה בריבית פריים, בדומה לאישורי הלוואות במסלולים אחרים בריבית משתנה, בוחן הבנק את יכולת ההחזר של הלווה בתרחיש בו יעלה שיעור ריבית הפריים בהתאם ל"ריבית נורמטיבית".

היקף ההלוואה

היקף ההלוואות שנתן הבנק בסכום מקורי גבוה מ-2 מיליון שקלים חדשים הגיע לכ-4.4 מיליארד שקלים חדשים, המהווים כ-4.2% בלבד מתיק האשראי לדיור של הבנק.

להלן פרטים בדבר מאפייני סיכון שונים בתיק ההלוואות לדיור⁽¹⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

סך הכל	גיל ההלוואה ⁽²⁾ (הזמן שחלף ממועד מתן ההלוואה)					שיעור ההחזר מההכנסה הקבועה	שיעור מימון	
	10 שנים ומעלה	5-10 שנים	2-5 שנים	1-2 שנים	3 חודשים עד שנה			
51,157	3,883	11,222	15,992	8,788	8,600	2,672	עד 35%	עד 60%
11,445	770	2,689	4,943	1,562	1,132	349	35%-50%	
2,849	285	994	1,553	16	1	-	50%-80%	
343	53	167	123	-	-	-	מעל 80%	
27,880	973	5,448	10,256	4,706	5,006	1,491	עד 35%	60%-75%
5,435	255	1,349	2,507	556	583	185	35%-50%	
1,101	96	465	538	2	-	-	50%-80%	
92	13	52	27	-	-	-	מעל 80%	
4,804	1,387	1,832	1,399	103	70	13	עד 35%	מעל 75%
1,238	483	414	313	20	7	1	35%-50%	
335	163	132	40	-	-	-	50%-80%	
63	34	28	1	-	-	-	מעל 80%	
106,742	8,395	24,792	37,692	15,753	15,399	4,711		סך הכל

מזה:

הלוואות שניתנו בסכום מקורי גבוה

4,443	39	987	1,906	615	701	195	2-מיליון שקלים חדשים
4.2%	0.5%	4.0%	5.1%	3.9%	4.6%	4.1%	אחוז מסך האשראי לדיור

הלוואות בריבית משתנה:

33,131	1,379	11,587	10,465	4,476	4,015	1,209	לא צמודות בריבית פריים
7,688	1,575	4,588	1,355	114	44	12	צמודות למדד ⁽³⁾
4,250	364	1,000	2,005	576	240	65	במטבע חוץ ⁽³⁾
45,069	3,318	17,175	13,825	5,166	4,299	1,286	סך הכל

הלוואות לא צמודות בריבית פריים

31.0%	16.4%	46.7%	27.8%	28.4%	26.1%	25.7%	מסך האשראי לדיור
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	------------------

הלוואות צמודות למדד בריבית

7.2%	18.8%	18.5%	3.6%	0.7%	0.3%	0.3%	משתנה מסך האשראי לדיור
------	-------	-------	------	------	------	------	------------------------

הלוואות בשיעור מימון גבוה

6.0%	24.6%	9.7%	4.7%	0.8%	0.5%	0.3%	מ-75% מסך האשראי לדיור
------	-------	------	------	------	------	------	------------------------

(6) יתרת הלוואות לדיור לאחר הפרשה לפי עומק הפיגור.

(7) יתרות האשראי המוצגות לעיל מחולקות ל"קבוצות גיל" בהתאם למועד בו החל הביצוע הראשון של ההלוואה, והן כוללות באותה קבוצת גיל גם את יתרות האשראי שניתנו בפועל בתקופות מאוחרות יותר.

(8) בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים, נכללות הלוואות בהן מתעדכן שיעור הריבית בתדירות של עד 5 שנים (ולא עד בכלל).

הפרשה לפי עומק הפיגור

להלן פרטים על ההפרשה להפסדי אשראי של הלוואות לדיור שבגינן נעשתה הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי עומק פיגור לפי הנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314, ליום 31 בדצמבר 2015 (במיליוני שקלים חדשים):

עומק הפיגור								יתרות בגין הלוואות בפיגור שמוחזרו ⁽⁴⁾ סך הכל
בפיגור של 90 יום או יותר								
סך הכל	סך הכל מעל 90 ימים	מעל 33 חודשים	מעל 6		90 ימים ועד 6 חודשים	בפיגור של 30 ימים ועד 89 ימים ⁽³⁾		
			מעל 15 חודשים	מעל 6 חודשים		עד 15 חודשים	עד 33 חודשים	
301	63	227	194	12	11	10	11	סכום בפיגור
104	6	98	97	1	-	-	-	מזה: יתרת ההפרשה לריבית ⁽¹⁾
1,298	172	779	146	80	180	373	347	יתרת חוב רשומה
249	77	172	111	36	25	-	-	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ⁽²⁾
1,049	95	607	35	44	155	373	347	יתרת חוב נטו

(1) בגין ריבית על סכומים שבפיגור.

(2) לא כולל יתרת ההפרשה לריבית.

(3) בהתאם להוראות הדיווח לציבור, לא כולל יתרת הלוואות לדיור שעומק הפיגור בהן הוא עד חודשיים.

(4) הלוואות בהן נחתם הסדר להחזר פיגורים של לווה, כאשר נעשה שינוי בלוח הסילוקין בגין יתרת הלוואות שטרם הגיע מועד פירעון.

לפרטים נוספים בדבר סיכון האשראי לדיור, ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

האמצעים לניהול הסיכון בהלוואות לדיור

תהליך החיתום

קריטריונים לאישור הלוואה

- הבנק קבע קריטריונים אחידים, כמותיים, לפיהם נבחנות ומאושרות בקשות לנטילת אשראי לדיור. לצד הקריטריונים האחידים, קיימים הערכה ושיקול דעת של מקבלי החלטות בבנק. הקריטריונים המנחים למתן אשראי בהלוואות לדיור נקבעו, בין היתר, בהתבסס על הגורמים הבאים:
- הניסיון המצטבר של הבנק בתחום האשראי לדיור, הכולל לקחים שהצטברו במהלך השנים לגבי פרמטרים הקובעים את טיב הלוואה ואת טיב הביטחונות להלוואה.
 - ממצאי ביקורת אשראי שוטפות, הבוחנות, בין היתר, שינוי באיכות האשראי במגזרים מסוימים.
 - הערכה, המתבצעת בין היתר באמצעות מבחני מצוקה, לגבי סיכויי אשראי הנובעים מתנאים מקרו-כלכליים משתנים במשק.
 - הערכות לגבי סיכויי אשראי באזורי הארץ השונים, הנובעים מהתפתחויות ביטחוניות ואחרות.
 - בשלב הערכת בקשה להלוואה נבחנים שלושה פרמטרים עיקריים: טיב הלוואה ויכולת ההחזר שלו, הבטוחה הנכסית המוצעת, ומהות העסקה. בבנקאות מסחרית מקובל לייחס חשיבות ראשונה במעלה למטרת ההלוואה. בענף המשכנתאות המשקל העיקרי בקבלת החלטת האשראי עובר להערכת טיבו של הלוואה מאחר וכמעט כל ההלוואות ניתנות למטרת רכישת נדל"ן על ידי משקי בית. עם זאת, בהלוואות לכל מטרה, בהלוואות לבניה עצמית ובהלוואות לא סטנדרטיות ניתן משקל בקבלת החלטה למהות העסקה ולטיבה.
 - הבטוחה הנכסית והערבים מהווים רשת ביטחון של הבנק בעסקה הספציפית, במקרה שההחזר החודשי לא יתנהל על פי המתוכנן.
 - קבלת החלטה מצד הבנק נעשית בתהליך שבו נבחנים נתוני העסקה מול קריטריונים שנקבעו. מנגנון קבלת החלטות בנושא אשראי הוא היררכי, וחופף במידה רבה את המדרג הניהולי של הבנק. קיימות מספר רמות אישור, כשניתוב הבקשה לרמה הנדרשת נעשה בהתאם לנתוני הבקשה.
- קריטריונים אלו מעודכנים מעת לעת בהתאם להתפתחויות בשוק ופרופיל הסיכון של התיק.

סמכויות אשראי

הבנק קבע מדרג סמכויות לאישור הלוואות לדיור (ברמת סניף, מרחב ומטה). קביעת הגורם המוסמך לאשר הלוואה נעשית בהתאם לנתונים בבקשת האשראי ולסיכון הגלום בה (נתונים לגבי הלווים, שיעור המימון, פרמיית סיכון ומהות העסקה). על מנת לחזק את הבקרה על אישור הלוואות מורכבות ובעלות סיכון גבוה ועל הלוואות לאוכלוסיות מיוחדות (כגון: הלוואות בסכומים גבוהים, עסקאות בין בני משפחה, רכישה באמצעות נאמנות, הלוואות בשעבוד נכס בישוים בעלי סיכון גבוה וכדומה), מועברות בקשות אלו לאישור מחלקת חיתום ובקרה הפועלת בסקטור מטה המשכנתאות.

בנוסף, חלק מרכזי בתהליך ההלוואה מבוצע במרכז הבחינה הארצי. המרכז מבצע בקרה על תקינות תהליך העמדת הלוואה לרבות עמידה בנהלי הבנק ובהוראות השונות.

מודל לקביעת פרמיית סיכון דיפרנציאלית

הבנק פיתח מודל לחישוב פרמיית סיכון דיפרנציאלית, על בסיס ממצאים אמפיריים מהעבר, לצורך דרוג סיכון עסקאות כבר בשלב הגשת הבקשה להלוואה. לכל בקשה מחושבת פרמיית סיכון פרטנית המבוססת על כל הגורמים שאותרו כגורמי סיכון, שניתן לזהותם בנתוני הלקוח ובמאפייני העסקה המבוקשת.

הפרמיה משקפת את אמידת הסיכון הכולל של העסקה, ומאפשרת הערכה לגבי סיכויי הלקוח להיכנס לפיגור בהלוואה, ולהפוך ל"חדל פירעון", כבר בשלב הבקשה הראשוני. הפרמיה משמשת הן לצורך קבלת החלטות אשראי והן לצורך תמחור הריבית ללקוח. בימים אלה בוחן הבנק מהלך לשכלול מודל זה.

בקורות מובנות במערכת לביצוע הלוואות

- הבנק מנהל את פעילות המשכנתאות באמצעות מערכת מחשב ייעודית שפותחה לשם כך, הכוללת בקורות מובנות כדלקמן:
 - ויזוא שלמות הנתונים הדרושים בהלוואה והפעילויות הדרושות במסגרת עריכת החומר, בחינת ההלוואה ואישורה.
 - בקורות קשיחות בזמן אמת על ביצוע פעולות על פי הרשאות. שיטת עבודה זו, של בקורות מונעות, מצמצמת בצורה משמעותית את הצורך בביצוע בקורות 'מגולת' לאחר ביצוע ההלוואה.
 - מנגנון לניתוב תהליכים ("workflow") המבקר בזמן אמת את ביצוע המשימות הנדרשות בכל שלב בתהליך ביצוע ההלוואה, ומעביר את הבקשה לגורם המורשה לביצוע הפעולות הנדרשות בכל שלב של תהליך אישור ההלוואה.
- השימוש במערכת הביא לשיפור הבקרה בשלבים השונים של תהליך ביצוע ההלוואה, תוך הקפדה על אחידות בין סניפי הבנק השונים.

הדרכה בתחום המשכנתאות

מרכז הדרכה של הבנק מקיים הדרכות להכשרה, לפיתוח ולשיפור הידע שכל הגורמים העוסקים במתן האשראי לדיור. תכני ההדרכה נקבעים בשיתוף עם סקטור מטה המשכנתאות, שעובדיו אף נוטלים חלק בהדרכת הבנקאים. הקורסים כוללים, בין היתר, דגשים מיוחדים בנושא ניהול סיכונים. בנוסף, נכללת פעילות המשכנתאות במסגרת שנקבעה בבנק לטיפול בסיכון תפעולי, ועובדי מטה המשכנתאות שותפים למהלכי ההדרכה שנקבעו בתחום זה.

כנסים מקצועיים

החטיבה הקמעונאית מקיימת באופן שוטף כנסים מקצועיים למנהלים ובנקאים. בכנסים אלו נסקרות בהרחבה ההתפתחויות בשוק המשכנתאות והצעדים שיש לנקוט על מנת להתמודד עם הסיכונים הנובעים מהתפתחויות אלו.

מעקב שוטף אחר מצב לווים ותיק האשראי לדיור

גורם מרכזי בשמירה על איכות האשראי שהבנק מעמיד ללקוחותיו הינו בקרת האשראי. הבקרה על האשראי לדיור נעשית הן ברמת תיק ההלוואה הבודד, והן ברמת תיק המשכנתאות כולו.

ברמת תיק הלוואה הבודד, הבנק פועל לזיהוי ולאיתור מוקדם ככל האפשר של תבחינים המעידים על ירידה בכושר הפירעון של הלווים, על מנת לאתר מוקדם ככל האפשר מצב של כשל אשראי. הבנק מפעיל סוגים שונים של בקרות, לרבות בקורות פנימיות שוטפות בסניפים, במרחבים ובמטה, ובקורות נוספות המבוצעות על ידי הקו השני והשלישי למערך ניהול סיכון האשראי של הבנק - האגף לבקרת סיכונים והביקורת הפנימית. הבנק מקיים בקרה על איכות האשראי החדש הניתן בסניפים באמצעות דוח "איכות אשראי" המופק מידי חודש וכולל את ההלוואות שבוצעו בבנק 6-18 חודשים לפני מועד הדוח, ואשר קיים בהן פיגור של 3 חודשים או יותר. הדוח נועד לסייע לסניפים לפעול לצמצום היקף הפיגורים ולהגביר את מודעות הדרג המבצע והמאשר להלוואות בעייתיות, לצורך הפקת לקחים לגבי אישורי אשראי בעתיד. בצד הדוח הפרטני, הכולל את רשימת ההלוואות, פרטי הפיגור וכיוצא באלה, מופק גם דוח סטטיסטי המציג את שיעור הפיגור בכל סניף בהשוואה למרחב ולכלל הבנק, ובהשוואה לחודשים קודמים. הנהלת החטיבה הקמעונאית מקיימת מעקב שוטף אחר הטיפול בחובות בפיגור באמצעות הדוח. ברמת תיק המשכנתאות הכולל, מתבצעת בקרה אחר המגבלות שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון של הבנק, הן בחטיבה הקמעונאית, והן באגף לבקרת סיכונים שבחטיבה לבקרת סיכונים.

בנוסף, פעמיים בשנה מופק דוח בקרת אשראי, על ידי החטיבה לבקרת סיכונים, בו נבדקת בהרחבה התפתחות פרופיל הסיכון של תיק האשראי לדיור במהלך התקופה הנסקרת, המתייחסת לנושאים הבאים:

- תיאבון סיכון.
- ניתוח מאפייני וגורמי סיכון עיקריים.
- סקירת מצב הפיגורים ואיכות האשראי.
- גביית חובות לקוחות.
- תיק אשראי לדיור של אוכלוסיות מיוחדות.
- מבחני מצוקה.
- קבוצות רכישה.

הגורמים השותפים לניהול ובקרת הסיכון בהלוואות לדיור

מחלקת ניהול משכנתאות בחטיבה קמעונאית

המחלקה מטפלת בסוגים שונים של אירועים המתרחשים במהלך חיי הלוואה, הן ביוזמת הבנק והן ביוזמת הלקוח. אחת המשימות המרכזיות היא המעקב אחר קבלת ביטחונות. בעת ביצוע הלוואה, מקבל הבנק על פי רוב ביטחון ביניים, ואילו הביטחון הסופי צפוי להתקבל במהלך חיי הלוואה. בנוסף, מטפלת המחלקה במעקב אחרי קבלת פוליסות ביטוח חיים ונכס במהלך חיי הלוואה.

החטיבה לבקרת סיכונים

האגף לבקרת סיכונים מנטר את איכות תיק האשראי בבנק ואת התפתחות פרופיל הסיכון של תיק הבנק לנוכח תאבון הסיכון שנקבע. בתחום המשכנתאות, מבוצע ניתוח של התיק פעמיים בשנה, ובכלל זה ניתוח ההתפתחות במתן אשראי לדיור וחלקנו במערכת, וכן התפלגות האשראי על פי חתכים שונים. דוח זה עולה לדיון בוועדת אשראי עליונה (ועדת הנהלה), בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ומוצג בפני דירקטוריון הבנק. החטיבה אחראית לביצוע שוטף של מבחני מצוקה על תיק המשכנתאות של הבנק, בתיאום עם סקטור מטה המשכנתאות, תוך שהוא מאתגר גורמי סיכון רבים בתיק זה. חלק ממבחני הקיצון מתבצעים בשיטות מתקדמות, תוך שימוש בנתונים שוטפים של המודלים המתקדמים שפיתח הבנק. מבחני הקיצון של הבנק שודרגו בתקופה האחרונה בהמשך להנחיות בנק ישראל (התרחיש האחד של בנק ישראל - תרחיש מאקרו אחד לכל המערכת הבנקאית). במסגרת זו, מבחני הקיצון מאתגרים את מצב המאקרו הנוכחי, ומביאים בחשבון רמת אבטלה גבוהה מאוד יחסית למצב הנוכחי, שיעור ריבית גבוה באופן משמעותי מהריבית הנוכחית במשק וכן, ירידה חדה במחירי הדיור. מבחני קיצון אלו מלמדים כי רמת הסיכון של התיק נמוכה וכי לבנק יש די הון כדי לעמוד ברמת הסיכון הנגזרת ממבחני קיצון חמורים כאלה. תוצאות מבחני הקיצון על תיק המשכנתאות מוצגות באופן סדיר בפני הוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ומליאת הדירקטוריון, במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני ובדיונים ייעודיים.

פורום ניטור סיכוני אשראי וריכוזיות אשראי

בבנק פועל פורום ניטור סיכונים בתחום האשראי, בראשות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, אשר מקדם נושאים כגון בחינת מדיניות האשראי, ובפרט, השינויים בתיאבון הסיכון שנקבעו בה, ניתוח רמת הסיכון בתיק האשראי ויישום גישות מידול מתקדמות, הגדרת טריגרים להפעלת מבחני מצוקה, פיקוח על תהליך התכנון והיישום של מבחני המצוקה, ומעקב אחר פרופיל הסיכון של תיק האשראי של הבנק.

החטיבה המשפטית

כחלק מתהליך החיתום, נבדקים הביטחונות בתיקים לא סטנדרטיים (כגון: עסקאות בהן מעורבים בני משפחה) ובהלוואות בסכומים גבוהים, על ידי מחלקה ייעודית בחטיבה המשפטית - מחלקת ייעוץ משכנתאות. בדיקה זו מהווה השלמה לאישור ולבחירת התיק המבוצעים בסניף וביחידת חיתום אזורית.

מערך הגבייה

בבנק פועל מערך גבייה מיוחד, המטפל בכל הקשור לתהליכי גביית חובות מלווים המפגרים בתשלומיהם, ובתהליכי מימוש נכסים. תהליך הטיפול מתחיל באופן אוטומטי מהרגע שהלקוח נכנס לכשל ראשוני בתשלום המשכנתא. אם הכשל לא נפתר, עובר הטיפול למוקד הגבייה הטלפוני (בטרם מוגשת תביעה משפטית) אשר מטרתו גיבוש הסדרי תשלום עם הלקוחות. אם הניסיון להגיע להסדר עם הלווים לא מצליח, מועבר החוב לטיפול מערך הגבייה בבנק, הכולל מחלקה ייעודית העוסקת בטיפול בלקוחות בעלי חוב במשכנתא, ונפתח הליך משפטי נגד החייבים.

פורום פיגורים

אחת לחודש מתכנס בהנהלת הבנק 'פורום פיגורים', בראשות מנהל החטיבה העסקית, בו מוצגת תמונת המצב לגבי תוצאות הגבייה של החודש הקודם, ההשלכות על הדוחות הכספיים והפרשה להפסדי אשראי. הפורום קובע יעדים לטיפול בחובות ולהקטנת הפיגורים.

ביקורת פנימית

תכנית העבודה של הביקורת הפנימית בתחום האשראי כוללת, בין היתר, התייחסות לבדיקת הגורמים העוסקים באישור, ביצוע, תחזוקה ובקרה על האשראי.

הכלים להפחתת הסיכון בהלוואות לדיור

בטחונות

על פי נהלי הבנק בתחום המשכנתאות, ניתן אשראי בגין בטחונות נכסיים בלבד. במקרים מסוימים דורש הבנק, בנוסף לביטחון הנכסי, גם ערבים לחוב.

לצורך אימות פרטי הנכס המוצע לבנק כבטוחה וקביעת שווי, נדרש בדרך כלל ביקור של שמאי בנכס, ומתקבל דוח הכולל את תיאור הנכס, מיקומו, מצבו הפיזי וכן את שווי השוק שלו. השמאים חתומים על הסכם עם הבנק ופועלים על פי הוראותיו, הכוללות מתכונת עבודה מובנית לביצוע השמאות, לזיהוי חריגים ועוד.

השמאות המקובלות בענף המשכנתאות הינה שמאות מקוצרות. עם זאת, החל משנת 2006 דורש הבנק מהשמאים לבצע, לגבי חלק מההלוואות שמטרתן רכישת דירה מיד שנייה, בניה עצמית או הלוואה לכל מטרה, בסוגי נכסים בעלי סיכון גבוה, שמאות מורחבת הכוללת בדיקות נוספות בכפוף לקריטריונים שנקבעו לעניין זה.

ביטוחים

על פי נהלי הבנק, כל נכס המשמש כבטוחה מבטוח בביטוח נכס. בנוסף, הלווים עצמם מבטוחים בביטוח חיים לטובת הבנק למקרה של פטירה בטרם נפרע האשראי במלואו.

בהלוואות מסוימות (לרבות הלוואות בשיעור מימון העולה על 75%) התקשר הבנק עם חברת EMI המעניקה ביטוח אשראי למקרה בו התמורה ממימוש נכס המשמש בטוחה להלוואה, אינה מכסה את יתרת האשראי. תהליך ביטוח האשראי הנו גורם מפחית סיכון משמעותי. החל מיום 1 בנובמבר 2012, הגביל בנק ישראל את הביצוע בהלוואה לדיור עם שיעור מימון העולה על 75%, כך שממועד זה הבנק אינו מאשר הלוואות חדשות עם ביטוח אשראי בשיעור מימון העולה על 75% (פרט להלוואות אשר הוחרגו מההוראה כגון מחזורים).

שיעור המימון (LTV)

שיעור המימון המרבי אותו מאשר הבנק, נקבע במדיניות האשראי ונבחן מעת לעת. ככלל, הבנק דורש מהלווה להשתתף בחלק ממימון הרכישה. תשלום ההון העצמי מהווה כרית בטחון במקרה של מימוש הנכס, לרבות בתקופה של ירידת מחירים בשוק הנדל"ן. יתר על כן, שיעור ההשתתפות של הלווה מהווה אינדיקציה נוספת לאיתנותו הפיננסית. החל מיום 1 בנובמבר 2012 הבנק הגביל את שעורי המימון באישור בקשות להלוואות לדיור וזאת בכפוף להוראת בנק ישראל בנושא. שיעור המימון בהלוואה לרכישת זכות במקרקעין המהווים "דירה יחידה" (כמוגדר בהוראה) אינו עולה על 75%, ל"דירה חליפית" (כמוגדר בהוראה) שיעור המימון אינו עולה על 70%, וברכישת דירה להשקעה, הלוואה לכל מטרה או הלוואה לתושב חוץ - שיעור המימון אינו עולה על 50%. לפרטים ראה פרק חקיקה והוראות פיקוח על פעילות קבוצת הבנק בפרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים. לפרטים בדבר הנחיות הפיקוח על הבנקים בנושא הלימות הון ראה ביאור 25ח' לדוחות הכספיים.

סיכון שוק וריבית

ניהול סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי

סיכון שוק (Market Risk) - הינו הסיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחוף מאזניות הנובע משינוי בשווי ההוגן של מכשיר פיננסי עקב שינוי בגורמי הסיכון בשוק (שיעורי ריבית, שערי חליפין, מחירי מניות, סחורות ואינפלציה). לבנק אין חשיפה לסחורות וחשיפתו למניות איננה מהותית, כך החשיפה שלו לסיכון השוק נובעת מסיכון הבסיס - הסיכון הקיים כאשר הנכסים וההתחייבויות של הבנק נקובים במטבע או מגזרי הצמדה שונים, ומסיכון הריבית (Interest Rate Risk), שהינו הסיכון לרווחי הבנק (שינוי בהכנסות) או להון הבנק, הנובע בעיקר, מתזוזות בשיעורי הריבית, תזוזות שונות של עקומים שונים שבהם הבנק משתמש לפעילותו העסקית, או מהעובדה ששינוי ריבית יכול לגרום לשינוי במבנה הנכסים וההתחייבויות של הבנק, כתוצאה ממימוש אופציות לפירעון מוקדם, בגין שינוי ברמת הריבית במשק. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים על רווחי הבנק (שינוי בהכנסות) ועל שווי נכסיו (שינוי בשווי הוגן). הבנק מנהל את סיכון השוק והריבית שלו באופן אינטגרטיבי, תחת מבנה ארגוני זהה, ובשימוש בכלים, מבנה נתונים, שיטות ומערכות דומות.

סיכונים שוק וריבית הינם חלק בלתי נפרד מעסקי הבנקאות ומניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק. עם זאת, רמות חריגות של סיכון שוק ו/או סיכון ריבית עלולות לחשוף את הבנק להפסדים, ולהוות איום על הונו. לפיכך, קבעו דירקטוריון והנהלת הבנק, במסגרת התהליך המוסדר של הבנק למיפוי וזיהוי סיכונים, כי סיכונים השוק והריבית הינם סיכונים מהותיים, וכי ניהול סיכונים אלה הינו חיוני ליציבות הבנק, בפרט לאור סביבת הריבית הנמוכה, והפוטנציאל לשינוי מגמת הריבית במשק. לפיכך, התווה דירקטוריון הבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון השוק והריבית, הקובע את העקרונות לפיהם על הבנק לפעול על מנת לזהות, למדוד, לנטר, לבחון ולבקר את סיכונים השוק והריבית באופן שוטף, הן למהלך עסקים רגיל והן לעיתות קיצון. ניהול סיכונים אלו נועד לשמור על רמת סיכון סבירה, בהתאם לתקרות החשיפה, קרי, תאבון הסיכון שנקבע בגין סיכונים אלה, תוך ניצול הזדמנויות וניטור מתמשך של פרופיל הסיכון, כך שהבנק לא יחשף להפסדים משמעותיים.

ניהול סיכון השוק והריבית בבנק נחלק לשני מוקדי סיכון עיקריים: תיק בנקאי ותיק סחיר. התיק הסחיר בבנק כולל את התיקים המנוהלים בחדר העסקאות כעושה שוק, שלא למטרות הגנה: תיק איגרות חוב למסחר של יחידת המסחר בריבית (תיק עושה שוק), עסקאות נגזרים המסווגות לתיק עושה שוק וחוזים עתידיים על איגרות חוב - כחלק מתיק הריבית, וכן תיקי אופציות (מט"ח, מעו"ף וריבית) של יחידת המסחר במט"ח, וכן, תיקי ניירות ערך למסחר ואסטרטגיה במט"ח ובמט"ח ועסקאות נגזרים אשר בוצעו כחלק מאסטרטגית שוק ספציפית, המנוהלת בניהול פיננסי תחת מגבלות ספציפיות של חשיפה ורווחיות. תיק זה מאופיין בפעילות קטנה יחסית לפעילות בתיק הבנקאי, ונמצא ברמת סיכון נמוכה.

התיק הבנקאי, המהווה את עיקר הפעילות של הבנק, מכיל את כל העסקאות שאינן כלולות בתיק הסחיר, לרבות מכשירים פיננסיים נגזרים המשמשים כעסקאות הגנה לתיק הבנקאי. תיק זה חשוף לסיכון ריבית, המכונה סיכון הריבית בתיק הבנקאי. מידת החשיפה לה רוצה הבנק להישאר חשוף נובעת מפעילות העסקית של הבנק ובאה לידי ביטוי בדוחות הכספיים של הבנק. חשיפה זו הוגבלה במסגרת תאבון סיכון שהוגדרה באופן ייעודי עבור סיכון השוק וסיכון הריבית בתיק הבנקאי, כאשר היא נבחנת על ידי הבנק לפחות אחת ליום, באמצעות מגוון כלים ומודלים. חריגה או אף התקרבות לגבולות החשיפה שנקבעו, מדווחות באופן שוטף ומטופלות באופן מיידי, בהתאם לעקרונות שנקבעו במסמך המדיניות שהתווה בבנק. לבנק פעילות במכשירים פיננסיים נגזרים המתבצעת ברובה מול לקוחות הנדרשים להלימות הון או לשמירה על רמת בטחונות על פי תרחישים. פעילות זו מנוטרת על ידי הבנק באופן שוטף תוך יומי על ידי מערכת בקרה ייעודית שפותחה על ידי הבנק. לבנק פעילות מעטה יחסית מול לקוחות שעיקר עיסוקם במכשירים פיננסיים נגזרים ומכירות בחסר, או מול לקוחות שאינם מחויבים בדרישת הון או בטחונות. ניטור לקוחות אלה מתבצע בצורה קפדנית ובתדירות גבוהה יותר, יחסית ללקוחות האחרים.

ניהול סיכונים שוק וריבית מתבצע ברמה קבוצתית, כולל שלוחות חוץ לארץ וחברות הבת של הבנק. הפעילות מול בנק יהב מתואמת באופן שוטף, בפרט, לצורך קביעת תאבון סיכון קבוצתי שמחייב גם את ניטור פרופיל הסיכון ברמת הקבוצה. עקרונות המדיניות נקבעו באופן הכולם את אסטרטגיית הבנק ואת דרישות הרגולציה, קרי, הוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל, הוראות ועדת באזל הרלבנטיות, ובהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם (ה-Best Practice). הוראות בנק ישראל הרלוונטיות לנושא ניהול סיכונים שוק הן: הוראת ניהול בנקאי תקין 310 - הוראת האב לניהול סיכונים הקובעת עקרונות לניהול סיכונים התומכים ביכולת התאגיד הבנקאי לזהות ולהגיב לסיכונים מתפתחים. הוראת ניהול בנקאי תקין 339 - ניהול סיכונים שוק, הוראת ניהול בנקאי תקין 333 - ניהול סיכון ריבית, המרחיבה את ההוראות בהתייחס לסיכון ריבית, בעיקר, בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי, והוראת ניהול בנקאי תקין 208 - מדידה והלימות הון בהתייחס להקצאת ההון בנדבך הראשון בגין התיק הסחיר. הבנק בוחן במסגרת תכנון ההון שלו, כחלק מהנדבך השני של באזל, את ההון הנדרש ממנו בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי, וזאת, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 211.

כחלק מניהול הסיכון, הבנק נדרש להקצות הון, במסגרת הנדבך הראשון של באזל II, כנגד הסיכון בתיק הסחיר, וזאת, כאמור לעיל, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 208 ("מדידה והלימות הון - סיכון שוק") הכוללת את הנחיות באזל II בקשר עם הגדרת התיק הסחיר, ניהולו ושערונו. ההוראה קובעת כי הכללה של מכשיר ו/או פוזיציה בתיק הסחיר כפופה לעמידה בקריטריונים אובייקטיביים (חופשיים מאמנה המגבילה את סחירותם, או שקיימת אפשרות לגדרם באופן מלא) וסובייקטיביים (כונת מסחר או גידור רכיבים אחרים בתיק למסחר, ניהול פעיל של התיק והערכה של התיק באופן תכוף ומדויק).

על פי הוראת ניהול בנקאי תקין 208, הבנק נדרש להקצות הון בגין סיכון ריבית ומניות בתיק הסחיר, סיכונים שער חליפין על כל הפעילות הבנקאית וסיכון האופציות. הבנק משתמש בשיטת משך החיים הממוצע (מח"מ) במדידתו את סיכון הריבית ובשיטת דלתא פלוס במדידתו את הסיכון בגין אופציות. שיטה זו מכמתת את הסיכון הכרוך בפעילות תיק האופציות כפונקציה של ערכי "היווניות". אלה מבטאות את רגישות תיק האופציות לתזוזות בנכס הבסיס ובסטיית התקן.

הקצאת הון עבור חשיפת מטבע (סיכון בסיס) עומדת על 8% בגין פוזיציה פתוחה בכל מטבע. לחשיפת אינפלציה (פוזיציה ש"ח/מדד) אין הקצאת הון. כחלק מהנחיות ההוראה, הבנק מחשב גם את הסיכון הספציפי בתיק הסחיר. דרישת ההון בגין הסיכון הספציפי מיועדת לספק הגנה מפני שינוי לרעה במחירו של נייר ערך יחיד עקב גורמים הקשורים למנפיק היחיד. דרישת ההון בגין הסיכון הספציפי מחליפה את דרישת ההון בגין סיכונים אשראי בתיק הבנקאי.

בגין רמת הסיכון הנמוכה הגלומה בתיק הסחיר של הבנק, הקצאת ההון של הבנק בגין סיכון שוק הינה נמוכה מאוד.

התיק הבנקאי כולל את הפוזיציות שלא הוגדרו כפוזיציות סחירות בתיק הסחיר. טיפול הבנק בסיכון הריבית בתיק הבנקאי והקצאת ההון הכולל הנוספת בגינו, מתוארים ומתבצעים במסגרת הנדבך השני של באזל. סיכון הריבית בתיק הבנקאי של הבנק מנוטר באופן שוטף, הן במסגרת ניהול סיכון הריבית על התיק הכולל במונחי VAR, והן במונחי EVE - Economic Value of Equity, ושורה נוספת של תרחישים המבטאים ברובם מצבי קיצון. לפרטים בדבר מודלים אלה, השימוש בהם והמגבלות שלהם, ראה להלן.

הקצאת ההון הכולל הנוספת שמבצע הבנק בגין סיכון הריבית בתיק הבנקאי, במסגרת הנדבך ה-II של באזל, מתבצעת לפי מתודולוגיית הבנק המניחה, בתיאום עם הוראות בנק ישראל, מצב קיצון בשווקים. הבנק מדווח על חישובי ההון שלו בגין נדבך II של באזל במסגרת מסמך ה- ICAAR. בכך, משלים הבנק את בחינת ההון הנדרש ממנו בגין סיכון השוק והריבית בתיק הבנקאי.

ניהול מגזרי הצמדה

חשיפות מטבע - מדיניות הבנק היא פוזיציות מטבע מזעריות (תפעוליות), למעט פוזיציות אסטרטגיות ספציפיות אשר אושרו בוועדות השונות ו/או פוזיציות חדר עסקאות על פי מגבלות הסיכון שאושרו. הפוזיציות האסטרטגיות במט"ח תחומות ב-Stop Loss המהווה מנגנון לבלימה וקטון הסיכון. חשיפות אינפלציה - תאבון הסיכון משתנה בהתאם לתוחלת הרווח הצפויה בהחזקת הפוזיציה, ויכולת הבנק לצמצם את החשיפה תוך פרק זמן סביר. החשיפה כלולה במסגרת מדדי תאבון הסיכון והמודלים שמפעיל הבנק על כלל סיכונים השוק. נגזרים בתיק הבנקאי שבוצעו על מנת לגדר כלכלית את הפעילות המאזנית, אך שלא ניתנים להגדרה כגידור לפי כללי הגידור החשבונאי, יוצרים השפעה על הרווח וההפסד החשבונאי. הפער נוצר כתוצאה משוני ברישום החשבונאי בין הפריטים המאזניים לבין הנגזרים הלא מגודרים חשבונאית. השפעה זו מנוטרת ומנוהלת תחת קיום מנחים שנקבעו על ידי ההנהלה, באופן שוטף בסקטור ניהול פיננסי ומדווחת ונדונה בוועדות השונות לניהול סיכונים.

אמצעי פיקוח ומימוש המדיניות

הבנק קבע מבנה ארגוני לניהול סיכונים השוק והריבית בתיק הבנקאי, הכולל את הדירקטוריון, ההנהלה ושלושת קווי ההגנה. מבנה זה נתמך על ידי ועדות ופורומים יעודים, שמוסדו לשם ניהול סיכונים אלה, ולשם הקמת מערך בקרה פנימית שנועד למנוע סטיות ממדיניות הבנק בפעילותו בתיק הסחיר ובתיק הבנקאי. לפרטים נוספים בדבר סיכון השוק והריבית ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

מדיניות גידור והפחתת הסיכונים

אחד הכלים העיקריים לניהול והפחתת סיכון הריבית הינו קביעת מחירי הצל בבנק (מחירי מעבר). מחירי הצל בבנק נקבעים בתדירות יומית במחלקת ניהול נכסים והתחייבויות (להלן - נ"ה) שבסקטור ניהול פיננסי, ומשקפים את צרכי ניהול החשיפות השונות תחת מדיניות ניהול הרווח והסיכון.

כלי נוסף הוא פעילות קנייה/מכירה באיגרות חוב ממשלתיות. כמו כן, פועלת מחלקת נ"ה לניהול פוזיציות הריבית ו/או הבסיס באמצעות עסקאות Forward, עסקאות Swap ואופציות. היתרונות בשימוש בכלים אלו נובע מיכולת ביצוע מהירה ובסכומים גדולים, דבר המאפשר

"הזזת פוזיציות" לצורכי ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, בפרק זמן סביר. בנוסף, העסקאות הן ללא מימון (Unfunded), קיימת בהן נזילות גבוהה והן מבוצעות באמצעות חדר העסקאות של הבנק.

עסקאות נגזרים, אשר מזהות כמגדרות פוזיציות מאזניות בהתאם לכללי החשבונאות, יוגדרו בהתאם לנוהל גידור שקיים בבנק כעסקאות גידור חשבונאי. אפקטיביות הגידור הינה מידת ההתאמה בין השינויים בשווי ההוגן או בין תזרימי המזומנים של הפריט המגודר ושל הנגזר המגדר. הגידור נחשב כבעל אפקטיביות גבוהה, אם השינויים בשווי ההוגן או בתזרימי המזומנים של הפריט המגודר, מתקזזים כמעט במלואם על ידי השינויים בשווי הוגן או בתזרימי המזומנים של המכשיר המגדר. כאשר אין זהות מוחלטת בין מכשירים מגדרים לאלו המגודרים מתקיימות בדיקות אפקטיביות אחת לרבעון.

אחת לשנה לפחות, נבחנות הנחות המודלים המשמשים לניהול סיכונים שוק וריבית, לרבות ההנחות ההתנהגותיות הנלקחות לצורך קביעת הפריסות במכשירים שונים.

הבנק בוחן את מידת ריכוזיות סיכון הריבית לפי מגזרי ההצמדה ולפי סוגי מכשירים עיקריים. מפת הריכוזיות נידונה בוועדות לניהול סיכונים.

הבנק פועל באופן שוטף להגברת המודעות לנושא סיכונים שוק וריבית. בתיק הבנקאי ברמת הקבוצה, הן ביחידות המטה והן במערך הסניפים וביחידות הבנק בחוץ לארץ, באמצעות נהלי עבודה, הדרכות והשתלמויות בנושא. כמו כן, מתקיים קשר שוטף עם כל היחידות הרלוונטיות לניהול סיכון השוק וריבית. התיאום בין היחידות נועד ליצירת מתודולוגיה אחידה לניהול סיכונים השוק וריבית בתיק הבנקאי

מדידת חשיפת סיכונים השוק וריבית ודרכי ניהולם לפי מודלים לניהול סיכונים

מדידת סיכונים השוק וריבית נתמכת על ידי מגוון רחב של מערכות מידע, מודלים, תהליכים, מדדי סיכון ומבחני מצוקה. מערכות המידע המעורבות בחישוב נבחנות באופן שוטף, באמצעות מהלכי הבקרה הפנימית של הבנק, ביניהם סקרים ייעודיים לניטור הפעילות והמידע ותהליכי תיקוף מתמשכים, וזאת, על מנת להבטיח את שלמות ודיוק הנתונים והחישובים.

המודלים, מתודולוגיות החישוב, נתוני הקלט, כולל נתוני השוק וההנחות בבסיס המודלים, מתוקפים ונבחנים על פני זמן, על ידי יחידת התיקוף של הבנק, הפועלת באגף לבקרת סיכונים, המהווה חלק מקו ההגנה השני לטיפול בסיכונים אלה.

לבנק שני מודלים עיקריים לניהול סיכון השוק וריבית שלו: מודל ה-VAR ומודל ה-EVE. הבנק מחשב מדדים אלה, כמו גם מדדים נוספים המשמשים אותו לניהול סיכונים אלה, אחת ליום לפחות.

EVE - Economic Value of Equity, הוא מודל המבטא את גישת השווי הכלכלי. מודל זה הוא המודל העיקרי של הבנק לאמידת סיכון הריבית בתיק הבנקאי, והוא בוחן שינויים בשווי הכלכלי של התיק תחת הנחות שונות של שינויים בעקומי הריבית, במצב חיים רגיל ובמצבי קיצון, לרבות עליה/ירידה מקבילה של עקום הריבית בשיעורים גבוהים. בנוסף, לבנק מגוון מבחני מצוקה (קיצון) ברמות חומרה שונות שנועדו לבחון את פרופיל הסיכון שלו בעת אירוע קיצון, לנוכח תאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון. כמו כן, מפעיל הבנק שיטות חדישות לבחינת סיכון הריבית בתיק הבנקאי בעת חרום, כולל תרחיש קיצון המתבצע במתווה כלכלי. תרחיש זה מתבסס על הבנת הבנק לגבי אופן התפתחות בעת קיצון של תנאי המאקרו הרלבנטיים לסיכונים אלה. בנוסף, מבצע הבנק תרחיש "טוויסט", במסגרתו זז עקום הריביות בצורה שאינה מקבילה. תרחיש כזה משלים את גישת ה-EVE, המתבססת על תזוזה מקבילה בעקומי הריבית.

מודל ה-VAR הוא מודל סטטיסטי האומד את ההפסד הצפוי לבנק, במהלך אופק השקעה מסוים וברמת ביטחון סטטיסטית הנקבעת מראש. המודל מודד את רמת הסיכון במונחי כסף, כאשר הבנק מתאים את אופק ההשקעה לתיקים אותם הוא בוחן באמצעות מדד זה. הבנק משתמש בשיטה שפיתח בעבר באמצעות מומחים מחוץ לארץ, המשלבת בין מספר שיטות חישוב VAR המקובלות בעולם. לחישוב ה-VAR נלווה חישוב BACKTESTING, שנועד לבחון את איכות אומדני החישוב שלו, קרי, לבחון את תחזית המודל לעומת התוצאה בפועל. הבנק קבע תאבון סיכון במונחי VAR, על התיק הכולל שלו, ועל פעילותו בתיקי האופציות השונים (על נכסי בסיס שונים). חישובי ה-VAR על התיק הכולל של הבנק מתבצעים אחת ליום, בעוד והחישובים על תיקי האופציות מתבצעים אחת לשעה. תוצאות החישוב של ה-VAR ומדדי הסיכון הנוספים של הבנק

מתבצעים במערכת ייעודית שרכש הבנק לשם ניהול סיכוני השוק והריבית שלו (מערכת "אלגוריתמיקס") והן מדווחות בפורטל ייעודי. כל הנתונים הנדרשים לשם אמידת סיכונים אלה נאגרים בבסיס מידע מרכזי. בסיס מידע זה נתון לתהליכי בקרה אוטומטיים באופן שוטף.

להלן ערך ה-VAR של קבוצת הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

שנת 2014	שנת 2015	
286	195	לסוף התקופה
288 (נובמבר)	379 (מאי)	ערך מקסימלי במהלך התקופה
162 (ינואר)	193 (אוקטובר)	ערך מינימלי במהלך התקופה

תוצאות בחינת ה-Back-Testing על מודל ה-VAR ההיסטורי-אנליטי מצביעות על מקרה אחד שבו ההפסד היומי עלה על ערך ה-VAR שנחזה. החריגה שנרשמה, בגובה 5.5 מיליוני שקלים חדשים, נבעה בעיקר מעליה חדה בעקום הצמוד, כתגובה לפרסום המדד ולירידה בציפיות האינפלציוניות. מספר מקרים זה עומד בקריטריונים, כפי שהוגדרו על ידי ועדת באזל. לפיכך, מודל ה-VAR של הבנק תקין.

להלן החריגות במהלך התקופה שנבחנה (במיליוני שקלים חדשים):

מועד החריגה	גודל החריגה
17 ביולי 2013	5.5

ניתוח סיכון הריבית בתיק הבנקאי

להלן השפעת תזוזה מקבילה של העקום ב-2% על השווי הכלכלי של התיק הבנקאי במונחי EVE (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2015						
שינוי בשווי הוגן						
מטבע חוץ			מטבע ישראלי			
סך הכל	אחר	אירו	דולר	צמוד למדד	לא צמוד	
(668)	(11)	(37)	(72)	83	(631)	עליה של 2%
819	12	39	91	(198)	875	ירידה של 2%

31 בדצמבר 2014						
שינוי בשווי הוגן						
מטבע חוץ			מטבע ישראלי			
סך הכל	אחר	אירו	דולר	צמוד למדד	לא צמוד	
(910)	(2)	(11)	236	58	(1,191)	עליה של 2%
770	3	3	(38)	(202)	1,004	ירידה של 2%

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2015					
מעל חמש עד עשר שנים	מעל שלוש עד חמש שנים	מעל שנה עד שלוש שנים	מעל שלושה חודשים עד שנה	מעל חודש עד שלושה חודשים	עם דרישה עד חודש
מטבע ישראלי לא צמוד					
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין נכסים פיננסיים מורכבים					
6,215	8,767	7,913	3,968	1,517	100,730
9,439	8,407	13,233	19,794	9,580	5,761
-	91	59	982	506	1,125
15,654	17,265	21,205	24,744	11,603	107,616
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין והתחייבויות פיננסיות מורכבות					
4,255	7,517	8,007	15,829	8,823	74,449
9,225	8,051	10,481	11,288	19,252	19,427
-	91	62	1,399	667	1,510
13,480	15,659	18,550	28,516	28,742	95,386
מכשירים פיננסיים, נטו					
2,174	1,606	2,655	(3,772)	(17,139)	12,230
(2,246)	(4,420)	(6,026)	(8,681)	(4,909)	12,230

הערות ספציפיות:

- (1) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.
- (2) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.
- (3) מספרי ההשוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים, ראה ביאור 1 ג.1 בדוחות הכספיים.
- (4) סווג מחדש.

ליום 31 בדצמבר 2014			ליום 31 בדצמבר 2015			ללא תקופת פירעון	מעל עשרים שנה	מעל עשר עד עשרים שנים
משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽²⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽²⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן			
בשנים	באחוזים		בשנים	באחוזים				
0.88	3.43	⁽⁴⁾ 117,158	1.04	3.19	131,739	419	98	2,112
1.19		74,729	1.23		66,214	-	-	-
0.73		7,967	0.73		2,763	-	-	-
0.99		199,854	1.10		200,716	419	98	2,112
0.48	0.97	⁽³⁾ 106,780	0.82	1.18	119,631	-	190	561
1.38		82,788	1.42		77,724	-	-	-
0.85		8,914	0.85		3,729	-	-	-
0.87		198,482	1.05		201,084	-	190	561
		⁽³⁾ 1,372			(368)	419	(92)	1,551
					(368)	(368)	(787)	(695)

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית - המשך

סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2015					
עם דרישה עד חודש	מעל חודש עד שלושה חודשים	מעל שלושה עד חודשים עד שנה	מעל שנה עד שלושה חודשים	מעל שלושה עד חמש שנים	מעל חמש עד עשר שנים
מטבע ישראלי צמוד מדד					
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין נכסים פיננסיים מורכבים					
1,458	2,450	10,801	21,846	10,727	3,835
14	73	260	978	1,428	468
1,472	2,523	11,061	22,824	12,155	4,303
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין והתחייבויות פיננסיות מורכבות					
771	815	6,575	10,035	11,228	5,873
61	649	1,874	4,228	1,670	476
832	1,464	8,449	14,263	12,898	6,349
מכשירים פיננסיים, נטו					
640	1,059	2,612	8,561	(743)	(2,046)
640	1,699	4,311	12,872	12,129	10,083

הערות ספציפיות:

- (1) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.
- (2) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.
- (3) מספרי ההשוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים, ראה ביאור 1 ג.1 בדוחות הכספיים.

ליום 31 בדצמבר 2014			ליום 31 בדצמבר 2015			ללא תקופת פירעון	מעל עשרים שנה	מעל עשר עד עשרים שנים
משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽²⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽²⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן			
בשנים	באחוזים		בשנים	באחוזים				
2.66	2.60	54,627	2.64	2.64	52,284	72	35	1,060
3.16		3,618	3.08		3,221	-	-	-
2.69		58,245	2.67		55,505	72	35	1,060
3.37	1.21	⁽³⁾ 40,631	3.54	1.59	37,438	2	-	2,139
1.68		10,617	1.61		8,958	-	-	-
3.02		51,248	3.17		46,396	2	-	2,139
		⁽³⁾ 6,997			9,109	70	35	(1,079)
					9,109	9,109	9,039	9,004

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית - המשך

סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2015					
עם	מעל חודש	מעל שלושה חודשים	מעל שנה	מעל שלושה חודשים	מעל שנה
דרישה	עד שלושה חודשים	עד שלושה חודשים	עד שלושה חודשים	עד חמש שנים	עד חמש שנים
מטבע חוץ⁽¹⁾					
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים					
ובגין נכסים פיננסיים מורכבים					
7,908	5,045	2,186	196	685	1,009
29,221	27,393	13,178	3,557	4,933	2,783
970	1,550	1,556	48	91	-
38,099	33,988	16,920	3,801	5,709	3,792
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים					
ובגין והתחייבויות פיננסיות מורכבות					
18,656	9,132	8,367	419	82	205
15,575	17,026	20,184	3,150	5,096	3,042
932	878	1,155	45	91	-
35,163	27,036	29,706	3,614	5,269	3,247
מכשירים פיננסיים, נטו					
2,936	6,952	(12,786)	187	440	545
2,936	9,888	(2,898)	(2,711)	(2,271)	(1,726)

הערות ספציפיות:

- (1) לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
- (2) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.
- (3) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

ליום 31 בדצמבר 2014			ליום 31 בדצמבר 2015			ללא תקופת פירעון	מעל עשרים שנה	מעל עשר עד עשרים שנים
משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽³⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽³⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן			
בשנים	באחוזים		בשנים	באחוזים				
0.77	2.46	19,856	1.53	1.66	19,218	323	1,306	560
1.53		86,161	1.50		81,065	-	-	-
0.42		9,780	0.42		4,215	-	-	-
1.31		115,797	1.46		104,498	323	1,306	560
0.33	0.61	35,517	0.34	0.63	37,401	535	-	5
0.90		72,236	0.94		64,073	-	-	-
0.44		8,591	0.44		3,101	-	-	-
0.69		116,344	0.71		104,575	535	-	5
		(547)			(77)	(212)	1,306	555
					(77)	(77)	135	(1,171)

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית - המשך

סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2015					
עם דרישה עד חודש	מעל חודש עד שלושה חודשים	מעל שלושה עד חודשים עד שנה	מעל שנה עד שלושה חודשים	מעל שלושה עד חמש שנים	מעל חמש עד עשר שנים

חשיפה כוללת לשינויים בשיעורי הריבית

נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים

ובגין נכסים פיננסיים מורכבים

11,059	20,179	29,955	16,955	9,012	110,096	נכסים פיננסיים ⁽¹⁾
12,690	14,768	17,768	33,232	37,046	34,996	מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)
-	182	107	2,538	2,056	2,095	אופציות (במונחי נכס הבסיס)
23,749	35,129	47,830	52,725	48,114	147,187	סך הכל שווי הוגן

התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים

ובגין והתחייבויות פיננסיות מורכבות

10,333	18,827	18,461	30,771	18,770	93,876	התחייבויות פיננסיות ⁽¹⁾
12,743	14,817	17,859	33,346	36,927	35,063	מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)
-	182	107	2,554	1,545	2,442	אופציות (במונחי נכס הבסיס)
23,076	33,826	36,427	66,671	57,242	131,381	סך הכל שווי הוגן

מכשירים פיננסיים, נטו

673	1,303	11,403	(13,946)	(9,128)	15,806	סך הכל החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית
6,111	5,438	4,135	(7,268)	6,678	15,806	סך הכל החשיפה המצטברת

הערות ספציפיות:

- (1) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.
- (2) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.
- (3) מספרי השוואה לתקופות קודמות הוצגו מחדש. לפרטים בדבר הנחיות המפקח על הבנקים בנושא זכויות עובדים, ראה ביאור 1 ג.1 בדוחות הכספיים.
- (4) סווג מחדש.

הערות כלליות:

- בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של זרמי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי, כשהם מהווים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי הוגן בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי הוגן של המכשיר הפיננסי (ביאור 2.33 בדוח הכספי).
- שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי הוגן הכלול בגינו (ביאור 3.33 בדוח הכספי).
- משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי הוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.
- עסקאות מסוימות שביצע הבנק מהוות מכשירים פיננסיים מורכבים, הכוללים רכיבים נגזרים משובצים שלא חולצו, בהתאם להוראות הדיווח לציבור. בין היתר, כוללות עסקאות אלה הלוואות עם תחנות יציאה, פיקדונות נושאי ריבית מדורגת עם מועדי משיכה, אשראים ופיקדונות עם הבטחת רצפה ופיקדונות עם ברירת הצמדה. הבנק משקף את סיכון הריבית בגין מכשירים אלו באופן סביר, באמצעות פריסת פירעון תזרימי המזומנים על פי מועדי החזרה והנחות שונות המבוססות על ניסיון העבר.

ליום 31 בדצמבר 2014			ליום 31 בדצמבר 2015			ללא תקופת פירעון	מעל עשרים שנה	מעל עשר עד עשרים שנים
משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽²⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽²⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן			
בשנים	באחוזים		בשנים	באחוזים				
1.38	2.92	⁽⁴⁾ 191,641	1.50	2.79	203,241	814	1,439	3,732
1.41		164,508	1.42		150,500	-	-	-
0.56		17,747	0.54		6,978	-	-	-
1.35		373,896	1.45		360,719	814	1,439	3,732
1.09	1.11	⁽³⁾ 182,928	1.25	1.38	194,470	537	190	2,705
1.19		165,641	1.23		150,755	-	-	-
0.65		17,505	0.66		6,830	-	-	-
1.12		366,074	1.23		352,055	537	190	2,705
		⁽³⁾ 7,822			8,664	277	1,249	1,027
					8,664	8,664	8,387	7,138

השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים לפני השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי ריבית (במיליוני שקלים חדשים):

סך הכל	מטבע חוץ ⁽²⁾			מטבע ישראלי		סך הכל
	אחר	אירו	דולר	צמוד למדד	לא צמוד	
31 בדצמבר 2015						
203,241	2,107	3,507	13,604	52,284	131,739	נכסים פיננסיים ⁽¹⁾
157,478	5,549	13,217	66,514	3,221	68,977	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽³⁾
(194,470)	(2,798)	(6,113)	(28,490)	(37,438)	(119,631)	התחייבויות פיננסיות ⁽¹⁾
(157,585)	(5,018)	(10,499)	(51,657)	(8,958)	(81,453)	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽³⁾
8,664	(160)	112	(29)	9,109	(368)	סך הכל
31 בדצמבר 2014						
191,641	1,815	4,133	13,908	54,627	117,158	נכסים פיננסיים ⁽¹⁾
182,255	6,368	13,681	75,892	3,618	82,696	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽³⁾
(182,928)	(2,767)	(5,173)	(27,577)	(40,631)	(106,780)	התחייבויות פיננסיות ⁽¹⁾
(183,146)	(5,628)	(12,723)	(62,476)	(10,617)	(91,702)	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים ⁽³⁾
7,822	(212)	(82)	(253)	6,997	1,372	סך הכל

שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים, לאחר השפעת שינויים בשיעורי הריבית (במיליוני שקלים חדשים)⁽⁴⁾:

שינוי בשווי ההוגן במיליוני שקלים באחוזים	מטבע חוץ ⁽²⁾			מטבע ישראלי		שינוי בשווי ההוגן במיליוני שקלים באחוזים		
	אחר	אירו	דולר	צמוד למדד	לא צמוד			
31 בדצמבר 2015								
						השינוי בשיעורי הריבית:		
(2.8)	(239)	8,425	(162)	105	(96)	9,188	(610)	גידול מידי מקביל של אחוז אחד
0.4	31	8,695	(160)	111	(36)	9,118	(338)	גידול מידי מקביל של 0.1 אחוז
2.8	241	8,905	(157)	119	46	9,005	(108)	קיטון מידי מקביל של אחוז אחד
31 בדצמבר 2014								
								השינוי בשיעורי הריבית:
(3.1)	(239)	7,583	(213)	(84)	(252)	7,049	1,083	גידול מידי מקביל של אחוז אחד
(0.3)	(23)	7,799	(212)	(82)	(253)	6,999	1,347	גידול מידי מקביל של 0.1 אחוז
1.4	112	7,934	(211)	(80)	(245)	6,909	1,561	קיטון מידי מקביל של אחוז אחד

- (1) לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
- (2) כולל מכשירים פיננסיים מורכבים. לא כולל יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים ושווי הוגן של מכשירי פיננסיים חוץ מאזניים.
- (3) יובהר כי בחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים, כפי שמפורט בביאור 10 בדוחות הכספיים, משקפת ריבית ההיוון לנכסים הפיננסיים סיכון אשראי גלום וריבית ההיוון להתחייבויות הפיננסיות משקפת גם את פרמיית גיוס המקורות של הבנק. זאת בשונה מאופן חישוב השפעת סיכון הריבית בתיק הבנקאי, במונחי Economic Value of Equity - EVE, הכולל השפעת החשיפה לריבית חסרת סיכון בלבד.
- (4) סכומים לקבל (לשלם) בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, כשהם מהווים בריביות אשר שימשו לחישוב השווי ההוגן.
- (5) שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים שמוצג בכל מגזר הצמדה הוא השווי ההוגן נטו במגזר זה בהנחה שחל השינוי שצוין בכל שיעורי הריבית במגזר ההצמדה. סך הכל שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים הוא השווי ההוגן נטו של כל המכשירים הפיננסיים (למעט פריטים לא כספיים) בהנחה שחל השינוי שצוין בכל שיעורי הריבית בכל מגזרי ההצמדה.

לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 33 בדוחות הכספיים.

מדד ושער חליפין

להלן נתונים בדבר חשיפות מדד ושער חליפין כפי שבאים לידי ביטוי בדוחות הכספיים, ותוך התייחסות לשוני בין ההצגה החשבונאית לבין מדידת החשיפה הכלכלית:

הון פיננסי - ליום 31 בדצמבר 2015 עולה ההון של הקבוצה על סך הפריטים הלא כספיים, בכ-10,600 מיליוני שקלים חדשים. ההון הפנוי של הקבוצה, הכולל את ההון הפיננסי, מימן במהלך שנת 2015 שימושים שקליים בעיקר במגזר צמוד המדד, בהתאם למדיניות ניהול המקורות והשימושים בתיק הבנקאי.

מצב הצמדה - פירוט הנכסים וההתחייבויות במגזרי הצמדה השונים בבנק ליום 31 בדצמבר 2015 ו-2014, מוצג בביאור 31 בדוחות הכספיים, אולם, מידת החשיפה הכלכלית של הבנק אינה באה לידי ביטוי מלא בפוזיציות המוצגות בביאור זה, לאור השוני בין הגישה החשבונאית לבין הגישה הכלכלית בהתייחסות לסעיפי ההון, לפרטים שאינם כספיים ולהשקעות בחברות מוחזקות, כפי שיתואר להלן. עודפי הנכסים צמודי המדד בקבוצה, הכוללים נכסים והתחייבויות מאזניים וחוץ מאזניים ל-31 בדצמבר 2015, כמוצג בביאור 31 בדוחות הכספיים, מסתכמים בכ-10.0 מיליארדי שקלים חדשים, והם מייצגים את החשיפה הכלכלית. בדצמבר 2014, הסתכמו עודפי הנכסים במגזר זה לכ-8.2 מיליארדי שקלים חדשים.

עודפי הנכסים במטבע חוץ בקבוצה ל-31 בדצמבר 2015, מסתכמים בכ-18.0 מיליוני שקלים חדשים. לאחר התאמת ההתייחסות הכלכלית לפיקדונות המשמשים לכיסוי השקעות בחברות בנות בחוץ לארץ המוצגים כפריטים שאינם כספיים, וכן לירידת ערך בעלות אופי זמני של השקעות בניירות ערך, מסתכמת הפוזיציה במגזר זה בעודף שימושים של כ-40 מיליוני שקלים חדשים. ליום 31 בדצמבר 2014 הסתכמה הפוזיציה במטבע חוץ בקבוצה, לאחר ההתאמות האמורות, ולאחר ייחוס הפרשה הכללית והנוספת לחובות מסופקים להון הפנוי, בעודף מקורות של כ-112 מיליוני שקלים חדשים.

הפוזיציה במגזר השקלי הלא צמוד מאזנת את הפוזיציות הכלכליות הפתוחות במגזר הצמוד למדד ובמגזר מטבע החוץ. במסגרת דוח הדירקטוריון וההנהלה מוצגת החשיפה הקבוצתית לריבית על בסיס מאוחד במונחי משך חיים ממוצע אפקטיבי (מח"מ) ובמונחי השווי ההוגן. תזרימי המזומנים לחישוב החשיפה מבוססים על הנחות שיעורי משיכה בתחנות היציאה בפיקדונות וכן על שיעורי סילוק מוקדם במשכנתאות. שיעורי המשיכות מבוססים על נתונים אמפיריים.

לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב התזרימים והשווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 33 לדוח הכספי.

להלן ניתוח רגישות הון קבוצת הבנק לשינויים בשערי חליפין עיקריים ובמדד המחירים לצרכן (לפני השפעת מס), ליום 31 בדצמבר 2015:

גידול (שחיקה) בהון במיליוני שקלים חדשים:

	תרחיש קיצון היסטורי ⁽¹⁾				תרחישים		
	ירידה מקסימלית	עליה מקסימלית	ירידה של 10%	ירידה של 5%	עליה של 5%	עליה של 10%	
מדד	(86.1)	146.2	(1,001.4)	(500.7)	500.7	1,001.4	
דולר	(4.9)	19.6	(20.3)	(11.1)	30.0	54.7	
ליש"ט	(0.8)	0.8	(2.3)	(1.2)	1.1	2.2	
יין	2.4	(2.5)	6.7	3.3	(2.5)	(5.1)	
אירו	(1.3)	2.6	(5.2)	(2.1)	3.6	7.4	
פר"ש	0.0	(0.5)	(0.1)	0.0	(0.1)	(0.3)	

(1) תרחישי הקיצון חושבו על בסיס שינויים יומיים בשערי החליפין ושינויים חודשיים במדד ב-10 השנים האחרונות.

להלן משך החיים הממוצע של הנכסים וההתחייבויות, ליום 31 בדצמבר 2015:

ללא הנחות פירעון מוקדם					כולל הנחות פירעון מוקדם ⁽¹⁾					
פער מח"מ	התחייבויות		נכסים	פער מח"מ	התחייבויות		נכסים	פער מח"מ		
	שווי הוגן	מח"מ	שווי הוגן	מח"מ	שווי הוגן	מח"מ	שווי הוגן	מח"מ		
0.23	200,978	1.05	200,658	1.28	0.05	201,084	1.05	200,716	1.10	לא צמוד
0.28	46,580	3.47	55,565	3.75	(0.50)	46,396	3.17	55,505	2.67	צמוד למדד
										מטבע חוץ וצמוד
0.75	104,575	0.71	104,498	1.46	0.75	104,575	0.71	104,498	1.46	למטבע חוץ
0.44	352,133	1.27	360,721	1.71	0.22	352,055	1.23	360,719	1.45	סך הכל

(1) לפרטים בדבר חישוב שווי הוגן והנחות פירעון מוקדם, ראה ביאור 33 לדוחות הכספיים.

במגזר השקלי הלא צמוד, מח"מ הנכסים גבוה ממח"מ ההתחייבות ב-0.05 שנים. חישוב המח"מ מבוסס על הנחות פירעונות מוקדמים במשכנתאות ומשיכות של פיקדונות לפני מועד הפירעון הסופי בתחנות היציאה, בהתאם לתנאים של הפיקדונות השונים. ללא הנחות פירעונות מוקדמים גבוה מח"מ הנכסים ממח"מ ההתחייבויות ב-0.23 שנים.

הפער בין שיעור התשואה הפנימי (שת"פ) של הנכסים הפיננסיים לבין השת"פ של ההתחייבויות הפיננסיות הינו 2.01%. ללא הנחות פירעונות מוקדמים, השת"פ של הנכסים הפיננסיים גבוה מהשת"פ של ההתחייבויות הפיננסיות בכ-1.54%.

במגזר הצמוד למדד, גבוה מח"מ ההתחייבויות ממח"מ הנכסים ב-0.50 שנים. חישוב המח"מ מבוסס על הנחות פירעונות מוקדמים במשכנתאות ומשיכות של פיקדונות לפני הפירעון הסופי בתחנות היציאה, בהתאם לתנאים של הפיקדונות השונים. ללא הנחות אלה גבוה מח"מ הנכסים ממח"מ ההתחייבויות ב-0.28 שנים.

הפער בין השת"פ של הנכסים הפיננסיים לבין השת"פ של ההתחייבויות הפיננסיות הינו 1.05%. ללא הנחות פירעונות מוקדמים, הפער הינו 1.10%. במגזר מטבע החוץ, גבוה מח"מ הנכסים ממח"מ ההתחייבויות ב-0.75 שנים. במגזר זה, עיקר הפעילות היא בריבית ניידת צמודה לריבית הלייבור, ולכן המח"מ במגזר זה נמוך. להנחת הפירעונות המוקדמים בפיקדונות ובהלוואות במגזר זה אין השפעה על הפרשי המח"מ והשת"פ. הפער בין השת"פ של הנכסים הפיננסיים לבין השת"פ של ההתחייבויות הפיננסיות הוא כ-1.03%.

ניהול הסיכון התפעולי

הסיכון התפעולי מוגדר על ידי בנק ישראל כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

הבנק נוקט הגדרה רחבה יותר של הסיכון התפעולי, בהמשך לשינוי שבוצע בהגדרה זו על ידי הבנקים האירופאיים ובנקים נוספים. ההגדרה המעודכנת נועדה להפוך את מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי למסגרת אקטיבית, שנועדה לתמוך בפעילות היחידות העסקיות, לשפר את התהליכים העסקיים העיקריים הכרוכים בפעילותם, ועל ידי כך, להגדיל את הערך העסקי, ולא רק למזער את ההפסדים הצפויים מהסיכון התפעולי. ההגדרה החדשה והמעודכנת איננה מחליפה את ההגדרה הנוכחית, הנתמכת על ידי באזל ובנק ישראל, אלא מרחיבה אותה במטרה ליצור מסגרת לניהול הסיכון התפעולי המנתחת תהליכים, מערכות וסיכונים נוספים שיש בהם כדי לפגוע בתועלת העסקית של הבנק.

עם ההתפתחות בשווקים הגלובליים, והעלייה במורכבות הפעילות הפיננסית והתשתיות הטכנולוגיות התומכות, גברה ההבנה כי חשיפת הבנק להפסדים פוטנציאליים כתוצאה מכשלים בפעילות התפעולית השוטפת, עלולה לפגוע בפעילותו העסקית. אירועי הכשל התפעולי, שהתרחשו במוסדות הפיננסים במהלך השנים האחרונות, הגבירו את מודעות המחוקקים והמוסדות הפיננסיים לאירועי הכשל התפעולי, לפוטנציאל הגבוה של הנזק היכול להיגרם מאירוע סיכון תפעולי, ולמאפיינים העיקריים שלהם, כאמור להלן:

- אירועים תפעוליים יכולים להתרחש בכל רחבי הארגון, והם מובנים בפעילות המוסד הפיננסי.
- לסיכון התפעולי פוטנציאל פגיעה ברווח, בהכנסות, בערך ובתדמית הבנק.
- לסיכון התפעולי יחסי גומלין עם סיכונים אחרים כגון סיכון שוק, סיכון אשראי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין וסיכונים נוספים. כך לדוגמא, יכול אירוע סיכון תפעולי לגרום להתממשות סיכון המוניטין, שבעקבותיו יעמוד הבנק בפני אירוע נזילות.
- לחלק לא מבוטל מהכשלים התפעוליים יש הסתברות נמוכה ביותר, אך פוטנציאל נזק גדול באופן יחסי עד כדי איום על יציבות הבנק.
- לסיכון התפעולי מגוון מופעים, החל מטעות אנוש, תקלת מערכת טכנולוגיות, מעילה, הונאה, מלחמה, שריפה, שוד וכדומה.
- אירועים תפעוליים מתרחשים לעיתים שלא בשליטת המוסד הפיננסי, ועלולים להתפתח כתוצאה מאירועים חיצוניים, בחלקם לא צפויים, בעלי סיכון התממשות שלא ניתן להערכה מראש כגון: אסון טבע (רעידת אדמה, שיטפון) או אירוע בטחוני.

בגין מהותיות הסיכון התפעולי, מייחסים הנהלת הבנק והדירקטוריון חשיבות רבה לניהול סיכון זה, כחלק מהמסגרת הכוללת של הבנק לניהול ובקרת הסיכונים שלו. הדירקטוריון והנהלה קבעו כי ניהולו של הסיכון מחייב יצירת תרבות הולמת בארגון לטיפול בו, באמצעות הטמעת והנחלת התרבות הארגונית על ידי הדרכות, הפצת תכנים בנושא ויישום סטנדרטים גבוהים של בקרה פנימית בכל הרמות.

לבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון התפעולי. מנהל הסיכון התפעולי הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, שהוא גם מנהל הסיכונים הראשי של הבנק. מסגרת הטיפול שנקבעה כוללת גם את המסגרת הנדרשת לטיפול במעילות והונאות, המהוות חלק מקטיגוריות הסיכון התפעולי, על פי הנחיות בנק ישראל.

מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי מבוססת על פעילותם של שלושת קווי ההגנה:

- **קו ההגנה הראשון:** גישת הבנק היא כי ניהול הסיכון מבוסס בראש ובראשונה על היחידות העסקיות, הבוחנות את התהליכים העסקיים העיקריים, ויוצרות מהלכים מתמשכים להערכה עצמית של הסיכון הכרוך בהם.
- **קו ההגנה השני:** החטיבה לבקרת סיכונים, ובפרט, מדור סיכונים תפעוליים באגף לבקרת סיכונים, מופקדת על ראייה כוללת וניטור של מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי, ועל ריכוז הטיפול בסיכון לנוכח פעילות הקו הראשון, באמצעות מגוון תהליכים, כלים ושיטות: איתור מוקדי סיכון עיקריים בפעילות העסקית של הקו הראשון בעזרת איסוף נתוני כשל תפעולי בפועל, ביצוע סקרים ייעודיים לאיתור פוטנציאל לכשלים בעתיד, והתאמת מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי לצרכי הבנק, בהתאם להתפתחויות העסקיות בבנק ודרישות הרגולציה. בנוסף, החטיבה פועלת ליצירת אינטגרציה בין גורמים שונים בבנק, שיש להם תפקידי ניטור של הסיכונים המשיקים לסיכון התפעולי (ציות, המשכיות עסקית, טכנולוגיה, אבטחת מידע והגנת סייבר, SOX), כחלק מהטמעת מערך הבקרה הפנימית בבנק.
- **קו ההגנה השלישי:** הביקורת הפנימית עורכת ביקורת על ניהול הסיכון התפעולי לבחינת אפקטיביות הטיפול בו, בהתאם לתכנית העבודה.

מדיניות הבנק קובעת את תאבון הסיכון התפעולי של הבנק לכ-1% מההון הליבה של הבנק. תאבון זה מנוטר באופן שוטף באמצעות מעקב אחר אירועי כשל שגרמו להפסד, המנוהלות לפי הקטגוריות השונות של הסיכון התפעולי, על פי הוראת בנק ישראל, והוא מכליל בתוכו גם הפסדים שהתרחשו בגין סיכון משפטי, אבטחת מידע וסייבר, כולל מעילות והונאות. בנוסף קובעת המדיניות תאבון סיכון להפסדים פוטנציאליים בעת התרחשות אירוע קיצון. הבנק פועל לקביעת תאבון סיכון איכותי, בעיקר, על ידי יצירת אינדיקטורים לסיכון, שיש להם מבט קדימה, והם יכולים להעיד על פוטנציאל להתפתחות סיכון תפעולי, וזאת, בנוסף לאיסוף הפסדים בפועל, קרי, הפסדים שכבר התרחשו. הבנק נמצא במהלך להסדרת KRI (אינדיקטורים לסיכון) גם על המערכות הטכנולוגיות המרכזיות שלו.

הבנק מבצע סקרים לזיהוי ומיפוי סיכונים תפעוליים בחטיבות השונות כתהליך מתמשך. במהלך השנה האחרונה הורחבה מתכונת ביצוע הסקרים, והם כוללים מיפוי של הסיכונים המהותיים בכל יחידה, מבחני קיצון, אינדיקטורים לסיכון (KRI), בחינת המערכות הטכנולוגיות הפועלות בתחום הנסקר, וסיכונים מעילות והונאות. הבנק פועל כדי להגדיר, במקומות שניתן, גם אינדיקטורים לביצוע (KPI), כדי להדק את הקשר בין היעדים העסקיים לרמת הסיכון התפעולי הגלומה בהם, בהתאם להגדרה המעודכנת של הבנק, שצוינה לעיל. תוצאת הסקרים, AI (פעולות לביצוע) ניזונים, כחלק מתהליכי ההערכה העצמית, בפורומים ייעודיים להם שותפים מנהלי היחידות הנסקרות ונציגי החטיבה לבקרת סיכונים. במהלך התקופה האחרונה הבנק בוחן את היכולת לבצע סקרי סיכונים תפעוליים משולבים עם סיכונים בקרה פנימית נוספים, כך שהסקרים יספקו תמונה על מכלול הסיכונים להם חשופה היחידה הנסקרת ומידת השפעתם על היעדים העסקיים שלה.

בנוסף לסקרים אלו, מנתח הבנק אירועים חיצוניים בארץ ובעולם, אשר עשויים לספק מידע על נסיבות ונזקים פוטנציאליים בהם עלול להתממש סיכון תפעולי. ניתוחים אלו משמשים את הבנק ליישום מהלכים מתאימים על התהליכים המקבילים המתקיימים בבנק. כחלק מהראיה המשולבת של מכלול סיכונים הבקרה הפנימית, התניע הבנק בשנה האחרונה מהלך להקמת והטמעת מודול חדש בפורטל הסיכונים התפעוליים, שיכלול את כל המידע והפעולות הרלוונטיות לביצוע ביחידה, בגין סיכונים אלה.

הבנק מקצה הון בגין סיכון תפעולי לפי השיטה הסטנדרטית. לפי שיטה זו, פולח הבנק לשמונה קווי עסקים, כנדרש על ידי בנק ישראל, כשכל קו עסקים ניתן משקל סיכון סטנדרטי, המבטא את רמת הרגישות שלו להפסדים בגין סיכון תפעולי. הפילוח והטיפול בהקצאת ההון הנדרש מעוגן במסמך מדיניות ייעודי המסדיר את ההיבטים הנדרשים לשם הקצאת ההון בשיטה הסטנדרטית, ובפרט, מגדיר את קווי העסקים בפעילות הבנק.

מסגרת הטיפול של הבנק בסיכון תפעולי נסקרת מדי רבעון, במסגרת מסמך הסיכונים של הבנק. כחלק מזה, מוצג פרופיל הסיכון, קרי, רמת ההפסדים בפועל, לנוכח תאבון הסיכון, וכן, מוצגים ומנותחים האירועים המהותיים ביותר שהתרחשו במהלך הרבעון.

הבנק נערך בשנים האחרונות ליצירת תשתית מקיפה לטיפול בסיכון המעילות וההונאות. כחלק ממהלך זה מפעיל הבנק שורה של חוקים שנועדה לאתר אנומליות, ונמצא בימים אלה בתהליך לאפיין בסיס מידע מרכזי שיאפשר לו לפתח שיטות נוספות ומתקדמות לאיתור אנומליות. הטיפול במעילות והונאות מתבצע בהתאם למסמך מדיניות ייעודי, ומסגרת הטיפול כוללת שילוב בין מספר גורמים בבנק: בקרת סיכונים, אבטחת מידע וסייבר, משאבי אנוש וחטיבת הטכנולוגיה.

הקו השלישי לפעילות בנושא הסיכונים התפעוליים היא הביקורת הפנימית, הפועלת באופן עצמאי ובלתי תלוי. מדיניות הסיכון התפעולי קובעת את תפקידה של הביקורת הפנימית כאחראית על ביצוע ביקורות תקופתיות על תהליכי ניהול הסיכון, שותפות במתודולוגיות לחישובי הון בגין הסיכון, מעורבות בנושא מעילות והונאות, איסוף נתונים, תיעוד, תחקור ודיווח על אירועים, השתתפות כ-"משקיפה" בוועדות, ומעורבות בפורום בקרה פנימית.

הפחתת הסיכון התפעולי

בשל מהותיות הסיכון התפעולי נוקט הבנק מגוון אמצעים להפחתת סיכון זה. האמצעי החשוב ביותר הינו הנחלת תרבות ארגונית הכוללת מודעות גבוהה לסיכון התפעולי ולהטמעת תהליכים מפחיתי סיכון. נאמני הבקרה הפנימית הפרושים לרוחב הארגון משמשים כזרועו הארוכה של מנהל הסיכונים התפעוליים בתהליך זה. כאמור לעיל, הבנק יוזם תהליכי הדרכה פרונטליים וטכנולוגיים בנושאי הסיכון התפעולי בקרב עובדים חדשים, וביחידות ובאוקלוסיות הפועלות ביחידות שזוהו כעיתירות סיכון תפעולי.

לבד מהסדרת הטיפול בסיכון התפעולי בעת השקת מוצרים חדשים או מעודכנים, במסגרת מדיניות הבנק לטיפול במוצר חדש, הסדיר הבנק מהלך נוסף לאישור שינוי בתהליכים מעודכנים וחדשים שיש בהם פוטנציאל להתממשות הסיכון התפעולי. תהליכים אלה עוברים תהליך סדור של אישורים על ידי הגורמים העסקיים וגורמי הבקרה טרם הפעלתם באמצעות רשימת תיוג ועולים לאישור ועדת ההיגוי. בעזרת מנגנון זה נסקרים כל ההיבטים הכרוכים בשינוי, ומובטחת בחינה מקצועית של הסיכונים השורשיים ומנגנוני ההפחתה שלהם.

הבנק מסיים בימים אלה לפתח מנגנון שנועד להקנות ליחידות הבנק כלים לביצוע הפקת לקחים ותהליכי למידה מאירועים, וזאת בנוסף להפקת הלקחים שהבנק כבר מבצע באופן שוטף. מסקנות המגובשות בתהליכים אלו מוטמעות בתהליכי העבודה, במערכות בתכני ההדרכה ובנהלים מחד, ומופצות בעזרת מערכת הסיכון התפעולי לנאמני הבקרה הפנימית לשם הטמעתם ביחידות מאידך.

הבנק שם דגש רב על דיווחים בגין סיכון תפעולי, הן דיווחים המגיעים מנאמני הבקרה הפנימית, והן דיווחים המגיעים להנהלת הבנק ולדירקטוריון, שנועדו לאפשר ניטור מתמשך של פרופיל הסיכון התפעולי של הבנק. כאמור לעיל, מפעיל הבנק פורומים ייעודיים בחטיבות השונות לשם מעקב אחרי פרופיל הסיכון והתכנית להפחתתו.

הבנק גיבש מדיניות ותכניות פעולה לשעת חירום, לגיבוי התאוששות והמשכיות עסקית במקרה של נזק פיזי לתשתיות הבנק. תכנית זו, הנתמכת בנהלי חירום ובבעלי תפקידים קבועים מראש, מתורגלת על בסיס שנתי ומסקנות התרגולים מוטמעות בתכנית הפעולה.

הפחתת סיכון תפעולי באמצעות ביטוח - הבנק מבטח בפוליסת ביטוח בנקאי, כנגד נזקים העלולים להיגרם במהלך פעילותו השוטפת, כתוצאה מאירועים של טעות אנוש, מעילות, הונאות וכדומה. בנוסף, רוכש הבנק פוליסת ביטוח לנושאי משרה, החלה על כל נושאי המשרה בבנק ובחברות השונות בקבוצת הבנק, ומעניקה כיסוי ביטוחי כנגד תביעות אישיות שיוגשו כנגד נושאי המשרה בגין פעילותם במסגרת תפקידם בחברות הקבוצה. רכישת פוליסת הביטוח לנושאי משרה כאמור, כפופה לאישור האסיפה הכללית של בעלי המניות של הבנק. כנגד נזקי רכוש ותביעות חבות, רכש הבנק פוליסות ביטוח ספציפיות המעניקות כיסוי ביטוחי לרכוש הבנק ולחביוותיו. לבנק מסמך מדיניות ייעודי המסדיר את היבטי הביטוח הכרוכים במסגרת פעילותו.

המשכיות עסקית

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 355. במהלך שנת 2015 יישם הבנק את תכנית התרגול והאימון הרב שנתיית הכוללת ביצוע תרגילים וניסויים טכנולוגיים, לצורך בחינה ושיפור רמת המוכנות והמודעות של הנהלת הבנק והעובדים בהתמודדות עם תרחישי אסון, ובכלל זה תורגלו אתר המחשב המשני (DRP), חדר העסקות החליפי של הבנק ופרוגרמת החירום של הבנק. בהתאם להחלטת הנהלת הבנק והדירקטוריון הסתיימה במהלך שנת 2015 העתקת אתר המחשב הראשי של הבנק לאתר הבנק בלוד, והעתקת אתר המחשב המשני למתקן הבנק ברמת גן, בין היתר, כדי לשפר את שרירות האתרים לתרחישי ייחוס בחירום ולאור התיקונים בהוראת ניהול בנקאי תקין בדבר מיגון אתרים קריטיים. לפרטים נוספים, ראה פרק שינויים משמעותיים במערך טכנולוגיות המידע בדוח הדירקטוריון והנהלה. פעילות הבנק בכל הקשור להמשכיות עסקית מעוגנת במדיניות ייעודית. דיווחים בגין ההתקדמות במסגרת הטיפול בהמשכיות העסקית מועברים הנהלה, לוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ולמליאת הדירקטוריון ונכללים במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק.

אבטחת מידע והגנת הסייבר

בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 357 ו-361, מונה בבנק מנהל אבטחת מידע והגנת סייבר, הכפוף למנהל החטיבה לבקרת סיכונים. היחידה אחראית לקביעת מדיניות אבטחת המידע והגנת סייבר בבנק, לפיתוח תכנית עבודה בתחומים אלה, למעקב אחר יישום תכנית העבודה בבנק, ולבחינה של אפקטיביות מערכות ותהליכי אבטחת המידע והגנת סייבר. יישום מדיניות אבטחת המידע והגנת סייבר בבנק נעשה, בין היתר, באמצעות החטיבה לטכנולוגיה של מזרחי טפחות בע"מ. במסגרת זו, מיושמת תפיסת ניהול הכוללת בין היתר, עקרונות מנחים לניהול הגנת הסייבר. יישום עקרונות אלו והבטחת עדכנותם, תוך שילובם בהחלטות אסטרטגיות ובפעילות העסקית של הבנק, יבטיח את עקביותה ושלמותה של תפיסת ניהול הגנת הסייבר, לאורך זמן.

מדיניות אבטחת המידע והגנת סייבר, מתבססת על העקרונות הבאים:

- מיפוי וזיהוי סיכוני הסייבר.
- יישום וביסוס מערך בקורות אפקטיבי, תוך שילוב חוצה ארגון של טכנולוגיות, כוח אדם, תהליכים ונהלים.
- קיום מערך בקורות המיושם באמצעות מנגנונים ניהוליים, תפעוליים וטכניים.
- קביעת מנגנונים להגנה על נכחות מקוונת.
- הגנת סייבר פרואקטיבית המיושמת באמצעות מיפוי והכרת הסביבה, חיזוי וחקר איומים, שקלול תמונת מצב עדכנית, פיתוח תהליכי תגובתיות, שימוש בטכניקות הטעיה, הסטה ועיכוב, יכולת עמידות סייבר והתאוששות, וביצוע תהליכי חקירה, תחקיר ומיצוי הדין.
- יישום אבטחה רב שכבתית, במספר מעגלים ודיסציפלינות (לוגית ופיזית) החל מהמערך החיצוני הנגיש ללקוחות וכלה במערכות הפנימיות, שיתוף מידע ומודיעין.
- שימוש במערך ניטור, בקרה ותגובה לניהול אירועי סייבר תוך התייחסות בראייה משולבת כלל תאגידית עבור מרכיבי כוח אדם, דרכי תקשורת ונהלים.
- דיווחים תקופתיים ושוטפים על ניהולם של מכלול הסיכונים.
- ניתוח והערכה שוטפים של איומי הסייבר ותרגול מכלול הגורמים בטיפול באירועי סייבר.
- פיתוח תרחישי קיצון בתחום אבטחת המידע והסייבר.

כמשלים לכך, מוסמך תחום הבנקאות המקוונת בבנק בתקן ניהול אבטחת מידע ISO 27001.

במהלך שנת 2015 התרחשו אירועי סייבר נקודתיים שטופלו על ידי הבנק ודווחו כנדרש. בעקבות האירועים בוצעו פעילויות של הפקת לקחים, יישום התרעות נוספות, ריענון נהלים והטמעת מודעות. בשנת 2015 לא התרחשו אירועי סייבר משמעותיים שגרמו לבנק נזק.

סיכון משפטי

סיכון משפטי הוגדר, במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין 350 בנושא סיכונים תפעוליים כ-"כולל, אך אינו מוגבל, לחשיפה לקנסות או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית, כמו גם מהסדרים פרטניים".

הבנק מתייחס אל הסיכון המשפטי על דרך ההרחבה בכל הקשור להתנהלות של הבנק ביחסיו עם מחזיקי העניין השונים שלו (לקוחות, ספקים, צדדים שלישיים אחרים וכו'). בגדר הסיכון המשפטי נכללים סיכונים הנובעים מהוראות חקיקה, הוראות רגולטוריות, פסיקה של ערכאות שיפוטיות או מעין שיפוטיות והסיכונים המשפטיים הנובעים מפעילות הבנק השוטפת. מנהלת הסיכון המשפטי בבנק הינה היועצת המשפטית הראשית. הבנק פועל באורח מתמיד על מנת למזער במידת האפשר את הסיכונים המשפטיים הנלווים לפעילותו השוטפת וכן פועל להנחלת תרבות, הלכה למעשה, של איתור הסיכון המשפטי ומזעורו באופנים שונים.

החטיבה המשפטית של הבנק מנתחת באורח שוטף את מרכיבי הסיכון המשפטי, את גבולותיו (כפי שנובעים למשל מזהות הצד הנגדי, מאופן יצירת הבטוחות וכדומה) וכן את מאפייניו הספציפיים, תוך בחינה של רמת הסיכון והחשיפה אליו בשים לב לקווי הפעילות העסקית השונים של הבנק.

בחטיבה המשפטית של הבנק מיושמים תהליכים פנימיים המבטיחים מעקב שוטף אחר התפתחויות בחקיקה, בפסיקה ובהוראות רגולטוריות אחרות, העשויות להשליך על הפעילות השוטפת של קבוצת הבנק. במסגרת זו, מנחה החטיבה המשפטית את הגורמים הרלוונטים בבנק לעניין יישום ההשלכות הנובעות מהתפתחויות אלה. החטיבה המשפטית נותנת ייעוץ שוטף ליחידות הבנק השונות, ובכללן חלק מחברות הבת. זאת, בין היתר, על דרך מתן חוות דעת, עריכה ועדכון של מסמכים משפטיים, תמיכה בעדכון נהלים וכו'.

בבנק נקבעו נהלים המסייעים למזעור הסיכונים המשפטיים, לרבות הסדרת הממשק בין החטיבה המשפטית לבין יחידות הבנק השונות. כמו כן, מעורבת החטיבה המשפטית במהלכי ההדרכה השונים בסניפים, במרכז ההדרכה של הבנק ובעריכת לומדות מקצועיות לצורך הנחלת ידע משפטי נדרש לפעילותו השוטפת של הבנק.

התייחסות דומה קיימת אף לגבי שלוחות הבנק בחוץ לארץ (סניפים וחברות בת), תוך שאלו מסתייעים בשירותי עורכי דין חיצוניים מקומיים, אשר אושרו על ידי החטיבה המשפטית של הבנק. חברות הבת של הבנק ושולחותיו בחוץ לארץ אימצו נהלים דומים לעניין ניהול הסיכון המשפטי ומדווחות בדיווחים מיידיים ורבעוניים למנהלת הסיכון המשפטי של הבנק אודות סיכונים משפטיים אשר אותרו אצלן.

לפרטים בדבר חקירה של משרד המשפטים בארצות הברית הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים, ראה ביאור 26 ג.12 לדוחות הכספיים.

ניהול סיכון הנזילות והמימון

סיכון נזילות נובע מאי הוודאות לגבי זמינות המקורות, ויכולת מימוש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר. סיכון הנזילות מנוהל במסגרת הוראות ניהול בנקאי תקין 310 (ניהול סיכונים), 342 (ניהול סיכון נזילות) ו-221 (יחס כיסוי נזילות). הסיכון מנוהל בכפוף למגבלות הדירקטוריון וההנהלה, תוך מאמץ למזער הפסדים הנובעים מהשקעת עודפי נזילות בנכסים עם נזילות גבוהה, אך בעלי תשואה נמוכה.

ניהול סיכון הנזילות מעוגן במסמך מדיניות המובא בתדירות של לפחות אחת לשנה לאישור הדירקטוריון. מסמך המדיניות כולל את אופן ניהול הסיכון, לרבות סמכויות ואחריות האורגנים השונים, מנגנון הניהול השוטף של סיכון הנזילות, אפיון כל הפרמטרים למדידת הסיכון במהלך עסקים רגיל ובתרחישי הלחץ השונים, מגבלות הדירקטוריון וההנהלה, לרבות מגבלות בתחום הריכוזיות ומבנה המקורות, ותכנית חירום מפורטת לטיפול במקרה של משבר נזילות לרבות מצבי הכוננות השונים בניהול סיכון הנזילות והאמצעים האפשריים בכל אחד מסוגי התרחישים ופרק הזמן המוערך לביצוע.

דירקטוריון הבנק קובע את האסטרטגיה לניהול סיכון הנזילות ואת תיאבון הסיכון על פי הדרישה הרגולטורית באמצעות סדרה של מגבלות בשלושת הממדים של הסיכון: מצב עסקים רגיל, תרחישים (יחס כיסוי נזילות ויחס נזילות מזערי – מודל פנימי) וריכוזיות. הנהלת הבנק קבעה סדרה נוספת של מגבלות המהווים קווים מנחים לניהול - מעבר למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון. הניהול השוטף של הסיכון מבוצע באמצעות אינדיקטורים אנדוגניים ואקסוגניים למצב הבנק בפרט ולמצב המערכת. בבנק פותח מדד משולב למעקב אחר השווקים הפיננסיים בישראל לזיהוי ואבחון מצב של אי יציבות במערכת הפיננסית בארץ - מדד זה הינו מדד תומך החלטה להכרזה על מצב כוננות בשל תרחיש מערכת.

הניהול השוטף והתקופתי של סיכון הנזילות נעשה על בסיס קבוצתי, תוך התחשבות במגבלות משפטיות, רגולטוריות ותפעוליות על יכולת ההעברה של נזילות. הניהול מבוצע תחת המסגרת הכללית לניהול הסיכונים בבנק. מסגרת זו כוללת את הקו הראשון - מנהלי הסיכון בחטיבה הפיננסית, הקו השני - בקרי הסיכון בחטיבה לבקרת סיכונים והקו השלישי - הביקורת הפנימית. הניהול השוטף כולל, כאמור, מעקב אחר מגבלות הדירקטוריון וההנהלה והאינדיקטורים לסיכון, לרבות בתחום ריכוזיות מקורות המימון, חשיפות נזילות ברמת הבנק והקבוצה וכן פערי נזילות הנובעים מכלל הפעילות, מאזנית וחוזי מאזנית.

ניהול הנזילות בבנק הינו אקטיבי והדוק וכולל כלים מגוונים להפחתת סיכון הנזילות, הן בהפעלת מודלים מפורטים במצבי עולם שונים, הן בהקפדה על החזקת אמצעים נזילים עם סיכון אשראי מזערי ויכולת מימוש מיידי, והן בניהול אקטיבי של המקורות להארכת התקופה לפירעון של המקורות ופיזורם. בבנק פועל פורום "נזילות יומי", באחריות החטיבה הפיננסית הן במצב הנזילות ופועל לתיאום בין "צרכי" הנזילות של היחידות השונות בבנק לבין "ספקי" הנזילות ומנהלי הנזילות. כמו כן פועל בבנק פורום בראשות מנהל החטיבה הפיננסית למעקב שוטף אחר יישום הוראת יחס הנזילות המזערי (הוראה 221) ועמידה ביעדי היחידות העסקיות בבנק בתחום גיוס וניהול המקורות. בנוסף, מבצע האגף לבקרת סיכונים בחינה של הלימות המודלים (Back Testing) כנדרש בהוראות בנק ישראל.

הבנק פיתח מודל פנימי לאמידה יומית של צרכי הנזילות והאמצעים הנזילים, כנדרש בהוראה 342 ובהתאמה להנחיות באזל, במסגרתו הוגדרו תרחישי קיצון פנימיים, מערכתיים ומשולבים במטבעי ישראל ומטבע חוץ, לאופק של חודש, לחישוב יחס נזילות מזערי – יחס כרית נזילות לתזרים יוצא חזוי נטו בתרחישים אלה, זאת, בהתבסס על מאפייני התנהגות המפקידים ומוקדי הסיכון בהתאמה לתרחישים השונים. כאמור לעיל, נקבעו מגבלות דירקטוריון והנהלה ליחסי הנזילות בתרחישים שונים, לרבות תקופות השונות מחודש ימים ומהלך עסקים רגיל. בשנת 2015 לא נרשמו חריגות ממגבלות הדירקטוריון.

הדירקטוריון והנהלת הבנק מקבלים דיווחים שונים בתדירות יומית, שבועית, חודשית ורבעונית, כולל דיווח על אירועים חריגים בניהול הנזילות, לרבות התפתחויות חריגות במקורות הנזילים של הבנק.

תכניות מימון של הבנק לשעת חירום מתייחסות לאופן הניהול של כל מצב חירום ומגדירות את הצוות הניהולי האחראי לטיפול בו (לפי רמות שונות). תכניות אלו כוללות הגדרה מפורטת של אמצעים נזילים נוספים לשעת חירום וכן רשימה של צעדים אופרטיביים (לרבות הגורם המוסמך להפעלתם) ומתייחסות גם לניהול ממד התקשורת הן תקשורת פנים ארגונית והן תקשורת חוץ ארגונית.

במהלך שנת 2015 העלה הבנק מספר פעמים את רמת הכוננות לכוננות מוגברת, כאשר בכל המקרים הגורם לכך היה חיצוני מערכתי כגון הקריסה בשווקים באמצע השנה בשל החשש לחדלות פירעון של יוון, כאשר בפועל, בכל המקרים, לא הייתה השפעה על מצב הנזילות של הבנק.

סיכון מימון

סיכון מימון נובע ממחסור במקורות מימון או עלויות גבוהות מידי לגיוס מקורות. סיכון זה מנוהל באמצעות מגבלות דירקטוריון והנהלה על ריכוזיות מקורות המימון, והפחתת התלות בצדדים נגדיים מהותיים.

ריכוזיות מקורות המימון, כאמור, מנוטרת באמצעות מגוון רחב של מגבלות דירקטוריון, הנהלה וכן אינדיקטורים לניהול הסיכון (Key Risk Indicators) תחת מספר תתי קטגוריות: גודל, סוג לקוח, מפקיד בודד, כמות לקוחות, מוצר ואורך חיים של הפקדה ממוצעת. הוגדר "מדד על" המשקל את כלל האינדיקטורים הקשורים לריכוזיות מקורות המימון. הניהול השוטף של מבנה המקורות, כולל התוויה של מדיניות לגיון המקורות ותקופות המימון וכן קביעת יעדים ספציפיים למדדי הסיכון. ניטור הריכוזיות מבוצע בתדירות יומית, מדווח ומנוהל באופן שוטף.

מקורות המימון העיקריים של הבנק הינם מקורות מימון יציבים ומגוונים לטווחי זמן שונים - פיקדונות קמעונאיים ועסקיים, פיקדונות ארוכים מגופים פיננסיים וכן גיוסי איגרות חוב. הבנק פועל באופן יזום לגיוס מקורות לטווחים ארוכים, בין השאר על ידי מגוון הפיקדונות הרחב המוצע לציבור הלקוחות על ידי הבנק, פיקדונות עם מאפיינים ייחודיים המאפשרים ללקוח ליהנות מריבית גבוהה יחסית בטווח הארוך ואופציות לנזילות במהלך התקופה.

כמו כן, החשיפות לנגזרים מנוהלות באופן שוטף. בהתאם למצב החשיפה מול כל צד נגדי, מבוצעת השלמה מיידית של ביטחונות נדרשים לצד נגדי או דרישה מיידית לביטחונות מצד נגדי.

לפרטים נוספים בדבר סיכון המימון ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

לפרטים נוספים בדבר מקורות המימון, ראה פרק התפתחויות במקורות המימון לעיל.

יחס כיסוי הנזילות

החל מיום 1 באפריל 2015 הבנק מיישם את הוראה 221, שנכנסה לתוקף במועד זה. ההוראה קובעת יחסי נזילות מינימאליים לתקופה של חודש ("LCR רגולטורי"), המחושבים על בסיס מקדמים אחידים למערכת הבנקאית אשר נקבעו על ידי בנק ישראל בהתבסס על הנחיות באזל III. יחס כיסוי הנזילות הרגולטורי המינימלי נקבע לשיעור של 60% החל מיום 1 באפריל 2015, 80% החל מיום 1 בינואר 2016 ו-100% החל מיום 1 בינואר 2017. דירקטוריון הבנק קבע כרית בטחון נוספת מעבר ליחס המזערי. היחס מנוהל ומדווח בסך כל המטבעות יחדיו ובמטבע חוץ בנפרד, הן ברמת הבנק והן על בסיס קבוצתי. הוראה זו הינה בנוסף לניהול סיכון הנזילות תחת מודלים פנימיים, כנדרש בהוראה 342, כפי שתואר לעיל.

יחס כיסוי הנזילות הממוצע (מאוחד) לרבעון הרביעי של שנת 2015 הסתכם ב-91% (היחס המינימאלי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים עומד על 60%). נכון ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכם יחס כיסוי הנזילות ב-96%. היחס עלה במהלך הרבעון, ביחס לרבעון הקודם, בזכות גיוס נטו של מקורות ביחס לתוספת השימושים והמשך שיפור מבנה המקורות של הבנק באמצעות גיוס מקורות מימון יציבים. בשנת 2015 לא נרשמו חריגות ממגבלות יחס זה.

לפרטים נוספים בדבר סיכון הנזילות ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.
לפרטים בדבר הוראות המפקח על הבנקים בנושא ניהול סיכון נזילות ויחס כיסוי נזילות, ראה סעיף חקיקה ופיקוח על פעילות קבוצת הבנק
בפרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים וכן ביאור 1 לדוחות הכספיים.

תקופות לפירעון - תזרים המזומנים של הבנק לפי תקופות לפירעון, כמוצג בפירוט בביאור 32 בדוחות הכספיים.
הבנק פועל באופן עקבי, כחלק מהאסטרטגיה לניהול מקורות ושימושים, לגיוס מקורות ארוכי טווח.
שיעור המקורות המאזניים השקליים של הבנק, לתקופה העולה על חודש ימים, מסך המקורות השקליים ליום 31 בדצמבר 2015, מסתכם בכ-52% (ליום 31 בדצמבר 2014 כ-48%) ומתוכם שיעור מקורות מאזניים לתקופה העולה מעל שנה, הוא כ-52% (ליום 31 בדצמבר 2014 כ-57%).
מרבית המקורות המאזניים של הבנק במטבע חוץ ליום 31 בדצמבר 2015 הם לתקופה של עד שנה ומהווים כ-97% (ליום 31 בדצמבר 2014 כ-96%) מסך המקורות במטבע חוץ, מתוכם כ-23% (ליום 31 בדצמבר 2014 כ-29%) מקורות לתקופות של מעל 3 חודשים.
המקורות השקליים ארוכים יותר מהמקורות במטבע חוץ, זאת בהתאמה למבנה השימושים הארוך יותר בשקלים, בדגש על המשכנתאות במטבע ישראלי.
כמו כן, פועל הבנק בעסקאות עתידיות בהיקפים ניכרים להסטת עודפי נזילות בין מטבע חוץ לשקלים ובהתאמה לתקופות, כחלק מניהול דינמי של המקורות והשימושים.
גיוס המקורות ומצב הנזילות בבנק - במהלך שנת 2015 חלה עלייה ביתרת פיקדונות הציבור בבנק. יתרת פיקדונות הציבור עלתה מהיקף של כ-152.4 מיליארדי שקלים חדשים ביום 31 בדצמבר 2014, להיקף של כ-162.4 מיליארדי שקלים חדשים ביום 31 בדצמבר 2015, גידול של כ-6.6%.
במגזר הלא צמוד, היקף פיקדונות הציבור במגזר זה הגיע לסך של כ-109.1 מיליארדי שקלים חדשים, עלייה של כ-10.8% לעומת שנת 2014. במגזר צמוד המדד ירד היקף פיקדונות הציבור לכ-16.8 מיליון שקלים חדשים, ירידה של כ-11.6% ובמגזר מטבע חוץ עלה היקף פיקדונות הציבור לכ-36.5 מיליארדי שקלים חדשים, עלייה של כ-4.9% לעומת שנת 2014.
ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכמה יתרת שלושת קבוצות המפקידים הגדולות בקבוצת הבנק לכ-10.4 מיליארדי שקלים חדשים.

הבנק מנהל השקעות בתאגידים ריאליים. מניות התאגידים הריאליים שבהן השקיע הבנק כאמור, נרכשו למטרת השגת רווחי הון ומוצגות בתיק ניירות הערך הזמינים למכירה ובמסגרת ההשקעה בחברות כלולות, כאשר לבנק השקעה מהותית בתאגיד. ההשקעות בתאגידים הריאליים מנוהלות בחטיבה לבנקאות עסקית.

כ-2% מההשקעות בתאגידים ריאליים בבנק הן סחירות, ומוצגות בהתאם לערכי השוק שלהן. יתר ההשקעות מוצגות בהתאם לעלותן או בהתאם לשוויין המאזני. במקרים של ירידת ערך שעל פי הערכת ההנהלה אינה בעלת אופי זמני, נרשמת הפרשה לירידת ערך ההשקעה כהפסד בספרי הבנק.

השקעות הבנק בתאגידים ריאליים הסתכמו ביום 31 בדצמבר 2015 לסך של 101 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 123 מיליוני שקלים חדשים בסוף שנת 2014, כמפורט להלן:

במסגרת תיק ניירות הערך הזמינים למכירה:

- כ-2 מיליון שקלים חדשים (סכום זהה לסוף שנת 2014), הינם בגין השקעות סחירות.
- כ-61 מיליוני שקלים חדשים (סכום זהה לסוף שנת 2014), הינם בגין יחידות השתתפות בקרנות השקעה שונות.
- השקעות במספר תאגידים שונים, אחרים, המוצגות לפי שיטת העלות, אשר יתרת ההשקעה בהם הסתכמה ליום 31 בדצמבר 2015 בסך של כ-1 מיליוני שקלים חדשים (8 מיליוני שקלים חדשים לסוף שנת 2014).

במסגרת ההשקעה בחברות כלולות:

- כ-16 מיליוני שקלים חדשים (31 מיליוני שקלים חדשים לסוף שנת 2014), המהווים את יתרת ההשקעה של הבנק בקרנות מזנין. קרן מזנין הינה קרן מימון ביניים המעמידה מימון משלים לאשראי הבנקאי לחברות ממגוון מגזרים. המימון ניתן בדרך כלל בתמורה לריבית, אופציות ומכשירים הוניים אחרים.
- כ-19 מיליוני שקלים חדשים (סכום זהה לסוף שנת 2014), המהווים את יתרת ההשקעה של הבנק בפסגות ירושלים בע"מ, חברה פרטית שרכשה מקרקעין באזור ירושלים לצורך פיתוחם לבניה למגורים. יתרת ההשקעה בספרי הבנק כוללת השקעה בשטרי הון שהסתכמו ליום 31 בדצמבר 2015 לסך של כ-35 מיליוני שקלים חדשים (סכום זהה לסוף שנת 2014).
- כ-2 מיליוני שקלים חדשים (סכום זהה לסוף שנת 2014) המהווים את יתרת ההשקעה של הבנק ברוסאריו קפיטל בע"מ, חברה פרטית העוסקת בתחום חיתום, ליווי ויעוץ להנפקות פרטיות וציבוריות, מיזוגים ורכישות, השקעה בניירות ערך והפצת ניירות ערך.

לפרטים נוספים בדבר השקעות במניות בתיק הבנקאי, ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק וכן, ביאורים 12 ו-15 לדוחות הכספיים.

סיכון ציות ורגולציה

פעילותו העסקית של הבנק כפופה להוראות רגולציה. סיכון הציות (Compliance Risk) הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי או לנזק תדמיתי, אשר הבנק עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את "הוראות הציות". החל מיום 1 בינואר 2016, בעקבות כניסתה לתוקף של הוראת ניהול בנקאי תקין 308 החדשה, הורחבה תחולת האחריות במסגרת ניהול סיכון הציות, ולפיכך כוללות הוראות הציות חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לרבות עמדות שקבע הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות ציבור), נהלים פנימיים וקוד אתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של הבנק. הוראות הציות כוללות גם את חוק יעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, חוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, חוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994 וחוק הסדרת העיסוק ביעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול חוקי השקעות, התשנ"ה-1995 (להלן - "חוק הייעוץ") (להלן ביחד - "דיני ניירות ערך"), וכן את חוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988. הטיפול בציות לחוקים אלה מבוצע גם במסגרת תכניות אכיפה פנימיות של דיני ניירות ערך ודיני הגבלים עסקיים, בהתאמה.

סיכון הציות כולל גם את הסיכון חוצה הגבולות, המוצג בנפרד להלן.

תאבון הבנק לסיכונים ציות ורגולציה, בכל הקשור לציות להוראות הדין החלות על הבנק, הינו אפס. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בציות להוראות הדין יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. הבנק קבע תכנית עבודה רב שנתית לפונקציית הציות, הכוללת יעדים איכותיים להפחתת סיכון הציות בכלל הבנק.

מנהל סיכון הציות והרגולציה הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון.

סיכון הציות והרגולציה מנוהל בשלושה קווי הגנה:

קו ההגנה הראשון, הכולל את היחידות העסקיות ויתר היחידות נוטלות הסיכון בבנק, האחראיות לצמצום סיכון הציות ולבקרה עליו. קו ההגנה השני, הכולל את החטיבה לבקרת סיכונים ואת אגף הציות, וכן יחידות "קו שני" נוספות (חטיבת משאבי אנוש ומינהל, חטיבת החשבונאות ודיווח כספי, חטיבה משפטית) האחראיות על חלק מתחומי הציות. קו ההגנה השלישי כולל את הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת בלתי תלויה על פונקציית הציות, לרבות בחינה של נאותות ואפקטיביות פונקציית הציות, ובכלל זה בדיקת הבקורות בהתאם לרמה הנאמדת של הסיכון. מנהל החטיבה לבקרת סיכונים ומנהל הסיכונים של הבנק (CRO) משמש כממונה על האכיפה בדיני ניירות ערך ובדיני הגבלים עסקיים. בהתאם למתחייב מהוראה 308 ("קצין ציות") מונה בבנק קצין ציות ראשי ו"פונקציית ציות" (בכפופות למנהל החטיבה לבקרת סיכונים), שתפקידם לסייע לדירקטוריון ולהנהלת הבנק לנהל באופן אפקטיבי את סיכון הציות. הבנק פועל על פי מדיניות לניהול סיכון הציות והרגולציה, שאושרה בדירקטוריון הבנק. קצין הציות פועל על פי כתב מינוי שאושר בדירקטוריון, להטמעת תרבות הציות בבנק, בחברות הבת ובשלוחות הבנק בחוץ לארץ, באמצעות יישום מדיניות קבוצתית, ופיקוח על יישום תהליכי ציות נאותים בחברות הבת ובשלוחות. ניהול סיכונים הציות מתבצע על ידי זיהוי, תיעוד והערכה של סיכונים הציות הגלומים בפעילויות העסקיות של הבנק, ובכלל זה התפתחויות הנוגעות למוצרים חדשים, נוהגים עסקיים, קווי עסקים או לקוחות חדשים, או בשינויים מהותיים בכל אחד מאלה, באמצעות דרכי מדידה שונות, לרבות מדדי ביצוע.

הבנק פועל גם לקיום תכניות אכיפה אפקטיביות בדיני ניירות ערך ובדיני הגבלים עסקיים, המותאמות לבנק ולנסיבותיו הייחודיות, כחלק מן המערך של ניהול הסיכונים הכולל בבנק. זאת, במטרה להבטיח את הציות לדיני ניירות ערך ולמנוע את הפרתם. הממונה על האכיפה, באמצעות קצין הציות, מרכז את הטיפול בנושא הציות של הבנק לחובות המוטלות עליו על פי דיני ניירות ערך, בכלל, ובהתאם לתכנית האכיפה בפרט. הממונה על האכיפה יהיה אחראי, מטעם ההנהלה, על יישומה השוטף של תכנית האכיפה והטמעתה בבנק.

אגף הציות מנהל מיפוי של סיכוני הציות בתחומים השונים, עורך לעיתים סקרי ציות בנושאים שונים, ומבצע מהלכי הדרכה להטמעת מדיניות הציות בבנק. קצין הציות חבר בפורומים שונים בבנק לשם הבטחת ראייה מערכתית של היבטי ציות שונים. על מנת להבטיח ציות לכלל הוראות הדין, בנושאים השונים, כפי שפורטו לעיל, מקיים קצין הציות מערך בקרה, בהתאם לתכניות בקרה. מטרת הבקורות הינה לבדוק את עמידת סניפי הבנק ויחידותיו בהוראות הדינים השונים, ואת אפקטיביות הבקורות המבוצעות על ידי היחידות העסקיות ויחידות המטה השונות.

סיכון חוצה גבולות

סיכון חוצה גבולות (Cross Border Risk) הוא הסיכון להפסד כספי (לרבות בשל הליכים משפטיים, קנסות או סנקציות על ידי רשויות חוק או גורמים אחרים בישראל ובמדינות זרות) ולפגיעה במוניטין, הנובעים מאי עמידה של הבנק בהוראות דין שמקורן במדינות אחרות, בין הוראות המחייבות את הבנק, ובין הוראות שאינן מחייבות אך אי קיומן עלול להסב לבנק נזקים, או מפעילות בחוץ לארץ של לקוחות הבנק בניגוד להוראות דין כלשהו.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם, אך לא רק, סיכון לנזק, לרבות פגיעה במוניטין, בשל תביעות או הליכי אכיפה אחרים מצד רשויות במדינות זרות, בקשר עם דיני מס זרים החלים על לקוחות מסוימים של הבנק, חוקי איסור הלבנת הון ומימון טרור, סנקציות של גופים בינלאומיים ורשויות זרות, או דין אחר. הסיכון חוצה הגבולות חל בעיקר בשלוחות הבנק בחוץ לארץ; בפעילות עם לקוחות תושבי-חוץ; בפעילות עסקית שמקיימים נציגי הבנק במדינות זרות; וביחס לכספים של לקוחות ישראליים פרטיים המושקעים בחוץ לארץ.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם את הסיכון הנובע מהחובות הנגזרות מדיני מס אמריקאים, החלים על פעילות קבוצת הבנק מחוץ לארצות הברית (FATCA - Foreign Account Tax Compliance Act). לפרטים נוספים בדבר חוק FATCA, ראה חקיקה והוראות פיקוח על פעילות קבוצת הבנק בפרק ממשל תאגידי בדוחות הכספיים.

מנהל הסיכון חוצה הגבולות הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון חוצה הגבולות. תיאבון הסיכון לסיכונים חוצי הגבולות הינו אפס. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בקשר עם סיכונים חוצי גבולות יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. הבנק קבע תכנית עבודה רב שנתית לפונקציית הציות, הכוללת יעדים איכותיים להפחתת סיכון הציות בכלל הבנק.

הסיכון חוצה הגבולות מנוהל בשלושה קווי הגנה:

קו הגנה ראשון, הכולל את היחידות העסקיות ואת יתר היחידות נוטלות הסיכון בבנק, אחראי לצמצום הסיכון חוצה הגבולות ולבקרה עליו. הקו הראשון כולל את הפעילות הבינלאומית, האחראית על הפעילות בסניפי התיירים והבנקאות הפרטית בישראל, וכן על שלוחות הבנק בחוץ לארץ באמצעות יחידות ציות מקומיות בכל שלוחה. כמו כן, כולל הקו הראשון את החטיבה הקמעונאית ואת החטיבה העסקית, בפעילותן עם לקוחות תושבי חוץ.

קו ההגנה השני מבוסס על אגף הציות, שבמסגרת החטיבה לבקרת סיכונים, האחראי להטמעת תרבות ארגונית של ציות לנהלים ולדין, לזיהוי והערכה של הסיכונים חוצי גבולות, לקיום הדרכות מתאימות ולקביעת נהלים. אגף הציות נעזר לשם כך גם בחטיבה המשפטית, בחטיבה לתכנון ותפעול התומכת ומלווה יישום של תהליכים ומערכות מיכון, ובחטיבת הטכנולוגיה המפתחת כלים ממוכנים לזיהוי הסיכון, לניטורו ולהפחתתו.

קו ההגנה השלישי הינו הביקורת הפנימית, המבצעת ביקורת תקופתית על ניהול הסיכון חוצה-הגבולות, על התהליכים והנהלים הקשורים בדין של מדינות זרות, ועל הציות להם.

במסגרת ניהול הסיכון חוצה הגבולות, מנטר הבנק ובודק בחינה מיוחדת, תנועות כספיות אשר אחד הצדדים להן הוא במדינה, שלגביה קיימות סנקציות בינלאומיות.

איסור הלבנת הון

קצין הציות הראשי שמונה בקבוצת הבנק, במסגרת החטיבה לבקרת סיכונים, משמש גם אחראי על יישום חוק איסור הלבנת הון וחוק איסור מימון טרור בקבוצת הבנק, לרבות בשלוחות הבנק בחוץ לארץ.

אגף הציות פועל להטמעת הוראות הדין בנושא. האגף מטפל בדיווחים הסובייקטיביים אודות פעולות בלתי רגילות המועברים לרשות לאיסור הלבנת הון וכן בביצוע בקרות שונות על פעילות בחשבונות שונים על פי פרופיל הסיכון שלהם, במתן ייעוץ שוטף לסניפים בתחום זה ובביצוע הדרכות המותאמות לעובדים השונים בבנק, על פי תפקידיהם. כמו כן, בהתאם למדיניות הבנק אשר נקבעה על ידי הדירקטוריון במאי 2010, נערך מידי שנתיים מבחן ידע לכלל עובדי הבנק. מבחן כאמור בוצע בשנת 2014.

בבנק פעולות מערכות מחשב שונות לצורך איתור פעולות בלתי רגילות ולצורך מעקב אחר הטיפול בדיווחים הסובייקטיביים.

הבנק מיישם על בסיס קבוצתי, בשינויים המחויבים, את מדיניותו בתחום ואת הוראות הדין, בחברות הבת שלו ושלוחותיו השונות בארץ ובחוץ לארץ.

סיכון מוניטין

סיכון המוניטין מופה על ידי הבנק כסיכון מהותי, שכן, מאירועי עבר ניתן ללמוד כי פגיעה במוניטין של גוף פיננסי עשויה להביא לאובדן ערך משמעותי. סיכון המוניטין הינו סיכון עצמאי, אך יכול גם לנבוע מהתממשות סיכונים אחרים בבנק, כגון, התממשות אירוע סיכון תפעולי. כמו כן, פגיעה במוניטין הבנק יכולה לגרום להתממשות של סיכונים אחרים, ובפרט, סיכון המזילות, במסגרתו תהיה דרישה גוברת של לקוחות למשיכת פיקדונות.

הבנק הגדיר את תיאבון הסיכון לסיכון מוניטין כתיאבון סיכון מזערי. במהלך השנים האחרונות פעל הבנק ליצירת מסגרת לטיפול בסיכון המוניטין. ראיית הבנק היא שיש לטפל בסיכון זה לפי עקרונות דומים לאלה הנהוגים בטיפול בסיכונים האחרים, כגון, סיכון האשראי או סיכון השוק, זאת למרות שסיכון זה נחשב בעייתי יותר לכימות. לכן, בדומה לסיכונים האחרים, נקבעו העקרונות לניהול הסיכון, תיאבון הסיכון, מדידתו, והדרכים להפחתתו. בהתאם, שילב הבנק את סיכון המוניטין בתהליכי ניהול הסיכונים השוטפים שלו, כולל בתהליך לאישור מוצר או פעילות חדשים ובתהליכי ההערכה העצמית שמבצע הבנק, ויצר מסגרת למדידת הסיכון באופן שוטף. דגש רב ניתן על הקמת שרשרת דיווחים והפעילות הנדרשת בעת מצב קיצון, זאת בכדי להפחית את השפעתו של הסיכון, לו יתממש. פעילות זו דורשת זיהוי התממשות הסיכון כבר בשלבים הראשונים להופעתו, בכדי לאפשר הפעלת כלים איכותיים וכמותיים מוקדם ככל שניתן, לצורך הטיפול בסיכון.

דירקטוריון הבנק קבע מדיניות ייעודית לטיפול בסיכון המוניטין. מנהלת הסיכון המוניטין הינה מנהלת חטיבת השינוק, פרסום ופיתוח עסקים של הבנק. המדיניות מתייחסת לכל חברות הבת של הבנק, וקובעת את חובת הדיווח ואת דרכי הדיווח והפעולה הנדרשות מהן, בעת אירוע שהוגדר כאירוע מוניטין. תיאום שוטף מתקיים עם בנק יהב בנושא.

סיכון המוניטין מנוהל בהתאם למדיניות בשלושה מישורים: מראש (בשגרה), בזמן אמת (מצב התראה) ובדיעבד.

כמו כן, מדיניות הבנק מגדירה את תפקידי מנהלת הסיכון וקובעת את דרכי ההתמודדות עם הסיכון בשגרה ובעת אירוע קיצון. מנהלת הסיכון עומדת בראש ועדת סיכון המוניטין, המתכנסת בשגרה אחת לרבעון, ולפי הצורך, בעת חשש להתממשות אירוע קיצון. הועדה דנה בשגרה בתוצאות הניטור השוטף של הסיכון, המתבצע, בין היתר, מתוך מקורות מידע פנימיים וחיצוניים, באמצעות סקרים ומחקרים, שיח רשת, סקירת אמצעי תקשורת, דיווחים של מנהלי סיכונים אחרים בבנק. תהליך העבודה בעת קיצון, קרי, בעת אירוע אשר עלול לגרום לפגיעה במוניטין מעוגן בנוהל דיווח ופעולה ייעודי. מטרת הנוהל הינה להגדיר את אופן איתור המידע, שרשרת הדיווח, לרבות ההכרזה על אירוע מוניטין, דרכי הטיפול בעת האירוע, ואופן ההכרזה על סיומו, כולל ביצוע תחקירים ואמידות נוספות לבחינת השפעת האירוע על תדמיתו של הבנק, לאחר שהאירוע הסתיים. כמו כן, הגדיר הבנק, במסגרת תכנית ההמשכיות העסקית שלו, הקמת חמ"ל תקשורת בראשות מנהלת הסיכון, שיאפשר התמודדות בחירום עם סיכון המוניטין.

הבנק מודד בשגרה את סיכון המוניטין שלו בשוק ההון, בקרב הציבור, ובקרב הלקוחות והקהילה העסקית. מדידה זו מתבססת על מחקרים רבעוניים ייעודיים הבוחנים את עמדות הציבור (לקוחות הבנק ולקוחות בנקים אחרים), על ניטור חודשי של שיח הרשת, על מחקרי שביעות רצון בקרב לקוחות הבנק ועוד. דיווחים בגין סיכון מוניטין מועברים להנהלה ולדירקטוריון הבנק במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני, כפי שמקובל לגבי כל הסיכונים שמופו על ידי הבנק.

במהלך שנת 2015 לא אירעו אירועים שהשפיעו לרעה על מוניטין הבנק.

סיכון אסטרטגי

סיכון אסטרטגי הינו סיכון בזמן אמת או פוטנציאל עתידי לפגיעה ברווחים, בהון או במוניטין הבנק, הנובע מהחלטות עסקיות שגויות, הטמעה לא נאותה של החלטות, או בהיערכות לא מספקת לשינויים בסביבה העסקית. קרי, הסיכון שהבנק בחר אסטרטגיה שגויה או שהוא לא יוכל לממש את התוכנית העסקית והאסטרטגית על פי התכנון. מהותיות הסיכון האסטרטגי מחייבת את הבנק לנקוט אמצעים שיאפשרו את ניהול הסיכון, תוך נקיטת אמצעים להערכה ולזיהוי מקדים של אירועים, העלולים למנוע את יישום האסטרטגיה.

הבנק פועל תחת המתווה האסטרטגי ותאבון הסיכון שאושר על ידי דירקטוריון הבנק. סטייה מאסטרטגיית הבנק מחייבת את אישור דירקטוריון הבנק. הסיכון מנוטר על ידי החטיבה לתכנון, תפעול ונכסי לקוחות (להלן: "החטיבה לתכנון ותפעול") ומאוטר על ידי החטיבה לבקרת סיכונים.

המבנה הארגוני לניהול הסיכון כולל את הדירקטוריון והנהלה, היחידות המיישמות את התוכנית האסטרטגית בתהליכים עסקיים ותפעוליים, החטיבה לתכנון ותפעול והחטיבה לבקרת סיכונים. יחידות הבנק אחראיות ליישום התוכנית האסטרטגית, באמצעות תכניות עבודה שנתיות שהותוו להשגת המטרות האסטרטגיות.

מנהל הסיכון האסטרטגי הוא המנהל הכללי, ובהתאם להנחיותיו בוחנת הנהלה באופן תקופתי את יישום האסטרטגיה, המעקב אחר התפתחויות רגולטוריות, כלכליות או טכנולוגיות בעלות השפעה על האסטרטגיה, ויזום תכניות עבודה שנתיות הנגזרות ותואמות את התכנית האסטרטגית. החטיבה לתכנון ותפעול והחטיבה לבקרת סיכונים עוקבות אחר הסיכון האסטרטגי באופן בלתי תלוי, בהיבטי בקרה שונים ובעיקר: העמידה ביעדים, מיפוי זיהוי הסיכונים, מבחני מצוקה, מבחני איום וניטור פרופיל הסיכון המתמשך לנוכח תאבון הסיכון של הבנק. התהליך האחרון הינו תהליך מתמשך, שנועד להפעיל כלים מגוונים, בעיקר כלי דיווח, כדי לוודא כי הבנק לא חרג ממסגרות הפעולה ותקרות החשיפה שנקבעו. מעבר למעקב הרציף אחר יישום תכניות העבודה והתאמתן לתוואי האסטרטגי, הבנק עוקב גם אחר התפתחויות של גורמים אקסוגניים אשר עלולים להשפיע על הסיכון האסטרטגי של הבנק. תכניות העבודה של חטיבות הבנק מותאמות בעת הצורך לסביבה העסקית המשתנה במטרה לעמוד ביעדים העסקיים ובתוואי האסטרטגי. הבנק ערוך למצבי חירום בצורה שתצמצם את מידת הפגיעה בתכנית העסקית והאסטרטגית שלו, לו יתפתחו תנאי קיצון כלכליים או בטחוניים. כדי למזער את פוטנציאל הפגיעה בתכנית העסקית של הבנק, שם הבנק בשנים האחרונות דגש, בין היתר, על התהליך לאישור מוצר או פעילות חדשים. במסגרת התהליך נבדקים המוצרים או הפעילויות החדשים בהיבטי הערך העסקי שלהם, לבנק, לעומת השפעתם, אם בכלל, על פרופיל הסיכונים של הבנק ועל הסיכון האסטרטגי.

התפתחויות בסביבה העסקית שעלולות להשפיע על הסיכון האסטרטגי

- הכלכלה העולמית מאופיינת בשנים האחרונות בחוסר יציבות ובהתמתנות של הצמיחה הכלכלית לצד סביבת ריבית אפסית וצמיחה ממותנת של הביקושים העולמיים, בנוסף להתגברות המתוחות הגאו-פוליטית בעולם בעקבות התחזקות הפונדמנטליזם האסלאמי. קצב הצמיחה של המשק הישראלי הואט בשנים האחרונות בשל קיפאון של הייצוא. הבנק עוקב באופן שוטף אחר השלכות אפשריות של האטה בפעילות הכלכלית העולמית ובפעילות המשק הישראלי, העלולה להרע את מצבם של משקי הבית או לפגוע בפעילות העסקית בענפי משק שונים. בפרט, הבנק נערך לאפשרות כי יהיה שינוי במגמת הריבית במשק הישראלי.
- התגברות התחרות במערכת הפיננסית על רקע הרחבת פעילותם של גופים חוץ בנקאיים בייחוד בתחום האשראי, ועל רקע כניסתן של חברות טכנולוגיה לזירת התיווך הפיננסי, בעיקר במגזר משקי הבית והעסקים הקטנים.
- השפעתן של הוראות רגולציה בתחומי ליבה של הפעילות הבנקאית, ובכללן השפעותיה האפשריות של המלצות "הועדה להגברת התחרותיות בשירותים הבנקאיים והפיננסיים הנפוצים בישראל" ('ועדת שטרומ').

הערכת גורמי הסיכון

להלן מיפוי גורמי הסיכון, פוטנציאל השפעתם על קבוצת הבנק וחברי ההנהלה שמונו כאחראים (Risk Owner) לכל אחד מהם:

גורם הסיכון ⁽¹⁾	מידת ההשפעה של גורם הסיכון	Risk Owner
השפעה כוללת של סיכונים אשראי	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה העסקית
סיכון בגין איכות לווים ובטחונות	נמוכה-בינונית	
סיכון בגין ריכוזיות ענפית	נמוכה-בינונית	
סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים	נמוכה-בינונית	
סיכון בגין תיק המשכנתאות	נמוכה	
השפעה כוללת של סיכונים שוק	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה הפיננסית
סיכון ריבית	נמוכה-בינונית	
סיכון אינפלציה	בינונית	
סיכון שערי חליפין	נמוכה	
סיכון מחירי מניות	נמוכה	
סיכון נזילות	בינונית	מנהל החטיבה הפיננסית
סיכון תפעולי	נמוכה	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון אבטחת מידע וסייבר	בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון משפטי	נמוכה-בינונית	יועצת משפטית ראשית
סיכון ציות ורגולציה	בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון חוצה גבולות	בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון איסור הלבנת הון	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון מוניטין ⁽²⁾	נמוכה	מנהלת החטיבה לשיווק, פרסום ופיתוח עסקים
סיכון אסטרטגי – עסקי	נמוכה	מנהל כללי

- (1) ההערכה של השפעתם של גורמי הסיכון לעיל מביאה בחשבון את הסיכונים הנוגעים לחקירת משרד המשפטים בארצות הברית, כמו גם את כלל פעילות הבנק להגנה על עמדתו בקשר עם החקירה. לפרטים בדבר חקירת משרד המשפטים בארצות הברית הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים, ולפרטים בדבר בקשה לאישור תובענה נגזרת ובקשה לאישור תובענה ייצוגית בהקשר זה, ראה ביאורים 26 ג.11 (ב-ג) ו-26 ג.12 לדוחות הכספיים.
- (2) הסיכון לפגיעה בתוצאות הבנק כתוצאה מפרסומים שליליים לגבי הבנק.

מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים

הדוחות הכספיים המאוחדים של הקבוצה ערוכים על פי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו בדבר עריכת דוח כספי שנתי של תאגיד בנקאי. עיקרי המדיניות החשבונאית מפורטים בביאור 1 לדוחות הכספיים.

יישום כללי החשבונאות על ידי ההנהלה בעת עריכת הדוחות הכספיים כרוך לעיתים בהנחות, בהערכות ובאומדנים שונים, המשפיעים על הסכומים ועל התוצאות העסקיות המדווחים במסגרת הדוחות הכספיים. חלק מההנחות, ההערכות והאומדנים הינם קריטיים למצב הכספי או לתוצאות הפעולות המשתקפים בדוחות הכספיים של הקבוצה, וזאת עקב מהותיות הנושא, מורכבות החישובים או מידת ההיתכנות של התממשות נושאים השרויים בחוסר ודאות.

להלן פירוט המדיניות החשבונאית בנושאים קריטיים:

ההפרשה להפסדי אשראי

הבנק קבע נהלים לסיווג אשראי ולמידת ההפרשה להפסדי אשראי כדי לקיים הפרשה ברמה מתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי שלו. בנוסף, קבע הבנק נהלים לקיום הפרשה ברמה מתאימה כדי לכסות הפסדי אשראי צפויים הקשורים למכשירי אשראי חוץ מאזניים (כגון: התחייבויות למתן אשראי, מסגרות אשראי שלא נוצלו וערבויות מסוגים שונים).

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית". כמו כן, בוחן הבנק את הנאותות הכוללת של ההפרשה להפסדי אשראי.

הבחינה, כאמור של החובות לצורך קביעת ההפרשה והטיפול בחוב מיושמת באופן עקבי לגבי כל החובות מעל 700 אלפי שקלים חדשים ובהתאם למדיניות ניהול האשראי של הבנק ולא מבוצעים מעברים בין מסלול הבחינה פרטנית לבין מסלול הבחינה על בסיס קבוצתי במשך חיי החוב אלא אם בוצע ארגון מחדש של חוב בעייתי.

הפרשה פרטנית להפסדי אשראי - בהתאם למדיניות הבנק, מיושמת עבור כל חוב שנקבע כי הוא פגום, ואשר יתרתו החוזית (ללא ניכוי מחיקות חשבונאיות, ריבית שלא הוכרה, הפרשות להפסדי אשראי ובטחונות) הינה 700 אלף שקלים חדשים או יותר.

כמו כן, מיושמת הפרשה פרטנית לגבי כל חוב שתנאיו שונו במסגרת ארגון מחדש של חוב בעייתי, אלא אם מדובר בחוב שבגינו נערכת הפרשה לפי שיטת עומק הפיגור. ההפרשה הפרטנית להפסדי אשראי מוערכת בהתבסס על תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים, מהוונים בשיעור הריבית האפקטיבי של החוב המקורי. כאשר גביית החוב מותנית בביטחון, או כאשר הבנק קובע שצפויה תפיסת נכס, מוערכת ההפרשה הפרטנית להפסדי אשראי על פי השווי ההוגן של הביטחון ששועבד להבטחת אותו אשראי, לאחר הפעלת מקדמים זהירים ועקביים שמשקפים, בין היתר, את התנודתיות בשווי ההוגן של הביטחון, את הזמן שיעבור עד למועד המימוש בפועל ואת העלויות הצפויות במכירת הביטחון. לענין זה, הבנק מגדיר חוב כחוב מותנה בביטחון כאשר פרעונו צפוי להתבצע באופן בלעדי מהביטחון המשועבד, או כאשר הבנק צפוי להיפרע מהנכס גם אם לא קיים שיעבוד ספציפי על הנכס, והכל כאשר אין ללווה מקורות חזר זמינים ומהימנים אחרים.

הבנק בוחן באופן שוטף את התחזיות להפסדי אשראי הצפויים בהתאם לתזרימי המזומנים בפועל ומתאים את ההפרשה הפרטנית לתחזיות העדכניות. הפסדי האשראי בפועל יכולים להיות שונים מהאומדנים המקוריים שערך הבנק בעת סיווג החוב כפגום.

הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי - מיושמת עבור קבוצות גדולות של חובות קטנים (שיתרתם נמוכה מ-700 אלף שקלים חדשים, בהתאם למדיניות הבנק) והומוגניים (כגון: חובות בכרטיסי אשראי, הלוואות לדיור וחובות צרכניים הנפרעים בתשלומים) וכן בגין חובות גדולים שנקבע שאינם פגומים. ההפרשה להפסדי אשראי בגין חובות המוערכים על בסיס קבוצתי, למעט הלוואות לדיור לגביהן חושבה ההפרשה לפי נוסחה שקבע המפקח על הבנקים בהתחשב בעומק הפיגור, מבוססת על הכללים שנקבעו ב-FAS 5 (ASC 450) – "טיפול חשבונאי בתלויות", וכן על הנחיות נוספות המפורטות

בהוראות הדיווח לציבור. ההפרשה מתבססת על שיעור הפסדים היסטוריים בענפי המשק השונים, ובחלוקה לאשראי בעייתית ולא בעייתית, בטווח של 5 שנים שהסתיימו במועד הדיווח.

בנוסף לממוצע לחישוב של טווח שיעורי הפסד היסטוריים בענפי משק שונים כאמור לעיל, לצורך קביעת שיעור ההפרשה הנאות מתחשב הבנק גם בגורמים סביבתיים רלוונטיים, לרבות מגמות בהיקפי האשראי בכל ענף ותנאים ענפיים, נתונים מקרו כלכליים, הערכת איכות כללית של האשראי לענף משק, שינויים בנפח ובמגמה של יתרות בפיגור ויתרות פגומות והשפעות השינויים בריכוזיות האשראי. בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים, הבנק גיבש שיטת מדידה של ההפרשה הקבוצתית אשר מראה בחשבון הן את שיעור הפסדי העבר והן את ההתאמות בגין הגורמים הסביבתיים הרלוונטיים.

כמו כן, שיעור ההתאמה בגין גורמים סביבתיים להפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בגין אשראי לאנשים פרטיים, אינו נמוך מ-0.75% מיתרת האשראי הצרכני שאינו פגום (לא כולל אשראי הנובע מחייבים בכרטיסי אשראי בנקאיים ללא חיוב ריבית).

זאת בהתאם להנחיה פרטנית של המפקח על הבנקים מיום 19 בינואר 2015.

בהתאם להנחיות שנקבעו בהוראת שעה, החל מיום 1 בינואר 2011 הבנק אינו נדרש להפרשה כללית ונוספת, אולם הוא ממשיך לחשב את ההפרשה הנוספת תוך בדיקה כי בכל מקרה סכום ההפרשה הקבוצתית בתום כל תקופת דיווח לא יפחת מסכום ההפרשה הכללית והנוספת שהיו מחושבות לאותו מועד, ברוטו ממס.

הלוואות לדיור

הפרשה מזערית בגין הלוואות לדיור מחושבת לפי נוסחה שקבע המפקח על הבנקים, בהתחשב בעומק הפיגור, באופן שבו שיעורי ההפרשה גדלים ככל שמעמיק הפיגור. ההוראה חלה על כלל הלוואות לדיור, למעט הלוואות שאינן נפרעות בתשלומים תקופתיים והלוואות הממנות פעילות בעלת אופי עסקי.

כמו כן, מיישם הבנק את הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 329, כמפורט במכתב המפקח על הבנקים מיום 21 במרץ 2013, "עדכון הנחיות בנושא נדל"ן לדיור".

בהתאם להוראות גיבש הבנק מדיניות שנועדה להבטיח כי הוא עומד בדרישות ההוראה, וכי החל מיום 30 ביוני 2013 יתרת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור לא תפחת משיעור של 0.35% מיתרת הלוואות האמורות למועד הדיווח.

אשראי חוץ מאזני

ההפרשה הנדרשת בהתייחס למכשירי האשראי החוץ מאזניים מוערכת בהתאם לכללים שנקבעו ב-FAS 5. ההפרשה המוערכת על בסיס קבוצתי עבור מכשירי האשראי החוץ מאזניים מבוססת על שיעורי ההפרשה שנקבעו עבור חשיפת האשראי הכוללת (כמפורט לעיל), תוך התחשבות בשיעור המימוש לאשראי הצפוי של סיכון האשראי החוץ מאזני. שיעור המימוש לאשראי מחושב על ידי הבנק בהתבסס על מקדמי המרה לאשראי כמפורט בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203, מדידה והלימות הון - סיכון אשראי - הגישה הסטנדרטית, בהתאמות מסוימות.

מכשירים נגזרים - מטופלים ומוצגים על פי הקודיפיקציה של תקני חשבונאות אמריקאים ASC 815 ו-ASC 820. על פי ההוראות, כל הנגזרים מוצגים במאזן על פי השווי ההוגן. ASC 820 (FAS 157) מגדיר מהו שווי הוגן, וקובע מסגרת עבודה עקבית למדידת שווי הוגן על ידי הגדרת טכניקות הערכה וקביעת מדרג שווי הוגן. המדרג שנקבע מחלק את המכשירים הנמדדים בשווי הוגן ל-3 רמות:

רמה 1 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש במחירים מצוטטים למכשירים זהים, בשוק פעיל אשר לבנק יכולת לגשת אליו במועד המדידה.

רמה 2 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם מחירים מצוטטים כאמור ברמה 1. נתוני רמה 2 כוללים נתוני שוק מצוטטים בשווקים פעילים, או בשווקים שאינם פעילים, במידה שגורם זה קיים, או נתונים הנגזרים או נתמכים על ידי נתוני שוק נצפים, כאמור.

רמה 3 - שווי הוגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים שאינם נצפים.

הבנק בוחן האם שוק בו נסחרים מכשירים פיננסיים הינו פעיל, בהתבסס על הפרמטרים הבאים: היקף וכמות העסקאות המתבצעות בשוק, המרווח הקיים בין מחיר קניה לבין מחיר מכירה, ומידת ההתאמה בין מחירים של עסקאות דומות באותו שוק. על פי התקן, יש לשקף את הסיכון לאי ביצוע (nonperformance risk) בהערכת השווי ההוגן של חוב, לרבות מכשירים נגזרים, אשר נמדדים בשווי הוגן. הבנק מעריך את סיכון האשראי במכשירים נגזרים באמצעות מודל, המתבסס על אינדיקציות לאיכות האשראי של הצד הנגדי, הנגזרות ממחירים של מכשירי חוב של הצד הנגדי הנסחרים בשוק פעיל וממחירים של נגזרי אשראי שהבסיס שלהם הוא איכות האשראי של הצד הנגדי. בהיעדר אינדיקציות כאמור, הבנק מחשב את ההתאמות בהתבסס על דירוגים פנימיים. הבנק בוחן את מהותיות רכיב סיכון האשראי ביחס לשווי ההוגן בכללותו, כחלק מבחינת הסיווג של המכשיר לרמות השווי ההוגן. בהתאם להנחיות בנק ישראל, מדידת שווי הוגן של מכשיר נגזר, כאשר לא קיימים לגביו מחירים מצוטטים, ביטחונות נזילים או הסכמי קיזוז המבטיחים באופן מספק את איכות האשראי של הנגזר ואין נתוני שוק על איכות האשראי של הצד הנגדי (כגון, CDS איגרות חוב סחירות של הצד הנגדי), תחשב למדידת שווי הוגן ברמה 3. לפרטים נוספים, ראה ביאור 1 ד 16 לדוחות הכספיים. לפירוט הנגזרים הנמדדים לפי שווי הוגן, בהתאם לרמות השונות של שווי הוגן, ראה ביאור 33 לדוחות הכספיים.

ניירות ערך בתיק למסחר ובתיק הזמין למכירה מוצגים על פי שווים ההוגן, בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים. ניירות ערך שסווגו לתיק המוחזק לפדיון נמדדים בשיטת העלות המופחתת. שוויים ההוגן של ניירות הערך נקבע על פי מחירי שוק מצוטטים בשווקים פעילים של ניירות הערך או של ניירות ערך דומים בתנאיהם, דהיינו שערי בורסה, ציטוטים ממערכות מידע מוכרות כגון בלומברג, או ציטוטים מברוקרים המקובלים על הבנק. הבנק משתמש במודלים פנימיים לצורך בחינת השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים שלגביהם לא קיים שער בורסה, ואינו מסתמך בצורה בלעדית על מחירים המתקבלים מצדדים נגדיים או מחברות מצטטות. לחישוב השווי ההוגן נערך תיקוף, על ידי אגף בקרת סיכונים בבנק, שאינו לוקח חלק בתהליך חישוב השווי ההוגן, ובעזרת יועץ מקצועי חיצוני המתמחה במודלים לחישוב שווי הוגן של מכשירים פיננסיים. התיקוף מתבצע באמצעות בחינת ההנחות והפרמטרים של המודל; בחינת המתודולוגיה של המודל ואופן יישומה; וסקירה בלתי תלויה של המודל תוך השוואה למודלים אחרים, ככל שניתן.

לפירוט ניירות ערך הנמדדים לפי שווי הוגן, בהתאם לרמות השונות של שווי הוגן, ראה ביאור 33 לדוחות הכספיים.

בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2015 נכללו אומדנים קריטיים ביחס לירידת ערך שאינה בעלת אופי זמני בהשקעה בניירות ערך, בעלות השקעה מקורית כוללת של כ-25 מיליוני דולר (כ-98 מיליוני שקלים חדשים). היקף ירידת הערך שהוכרה כירידה שאינה בעלת אופי זמני, מסתכם לסך יתרת ההשקעה האמורה - 25 מיליוני דולר (כ-98 מיליוני שקלים חדשים). לצורך אמידת ירידת הערך כאמור, חושב השווי ההוגן של ההשקעה על סמך מחירי שוק המצוטטים בשוק העיקרי. בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, בוחן הבנק מידי תקופה האם ירידה שחלה בשווי ההוגן של הניירות האמורים היא בעלת אופי אחר מזמני. הונח כי הירידה בשווי לעומת סטית ההשקעה המקורית איננה בעלת אופי זמני, בעיקר לאור השיעור המהותי של הירידה, לאור הזמן הממושך בו לא חלה עלייה בשווי המצוטט, ולאור השחיקה ב"כריות ההגנה" של ההשקעה. שווי ההשקעה בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2015 מופחת במלואו.

שווי ההשקעה בפועל עשוי להתברר בעתיד כשונה מהותית מהאומדן האמור. היקף ההשפעה על הדוחות הכספיים בעתיד עשוי להביא לרישום הכנסה בסך כ-25 מיליוני דולר (כ-98 מיליוני שקלים חדשים), אם יתברר כי מלוא ירידת הערך הינה זמנית.

הבנק קבע הליך תיקוף לשווי ההוגן של מכשירים הנמדדים בדוחות הכספיים לפי שווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה (תיקוף מתמשך), המתבצע על ידי יחידת התיקוף של הבנק. הליך התיקוף כולל בחינה של תהליך קביעת השווי ההוגן, של ההנחות הנכללות בתהליך זה, של המודלים המשמשים לחישוב (כולל בחינתם, במידת הצורך, מול חישובים המתבצעים על ידי מנועי חישוב מקובלים אחרים) ושל נתוני הקלט והפלט המשמשים לחישובים ולדוחות.

התחייבויות בגין זכויות עובדים מחושבות על פי מודלים אקטואריים, בהתבסס על ריבית היוון שנקבעה לפי תשואת איגרות החוב הממשלתיות בישראל בתוספת מרווח ממוצע של איגרות חוב קונצרניות בדירוג AA (בינלאומי) ומעלה במועד הדיווח. משיקולים פרקטיים, נקבע כי המרווח יקבע לפי ההפרש בין שיעורי התשואה לפדיון, לפי תקופות פירעון, על איגרות חוב קונצרניות בדירוג AA ומעלה בארצות הברית, לבין שיעורי התשואה לפדיון לאותן תקופות פירעון, על איגרות חוב ממשלת ארצות הברית, והכל במועד הדיווח. המודלים האקטואריים כוללים הנחות לגבי לוחות תמותה, שיעורי נכות, שיעורי עזיבה ושיעורי עליית שכר. שינוי בכל אחד מהפרמטרים יביא לשינוי בגובה התחייבות הבנק בגין זכויות עובדים. לפרטים בדבר אימוץ כללי החשבונאות בארצות הברית בנושא זכויות עובדים, ראה ביאור 1.ג1 לדוחות הכספיים. היקף התחייבויות הקבוצה בגין זכויות עובדים המחושבות על פי מודל אקטוארי, מסתכם בכ-931 מיליוני שקלים חדשים. (כולל הפרשה בגין פרישת עובדים בתנאים מועדפים).

להלן ניתוח רגישות סך ההפרשה לזכויות עובדים לשינויים בהנחות העיקריות אשר שימשו בסיס לאומדן האקטוארי, במועד המעבר (במיליוני שקלים חדשים):

	שינוי של 1% בשיעור העזיבה לפני גיל פרישה		שינוי של 1% בשיעור העליה השנתי של השכר		עליה של 1% בשיעור ריבית ההיוון	
	עליה	ירידה	עליה	ירידה		
עתודה לפיצויים	87	(105)	43	(35)	(36)	
פנסיה תקציבית	-	-	-	-	(7)	
מענקים	(5)	5	1	(1)	(22)	

עסקאות תשלום מבוסס מניות הדוחות הכספיים כוללים את ערך ההטבה של תכנית אופציות למנהל הכללי ולמנהלי הבנק, שערך נאמד על ידי חוות-דעת של יועץ חיצוני מומחה לתחום, לפי מודלים מקובלים לרבות מודל בלאק ושולס, המודל הבינומי ומודל מונטה קרלו בהתבסס על הנחות שונות בעיקר ביחס למועד המימוש הצפוי של האופציות ולסטיית התקן של שער מניית הבנק. שינויים בשער מניית הבנק, בסטיית התקן של השער ובגורמים אחרים עשויים להשפיע על שוויה הכלכלי של ההטבה. ערך ההטבה נפרס בספרי הבנק על פני תקופת ההבשלה של האופציות, בשיטת הפחתה מואצת. לפרטים, ראה גם ביאור 23 לדוחות הכספיים.

שווי ההטבה בפועל בעת מימוש האופציות, מוכר לבנק כהוצאה לצרכי מס, ומנגד חייב במס שכר. סך ההוצאה המוכרת לצרכי מס, שבגינה ירשום הבנק הטבת מס בדוח רווח והפסד, לא יעלה על שווי ההטבה המקורי בעת הענקת האופציות. הטבת מס בסכום שיעלה הסך האמור, תיזקק ישירות להון העצמי.

חלק מתכניות האופציות של הבנק כוללות מספר מנות, המבשילות במועדים שנקבעו. כמות כתבי האופציה שהניצעים יהיו זכאים לממש, בפועל, נגזרת בעיקר מהשיעור של תשואת הרווח הנקי מפעולות רגילות להון העצמי הממוצע של הבנק, עד לשיעור תשואה שנתי של 14.5%, ומפרמטרים אחרים (לפרטים ראה ביאור 23 לדוחות הכספיים). בהתאם לנוסחת הזכאות למימוש שנקבעה בתכנית האופציות. נכון ליום 31 בדצמבר 2015 הותאמו הכמויות של כתבי האופציה שכל ניצע יהיה רשאי לממש בהתאם לפרמטרים בפועל בכל אחת משנות התכנית. בהתאם לכך, שווי ההטבה הכולל (שיתרתו טרם הוכרה כהוצאות שכר), הנפרס בדוחות הכספיים במסגרת הוצאות השכר, ליום 31 בדצמבר 2015 מגיע לכ-8 מיליוני שקלים חדשים.

שינויים בהערכת ההנהלה, בתשואה על ההון בפועל או בפרמטרים האחרים כאמור, לעומת ההערכה המקורית, ישפיעו על כמות האופציות שיענקו, וכתוצאה מכך על הוצאות השכר. יתרת שווי ההטבה הכולל כאמור לעיל, עשויה לקטון, לכל היותר, לכ-3 מיליוני שקלים חדשים, או לחילופין לגדול, לכל היותר לכ-13 מיליון שקלים חדשים.

הפרשות בגין תביעות משפטיות - בדוחות הכספיים נכללו הפרשות נאותות לכיסוי נזקים אפשריים, במקום בו לדעת הנהלת הבנק, ובהתבסס על חוות דעת של יועציה המשפטיים, נדרשה הפרשה.

בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים, סוגו התביעות בהתאם לתחומי ההסתברות להתממשות החשיפה לסיכון כמפורט להלן:

- 1) סיכון צפוי (Probable): הסתברות מעל 70% להפסד בגין התביעה. בגין תביעות שסבירות התממשותן סווגה כ"צפויה", נערכת הפרשה מתאימה בדוחות הכספיים.
- 2) סיכון אפשרי (Reasonably Possible): הסתברות בין 20% ל-70% להפסד בגין התביעה. בתביעות שסבירות התממשותן סווגה כ"אפשרית", נערכת במקרים מסוימים הפרשה מסוימת בדוחות הכספיים, בהתאם לשיקול דעת הנהלת הבנק, ובהתבסס על חוות דעת יועצי המשפטיים.
- 3) סיכון קלוש (Remote): הסתברות נמוכה מ-20% להפסד בגין התביעה. בגין תביעות שסבירות התממשותן סווגה כ"קלושה", לא נערכת הפרשה בדוחות הכספיים.

בביאור 26 ג' ניתן גילוי לתביעות מהותיות, שסכומן (ללא ריבית והוצאות) גבוה מ-1% מההון העצמי המיוחס לבעלי מניות הבנק.

כמו כן, ניתן גילוי לבקשות לאישור תובענות ייצוגיות שהסכום הנתבע בהן הוא מהותי, אשר לדעת הנהלת הבנק המבוססת, בהתאם לעניין, על דעת הנהלות החברות המאוחדות שלו ועל חוות דעת יועציהם המשפטיים, לא ניתן במועד עריכת הדוחות הכספיים להעריך את סיכוייהן, ולכן לא בוצעה בגינן הפרשה.

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, רשאי הבנק לקבוע לגבי תובענה ייצוגית כי לא ניתן להעריך את סיכויי ההתממשות של החשיפה לסיכון, בארבעת הדוחות הכספיים המתפרסמים לאחר הגשת התביעה, וכן במקרה של עיכוב הליכים על פי החלטת בית משפט. מעבר לכך, רק במקרים נדירים רשאי הבנק לקבוע כי לא ניתן להעריך את סיכויי התממשות החשיפה.

יצוין כי ההפרשה בגין תביעות משפטיות והתחייבויות תלויות, תלויה בגורמים רבים וכרוכה באי ודאות גבוהה. מידע חדש שיגיע לבנק בעתיד ונוגע לחשיפות הקיימות למועד אישור הדוחות הכספיים יכול להשפיע באופן מהותי על גובה החשיפה או גובה ההפרשה הנדרשת בגין החשיפה. לפרטים בדבר חקירה של משרד המשפטים בארצות הברית הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים ראה ביאור 26 ג. 12 לדוחות הכספיים.

הפרשה לירידת ערך נכסים שאינם פיננסיים נערכת בהתאם לתקן הבינלאומי IAS 36 - ירידת ערך נכסים. הפרשה לירידת ערך, במידה ונדרשת, מבוססת על הערכות שווי הנערכות על ידי שמאי או מעריך שווי, ומעודכנות על ידו בהתאם לצורך.

מיסים נדחים - ההכרה במסים נדחים הינה בהתייחס להפרשים זמניים בין הערך בספרים של נכסים והתחייבויות לצורך דיווח כספי לבין ערכם לצרכי מסים.

המדידה של מסים נדחים משקפת את השלכות המס שינבעו מהאופן בו הבנק צופה, בתום תקופת הדיווח, להשיב או לסלק את הערך בספרים של נכסים והתחייבויות.

המסים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על הפרשים הזמניים במועד בו ימומשו, בהתבסס על החוקים שנחקקו או שנחקקו למעשה לתאריך המאזן.

נכסי מסים נדחים מוכרים בספרים בגין הפסדים מועברים, זיכויי מס והפרשים זמניים הניתנים לניכוי, כאשר צפוי (more likely than not) שבעתיד תהיה הכנסה חייבת שכנגדה ניתן יהיה לנצל אותם.

המאזן המאוחד ליום 31 בדצמבר 2015 כולל מיסים נדחים, נטו, בסכום של כ-900 מיליוני שקלים חדשים (ללא מיסים נדחים בגין ניירות ערך, שאינם משפיעים על ההפרשה למיסים). עלייה של 1% בשיעור המס תגרום לירידה בהפרשה למיסים בסכום של כ-24 מיליוני שקלים חדשים. בגין אי ודאויות במסים על ההכנסה מכיר הבנק בהשפעת פוזיציות מס רק אם צפוי (more likely than not) שהפוזיציות יתקבלו על ידי רשויות המס או בית המשפט. פוזיציות מס שמוכרות נמדדות לפי הסכום המקסימלי שסבירות התממשותן עולה על 50%. שינויים בהכרה או במדידה באים לידי ביטוי בתקופה בה חלו שינויים בנסיבות אשר הובילו לשינוי בשיקול הדעת.

בקורות ונהלים

בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים המבוססות על דרישות סעיפים 302 ו-404 של ה-Sarbanes-Oxley Act האמריקאי, חתמו המנהל הכללי של הבנק והחשבונאי הראשי, כל אחד בנפרד, על הצהרה המצורפת לדוחות הכספיים בנושא "בקורות ונהלים לגבי הגילוי" (להלן - הצהרה על הגילוי).

הצהרה על הגילוי כאמור, מתייחסת לבקורות ולנהלים אשר תוכננו להבטיח שמידע אשר נדרש הבנק לגלות בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, נצבר, מעובד ומועבר להנהלת הבנק באופן המאפשר קבלת החלטות במועד המתאים, בהתייחס לדרישות הגילוי. כן מתייחסת ההצהרה, לקביעתה של בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של בטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי, ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.

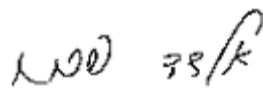
בקורות ונהלים לגבי הגילוי

במהלך שנת 2015 הותאמו הבקורות והנהלים לגבי הגילוי הנוגעות לשינוי מבנה הדוחות הכספיים. לפרטים נוספים ראה ביאור 1 לדוחות הכספיים. הנהלת הבנק, בשיתוף עם המנהל הכללי והחשבונאי הראשי של הבנק, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו, המנהל הכללי של הבנק והחשבונאי הראשי הסיקו כי לתום תקופה זו, הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהבנק נדרש לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

התפתחויות בבקרה הפנימית

במהלך הרבעון המסתיים ביום 31 בדצמבר 2015 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי, אשר השפיע באופן מהותי או סביר שצפוי להשפיע על הבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי.

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים באשר לאימוץ הוראות סעיף 404 לחוק Sarbanes-Oxley החל מהדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008, נכללות בדוח זה הצהרה בדבר אחריות הדירקטוריון והנהלה לקביעתה ולקיומה של בקרה פנימית נאותה על הדיווח הכספי והערכה של הנהלה בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי למועד הדוחות הכספיים. במקביל, נכללת חוות דעת של ראי החשבון המבקרים של הבנק בדבר נאותות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הבנק בהתאם לתקנים הרלבנטיים של ה-PCAOB (Public Company Accounting Oversight Board).

אלדד פרשר
מנהל כללי

משה וידמן
יושב ראש הדירקטוריון

תאריך אישור הדוחות הכספיים:
רמת גן, ט"ו באדר א' תשע"ו
24 בפברואר 2016